

Alerta 2009!

Informe sobre conflictes,
drets humans
i construcció de pau

Elaborat per:

Maria Cañadas Francesch
Albert Caramés Boada
Vicenç Fisas Armengol
Patricia García Amado
Maria Prandi Chevalier
Gema Redondo de la Morena
Josep Maria Royo Aspa
Eneko Sanz Pascual
Núria Tomàs i Collantes
Jordi Urgell García
Ana Villellas Ariño
María Villellas Ariño

êc̃p̃ escola de
cultura de pau

Icaria ✿ editorial

Aquest llibre ha estat imprès en paper reciclat i lliure de clor.

Informe finalitzat al gener de 2009.

Edició: Icaria Editorial / Escola Cultura de Pau, UAB

Impressió: Indústria Gràfica Frape

Disseny de la portada: Lucas Wainer Mattosso

Revisió al català: Ana Isabel Martín Martínez

ISBN: 978-84-9888-086-1

Dipòsit legal: B-18.890-2009

El present Informe ha estat elaborat per: Maria Cañadas Francesch (drets humans), Albert Caramés Boada (desarmament), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Patricia García Amado (crisis humanitàries), Maria Prandi Chevalier (drets humans), Gema Redondo de la Morena (rehabilitació postbèl·lica), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats i tensions), Eneko Sanz Pascual (desarmament i rehabilitació postbèl·lica), Núria Tomàs Collantes (conflictes armats i tensions), Jordi Urgell García (conflictes armats i tensions), Ana Villellas Ariño (conflictes armats i tensions) i María Villellas Ariño (gènere i construcció de pau).

Els continguts d'aquest informe poden ser lliurement reproduïts i difosos, sempre que se citi adequadament la font, amb referència al títol i a l'entitat editora. Els autors i autores es fan responsables de tots els continguts apareguts en l'informe.

Índex

Relació de taules, quadres, gràfics, figures i mapes _____	7
Sumario/Sumari/Summary/Sommaire _____	9
Llista d'indicadors _____	11
Glossari _____	12
Introducció _____	17
Resum de la conflictivitat global l'any 2008 _____	19

Capítols

1. Conflictes armats _____	20	5. Crisis Humanitàries i acció humanitària _____	104
1.1. Conflictes armats: definició _____	21	5.1. Crisi humanitària: definició i indicadors _____	105
1.2. Conflictes armats: tendències globals el 2008 _____	24	5.2. Evolució de les crisis humanitàries _____	108
1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions _____	28	5.3. Balanç de l'acció humanitària el 2008 _____	115
2. Tensions _____	46	6. Desarmament _____	118
2.1. Tensions: definició _____	47	6.1. Cicle armamentista _____	119
2.2. Tensions: tendències globals el 2008 _____	52	6.2. Iniciatives de control d'armament _____	122
2.3. Tensions: evolució anual per regions _____	53	6.3. Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) _____	125
3. Processos de pau _____	78	7. Drets Humans i justícia transicional _____	130
3.1. Processos de pau: definicions i tipologies _____	79	7.1. Drets humans: anàlisi de la situació a escala internacional _____	131
3.2. Evolució dels processos de pau _____	80	7.2. Justícia transicional _____	138
3.3. Evolució general dels últims acords de pau _____	81	8. Dimensió de gènere en la construcció de pau _____	144
3.4. La temperatura de la pau el 2008 _____	95	8.1. Desigualtats de gènere _____	145
4. Construcció de pau postbèlica _____	96	8.2. L'impacte de la violència i els conflictes des d'una perspectiva de gènere _____	147
4.1. Aproximació a la construcció de pau postbèlica _____	97	8.3. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere _____	150
4.2. Resposta inicial: evolució el 2008 _____	98	Conclusions _____	157
4.3. Comissió de Consolidació de la Pau de les Nacions Unides _____	102	Oportunitats de pau _____	161
		1. La Declaració de Ginebra: la reducció de la violència armada per al 2015 _____	162
		2. L'acord de pau a Burundi _____	163
		3. El Diàleg Polític Inclusiu a la R. Centreafricana _____	164
		4. Obertura per a la pau a Colòmbia _____	165
		5. La consolidació de la pau al Nepal _____	166
		6. Les negociacions per a la reunificació de Xipre _____	167
		7. La incorporació de Síria al tauler de pau regional _____	168

8. L'aplicació de la Posició Comuna de la UE sobre comerç d'armes _____	169
9. El tancament de Guantánamo com a punt d'inflexió a la crisi actual de drets humans _____	170
10. La resolució 1820 sobre violència sexual com a arma de guerra _____	171

Annexes

Annex I. Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors _____	173
Annex II. Les missions multilaterals de pau _____	186
Annex III. Resposta dels donants i balanç del CAP 2008 _____	194
Annex IV. Índex de Resposta Humanitària 2008 _____	195

Annex V. Països que van emetre crides extraordinàries (<i>flash appeals</i>) a través del sistema de Nacions Unides el 2008 _____	196
---	-----

Annex VI. Posició Comuna de la UE sobre Exportacions de Tecnologia Militar i Equipaments _____	197
--	-----

Annex VII. Embargaments d'armes vigents decretats per Nacions Unides, la UE i l'OSCE _____	200
--	-----

Annex VIII. Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans de Nacions Unides _____	201
--	-----

Annex IX. Indicador de construcció de pau postbèl·lica _____	206
--	-----

Referències bibliogràfiques _____	211
-----------------------------------	-----

Índex de països i temes _____	217
-------------------------------	-----

Escola de Cultura de Pau (UAB) _____	221
--------------------------------------	-----

Relació de taules, quadres, gràfics, figures i mapes

Taula 1.0.	Resum de la conflictivitat global de l'any 2008_____	19	Figura 5.1.	Aparició d'una crisi humanitària ____	105
Figura 1.1.	Etapas dels conflictes_____	21	Mapa 5.1.	Nombre de persones desplaçades internes el 2008_____	106
Taula 1.1.	Resum dels conflictes de l'any 2008_____	22	Gràfic 5.1.	Crides Humanitàries de les Nacions Unides 2009 (milions de dòlars)_____	107
Gràfic 1.1.	Distribució regional del nombre de conflictes armats _____	24	Quadre 5.1.	Països amb crisis humanitàries durant el 2008_____	108
Gràfic 1.2.	Intensitat dels conflictes armats ____	25	Quadre 5.2.	Radiografia de crisis humanitàries destacades el 2008_____	108
Taula 1.2.	Principals missions multilaterals de l'any 2008_____	27	Quadre 5.3.	La militarització dels camps de desplaçats al Sudan_____	110
Quadre 1.1.	El conflicte rus-georgià i les motivacions russes per a fer la guerra _____	41	Quadre 5.4.	Cicló Nargis: la obertura de "diàleg humanitari" amb el Govern birmà _____	113
Quadre 1.2.	Israel – Palestina: escenaris de sortida a una economia de guerra __	44	Gràfic 5.2.	Evolució del finançament humanitari (en milions de dòlars) __	116
Taula 2.1.	Resum de les tensions l'any 2008 _	47	Quadre 5.5.	IRH: Un índex per a mesurar l'eficàcia de l'ajuda _____	116
Gràfic 2.1.	Distribució regional del nombre de tensions _____	52	Gràfic 6.1.	Estimació de la despesa militar mundial per regions (1998-2007) _	120
Quadre 2.1.	La Xina: un país, quatre sistemes? _	67	Taula 6.1.	Països amb un nivell de despesa militar superior al 4% del PIB_____	121
Quadre 2.2.	Kosovo, el precedent incert _____	74	Taula 6.2.	Principals exportadors i importadors d'armament el 2007 _____	122
Taula 3.1.	Situació de les negociacions al final del 2008 _____	80	Taula 6.3.	Països i grups armats embargats ____	122
Quadre 3.1.	Principals motius de crisis en les negociacions de l'any _____	80	Taula 6.4.	Efectes negatius del comerç il·lícit d'armes sobre els ODM _____	124
Figura 3.1.	Els miralls de la pau _____	86	Quadre 6.1.	Paper de l'empresa privada en la reintegració a Colòmbia _____	127
Figura 3.2.	Las negociacions amb els talibans de l'Afganistan _____	87	Quadre 6.2.	Diagnòstic per al programa de DDR a Côte d'Ivoire _____	128
Figura 3.3.	El procés de pau a les Filipines ____	90	Quadre 7.1.	Què és el dret a la llibertat d'expressió?_____	133
Quadre 3.2.	Acord d'alto al foc del 12 d'agost entre Rússia i Geòrgia_____	93	Quadre 7.2.	La directiva europea sobre la detenció i expulsió de persones en situació irregular_____	134
Gràfic 3.1.	La temperatura de la pau el 2007 i el 2008_____	95	Quadre 7.3.	El Comitè de Drets Humans de l'ONU i les mesures antiterroristes a Europa _____	137
Taula 4.1.	<i>Rànk</i> ing i situació en l'Índex d'Estats Fallits _____	98			
Taula 4.2.	CPPB i situació de conflictivitat ____	98			
Gràfic 4.1.	Abast, durada i progrés de la resposta inicial de CPPB _____	99			
Taula 4.3.	Països en la PBC _____	103			

Taula 7.1.	Països amb greus violacions dels drets humans el 2008 _____	138
Quadre 7.4.	La Cort Penal Internacional i les incoherències d'una important fita històrica _____	139
Quadre 7.5.	Las responsabilitats en el genocidi d'Srebrenica _____	141
Taula 7.2.	Comissions de la Veritat i altres comissions: avenços i retrocessos del 2008 _____	142
Taula 8.1.	Països amb greus desigualtats de gènere _____	146
Gràfic 8.1.	Països amb pitjor IEG el 2008 _____	146
Quadre 8.1.	Mesures proposades pel secretari general per a refermar l'aplicació de la 1325 _____	151
Quadre 8.2.	L'agenda de gènere en els processos de pau _____	152

Quadre 8.3.	La participació de les dones en l'Assemblea Constituent del Nepal _	153
Quadre 8.4.	La importància de l'entorn familiar i comunitari en els processos de reintegració de dones _____	155

Mapes

Conflictes armats _____	20
Tensions _____	46
Processos de pau _____	78
Construcció de pau postbèl·lica _____	96
Crisis Humanitàries i acció humanitària _____	104
Desarmament _____	118
Drets humans i justícia transicional _____	130
Gènere _____	144

Sumario

Alerta 2009: Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz es un estudio que anualmente realiza la Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona, y que sintetiza el estado del mundo al finalizar el año a partir del análisis de varios indicadores. Para hacer el informe se han utilizado 20 indicadores, agrupados en ocho grandes apartados: conflictos armados, tensiones, procesos de paz, construcción de paz posbélica, crisis humanitarias, desarme, derechos humanos y justicia transicional y dimensión de género en la construcción de paz. La descripción y el análisis de lo que ha ocurrido en el mundo a lo largo del año a través de estos indicadores pueden ayudarnos a conocer mejor los avances, los retrocesos y las dinámicas de diversa índole que afectan al conjunto de la humanidad. La mayoría de estos indicadores, una vez

entrecruzados, pueden ayudarnos también a comprender las influencias de unos factores sobre otros. La comparación de estos datos con los de años anteriores da al informe un carácter de alerta preventiva sobre algunas tendencias generales o sobre la situación de determinados países, lo que puede resultar útil, entre otras cosas, para el rediseño de las políticas exteriores, de cooperación al desarrollo y de transferencias de armas, así como para elaborar políticas de prevención de conflictos armados y que permitan consolidar procesos de paz y de rehabilitación posbélica en el mundo. *Alerta 2009* identifica también varias oportunidades de paz. Se trata de diversos escenarios en los que existen factores que permiten pensar en una evolución positiva durante el año 2009 de producirse las acciones políticas y el acompañamiento internacional necesarios para ello.

Sumari

Alerta 2009: Informe sobre conflictos, drets humans i construcció de pau és un estudi que anualment realitza l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona, i que sintetitza l'estat del món al finalitzar l'any a partir de l'anàlisi de diversos indicadors. Per a fer l'informe s'han utilitzat 20 indicadors, agrupats en vuit grans apartats: conflictes armats, tensions, processos de pau, construcció de pau postbèlica, crisis humanitàries, desarmament, drets humans i justícia transicional i dimensió de gènere en la construcció de pau. La descripció i l'anàlisi del que ha ocorregut en el món al llarg de l'any a través d'aquests indicadors, pot ajudar-nos a conèixer millor els avenços, els retrocessos i les dinàmiques de diversa índole que afecten al conjunt de la humanitat. La majoria d'aquests indicadors, una vegada entrecreuat, poden ajudar-nos també

a comprendre les influències d'uns factors sobre uns altres. La comparació d'aquestes dades amb les dels anys anteriors dona a l'informe un caràcter d'alerta preventiva sobre algunes tendències generals o sobre la situació de determinats països, la qual cosa pot resultar útil, entre d'altres, per a redissenyar polítiques exteriors, de cooperació al desenvolupament i de transferències d'armes, així com per a elaborar polítiques en termes de prevenció de conflictes armats i que permetin consolidar processos de pau i de rehabilitació postbèlica arreu del món. *Alerta 2009* identifica també diverses oportunitats de pau. Es tracta de diversos escenaris en els quals hi ha factors que permeten pensar en una evolució positiva durant l'any 2009 de produir-se les accions polítiques i l'acompanyament internacional necessaris per a això.

Summary

Alert 2009: Report on conflicts, human rights and peace-building is a study carried out annually by the the School for a Culture of Peace at the Universitat Autònoma de Barcelona, providing an overview of the world situation at the end of the year on the basis of an analysis of various indicators. 20 indicators have been used in the preparation of this report, divided into eight large groups: armed conflicts, tensions, peace processes, post-war peace-building, humanitarian crises, disarmament, human rights and transitional justice and gender issues in peace-building. A description and analysis of what has happened in the world throughout this year, based on these indicators, helps to provide a greater knowledge of the advances, reverses and dynamics of various kinds that affect the whole of humanity. The majority of these indicators, once cross-

referenced, can also help us to understand the influence of some factors on others. Comparing this data with the information gathered during the previous years means that the report can act as a preventive warning of certain general tendencies or a particular situation in individual countries, something that may be useful, among other things, for the rethinking of foreign policy, development cooperation and arms transfers, as well as for the development of policies aimed at preventing armed conflicts and facilitating the consolidation of peace processes and post-war rehabilitation throughout the world. *Alert 2009* identifies also several opportunities for peace. They are different scenarios in which the existence of certain factors allows to think in a positive evolution during 2009 if the political action and international involvement required are present.

Sommaire

Alerte 2008: Rapport sur les conflits, les droits de la personne et la construction de la paix est un rapport annuel réalisé par l'École de Culture de la Paix de la Universitat Autònoma de Barcelona, qui synthétise l'état du monde de l'année à partir de l'analyse de plusieurs indicateurs. Pour élaborer ce rapport, 20 indicateurs, regroupés en huit grands chapitres, ont été utilisés. À savoir, les conflits armés, les tensions, les processus de paix, la construction de la paix d'après-guerre, les crises humanitaires, le désarmement, les droits de la personne et la justice transitionnel et la perspective de genre dans la construction de la paix. La description et l'analyse, par moyen de ces indicateurs, des événements qui se sont produits dans le monde tout au long de l'année peut nous aider à mieux connaître les progressions, les reculs, et toute autre tendance touchant l'ensemble de l'humanité. La plupart de ces indicateurs, une fois superposés,

peuvent aider aussi à comprendre les interdépendances entre certains facteurs. La comparaison de ces données avec celles des années précédentes fait de ce rapport une mise en garde préventive sur certaines tendances générales ou sur la situation de certains pays. Cet instrument peut donc être utile, entre autres, à la redéfinition des politiques extérieures, de coopération au développement et de transferts d'armes, ainsi qu'à l'élaboration des politiques de prévention de conflits armés qui permettent d'assurer la consolidation de processus de paix et de réhabilitation d'après-guerre dans le monde. *Alerte 2009* identifie aussi plusieurs opportunités de paix. Se traite de plusieurs scènes dans lesquelles il y a des facteurs qui permettent de penser à une évolution positive pendant l'année 2009 de se produire les actions politiques et l'accompagnement international nécessaires pour ceci.

Llista d'indicadors

1. CONFLICTES ARMATS

1. Països amb conflicte armat

2. TENSIONS

2. Països amb situacions de tensió

3. PROCESSOS DE PAU

3. Països amb processos de pau o negociacions formalitzades o en fase d'exploració

4. CONSTRUCCIÓ DE PAU POSTBÈL·LICA

4. Països que reben ajuda internacional en concepte de rehabilitació postbèl·lica

5. CRISIS HUMANITÀRIES

5. Països que enfronten emergències alimentaries
6. Països on almenys una de cada 1.000 persones es desplaçada interna
7. Països de origen on almenys una de cada 1.000 persones és refugiada
8. Països inclosos en el Procés de Crides Consolidades (CAP, per les seves sigles en anglès) de Nacions Unides per al 2008 i països que han realitzat crides d'emergència (*flash appeal*) durant el mateix any a través del sistema de Nacions Unides.

6. DESARMAMENT

9. Països amb una despesa militar superior al 4% del PIB
10. Països amb una despesa militar superior a la despesa pública en sanitat i/o educació
11. Països amb un percentatge de soldats superior a l'1,5% de la població
12. Països amb embargaments d'armes decretats per Nacions Unides, la UE i/o l'OSCE
13. Països amb programes de DDR durant el 2008

7. DRETS HUMANS I JUSTÍCIA TRANSICIONAL

14. Països que no han ratificat els principals instruments jurídics de drets humans i Dret Internacional Humanitari de Nacions Unides
15. Països amb violacions dels drets humans segons fonts no governamentals
16. Països objecte de preocupació en matèria de drets humans per part del Consell de la Unió Europea i del Comissionat de Drets Humans del Consell d'Europa
17. Països objecte de preocupació en matèria de drets humans per part del CDHNU, i/o els seus mecanismes especials, i de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU
18. Països que mantenen i/o apliquen la pena de mort
19. Països amb processos de justícia transicional

8. DIMENSIÓ DE GÈNERE EN LA CONSTRUCCIÓ DE PAU

20. Països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex d'Equitat de Gènere (IDG)

Glossari

- ACBAR:** Agency Coordinating Body For Afghan Relief (Òrgan de Coordinació Institucional per al Socors de l'Afganistà)
- ACNUDH:** Alta Comisionada de Nacions Unides per als Drets Humans
- ACNUR:** Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats
- ADC:** Alliance Démocratique pour le Changement (Aliança Democràtica per al Canvi)
- ADF-NALU:** Allied Defence Forces – National Army for the Liberation of Uganda (Forces de Defensa Aliades – Exèrcit Nacional per a l'Alliberament d'Uganda)
- AI:** Amnistia Internacional
- AIEA:** Agència Internacional de l'Energia Atòmica
- AKP:** Adalet ve Kalkinma Partisi (Partit de la Justícia i el Desenvolupament)
- ALP:** Arakan Liberation Party (Partit d'Alliberament Arakan)
- AMIS:** African Union Mission in Sudan (Missió de la Unió Africana a Sudan)
- AMISOM:** African Union Mission in Somalia (Missió de la Unió Africana a Somàlia)
- AN:** Alliance Nationale (Aliança Nacional)
- ANP:** Autoritat Nacional Palestina
- APRD:** Armée Populaire pour la Réstauration de la République et de la Démocratie (Exèrcit Popular per al Restabliment de la República i la Democràcia)
- ARS:** Aliança per a l'Alliberament de Somàlia
- ASEAN:** Association of Southeast Asian Nations (Associació de Nacions del Sudest Asiàtic)
- ATLF:** All Terai Liberation Front (Front d'Alliberament de Tot Terai)
- ATNM:** Alliance Touareg Niger Mali (Aliança Tuareg de Níger i Mali)
- ATTF:** All Tripura Tiger Force (Força dels Tigres de Tot Tripura)
- BFF:** Bakassi Freedom Fighters (Combatents per la Llibertat de Bakassi)
- BINUB:** Oficina Integrada de les Nacions Unides a Burundi
- BLA:** Baluch Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Balutxi)
- BLF:** Baluch Liberation Front (Front d'Alliberament Balutxi)
- BM:** Banc Mundial
- BONUCA:** Oficina de les Nacions Unides de Suport a la Consolidació de la Pau a la R. Centreafricana
- BRA:** Balochistan Republican Army (Exèrcit Republicà de Balutxistan)
- CAP:** Consolidated Appeal Process (Procés de Crida Consolidada)
- CDH:** Consell de Drets Humans
- CE:** Conseller Especial
- CEEAC:** Comunitat Econòmica dels Estats de l'Àfrica Central
- CEI:** Comunitat d'Estats Independents
- CEMAC:** Comunitat Econòmica i Monetària d'Àfrica Central
- CERF:** Central Emergency Response Fund (Fons Central de Resposta a Emergències)
- CICR:** Comitè Internacional de la Creu Roja
- CICS:** Centre for International Cooperation and Security (Centre per a la Cooperació Internacional i la Seguretat)
- CNDD-FDD:** Congrès National pour la Défense de la Démocratie – Forces pour la Défense de la Démocratie (Congrés Nacional per a la Defensa de la Democràcia – Forces per a la Defensa de la Democràcia)
- CNDDR:** Comissió Nacional de DDR
- CNDP:** Congrès National pour la Défense du Peuple (Congrés Nacional per a la Defensa del Poble)
- CNF:** Chin National Front (Front Nacional Chin)
- CNT:** Congrès National du Tchad (Congrés Nacional del Txad)
- CODHES:** Consultoria per als Drets Humans i el Desplaçament
- CONAIE:** Confederació de Nacionalitats Indígenes de l'Equador
- CPA:** Comprehensive Peace Agreement (Acord de Pau Global)
- CPI:** Cort Penal Internacional
- CPI-M:** Communist Party of India-Maoist (Partit Comunista de l'Índia-Maoista)
- CPLA:** Cordillera People's Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Popular de la Cordillera)
- CPN(M):** Communist Party of Nepal (Maoist) (Partit Comunista de Nepal [Maoista])
- CPPB:** Construcció de pau posbèlica
- CVSJN:** Conflict Victims' Society for Justice Nepal (Societat de Víctimes del conflicte per a la Justícia al Nepal)
- DARA:** Development Assistance Research Associated
- DDR:** Desarmament, Desmobilització i Reintegració
- DHD(J):** Dima Halim Daogah, Black Widow faction (Dima Halim Daogah, facció Vídua Negra)
- DHD:** Dima Halim Daogah
- DIAG:** Disbandment of Illegal Armed Groups (Dissolució dels Grups Armats Il·legals)
- DIH:** Dret Internacional Humanitari
- DKBA:** Democratic Karen Buddhist Army (Exèrcit Democràtic Budista Karen)
- DPA:** Darfur Peace Agreement (Acord de Pau de Darfur)
- DPI:** Dialogue Politique Inclusif (Diàleg Polític Inclusiu)
- DTP:** Partit de la Societat Democràtica
- EADS:** European Aeronautic Defence and Space Company (Companyia Europea de Defensa Aeronàutica i de l'Espai)
- ECHO:** European Commission's Humanitarian Aid Office (Oficina de la Comissió Europea per a l'Ajut Humanitari)
- ECOMICI:** ECOWAS Mission in Cote d'Ivoire (Missió d'ECOWAS a Côte d'Ivoire)
- ECOMOG:** Grup d'Observació Militar de la Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental

- ECOWAS:** Economic Community Of West African States (Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental)
- EE:** Enviat Especial
- EEBC:** Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia
- EIS:** Exèrcit Islàmic de Salvació
- ELK:** Exèrcit d'Alliberament de Kosovo
- ELN:** Exèrcit d'Alliberament Nacional
- EP:** Enviat Personal
- EPL:** Exèrcit Popular d'Alliberament
- EPPF:** Ethiopian People's Patriotic Front (Front Patriòtic Popular Etiòp)
- ERG:** Exèrcit Revolucionari Guevarista
- ETIM:** East Turkestan Islamic Movement (Moviment Islàmic del Turquestan Oriental)
- ETLO:** East Turkestan Liberation Organization (Organització per a l'Alliberament del Turquestan Oriental)
- EU BAM Rafah:** Missió d'Assistència Fronterera en el Pas Fronterer de Rafah
- EU NAVFOR SOMALIA:** Força Naval de la UE a Somàlia
- EU SRR GUINEA-BISSAU:** Missió de Policia de la UE a RD Congo
- EUA:** Estats Units d'Amèrica
- EUBAM:** Missió d'Assistència Fronterera a Moldàvia i Ucraïna
- EUFOR:** European Union Force (Força de la Unió Europea)
- EUFOR ALTHEA:** Operació Militar de la UE a Bòsnia i Hercegovina
- EUFOR TCHAD/RCA:** Força de la UE a Txad i RCA
- EUJUST LEX:** Missió Integrada de la UE per l'Estat de Dret a l'Iraq
- EULEX:** Missió de la Unió Europea per l'Estat de Dret a Kosovo
- EUMM:** Missió d'Observació de la UE a Geòrgia
- EUPM:** Missió de Policia de la UE a Bòsnia i Hercegovina
- EUPOL AFGHANISTAN:** Missió de Policia de la UE a l'Afganistan
- EUPOL COPPS:** Missió de Policia de la UE per als Territoris Palestins
- EUPOL RD CONGO:** Missió de Policia de la UE a la RD Congo
- EUSEC RD CONGO:** Missió d'Assistència de la UE a la Reforma de la Seguretat a la RD Congo
- EZLN:** Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional
- FAd'H:** Forces Armées d'Haiti (Forces Armades d'Haití)
- FAO:** Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació
- FARC:** Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia
- FARS:** Forces Armées Révolutionnaires du Sahara (Forces Armades Revolucionàries del Sàhara)
- FATA:** Àrees Tribals sota Administració Federal
- FDD:** Forces pour la Défense de la Démocratie (Forces per la Defensa de la Democràcia)
- FDLP:** Front Democràtic d'Alliberament de Palestina
- FDLR:** Forces Démocratiques de Libération du Rwanda (Forces Democràtiques d'Alliberament de Ruanda)
- FDPC:** Front Démocratique du Peuple Centrafricain (Front Democràtic del Poble Centreafricà)
- FFR:** Front des Forces de Redressement (Front de Forces de Recuperació)
- FIDH:** Federació Internacional de Drets Humans
- FIS:** Front Islàmic de Salvació
- FLEC:** Frente de Liberação do Enclave de Cabinda (Front d'Alliberament de l'Enclau de Cabinda)
- FNI:** Front des Nationalistes et Intégrationnistes (Front dels Nacionalistes i Integracionistes)
- FNL:** Forces Nationales de Libération (Forces Nacionals d'Alliberament)
- FOMUC:** Force Multinationale en Centrafrique (Força Multinacional de la CEMAC a la R. Centreafricana)
- FPLP:** Front Popular d'Alliberament de Palestina
- FRETILIN:** Frente Revolucionária de Timor-Leste Independente (Front Revolucionari de Timor-Leste Independent)
- FRNF:** Federal Republic National Front (Front Nacional Republicà Federal)
- FRODEBU:** Front pour la Démocratie au Burundi (Front per a la Democràcia a Burundi)
- FRPI:** Forces de Résistance Patriotique d'Ituri (Força de Resistència Patriòtica de Ituri)
- FSLN:** Front Sandinista d'Alliberament Nacional
- FUC:** Front Uni pour le Changement Démocratique (Front Unit per al Canvi Democràtic)
- FURCA:** Force de l'Union en République Centrafricaine (Força de la Unió a la R. Centreafricana)
- GAM:** Gerakin Aceh Merdeka (Moviment d'Aceh Lliure)
- GFT:** Govern Federal de Transició
- GIA:** Grup Islàmic Armat
- GM:** Germans Musulmans
- GNT:** Govern Nacional de Transició
- GRIP:** Groupe de Recherche et Information sur la Paix (Grup de Recerca i Informació per la Pau)
- GSPC:** Grup Salafista per a la Predicació i el Combat
- HRW:** Human Rights Watch
- ICBL:** International Campaign to Ban Landmines (Campanya Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona)
- ICG:** International Crisis Group
- IDMC:** Internal Displacement Monitoring Centre (Centre de Monitoreig del Desplaçament Intern)
- IDP:** Internally Displaced Person (Persona Desplaçada Interna)
- IEG:** Índex d'Equitat de Gènere
- IGAD:** Intergovernmental Authority on Development (Autoritat Intergovernamental per al Desenvolupament)
- IGASOM:** IGAD Mission in Somalia (Missió de la IGAD a Somàlia)
- IHEID:** Institut Superior d'Estudis Internacionals i de Desenvolupament
- IMLU:** Independent Medico Legal Unit (Unitat Independent de Medicina Legal)
- IRH:** Índex de Resposta Humanitària
- ISAF:** International Security Assistance Force (Força Internacional d'Assistència a la Seguretat)
- ISF Timor-Leste:** International Stabilisation Force en Timor-Leste (Força d'Estabilització Internacional a Timor-Leste)
- ISS:** Institute of Security Studies (Institut d'Estudis per a la Seguretat)
- JCC:** Comissió de Control Conjunt
- JEM:** Justice and Equality Movement (Moviment per a la Justícia i la Igualtat)
- JKLF:** Jammu and Kashmir Liberation Front (Front d'Alliberament de Jammu i Caixmir)
- JMB:** Jama'at ul Mujahideen Bangladesh (Grup de Mujahidins de Bangladesh)

JTMM: Janatantrik Terai Mukti Morcha (Front d'Alliberament del Poble de Terai)

KANU: Kenya African National Union (Unió Nacional Africana de Kenya)

KCK: Congrès Nacional de Kurdistan

KDP: Partit Democràtic de Kurdistan

KFOR: Força de Kosovo

KFOR: Missió de la OTAN a Kosovo

KNA: Kuki Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Kuki)

KNF: Kuki National Front (Front Nacional Kuki)

KNPP: Karenni National Progressive Party (Partit Progressista Nacional Karen)

KNU/KNLA: Karen National Union/Karen National Liberation Army (Unió Nacional Karen/Exèrcit d'Alliberament Nacional Karen)

KNU: Kayin National Union (Unió Nacional Kayin)

KPF: Karen Peace Force (Força de Pau Karen)

KYKL: Kanglei Yawol Kanna Lup (Organització per a la Salvació del Moviment Revolucionari a Manipur)

LND: Lliga Nacional Democràtica

LRA: Lord's Resistance Army (Exèrcit de Resistència del Senyor)

LTTE: Liberation Tigers of Tamil Eelam (Tigres d'Alliberament de la Terra Tamil)

MAES: Mission d'Assistance Électorale et Sécuritaire (Missió d'Assistència Electoral i Seguretat de la UA)

MDC: Movement for Democratic Change (Moviment per al Canvi Democràtic)

MDRP: Multi-Country Demobilisation and Reintegration Program (Programa Multipaís de Desmobilització i Reintegració)

MEND: Movement for the Emancipation of the Niger Delta (Moviment per a l'Emancipació per al Delta del Níger)

MFDC: Mouvement de las Forces Démocratiques de Casamance (Moviment de les Forces Democràtiques de de Casamance)

MGK: Consell de Seguretat Nacional

MICOPAX: Mission de Consolidation de la Paix en République Centrafricaine (Missió de Consolidació de la Pau a R. Centreafricana de la CEEAC)

MILF: Moro Islamic Liberation Front (Front Moro d'Alliberament Islàmic)

MINUCI: Missió de les Nacions Unides a Côte d'Ivoire

MINURCA: Missió de les Nacions Unides a la República Centreafricana

MINURCAT: Missió de les Nacions Unides per a la República Centreafricana i Txad

MINURSO: Missió de les Nacions Unides per al Referèndum del Sàhara Occidental

MINUSTAH: Missió d'Estabilització de les Nacions Unides a Haití

MJLC: Mouvement des Jeunes Libérateurs Centrafricains (Moviment dels Joves Libertadors Centreafricans)

MLC: Mouvement pour la Libération du Congo (Moviment per a l'Alliberament del Congo)

MMT: Madhesi Mukti Tigers (Tigres Mukti Madhesi)

MNF-I: Multinational Force – Iraq (Força Multinacional-Iraq)

MNJ: Mouvement des Nigériens pour la Justice (Moviment Nigerià per la Justícia)

MNLF: Moro National Liberation Front (Front Moro d'Alliberament Nacional)

MONUC: Missió de les Nacions Unides a la RD Congo

MOSOP: Movement for the Survival of the Ogoni People (Moviment per a la Supervivència del Poble Ogoni)

MPRF: Madhesi People's Right Forum (Forum dels Drets del Poble Madhesi)

MSF: Metges Sense Fronteres

MVK: Madhesi Virus Killers (Assassins de Virus Madhesi)

MRG: Minority Rights Group

NCP: National Congress Party (Partit del Congrès Nacional)

NDDSC: Niger Delta Defence and Security Council (Consell de Defensa i Seguretat del Delta del Níger)

NDF: National Democratic Front (Front Democràtic Nacional)

NDFB: National Democratic Front of Bodoland (Front Democràtic Nacional de Bodolàndia)

NDPVF: Niger Delta People's Volunteer Force (Força Voluntària del Poble del Delta del Níger)

NDV: Niger Delta Vigilante (Patrulla del Delta del Níger)

NLFT: National Liberation Front of Tripura (Front d'Alliberament Nacional de Tripura)

NMSP: New Mon State Party (Partit del Nou Estat Mon)

NPA: New People's Army (Nou Exèrcit Popular)

NRF: National Redemption Front (Front per a la Redenció Nacional)

NRMD: National Revolutionary Movement for Development (Moviment Nacional Revolucionari per al Desenvolupament)

NSC: Neutral Nations Supervisory Commission (Comissió de Supervisió de les Nacions Neutres)

NSCN-IM: National Socialist Council of Nagaland-Isaac Muivah (Consell Nacional Socialista de Nagalandia-Isaac Muivah)

NSCN-K: National Socialist Council of Nagaland-Khaplang (Consell Nacional Socialista de Nagalandia- Khaplang)

NTIM-I: Missió d'Entrenament de la OTAN a l'Iraq

NWFP: North West Frontier Province (Província Fronterera del Nordoest)

OACDH: Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans

OCAH: Oficina de Coordinació d'Asser Humanitaris de Nacions Unides

OCDE: Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic

ODM: Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

OEA: Organització dels Estats Americans

OIM: Organització Internacional per a les Migracions

OIT: Organització Internacional del Treball

OLF: Oromo Liberation Front (Front d'Alliberament Oromo)

OMISAM: Missió de la OSCE a Sèrbia i Montenegro

ONG: Organització No Governamental

ONLF: Ogaden National Liberation Front (Front d'Alliberament Nacional d'Ogadén)

ONU: Organització de les Nacions Unides

ONUB: Operació de les Nacions Unides a Burundi

ONUCA: Grup d'Observació de Nacions Unides a Centreamèrica

ONUCI: Operació de Nacions Unides a Côte d'Ivoire

OPM: Organisasi Papua Merdeka (Organització de la Papúa Lliure)

- OQMI:** Organització d'al-Qaeda en el Magreb Islàmic
- OSCE:** Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa
- OTAN:** Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord
- PALU:** Parti pour la Libération du Peuple Hutu-Forces Nationales de Libération (Partit per a l'Alliberament del Poble Hutu-Forces Nacionals d'Alliberament)
- PALU:** Parti Lumumbiste Unifié (Partit Lumumbista Unificat)
- PBC:** Comissió de Consolidació de la Pau
- PBF:** Peace Building Fund (Fons de Consolidació de la Pau)
- PBCP:** Purba Banglar Communist Party (Partit Comunista Purba Banglar)
- PCT:** Parti Congolais du Travail (Partit Congolès del Treball)
- PDP:** People's Democratic Party (Partit Democràtic del Poble)
- PIB:** Producte Interior Brut
- PKK:** Partit dels Treballadors del Kurdistan
- PLA:** People's Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament Nacional)
- PLC:** Partit Liberal Constitucionalista
- PMA:** Programa Mundial d'Aliments de Nacions Unides
- PNO:** PaO National Organization (Organització Nacional PaO)
- PNUD:** Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament
- PONJA:** Post-Nargis Joint Assesment (Avaluació Conjunta Post-Nargis)
- PPRD:** Parti du Peuple pour la Reconstruction et la Démocratie (Partit Popular per a la Reconstrucció i la Democràcia)
- PREPAK:** People's Revolutionary Party of Kangleipak (Partit Nacional Revolucionari de Kangleipak)
- PRSP:** Poverty Reduction Strategy Paper (Document d'Estratègia de Lluita contra la Pobresa)
- PUK:** Unió Patriòtica de Kurdistan
- RAFD:** Rassemblement des Forces Démocratiques (Coalició de les Forces Democràtiques)
- RAMSI:** Regional Assistance Mission to Solomon Islands (Missió Regional d'Assistència a les Illes Salomon)
- RCD-Goma:** Rassemblement Congolais pour la Démocratie – Goma (Coalició Congolesa per a la Democràcia)
- RCD-K-ML:** Rassemblement Congolais pour la Démocratie – Kisangani - Mouvement de Libération (Coalició Congolesa per a la Democràcia – Kisangani – Moviment d'Alliberament)
- RCD-N:** Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Nationale (Coalició Congolesa per a la Democràcia – Nacional)
- RDL:** Rassemblement pour la Démocratie et la Liberté (Coalició per a la Democràcia i la Llibertat)
- RE:** Representant Especial
- RFC:** Rassemblement des Forces pour le Changement (Coalició de les Forces per al Canvi)
- RKK:** Runda Kumpulan Kecil (Moviment de Restauració de l'Estat de Pattani)
- RSC:** Responsabilitat Social Corporativa
- RUF:** Revolutionary United Front (Front Revolucionari Unit)
- SADC:** Southern Africa Development Community (Comunitat de Desenvolupament de l'Àfrica Austral)
- SCUD:** Socle pour le Changement, l'Unité Nationale et la Démocratie (Plataforma per al canvi, la Unitat Nacional i la Democràcia)
- SDF:** Sudanese Defence Force (Forces de Defensa Sudaneses)
- SEESAC:** South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (Cambra per al Control d'Armes Lleugeres a l'Est i Sudest d'Europa)
- SFOR:** Força d'Estabilització de la OTAN a Bòsnia i Hercegovina
- SIPRI:** Stockholm International Peace Research Institute (Institut Internacional d'Investigació per a la Pau d'Estocolm)
- SLA:** Sudan Liberation Army (Exèrcit per a l'Alliberament de Sudan)
- SLDF:** Sabaot Land Defence Force (Forces de Defensa de la Terra Sabaot)
- SOFA:** Status of Forces Agreement (Acord sobre l'Estatut de les Forces de l'Iraq)
- SPLA:** Sudan People's Liberation Army (Exèrcit d'Alliberament del Poble Sudanès)
- SPLM:** Sudan People's Liberation Movement (Moviment d'Alliberament del Poble Sudanès)
- SSA-S:** Shan State Army-South (Exèrcit de l'Estat Shan-Sur)
- SSNPLO:** Shan State Nationalities People's Liberation Organization (Organització Popular per a l'Alliberament de l'Estat de les Nacionalitats Shan)
- SSR:** Security Sector Reform (Reforma del Sector de la Seguretat)
- SUDA:** Somali Unity Defense Alliance (Aliança de Defensa de la Unitat Somali)
- TAK:** Els Falcons de la Llibertat del Kurdistan
- TMVP:** Tamil Makkal Viduthalai Pulikal (Tigres d'Alliberament del Poble Tamil)
- TPIR:** Tribunal Penal Internacional per a Ruanda
- TPIY:** Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslavia
- TSJP:** Tarai Samyukta Janakranti Party (Partit Tarai Samyukta Janakranti)
- TUSU:** Thailand United Southern Underground (Tailàndia del Sud Unida Clandestina)
- UA:** Unió Africana
- UE:** Unió Europea
- UEDF:** United Ethiopian Democratic Forces (Forces Democràtiques Etiops Unides)
- UFDD:** Union des Forces pour la Démocratie et le Développement (Unió de les Forces per a la Democràcia i el Desenvolupament)
- UFDR:** Union des Forces Démocratiques pour le Rassemblement (Unió de Forces Democràtiques per a la Coalició)
- UFR:** Union des Forces de la Résistance (Unió de les Forces de la Resistència)
- ULFA:** United Liberation Front of Assam (Front Unit d'Alliberament d'Assam)
- UNAMA:** Missió d'assistència de les Nacions Unides a l'Afganistan
- UNAMI:** Missió d'Assistència de les Nacions Unides per a l'Iraq

UNAMID: United Nations and African Union Mission in Darfur (Operació híbrida de la Unió Africana i de les Nacions Unides a Darfur)

UNAMIS: Missió Avançada de Nacions Unides a Sudan

UNAMSIL: Missió de les Nacions Unides a Sierra Leone

UNDOF: Força d'Observació de la Separació de Nacions Unides

UNEF: Força d'Emergència de les Nacions Unides

UNFICYP: Força de les Nacions Unides per al Manteniment de la Pau a Xipre

UNICEF: Fons de Nacions Unides per a la Infància

UNIFEM: Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona

UNIFIL: Força Provisional de les Nacions Unides en el Líban (o FPNUL)

UNIKOM: Missió d'Observació de Nacions Unides a Iraq-Kuwait

UNIOSIL: Oficina Integrada de les Nacions Unides a Sierra Leone

UNIPOM: Missió d'Observació de les Nacions Unides per a la Índia i el Pakistan

UNIPSIL: Oficina Integrada de les Nacions Unides per a la Consolidació de la Pau a Sierra Leone

UNITAF: Unified Task Force (Força de Tasques Unificades)

UNLF: United National Liberation Front (Front Unit d'Alliberament Nacional)

UNMEE: Missió de les Nacions Unides a Etiòpia i Eritrea

UNMIBH: Missió de les Nacions Unides a Bòsnia i Hercegovina

UNMIK: Missió d'Administració Provisional de les Nacions Unides a Kosovo

UNMIL: Missió de les Nacions Unides a Libèria

UNMIN: Missió de les Nacions Unides a Nepal

UNMIS: Missió de les Nacions Unides al Sudan

UNMISSET: Missió de Nacions Unides de Recolzament a Timor-Leste

UNMIT: Missió Integrada de les Nacions Unides a Timor-Leste

UNMOGIP: Grup d'Observadors Militars de les Nacions Unides a la Índia i el Pakistan

UNMOVIC: Comissió de les Nacions Unides de Vigilància, Verificació i Inspecció

UNOGBIS: Oficina de les Nacions Unides de Recolzament a la Consolidació de la Pau a Guinea-Bissau

UNOMB: Missió d'Observadors de les Nacions Unides a Bougainville

UNOMIG: Missió d'Observadors de les Nacions Unides a Geòrgia

UNOSOM: Operació de les Nacions Unides a Somàlia

UNOTIL: Oficina de les Nacions Unides a Timor-Leste

UNOWA: Oficina de las Nacions Unides per a l'Àfrica Occidental

UNPOB: Oficina Política de les Nacions Unides a Bougainville

UNPOS: Oficina Política de les Nacions Unides per a Somàlia

UNPPB: Missió Política i de Construcció de Pau de les Nacions Unides

UNRRCA: Centre Regional per a la Diplomàcia Preventiva de les Nacions Unides a Àsia Central

UNRWA: Organisme d'Obres Públiques i Socors de les Nacions Unides per als Refugiats de Palestina a l'Orient Pròxim

UNSCO: Oficina del Coordinador Especial de les Nacions Unides per al procés de pau a l'Orient Mitjà

UNTAC: Missió de Nacions Unides a Camboia

UNTAET: Administració de Transició de les Nacions Unides a Timor-Leste

UNTSO: Organisme de les Nacions Unides per a la Vigilància de la Treva (a Palestina)

UPDF: Uganda People's Defence Force (Força de Defensa del Poble d'Uganda)

UPRONA: Union pour le Progrès National (Unió per al Progrés Nacional)

URSS: Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques

USAID: United States Agency for International Development (Agència per al Desenvolupament Internacional dels EAU)

UTI: Unió de Tribunals Islàmics

UWSA: United Wa State Army (Exèrcit de l'Estat Wa Unit)

VIH/SIDA: Virus d'Immunodeficiència Humana/ Síndrome de Immunodeficiència Adquirida

ZANU-PF: Zimbabwe African National Union – Patriotic Front (Unió Nacional Africana de Zimbabwe – Front Patriòtic)

Introducció

L'any 2008 va acabar marcat per tres grans esdeveniments internacionals profundament simbòlics que mostren les paradoxes del sistema internacional: d'una banda, l'agreujament d'una crisi econòmica que afecta tot el planeta, però que és producte de la irresponsabilitat i avarícia d'uns quants; d'altra banda, la victòria de Barack Obama en les eleccions presidencials dels EUA obre la possibilitat de canvis en la política internacional; i, finalment, la condemnable i absolutament desproporcionada resposta militar d'Israel sobre la població de Gaza, amb la massacre de centenars de civils en el conflicte no més mortífer, però sí més simbòlic del planeta. Assenyalem aquestes tres qüestions per a mostrar que hi ha molts problemes de fons, estructurals, que ens poden empènyer al precipici, però també a una profunda reflexió sobre allò que cal canviar en el món per a fer-lo més sostenible. I aquesta sostenibilitat passa per la presa de consciència dels factors, dinàmiques, estructures i models que ens allunyen d'un món on prevalgui la defensa de la dignitat de les persones i col·lectius, però també de les actuacions que permetran revertir aquestes tendències negatives i destructives.

L'informe *Alerta!* compleix set anys d'anàlisi de molts d'aquests factors positius i negatius que es produeixen cada any. Una mirada general sobre aquest període ens confirma que vivim en un món de paradoxes i contradiccions que no facilita precisament proposar receptes per a guarir un símptoma sense tenir en compte la totalitat del subjecte, en aquest cas el planeta, i veure les interdependències d'un món complex on un fet aparentment local es converteix en el detonant d'una espiral d'esdeveniments que traspassen les fronteres. L'objectiu d'aquest anuari, doncs, és intentar abordar el màxim de factors per a tenir un diagnòstic el més ajustat possible sobre l'evolució del conjunt del planeta. Per a això utilitzem 20 indicadors que ens ajuden a comprendre l'evolució dels conflictes armats, les tensions políticossocials, els processos de pau amb les pertinents negociacions, els problemes per a construir la pau en els països que han sortit d'un conflicte armat, les crisis humanitàries, el desarmament (i rearmament), la situació dels drets humans i les experiències de justícia transicional, i la dimensió de gènere en la construcció de la pau.

Com podrà comprovar-se en les conclusions al final de l'informe, hi ha avenços i retrocessos en qualsevol dels apartats esmentats. Malgrat totes les dificultats, som també conscients de les enormes oportunitats de pau que tenim al davant. El món és ple de reptes, però no abstractes, sinó molt concrets i específics. Cada any disposem de més informació i de més capacitat per a connectar-nos, la qual cosa permet col·laborar en xarxa i plantejar-nos objectius impensables dècades enrere. Tot i que estem limitats per la parcialitat de molta informació, o l'absència de notícies sobre temes sumament greus, la informació existeix i ens brinda l'oportunitat d'actuar a partir del coneixement. Els grans temes que afecten la humanitat ja no són responsabilitat única de les grans potències o de l'ONU, sinó de tots els països, les comunitats i les persones. De manera didàctica, i per segon any, en l'informe *Alerta 2009!* assenyalem alguns reptes assolibles al llarg del 2009, com una petita mostra de l'inventari de desafiaments que cal assumir. Algunes de les oportunitats de pau analitzades són, entre d'altres, el compromís internacional per a la reducció de la violència armada a escala mundial, els passos donats a Burundi entre el Govern i l'últim grup armat per a fer avançar de manera definitiva el procés de pau, la represa del procés negociador a Xipre o l'anunci del tancament del centre de detenció de Guantánamo com a pas per a revertir la crisi actual de drets humans. Iniciem el 2009 amb l'esperança i el desig de quedar-nos curts en aquest llistat d'oportunitats o, més aviat, d'obligacions. El món pot ser molt millor del que és i no hi ha excusa per a impedir que encara existeixin poblacions en perill, que resten oblidades o simplement condemnades a no tenir garantides les necessitats humanes bàsiques de qualsevol persona o col·lectiu. L'informe *Alerta 2009!*, en suma, no només vol alertar o prevenir, sinó també plantejar estratègies de canvi que a mitjà termini ens permetin viure més segurs i amb més oportunitats, en una comunitat global que es respecta, es reconeix, s'escolta i s'ajuda. Aquest és l'objectiu de tot el nostre treball, i que intentem plasmar en aquesta publicació.

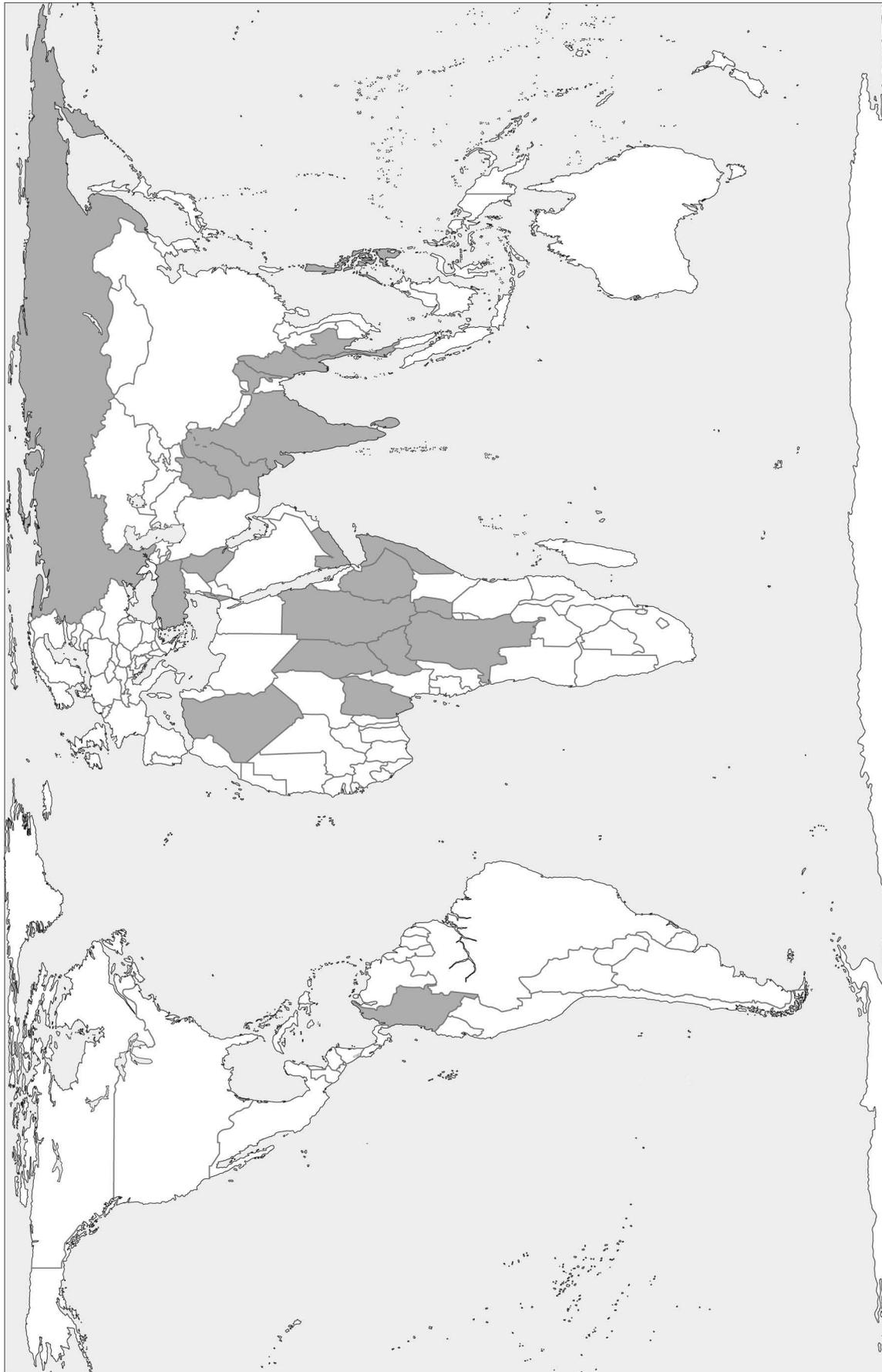
Vicenç Fisas
Director de l'Escola de Cultura de Pau

Taula 1.0. Resum de la conflictivitat global de l'any 2008

Continent	Conflicte armat			Tensió			TOTAL
	Alta	Mitja	Baixa	Alta	Mitja	Baixa	
Àfrica	<i>Txad</i> <i>RD Congo (est)</i> <i>Somàlia</i> <i>Sudan (Darfur)</i>	<i>Algèria</i> <i>Etiòpia (Ogaden)</i> <i>Nigèria (Delta del Níger)</i> <i>Uganda (nord)</i>	<i>R. Centreafricana</i>	<i>Kenya</i> <i>Nigèria</i> <i>RD Congo</i> <i>Sudan</i> <i>Zimbabue</i>	<i>Burundi</i> <i>Txad – Sudan</i> <i>Comores</i> <i>Côte d'Ivoire</i> <i>Djibouti – Eritrea</i> <i>Eritrea – Etiòpia</i> <i>Etiòpia (Oromiya)</i> <i>Guinea</i> <i>Mali</i> <i>Níger</i> <i>Regió Grans Llacs</i> <i>Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia)</i>	<i>Angola (Cabinda)</i> <i>Camerun (Bakassi) – Nigèria</i> <i>Congo</i> <i>Etiòpia</i> <i>Guinea-Bissau</i> <i>Marroc – Sàhara Occ.</i> <i>Mauritània</i> <i>Senegal (Casamance)</i> <i>Subregió Riu Mano</i> <i>Sud-àfrica</i>	
SUBTOTAL	4	4	1	5	12	10	36
Amèrica	<i>Colòmbia</i>			<i>Bolívia</i> <i>Perú</i>	<i>Haití</i> <i>Nicaragua</i>	<i>Equador</i> <i>Mèxic (Chiapas)</i> <i>Veneçuela</i>	
SUBTOTAL	1			2	2	3	8
Àsia i Pacífic	<i>Afganistan</i> <i>Pakistan (nord-oest)</i> <i>Sri Lanka (nord-est)</i>	<i>Filipines (Mindanao-MILF)</i> <i>Índia (Assam)</i> <i>Índia (CPI-M)</i> <i>Índia (Jammu i Caixmir)</i> <i>Índia (Manipur)</i> <i>Pakistan (Balutxistan)</i> <i>Tailàndia (sud)</i>	<i>Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)</i> <i>Filipines (NPA)</i> <i>Índia (Nagaland)</i> <i>Myanmar</i>	<i>Xina (Tibet)</i> <i>Xina (Turquestan Oriental)</i> <i>Nepal (Terai)</i> <i>Pakistan</i> <i>Tailàndia</i>	<i>Bangla Desh (PBCP)</i> <i>Filipines (Mindanao -MNLF)</i> <i>Índia – Pakistan</i> <i>Indonèsia (Papua Occ.)</i> <i>Indonèsia (Aceh)</i> <i>Laos</i> <i>Myanmar</i> <i>Tailàndia – Cambodja</i> <i>Tadjikistan</i> <i>Timor-Leste</i>	<i>Bangla Desh (JMB)</i> <i>Corea, RPD – EUA, diversos països</i> <i>Fiji</i> <i>Índia (Tripura)</i> <i>Indonèsia (Sulawesi)</i> <i>Indonèsia (Moluques)</i> <i>Kirguizistan</i> <i>Turkmenistan</i> <i>Uzbekistan</i>	
SUBTOTAL	3	7	4	5	10	10	39
Europa		<i>Geòrgia – Rússia*</i> <i>Turquia (sud-est)</i>	<i>Rússia (Txetxènia)</i> <i>Rússia (Ingúixia)</i>	<i>Geòrgia (Abkhàzia)</i> <i>Geòrgia (Ossètia del Sud)</i> <i>Rússia (Daguestan)</i>	<i>Armènia–Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)</i> <i>Rússia (Ossètia del Nord)</i> <i>Sèrbia-Kosovo</i> <i>Rússia (Kabardino-Balkària)</i> <i>Rússia (Karatxai-Txerkèssia)</i>	<i>Armènia</i> <i>Bielorússia</i> <i>Bòsnia i Hercegovina</i> <i>Xipre</i> <i>Macedònia (nord-oest)</i> <i>Moldàvia, Rep. de (Transdnièster)</i>	
SUBTOTAL		2	2	3	5	6	18
Orient Mitjà	<i>Iraq</i> <i>Israel – Palestina</i>		<i>Iemen</i>	<i>Líban</i>	<i>Iran (nord-oest)</i> <i>Iran – EUA, diversos països</i> <i>Israel – Líban – Síria</i> <i>Palestina</i>	<i>Aràbia Saudita</i> <i>Egipte</i>	
SUBTOTAL	2		1	1	4	2	10
TOTAL	10	13	8	16	33	31	111

* Conflictes que han finalitzat durant l'any 2008.

S'assenyalen en cursiva els conflictes armats i tensions amb negociacions de pau, ja siguin exploratòries o estiguin formalitzades.

■ Països amb conflicte armat (indicador n. 1) 🏳️* Fi del conflicte armat durant el 2008 (Indicador n. 1)

1. Conflictes armats

- L'any 2008 es van registrar 31 conflictes armats, 30 dels quals seguien actius al finalitzar l'any.
- La gran majoria de conflictes armats van esdevenir a Àsia (14) i Àfrica (nou), mentre que els restants van tenir lloc a Europa (quatre), Orient Mig (tres), i Amèrica (un).
- Els conflictes armats de major gravetat van tenir lloc a Afganistan, Txad, Colòmbia, Iraq, Israel-Palestina, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka (nord-est) i Sudan (Darfur).
- Aproximadament dos de cada tres conflictes van fer referència a aspiracions identitàries o demandes de major autogovern.
- Va destacar la deterioració de la situació en Índia (Nagalàndia), Pakistan (Balutxistan) i Rússia (Ingúixia), assolint el llindar de conflicte armat, i l'esclat i finalització de la guerra entre Rússia i Geòrgia.

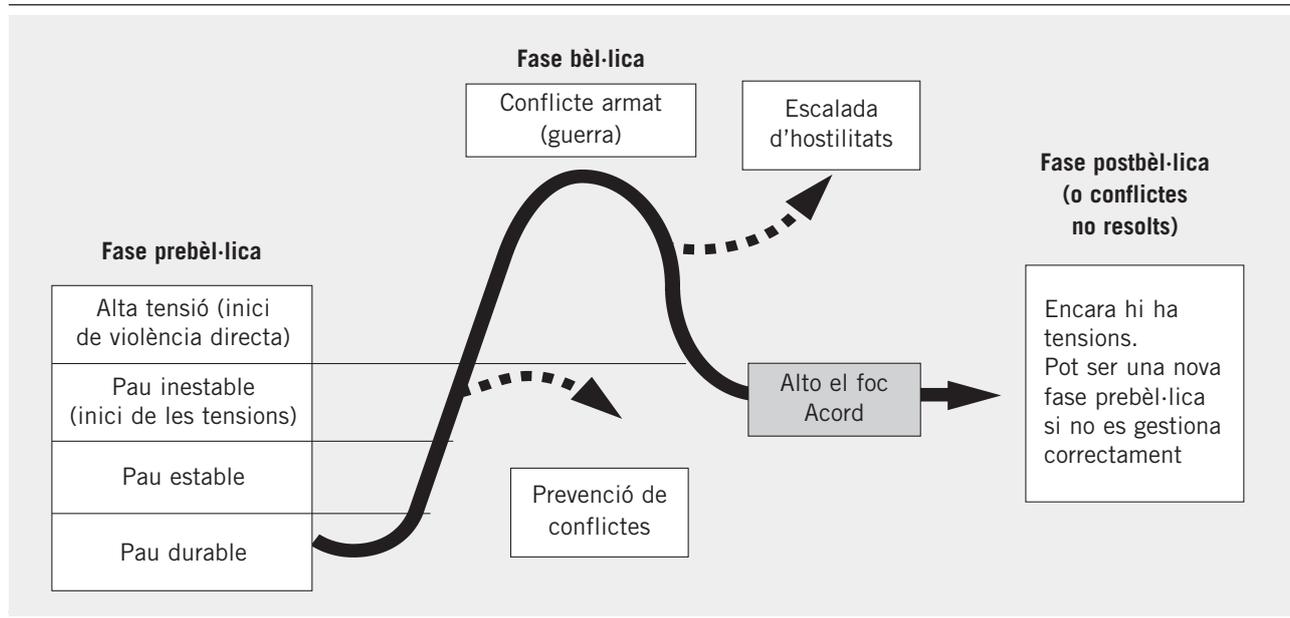
En aquest capítol s'analitzen els conflictes armats que hi ha hagut al llarg de 2008 (indicador núm. 1). El capítol es divideix en dos parts principals, a més de la definició que s'exposa a continuació i del mapa que s'adjunta en el qual apareixen assenyalats els països amb conflictes armats actius durant l'any 2008. En la primera s'analitzen les tendències globals dels conflictes actius el 2008 i en la segona es descriuen l'evolució i els fets més rellevants de cada conflicte durant l'any.

1.1. Conflictes armats: definició

S'entén per **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la natura) i la seguretat humana (p. ex., població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciables dels de la delinqüència comuna, i normalment vinculats:

- a demandes d'autodeterminació i autogovern, o a aspiracions identitàries;
- a l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir o erosionar el poder; o bé
- al control dels recursos o del territori.

Figura 1.1. Etapes dels conflictes

Taula 1.1. Resum dels conflictes armats de l'any 2008

Conflicte ¹ -inici-	Tipologia ²	Actors principals ³	Intensitat ⁴ Evolució ⁵
Àfrica			
Algèria -1992-	Intern internacionalitzat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	2
	Sistema		↑
Txad -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fonamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan, França. Nova coalició UFR (Alliance Nationale i RFC), milícia Toro Boro	3
	Govern		=
Etiòpia (Ogaden) -2007-	Intern	Govern, ONLF, OLF	2
	Autogovern, Identitat		=
Nigèria (Delta del Níger) -2001-	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, exèrcits privats de seguretat	2
	Recursos, Identitat		=
R. Centreafricana -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, APRD, UFDR, escissions de l'UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, MICOPAX, EUFOR RCA/TCHAD i assaltadors de camins (zaraguinas)	1
	Govern		↓
RD Congo (est) -1998-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), grups armats d'Ituri (FNI, FRPI, MRC), grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, MONUC	3
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Somàlia -1988-	Intern internacionalitzat	Govern Federal de Transició (GFT), Etiòpia, EUA, dos faccions de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS, formada Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada, entre la que es troba el grup armat al-Shabab i Muqawama [Resistència]) Eritrea, senyors de la guerra, AMISOM	3
	Govern		↑
Sudan (Darfur) -2003-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , JEM, NRMD, NRF, diverses faccions de l'SLA	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		=
Uganda (nord) -1986-	Intern internacionalitzat	Govern, LRA	2
	Autogovern, Identitat		↑
Amèrica			
Colòmbia -1964-	Intern internacionalitzat	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), milícies talibanes, missió internacional ISAF (OTAN), senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) -1969-	Intern	Govern, NPA	1
	Sistema		=
Filipines (Mindanao -MILF) -1978-	Intern	Govern, MILF	2
	Autogovern, Identitat		↑
Filipines (Mindanao- Abu Sayyaf) -1991-	Intern internacionalitzat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Índia (Assam)-1983-	Intern internacionalitzat	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB	2
	Autogovern, Identitat		↓
Índia (Jammu i el Caixmir) -1989-	Intern internacionalitzat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	2
	Autogovern, Identitat		↑

Conflicte -inici-	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àsia			
Índia (Manipur) -1982-	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYNL	2
	Autogovern, Identitat		=
Índia (Nagalàndia) -1955-	Intern	Govern, NSCN-K, NSCN-IM	1
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (CPI-M) -1967-	Intern	Govern, CPI-M (naxalites)	2
	Sistema		↓
Myanmar -1948-	Intern	Govern, grups armats (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	1
	Autogovern, Identitat		↓
Pakistan (Balutxistan) -2005-	Intern	Govern, BLA, BRA i BLF	2
	Autogovern, Recursos		↑
Pakistan (nord-oest) -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	3
	Sistema		↑
Sri Lanka (nord-est) -1983-	Intern	Govern, LTTE, TMVP (escissió de l'LTTE liderada pel coronel Karuna)	3
	Autogovern, Identitat		↑
Tailàndia (sud) -2004-	Intern	Govern, grups armats secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		↓
Europa			
Geòrgia – Rússia -2008-	Internacional	Geòrgia, Rússia Govern de l'autoproclamada República de Abjàsia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sur	2
	Autogovern, Govern		Fi
Rússia (Txetxènia) -1999-	Intern	Govern federal rus, govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Rússia (Ingúixia) -2008-	Intern	Govern federal rus, govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)	1
	Sistema		↑
Turquia (sud-est) -1984-	Intern internacionalitzat	Govern, PKK, TAK	2
	Autogovern, Identitat		↑
Orient Mitjà			
Iraq -2003-	Intern internacionalitzat	Coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	3
	Sistema, Govern, Recursos		↓
Israel-Palestina -2000-	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	3
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Iemen -2004-	Intern	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)	1
	Sistema		↓

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la violència; ↓: reducció de la violència; = : sense canvis; Fi: deixa de considerar-se conflicte armat

- En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals es desenvolupen conflictes armats, matisant entre parèntesis la regió dins de l'Estat a la qual se circumscriu el conflicte o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori dintre d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda d'una banda les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera un conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors

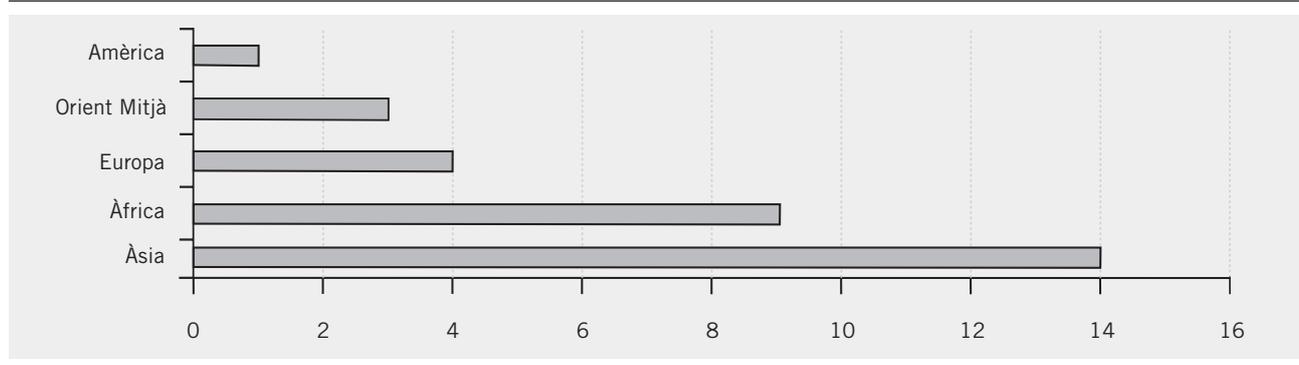
1.2. Conflictes armats: tendències globals de 2008

L'any 2008 es van registrar **31 conflictes armats, 30 dels quals seguien actius a l'acabament de l'any** (la guerra entre Rússia i Geòrgia va començar i acabar durant el 2008). Encara que la xifra total de conflictes armats és pràcticament la mateixa que la de l'any anterior (30), cal destacar que el llistat del 2008 incorpora **tres nous casos —l'Índia (Nagalàndia), el Pakistan (Balutxistan) i Rússia (Ingúixia)—** i no inclou tres conflictes que van finalitzar el 2007: Còte d'Ivoire, Palestina (enfrentaments entre Fatah i Hamàs) i Líban (Naher Al-Bared). La gran majoria dels conflictes armats el 2008 van tenir lloc a Àsia (14) i a Àfrica (nou), mentre que **els restants van tenir lloc a Europa (quatre), Orient Mitjà (tres) i Amèrica (un)**. En tots els casos sense cap excepció l'Estat va ser una de les parts

contendents en la disputa. A part dels conflictes internacionals entre Geòrgia i Rússia, i Israel i Palestina,⁶ **la meitat dels conflictes va ser de caràcter intern internacionalitzat (15) i pràcticament l'altra meitat (14) de caràcter intern.**

Encara que els conflictes armats són multicausals, és remarcable que gairebé dos de cada tres conflictes (19 sobre 31) fan referència principalment a aspiracions identitàries o demandes de major autogovern. Hi ha **16 casos més en què la incompatibilitat principal està vinculada a l'oposició a un determinat Govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat.** En cinc d'aquests casos —l'Iraq, el Txad, la R. Centreafricana, la RD Congo (est) i Somàlia—, diversos grups armats lluitaven per a accedir o erosionar el Govern central. D'altra banda, en set dels 11 casos en els quals l'oposició al sistema era una de les causes principals del conflicte, diversos grups armats buscaven la creació

Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats

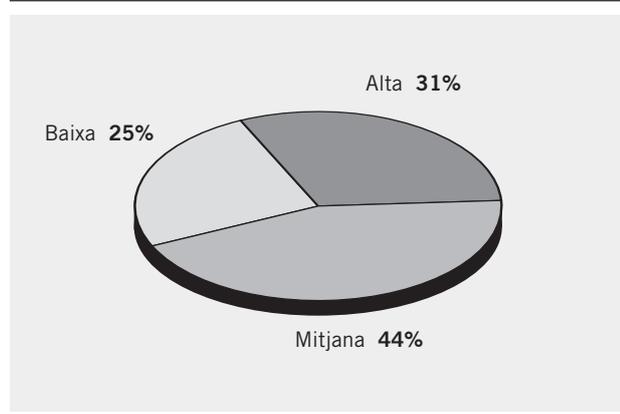
armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'interior d'aquest Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es tindrà en compte el fet que els grups armats tinguin les bases militars als països veïns, en connivència amb aquests Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

3. Els actors principals que intervenen als conflictes conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre si o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que utilitzen més els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes, principalment dones i menors), en molts casos s'empren altres mitjans, com ara atacs suïcides, atemptats i violència sexual, i fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.
4. La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva letalitat (nombre de víctimes) i impacte a la població i al territori. Així mateix, hi ha altres dimensions que mereixen ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al nivell d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, així com a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per assolir acords). Per tant, solen considerar-se conflictes armats d'alta intensitat aquells que provoquen més de 1.000 víctimes mortals anuals, a més d'afectar normalment porcions significatives del territori i la població i implicar un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades, si bé amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat finalitza quan es produeix una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, bé sigui per victòria militar, acord entre els actors enfrontats, desmobilització d'una de les parts o bé perquè una de les parts enfrontades renúncia a o limita notablement la lluita armada com estratègia per a la consecució d'uns objectius. Qualsevol d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un ressorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàctica, no implica necessàriament la fi del conflicte armat.
5. En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments de l'any actual (2008) amb la de l'any anterior (2007), apareixent el símbol d'escalada de la violència (↑) si la situació general del conflicte durant 2008 és més greu que la de l'any anterior, el de reducció de la violència (↓) si és millor i el de sense canvis (=) si no ha experimentat canvis significatius.
6. Encara que "Palestina" no és un Estat reconegut internacionalment (tot i que l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori), el conflicte entre Israel i Palestina es considera "internacional" i no pas "intern", perquè es tracta d'un territori ocupat il·legalment, i la seva pertinença a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.

d'un Estat islàmic o estaven acusats de mantenir vincles amb la xarxa al-Qaida —Algèria, Afganistan, Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), Iraq, Pakistan (nord-oest), Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingúixia) i Iemen—, mentre que en els tres casos restants —Colòmbia, Filipines (NPA) i Índia (CPI-M)— els grups insurgents perseguïen l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. Finalment, **en quatre casos més —Iraq, Nigèria (Delta del Níger), RD Congo (est) i Sudan (Darfur)— el control dels recursos va ser una de les causes rellevants de la disputa**, encara que molts altres conflictes també van ser alimentats o agreujats pel control dels recursos o el territori. La durada mitjana dels conflictes actius el 2008 va ser d'aproximadament 17 anys, encara que aquesta dada ha de ser relativitzada per la dificultat de posar una data d'inici exacta a un conflicte i per l'elevat nombre de conflictes armats actuals que han patit cicles de violència anteriors.

Pel que fa a la intensitat, **en 10 casos —Afganistan, Txad, Colòmbia, Iraq, Israel-Palestina, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka, Sudan (Darfur)— durant gran part de l'any es van constatar graus molt elevats de violència** que van generar una xifra notablement superior a les 1.000 víctimes mortals, encara que en alguns casos com ara l'Iraq, Sri Lanka o Somàlia tal xifra és molt més elevada. Respecte a l'any anterior, Pakistan (nord-oest) i Israel-Palestina, per l'ofensiva de final d'any a Gaza, se sumen al llistat dels països amb major intensitat. Gairebé la meitat dels conflictes (13) van registrar una intensitat mitjana, mentre que els vuit restants —Índia (Nagalàndia), Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), Filipines (NPA), Myanmar, R. Centreafricana, Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingúixia) i Iemen— van tenir una intensitat baixa. La intensitat mitjana dels 31 conflictes de 2008 va ser de 2,1.⁷ Quant a l'evolució respecte de l'any anterior, **en 14 dels 30 conflictes actius a la fi de l'any es va produir un augment de les hostilitats**, en nou casos la situació de conflictivitat no va registrar alteracions significatives i en set casos es va constatar una reducció de la violència: l'Índia (Assam), l'Índia (CPI-M), l'Iraq, Myanmar, la R. Centreafricana, Tailàndia (sud) i Iemen. En conjunt, per tant, la situació de conflictivitat es va deteriorar sensiblement respecte al 2007.

Gràfic 1.2. Intensitat dels conflictes armats

7. Vegeu la llegenda de la Taula 1.1.

Per regions, cal assenyalar que a l'**Àfrica set dels nou conflictes armats van ser interns internacionalitzats, fet que posa de manifest el seu caràcter regional i el paper dels països veïns en aquests conflictes**. Destaquen les vinculacions entre els conflictes armats en el triangle que formen la R. Centreafricana, el Txad i el Sudan (Darfur), la implicació d'Etiòpia a Somàlia, el paper que té Ruanda en el conflicte de l'est de la RD Congo o les operacions de l'LRA ugandès al sud del Sudan o a la RD Congo. En un bon nombre dels conflictes que transcorren a l'Àfrica hi ha una lluita per a accedir o erosionar al poder a causa de l'oposició a la política interna o internacional del Govern corresponent, mentre que és molt inferior a la mitjana mundial el nombre de conflictes en els quals l'autodeterminació d'un territori o un col·lectiu és la clau del conflicte. De fet, encara que en els casos de la RD Congo (est), Nigèria (Delta del Níger) i Uganda (nord) s'han utilitzat greuges identitaris per a justificar l'emergència o continuació de la violència en determinades parts del territori, el cas d'Etiòpia (Ogaden) és l'únic en el qual s'han plantejat demandes clarament secessionistes.

D'altra banda, en set dels nou contextos hi ha un mínim de quatre actors armats implicats activament en les hostilitats, i en els casos de la RD Congo (est), Somàlia, el Sudan (Darfur) i Nigèria (Delta del Níger) el nombre puja a més de 10. Finalment, cal remarcar que només tres dels nou conflictes —Algèria, Somàlia i Uganda (nord)— tenen més de 15 anys de durada, mentre que sis es van iniciar després de l'any 2000, entre els quals destaquen pel seu mimetisme i forta interacció els de R. Centreafricana, Txad i Sudan (Darfur). Per tant, la mitjana de durada dels conflictes actius a l'Àfrica és de menys de 10 anys, molt inferior a la de la mitjana mundial (17). A causa del gran nombre i complexitat dels conflictes armats a l'Àfrica, és probable que la seva curta durada estigui vinculada, entre altres qüestions, a les nombroses iniciatives de pau que en els últims anys han dut a terme organitzacions de la societat civil i determinats organismes de la comunitat internacional. La intensitat mitjana dels conflictes a l'Àfrica (2,3) és lleugerament superior a la mitjana mundial, probablement en relació amb el fet que l'**Àfrica alberga gairebé la meitat dels conflictes armats de major intensitat del món: Txad, RD Congo (est), Somàlia i Sudan (Darfur)**. Quant a l'evolució de les guerres a l'Àfrica durant el 2008, mereixen ser destacades l'escalada de la violència a l'est de la RD Congo i Somàlia (on més de 10.000 persones han mort en els dos últims anys), les ofensives per part de grups insurgents a les capitals del Sudan i el Txad, i les freqüents violacions de l'acord d'alto el foc entre el Govern ugandès i l'LRA.

A l'Àsia, més del 70% dels conflictes armats estan vinculats a demandes d'autogovern o aspiracions identitàries, i la majoria (57%) tenen un caràcter eminentment intern en el qual no és tan òbvia ni decisiva la dimensió internacional com a l'Àfrica. La mitjana de durada dels conflictes a l'Àsia (25,4 anys) és clarament la més alta del món. Les dues principals insurreccions comunistes del continent (l'NPA a Fili-

pinas i el CPI-M a l'Índia) remunten la seva lluita armada al 1969, i més de la meitat dels conflictes actius —Filipines (NPA), Filipines (Mindanao-MILF), l'Índia (Assam), l'Índia (Manipur), l'Índia (CPI-M), l'Índia (Nagalàndia), Myanmar o Sri Lanka (nord-est)— tenen una durada que arriba als 25 anys o els supera. Aquest fenomen pot explicar-se per la menor presència d'actors internacionals en tasques de facilitació i mediació (especialment per part de les Nacions Unides), pel gran nombre de conflictes vinculats a la formació de l'Estat o per la dificultat de resoldre les disputes associades a qüestions identitàries i d'autodeterminació, molt nombroses a l'Àsia. Quant a la intensitat, la mitjana del continent (1,9) és inferior a la mundial o a la d'Àfrica, malgrat que els conflictes a l'Afganistan o Sri Lanka tenen actualment una de les taxes de mortalitat més altes de tot el planeta.

Quant als actors, al continent asiàtic conviuen conflictes amb grups armats amb una gran capacitat bèl·lica i fins i tot de control territorial —l'LTTE a Sri Lanka, el CPI-M a l'Índia, o l'NPA i el MILF a Filipines— amb altres contextos caracteritzats per una enorme fragmentació i difusió dels grups insurgents —Afganistan, Pakistan (nord-oest), Índia (Assam), Índia (Nagalàndia), Myanmar o Tailàndia (sud). Més enllà del qualificatiu de terroristes que pràcticament tots els Governos utilitzen per a denominar els seus respectius grups armats d'oposició, cal destacar que en alguns casos, com a l'Afganistan, el Pakistan (nord-oest), l'Índia (Jammu i Caixmir) o Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), els Governos vinculen estretament les seves estratègies de contrainsurgència a l'anomenada lluita global contra el terrorisme, de la qual obtenen legitimitat política i en alguns casos suport logístic. En tots els últims casos esmentats, els grups armats plantegen reivindicacions religioses vinculades a l'islam. **Una altra de les característiques de la conflictivitat a l'Àsia és que hi ha alguns Estats, com l'Índia, les Filipines o el Pakistan, que alberguen diversos conflictes armats, amb diferents causes, dinàmiques de guerra i localitzacions en el territori.** Quant a l'evolució dels conflictes el 2008, destaquen l'escalada de la violència a Sri Lanka, que amb més de 10.000 víctimes mortals probablement es converteix en la guerra activa més mortífera; el brot de violència a Mindanao després del fracàs de la signatura d'un acord de pau amb el MILF; les massives protestes a Jammu i Caixmir, les més virulentes dels últims 20 anys; el creixent impacte sobre la població civil del conflicte a l'Afganistan o el deteriorament de la situació al Pakistan (Balutxistan) o l'Índia (Nagalàndia), que durant el 2008 van arribar a un llindar de mortalitat i un impacte de la violència propis d'un conflicte armat.

Finalment, cal destacar algunes qüestions a la resta de continents que actualment pateixen conflictes armats. A **Amèrica, Colòmbia continua sent l'únic conflicte armat**, un dels més duradors del planeta i amb més impacte sobre la població civil. Durant el 2008 es va evidenciar el caràcter internacionalitzat de la disputa i va continuar el procés de fragmentació de les antigues Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC) en diversos grupuscles paramilitars. A **Europa, el centre neuràlgic de la conflictivitat va ser de nou la**

zona situada entre les mars Negra i Càspia, especialment a la regió caucàsica. En aquesta regió, Rússia va tenir un paper protagonista pel que fa a la lluita contra els grups armats txetxens i ingúixos, i en el breu conflicte armat que la va enfrontar al Govern georgià. Aquest va ser un dels pocs conflictes armats interessats que s'han produït en els últims anys a tot el món. Dels quatre conflictes armats que es van registrar el 2008 a Europa, cal destacar la importància de les demandes d'autodeterminació i la dimensió transfronterera dels enfrontaments bèl·lics, juntament amb l'estreta vinculació dels conflictes actuals amb anteriors etapes de violència.

A l'**Orient Mitjà**, una de les regions que gaudeix de major visibilitat mediàtica i que alberga dos dels conflictes amb major historial de violència i potencial de desestabilització regional —l'Iraq i Israel-Palestina—, **cal destacar la reducció de la violència a l'Iraq i el Iemen, atribuïble en bona mesura als acords d'alto el foc signats o renovats durant el 2008.** A l'Iraq, malgrat que és un dels conflictes armats més letals dels últims anys, es va registrar una disminució del nombre d'atacs per part dels nombrosos grups armats que operen al país, especialment per part de les milícies del clergue Moqtada al-Sadr. Al Iemen, la signatura d'un acord d'alto el foc a meitat d'any entre el Govern i els seguidors d'al-Houthi va provocar un descens important del grau de violència, encara que els enfrontaments entre les parts van provocar el desplaçament de desenes de milers de persones. En el conflicte entre Israel i Palestina, van prosseguir les converses de pau entre Israel i l'ANP, liderada per Mahmoud Abbas, i es va signar un acord d'alto el foc entre Israel i Hamàs. No obstant això, a la fi de l'any es va trencar la treva i Israel va iniciar una de les ofensives militars més importants de les últimes dècades a Gaza.

Una altra dimensió que cal destacar amb relació a la conflictivitat global de l'any 2008 és la relativa a les missions multilaterals de pau. Al desembre del 2008 hi havia 16 missions de manteniment de la pau de l'ONU, dues missions polítiques dirigides i recolzades pel Departament de Missions de Manteniment de la Pau de l'ONU (BINUB i UNAMA) i 10 missions polítiques i de construcció de pau de l'ONU recolzades pel Departament d'Afers Polítics de l'ONU a tot el món. Pel que fa a la perspectiva regional, de les 28 missions de l'ONU al món, aproximadament la meitat (13) es trobaven al continent africà, sis a l'Orient Mitjà, cinc a Àsia, tres a Europa i una a Amèrica. D'altra banda, al costat de les Nacions Unides, cal destacar la creixent participació d'altres organitzacions de caràcter regional en tasques polítiques i de construcció de pau, com l'OSCE (amb 19 missions en l'àmbit europeu i centreamericà), l'UE (15 missions a Àfrica, Àsia, Europa i Orient Mitjà) i l'OTAN (quatre missions a Europa, Àsia i Orient Mitjà), la CEI (tres missions, a Europa), l'UA (dues missions a Àfrica), l'OEA (dues missions a Amèrica), la CEEAC (una missió a Àfrica) i set operacions de caràcter multilateral sota el paraigua de grups de països.

Taula 1.2. Principals missions multilaterals de l'any 2008

Missions de pau de l'ONU		Altres missions amb personal militar/policial	
Nom	Inici-Fi	Nom	Inici-Fi
Burundi (BINUB)	2007	OTAN	
RD Congo (MONUC)	1999	Afganistan (ISAF)	2001
Côte d'Ivoire (ONUCI)	2004	Iraq (NTIM-I)	2004
Etiòpia i Eritrea (UNMEE)	2000-2008	Kosovo (KFOR)	1999
Guinea-Bissau (UNOGBIS)	2000	UE	
Libèria (UNMIL)	2003	RD Congo (EUSEC RD Congo)	2005
Sàhara Occidental (MINURSO)	1991	R. Centreafricana i Txad (EUFOR TCHAD/RCA)	2007
R. Centreafricana (BONUCA)	2000	Territoris Palestins (EU BAM Rafah)	2005
R. Centreafricana/ Txad (MINURCAT)	2007	Territoris Palestins (EUPOL COPPS)	2006
Sierra Leone (UNIOSIL)	2006-2008	CEI	
Sierra Leone (UNIPSIL)	2008	Geòrgia (Ossètia del Sud)	1992
Sudan (UNMIS)	2005	Geòrgia (Abkhàzia)	1994
Sudan (Darfur) (UNAMID)	2007	Moldàvia (Transdnièster)	1992
Afganistan (UNAMA)	2002	CEEAC	
Índia i Pakistan (UNMOGIP)	1949	R. Centreafricana (MICOPAX)	2008
Nepal (UNMIN)	2007	UA	
Timor-Leste (UNMIT)	2006	Somàlia (AMISOM)	2007
Xipre (UNFICYP)	1964	Comores (MAES)	2007
Geòrgia (UNOMIG)	1993	Altres missions	
Kosovo (UNMIK)	1999	RPD Corea i la Rep. de Corea (NSC)	1953
Iraq (UNAMI)	2003	Illes Salomó (RAMSI)	2003
Alts del Golan (UNDOF)	1974	Hebron, Palestina (TPIH 2)	1997
Líban (UNIFIL)	1978/2006	Egipte i Israel	1982
Orient Mitjà (UNTSO)	1948	Iraq (EUA-Regne Unit)	2003
		Côte d'Ivoire (Operació Licorne, França)	2003
		Timor-Leste (ISF, Austràlia)	2006

Les missions de manteniment de la pau de l'ONU van estar compostes per 110.273 efectius⁸ (112.180 si es comptabilitza tot el personal de les Operacions de Manteniment de la Pau (OMP) i les dues missions polítiques sota la supervisió del Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau) i 3.435 més en les missions polítiques i de construcció de pau. Això significa que l'any 2008 es va aconseguir la xifra més elevada d'efectius en missions de manteniment i construcció de la pau de la història de l'organització, i posa de manifest l'augment continuat de missions i efectius que s'està experimentant en l'última dècada. Des de juny de 1999, quan es va aconseguir la xifra més baixa des de la fi de la Guerra Freda (13.000 cascos blaus), fins a l'actualitat, l'augment ha estat constant. A

aquesta xifra s'haurien d'afegir els contingents de l'OTAN (76.800 efectius desplegats en tres contextos), de la UE (més de 6.000 efectius entre policies i militars en cinc contextos), de la CEI (més de 4.200 efectius en tres contextos), CEEAC i UA (tres contextos, gairebé 4.000 efectius), i sis operacions més (prop de 6.000 militars i policies). El total, en termes generals, va superar àmpliament els 210.000 militars i policies desplegats al món.⁹ Finalment, si es fessin efectius els contingents previstos en el disseny de les missions o les ampliacions (més de 15.000 pendents a l'UNAMID de Darfur, 3.000 a la MONUC, 5.000 a l'AMISOM, 12.000 a la ISAF¹⁰ d'Afganistan, principalment) el total pujaria a 35.000 cascos blaus més.

8. Dels quals, 89.513 corresponen a personal militar i policial. Dades del 30 de setembre del 2008.

9. Aquesta xifra global encara augmentaria més si s'afegís la força multinacional a l'Iraq. Aquestes dades no tenen en compte els 146.000 militars dels EUA juntament amb els 6.350 militars d'altres països desplegats a l'Iraq i les seves víctimes mortals, que pugen a més de 4.000.

10. El general Petraeus, cap del Comandament Central dels EUA, va anunciar al desembre que durant l'any 2009 prop de 20.000 efectius nord-americans s'integrarien a la ISAF, que en l'actualitat ja té 50.000 militars.

Finalment, cal remarcar que el creixent recurs al Capítol VII de la Carta de les Nacions Unides en el disseny del mandat de les missions de les Nacions Unides comporta una major participació en escenaris de violència. En aquest sentit, les missions, de caràcter multidimensional, s'estableixen en contextos cada vegada més violents i amb mandats cada vegada més complexos, com posa de manifest el fet que la xifra de víctimes mortals d'efectius de les missions s'hagi triplicat des de la fi de la Guerra Freda, passant de 800 el 1991 a 2.545 el 31 de novembre del 2008.

1.3. Conflictes armats: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Nigèria (Delta del Níger)	
Inici:	2001
Tipologia:	Recursos, Identitat Intern
Actors:	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups privats de seguretat
Intensitat:	2
Evolució:	=
Síntesi:	

El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractores tenen sobre el seu territori, a més d'una participació més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i bases militars, juntament amb el segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats normalment per la insurgència. D'altra banda, aquesta situació ha menat a l'enfrontament pel control sobre la terra i els recursos a les diferents comunitats que habiten la regió.

Va haver-hi un augment dels **enfrontaments entre bandes rivals pel control de les rutes de comerç il·legal de petroli durant tot l'any i una escalada de les activitats violentes del MEND durant la segona meitat de l'any**. Això va repercutir en un augment del nombre de segrestos i el desplaçament de milers de persones, la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli, i atacs a les plataformes petroleres i comissaries de Policia. Els estats més afectats van ser Rivers i Delta. No obstant això, el conjunt de la conflictivitat al Delta va mantenir una intensitat similar a la de l'any anterior, període d'elevada violència a causa de la celebració de les eleccions legislatives i presidencials d'abril del 2007. L'augment de les accions per part del MEND va

estar vinculat al judici d'un dels seus líders, Henry Okah, acusat de traïció i tràfic d'armes. No obstant això, el MEND va establir diversos alts el foc unilaterals que no van fructificar, en concret a la fi de juny i a la fi de setembre. Al novembre, el panel d'experts creat pel Govern amb la finalitat de trobar una solució a la violència de la regió va concloure que la falta de voluntat política per part del Govern federal i estatal constituïa el motiu de l'agreujament de la crisi a la regió, i que havia d'aconseguir-se un alto el foc que permetés el desarmament de les milícies.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)	
Inici:	2007
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, ONLF, OLF
Intensitat:	2
Evolució:	=

Síntesi:

Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'ONLF, que sorgeix el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, exigeix un grau superior d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha dut a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que des de 1973 exigeix al govern més autonomia a la regió d'Oromiya. El govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. El final de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va comportar l'increment de les operacions del govern per posar fi a la insurgència a Ogaden i, després de les eleccions que es van celebrar l'any 2005, els enfrontaments entre les forces armades i l'ONLF han augmentat.

Les **Forces Armades etiòps van continuar duent a terme operacions militars a la regió d'Ogaden, mentre l'ONLF va reivindicar diverses accions contra els costos de seguretat, fet que al costat de les dificultats d'accés de les organitzacions humanitàries imposades pel Govern i la greu sequera que va afectar la regió, va agreujar la crisi humanitària**.¹¹ A més, la nova proposta de llei que regularà les activitats de les ONG contribuirà a dificultar encara més aquesta situació, segons van manifestar els EUA, l'UE i organitzacions de defensa dels drets humans com HRW. ONG i mitjans de comunicació van estar sotmesos a fortes restriccions per part del Govern, que els va amenaçar amb l'expulsió si trencaven el silenci respecte a les accions comeses per l'Exèrcit. Una de les qüestions més destacades de l'any va ser la publicació al juny de dos informes de HRW en els quals s'acusava el Govern d'haver comès crims de guerra a la regió (execucions extrajudicials, tortures i violència sexual) en el decurs de la campanya militar iniciada el juny del 2007. Arran d'això, a la fi de novembre el Govern va publicar una investigació que

11. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

desmentia aquestes denúncies, investigació que va ser criticada tant per HRW com per l'ONLF. En aquest sentit, durant l'any diverses fonts van documentar l'augment de detencions de civils acusats de col·laborar amb l'ONLF per part dels cossos de seguretat etiòps.

Somàlia	
Inici:	1988
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern Federal de Transició (GFT), Etiòpia, EUA, dos faccions de l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS, formada Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada, entre la que es troba el grup armat al-Shabab i Muqawama (Resistència)) Eritrea, senyors de la guerra, AMISOM
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva que viu el país s'inicien el 1988, quan una coalició de grups opositors es rebel·la contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després aconsegueix enderrocar-lo. Aquesta situació dona pas a una nova lluita dins d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la intervenció internacional fracassada de principis dels anys noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopagat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen els greuges entre els diferents clans i subclans que configuren l'estructura social somali, la ingerència d'Etiòpia i Eritrea i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va conformar el 2004 el GFT, que ha tingut el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país, parcialment en mans de la UTI.

Va haver-hi una **extensió de la violència per tota la regió centre i sud, vinculada a la intensificació de les activitats d'al-Shabab i de les operacions militars de les milícies del GFT i de les Forces Armades etiòps per a intentar contenir, sense èxit, els avanços de la insurrecció**. Les negociacions a Djibouti no van tenir un reflex sobre la situació al terreny.¹² El GFT, sumit en una profunda crisi interna, va reconèixer que estava a prop del col·lapse, i la situació es va veure agreujada per les desercions dels cossos de seguretat cap a la insurrecció i la seva implicació en la venda il·lícita d'armes. A més, al final de l'any el president del GFT va dimitir. **Etiòpia va anunciar la retirada de les seves tropes per a l'inici de l'any 2009**, i va instar la comunitat internacional que assumís la responsabilitat, fet que va ser font d'una gran preocupació

Es va intensificar la violència a Somàlia com a conseqüència de les activitats d'al-Shabab i de les operacions militars de les milícies del GFT i de les Forces Armades etiòps

en el si del GFT. L'AMISOM, infradotada militarment (3.400 dels 8.000 militars previstos), es va convertir en objectiu de la insurrecció i tot just va garantir la seguretat del port i de l'aeroport de la capital. Les Nacions Unides també van constatar **les contínues violacions de l'embargament d'armes en un entorn d'anarquia generalitzada, juntament amb l'augment dels actes de pirateria i robatori a mà armada, segrest i pagament de rescats,¹³ i l'escalada constant de la violència indiscriminada i els atacs contra la població civil**, especialment contra dones i menors, a través de l'ús d'armes pesades a zones densament poblades. L'organització somali Elman Peace and Human Rights Organization va anunciar que des del començament de l'ofensiva etiòp al desembre del 2006 han mort més de 16.210 civils, i 29.000 més havien resultat ferits. Segons l'organització, 7.574 civils van morir durant el 2008, xifra inferior a la de l'any anterior, que arriba a 8.636 persones.

Sudan (Darfur)	
Inici:	2003
Tipologia:	Autogovern, Recursos, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , JEM, NRMD, NRF i diverses faccions de l'SLA
Intensitat:	3
Evolució:	=

Síntesi:

El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de les demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment l'SLA i el JEM. El govern va respondre a l'aixecament utilitzant les Forces Armades i les milícies àrabs *janjaweed*. La magnitud de la violència comesa per totes les parts contendents contra la població civil ha fet considerar la possibilitat de l'existència d'un genocidi a la regió, on ja han mort 300.000 persones segons les Nacions Unides. Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el Govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència s'ha agreujat i ha motivat la fragmentació dels grups d'oposició i un greu impacte regional, pels desplaçaments de població i per la implicació sudanesa en el conflicte txadià i la implicació txadiana en el conflicte sudanès. La missió d'observació de l'UA AMIS, creada el 2004, s'integrà l'any 2007 en una missió conjunta UA/ONU, l'UNAMID. Aquesta missió ha estat objecte de múltiples atacs i no ha aconseguit durant l'any 2008 ni la meitat dels 26.000 efectius previstos, de manera que és incapaç de complir amb el seu mandat de protegir la població civil i el personal humanitari.

Durant l'any van continuar els enfrontaments entre les Forces Armades, les milícies *Janjaweed* i la insurrecció de **Darfur** juntament amb els atacs a la UNAMID, i els actors armats van persistir en l'intent

12. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

13. L'any 2008 van ser atacats més d'un centenar de vaixells en aigües somalis, aproximadament 40 dels quals van ser segrestats. S'estima que es van pagar més de 30 milions de dòlars pel seu alliberament. Fonts governamentals de Kenya van destacar a la fi de novembre que aquesta xifra resultant del pagament dels rescats podria arribar als 150 milions de dòlars.

d'arribar a una solució militar al conflicte, segons va destacar el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon. Es van produir nombrosos atacs contra camps de desplaçats, i a més HRW va destacar que es van cometre actes sistemàtics de violència sexual i atacs contra les dones a les rodalies dels camps.¹⁴ El JEM va dur a terme per primera vegada al maig una ofensiva contra la capital, Khartoum, amb la intenció de derrocar el Govern, que va ser repel·lida i va causar més de 220 víctimes mortals. No obstant això, el fet més destacat de l'any va ser **l'emissió d'una ordre d'arrest al setembre per part del fiscal de la CPI per al president Omar al-Bashir, acusat de genocidi, crims de guerra i contra la humanitat**. La UA, la Lliga Àrab i la Xina van criticar la decisió i van sol·licitar que es posposés el procés, perquè temien un possible impacte sobre la UNAMID, el procés de pau i la situació humanitària. A partir d'aleshores, al-Bashir va intentar donar una imatge de compromís i de recerca de la pau, de manera que a mitjan novembre va proclamar un alto el foc unilateral de cara a la celebració d'una cimera a Qatar.¹⁵ L'alto el foc va ser violat reiteradament, segons va denunciar Ban Ki-moon, com mostra un informe de diverses organitzacions on s'assenyala que el Govern continuava promovent els atacs contra la població civil malgrat la treva i intimidant amb total impunitat les organitzacions humanitàries.¹⁶

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	
Inici:	1998
Tipologia:	Govern, Identitat, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, grup armat d'oposició ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), grups armats d'Ituri (FNI, FRPI, MRC), grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, MONUC
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	El conflicte actual té l'origen en el cop d'Estat que va encapçalar Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko. Va culminar amb la cessió del poder per part del President el 1997. Posteriorment, l'any 1998, Burundi, Ruanda i Uganda, al costat de diversos grups armats, intenten derrocar Kabila, que rep el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabue, en una guerra que ha causat al voltant de quatre milions de víctimes mortals. El control i l'expulsió dels

recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i de la presència de les forces armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999 i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 ha comportat la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un govern de transició. Posteriorment, l'any 2006, es va elegir un govern, que no ha suposat la fi de la violència a l'est del país, a causa de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsables del genocidi de Ruanda el 1994.

Les violacions de l'alto el foc signat a Goma al començament del 2008 van anar en augment durant l'any, juntament amb el rearmament i el reclutament de menors, segons la MONUC, fins que **a la fi d'agost el CNDP de Laurent Nkunda va trencar definitivament el fràgil alto el foc, fet que va causar una greu escalada de la violència**. El CNDP va llançar una ofensiva a gran escala des del nord de la província de Kivu Nord que es va quedar a les portes de Goma, després de les successives derrotes de les Forces Armades congoleeses. Durant la retirada, les tropes perdedores van cometre actes de saqueig i violacions sistemàtiques dels drets humans. Les Nacions Unides van assenyalar l'augment sense precedents de la violència sexual i altres greus violacions dels drets humans per totes les parts implicades en el conflicte, que va ser qualificat de desastre humanitari a causa de les dificultats d'accés a la població civil atrapada enmig de la violència. **Davant la gravetat de la situació, la incapacitat de la MONUC per a fer front a la tragèdia i les pressions locals i internacionals, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar al novembre l'ampliació temporal de la missió en 3.000 cascos blaus i policies, mentre el general Nkunda va declarar unilateralment un alto el foc** i les seves milícies es van retirar i van permetre l'accés humanitari. No obstant això, encara que es van interrompre els combats entre les Forces Armades i el CNDP, aquest grup va continuar combatent els aliats del Govern, les milícies Mai Mai i el grup hutu ruandès FDLR. Al desembre, la mediació de les Nacions Unides i la UA va formalitzar negociacions entre el Govern i el CNDP a Nairobi. Paral·lelament, **un grup d'experts va certificar que la RD Congo i Ruanda estaven recolzant de manera recíproca les respectives insurreccions**.¹⁷

humans per totes les parts implicades en el conflicte, que va ser qualificat de desastre humanitari a causa de les dificultats d'accés a la població civil atrapada enmig de la violència. **Davant la gravetat de la situació, la incapacitat de la MONUC per a fer front a la tragèdia i les pressions locals i internacionals, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar al novembre l'ampliació temporal de la missió en 3.000 cascos blaus i policies, mentre el general Nkunda va declarar unilateralment un alto el foc** i les seves milícies es van retirar i van permetre l'accés humanitari. No obstant això, encara que es van interrompre els combats entre les Forces Armades i el CNDP, aquest grup va continuar combatent els aliats del Govern, les milícies Mai Mai i el grup hutu ruandès FDLR. Al desembre, la mediació de les Nacions Unides i la UA va formalitzar negociacions entre el Govern i el CNDP a Nairobi. Paral·lelament, **un grup d'experts va certificar que la RD Congo i Ruanda estaven recolzant de manera recíproca les respectives insurreccions**.¹⁷

R. Centreafricana	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, APRD, UFDR, escissions de l'UFDR (FURCA, MJLC), FDPC, França, MICOPAX, EUFOR RCA/TCHAD i assaltadors de camins (zaraguinas)
Intensitat:	1

14. Human Rights Watch, *Five Years on, No Justice for Sexual Violence in Darfur*, 7 d'abril de 2008, a <<http://hrw.org/reports/2008/darfur0408/darfur0408web.pdf>>.

15. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

16. Human Rights Watch, *Rhetoric vs. Reality. The situation in Darfur*, 2 de desembre de 2008, a <http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/darfur1208.pdf>.

17. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

Evolució: ↓

Síntesi:

Durant l'any 2006, la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents, que denuncien la falta de legitimitat del govern de François Bozizé, com a producte d'un cop d'Estat contra el President Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de dividir la nació. La insurgència té dos fronts: en primer lloc, a la populosa zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Jean-Jacques Demafotuh, s'ha enfrontat al govern de Bozizé reivindicant un nou repartiment del poder polític. En segon lloc, cal destacar l'escalada de les operacions d'insurgència al nord-est del país per part de la coalició de grups UFDR. A aquesta inestabilitat s'ha afegit el sorgiment al nord-oest de nombrosos grups d'assaltadors de camins coneguts com a Zaraguinas.

Les forces governamentals, la rebel·lió i els anomenats zaraguinas van ser responsables de greus violacions dels drets humans al nord, entre els quals destaquen execucions extrajudicials, tortura i arrestos arbitraris, comesos principalment, segons la BONUCA, pels cossos de seguretat. En paral·lel, la signatura de l'Acord de Pau Global per part del Govern, l'APRD i l'UFDR al juny va facilitar l'avenç per a l'inici del Diàleg Polític Inclusiu (DPI) que es va posposar diverses vegades, i que finalment va tenir lloc entre el 8 i el 20 de desembre, amb un resultat positiu.¹⁸ Prèviament, els projectes de llei d'amnistia presentats pel Govern al setembre, dissenyats a la seva mida, van forçar la suspensió de la participació en el DPI de l'oposició política i armada. No obstant això, el 15 de setembre es va arribar a un nou acord per a relançar el DPI, i el Govern es va comprometre a revisar les polèmiques lleis. Malgrat aquests avenços, van persistir les violacions esporàdiques de l'alto el foc i es van desencadenar diversos combats i emboscades entre les Forces Armades i l'UFDR, l'APRD i escissions de l'UFDR, que van fer témer per una ruptura dels acords previs. El factor regional va agreujar la inestabilitat, ja que el grup armat ugandès LRA, que operava al sud-est del país, va segrestar centenars de menors, i diverses fonts van estimar que l'UFDR, que rep suport del Sudan, estava protegint l'LRA.

Txad	
Inici:	2006
Tipologia:	Govern Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan, França. Nova coalició UFR (Alliance Nationale i RFC), milícia Toro Boro
Intensitat:	3
Evolució:	=
Síntesi:	

El cop d'estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurgèn-

cia que intensifica l'activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu de derrocar el govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està liderada per la volàtil coalició FUC, composta per diversos grups i militars desafectes al règim. S'hi afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a greuges locals, competència pels recursos i a l'extensió de la guerra que pateix la regió sudanesa veïna de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs pro-governamentals sudaneses *janjaweed*. Aquestes forces han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, cosa que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que donen suport a les seves insurgències respectives.

Cal destacar l'**ofensiva de diversos grups al febrer a la capital, que podria haver derrocat el règim d'Idriss Déby si la intervenció militar francesa no hagués forçat la seva retirada**. Els enfrontaments van causar més d'un centenar de morts (160 persones segons MSF i Creu Roja, 700 rebels segons el Govern), més de 1.000 ferits i prop de 400 desapareguts. Arran de l'ofensiva entorn de N'Djamena, es va configurar la fràgil coalició Alliance Nationale (AN), que va llançar diversos atacs durant l'any contra l'Exèrcit txadià. **Al novembre, els principals moviments rebels del país van decidir crear la Unió de les Forces de la Resistència (UFR), que inclou l'AN i l'RFC**. Segons diverses fonts, arran de la relativa millora de les relacions entre el Txad i el Sudan, la insurrecció txadiana va traslladar les seves bases des del Sudan a l'interior del Txad abans del desplegament de la missió fronterera.¹⁹ La missió EUFOR ha de ser substituïda al març del 2009 per una missió de manteniment de la pau de l'ONU. Malgrat la presència d'aquesta missió, **la regió est va continuar assolada per la violència, amb una situació similar a la de Darfur**, ja que mentre l'Exèrcit es va concentrar a combatre les incursions rebels a les grans ciutats, altres àrees no disposaven de protecció. Per tant, la població local i els camps de desplaçats i refugiats van quedar sota control dels grups armats. Aquests camps van ser usats com a reraguarda i base de les rebel·lions txadianes i sudaneses, on es recluten menors. Les milícies *Janjaweed*, connectades amb milícies àrabs locals, també van cometre diversos atacs contra civils no àrabs a la zona est del Txad.

Uganda (nord)	
Inici:	1986
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, LRA
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Síntesi:	

El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte armat en el qual el grup armat d'oposició LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta derrocar el govern de Yoweri Museveni i instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia i treure de la marginalitat a la regió

18. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

19. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

nord del país. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per engrossir les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les forces armades (al costat de les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat de prop de dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats al sud del Sudan, que li brindava suport, fins que el 2002 aquest país va permetre a les forces armades ugandeses penetrar al seu territori en persecució del grup. Des de 2006 es va celebrar un procés de pau que va aconseguir establir un cessament d'hostilitats, encara que durant l'any 2008 el procés es va situar proper al fracàs.

Els intents per a ressuscitar el procés de pau, congelat des d'abril del 2008, i l'augment gradual de les activitats militars de l'LRA (atacs esporàdics i segrests de menors) van marcar la tònica de l'any. Els esforços de l'enviat especial del secretari general de l'ONU, Joaquim Chissano, del vicepresident del Sudan Meridional, Riek Machar, dels líders locals de la comunitat acholi, i fins i tot del Govern ugandès, no van aconseguir convèncer Joseph Kony per tal que es comprometés amb la iniciativa de l'abril, ni amb les posteriors del maig, l'agost i el novembre.²⁰ El Govern va establir el 30 de novembre com a data límit, encara que tampoc va servir per a pressionar Kony. **Sembla que el grup ha continuat reclutant menors al sud del Sudan, nord-est de la RD Congo i sud de la R. Centreafricana (uns 1.000 nous menors soldat). A més, pot ser que disposi de noves bases i estigui explotant mines de diamants a la R. Centreafricana.** Segons diverses fonts, l'LRA ha aprofitat el procés de pau per a enfortir-se. De fet, el grup va violar diverses vegades el cessament d'hostilitats al sud del Sudan, al nord-est de la RD Congo i al sud de la R. Centreafricana. Després del fracàs de l'última iniciativa de la fi de novembre, la **RD Congo, Uganda i el Sudan Meridional van llançar una operació militar conjunta contra l'LRA al parc nacional de Garamba**, situat al nord-est de la RD Congo. L'operació militar va destruir les seves bases i va forçar la fugida de Joseph Kony, perseguit per les tropes ugandeses en direcció a la R. Centreafricana, i va ser seguida d'una ofensiva de l'LRA a la zona fronterera que va causar la mort d'entre 400 i 500 civils a la fi de desembre.

d) Magreb i Nord de l'Àfrica

Algèria	
Inici:	1992
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte s'inicia amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992, després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista al llarg dels anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbada als anys vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del govern, s'inicia un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en OQMI el 2007) i l'Exèrcit, amb el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar unes 150.000 morts durant els anys noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel govern, el conflicte roman actiu, i s'ha cobrat ja milers de víctimes des de l'any 2000.

La violència va seguir colpejant el país al llarg de tot l'any. **Els atemptats de l'agost, que es van cobrar prop de 80 víctimes, van constituir un punt d'inflexió perquè van ser els més mortífers en diversos anys.** El 19 d'agost, un atemptat suïcida va tenir com a objectiu l'acadèmia de policia d'Issers, a l'est d'Alger, mentre que el dia següent, una doble explosió prop d'un hotel i d'una caserna militar a Bouira, al sud-est de la capital, va causar la mort d'una desena de treballadors d'una companyia canadenc. Un comunicat de l'OQMI va reivindicar les accions i va afirmar que eren una resposta a les operacions de les forces de seguretat contra membres de la seva organització. A més, una doble explosió va causar a principi de juny la mort de 12 persones, entre elles un ciutadà francès, la primera d'un ciutadà d'aquest país des del 1994. D'altra banda, durant el 2008, el Govern va informar de la mort del líder Emir Hamza, un dels presumptes responsables del letal atemptat de l'11 de desembre del 2007 a Alger, i, al març, la d'un altre membre de l'organització que presumptament planejava assassinar el president, Abdelaziz Bouteflika. D'altra banda, les autoritats van informar que, en el marc de l'activitat terrorista, 115 persones van ser segrestades el 2007. Respecte al conflicte entre grups berbers i el Govern, la violència es va intensificar durant l'any, amb diversos enfrontaments entre grups berbers i àrabs a la província de Ghardaïa, que van ser contestats amb una forta intervenció policial.

Amèrica

Colòmbia	
Inici:	1964
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars, AUC
Intensitat:	3
Evolució:	=

20. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Síntesi:

L'any 1964, en el marc d'un pacte d'alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, neixen dos moviments d'oposició armada: l'ELN (d'inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). Durant la dècada dels anys setanta, apareixen diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que acaben negociant amb el govern i impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d'un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta sorgeixen diversos grups d'autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les forces armades, d'empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l'*statu quo* i del manteniment dels negocis il·legals, impulsors de l'estratègia de terror. Els diners de la droga són actualment el principal combustible que manté viva la guerra.

L'any 2008 va ser el més crític en la història de les FARC, ja que a la mort del seu històric líder Manuel Marulanda es va afegir la mort en territori equatorià del seu portaveu internacional Raúl Reyes, després d'un bombardeig per part de les Forces Armades colombianes. A més, va tenir lloc l'alliberament de 15 ostatges, entre els quals es trobava l'ex-candidata presidencial Ingrid Betancourt, després d'una qüestionada operació per part d'una unitat d'elit de les Forces Armades. La transfronterització del conflicte va causar delicades friccions diplomàtiques entre els Governos de la regió. **L'anomenada reparamilitarització del país a conseqüència del fracàs de les polítiques oficials per a la reinserció de milers d'ex-combatents de les AUC va disparar les xifres d'assassinats i amenaces contra els opositors del Govern.** La crisi institucional s'agreujà a conseqüència de la detenció de gairebé mig centenar de congressistes propers al Govern, acusats de vincles criminals amb paramilitars d'extrema dreta. A això se li sumà la destitució i judici d'alts oficials de les Forces Armades vinculats a una cadena d'assassinats de centenars de joves residents a barris marginals que posteriorment eren mostrats com a guerrillers morts en combat. Malgrat que els xocs armats entre l'Exèrcit i les FARC i l'ELN van disminuir en els principals centres econòmics del país, es va agreujar tanmateix a les perifèries rurals.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les Forces Armades (amb suport soviètic) i les guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l'ascens dels mujahidins al poder en 1992 en un context de caos i d'enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, mena a l'aparició del moviment talibà, que al final de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre d'al-Qaida, els EUA envaeixen el país i derroten el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn, s'hi instaura un govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s'ha produït una escalada de la violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.

En els vuit primers mesos de l'any, les morts de civils afganesos, 1.445, superaven ja les de tot el 2007, segons l'UNAMA, mentre **el balanç total de víctimes mortals —civils i combatents— va superar al final de l'any les 5.400.** Els atemptats suïcides de milícies i els bombardejos dels EUA van ser els principals responsables de l'alta mortalitat civil. Especialment greus van ser un atemptat suïcida al febrer a Kandahar (sud-est), amb més de 100 morts, la majoria civils, el més mortífer des de l'inici de la guerra; i un atac aeri dels EUA a l'agost a Herat (oest), amb 90 civils morts, 60 dels quals eren menors, segons l'UNAMA. Mentrestant, van continuar els atacs insurgents i contrainsurgents durant tot l'any, que van augmentar durant els mesos d'estiu i que van ser especialment virulents al sud i l'est. Entre l'activitat insurgent, va destacar l'assalt a una presó de Kandahar, amb l'alliberament d'un miler de presos. També es va registrar un augment de la violència a zones del nord i de l'oest, habitualment menys conflictives, i a la capital. **La coalició internacional va ser víctima del nombre de baixes més gran des del 2001, amb 294 morts.²¹ Al novembre, les milícies talibanes tenien presència permanent en un 72% del país, enfront del 54% al final del 2007.²²** En paral·lel, el Govern afganès va mantenir converses amb extalibans.²³ Al seu torn, els EUA van emprendre la revisió de la seva estratègia, amb plans d'incrementar el nombre de soldats. Les relacions entre l'Afganistan i el Pakistan es van deteriorar després d'un atemptat al juliol a l'ambaixada índia a Kabul, amb 40 morts. El Govern afganès va acusar els serveis d'intel·ligència pakistanesos.

Índia (Assam)	
Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, ULFA, DHD, Black Widow, NDFB
Intensitat:	2

21. Icasualties.org: Operation Enduring Freedom, en <<http://icasualties.org/OEF/Default.aspx>>. [consultada el 15.01.09]

22. International Council on Security and Development, *Struggle for Kabul: The Taliban Advance*, ICOS, 2008, a <http://www.icosgroup.net/modules/reports/struggle_for_kabul>.

23. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Evolució: ↓

Síntesis:

El grup armat d'oposició ULFA sorgeix el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia i establir un Estat sobirà. És en les transformacions demogràfiques que ha patit l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangla Desh, que rau l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamès d'un reconeixement dels seus drets culturals i civils i de la creació d'un Estat independent. Durant les dècades de 1980 i 1990 es produeixen diverses escalades de la violència, així com intents de negociació que fracassen. L'any 2005 s'inicia un procés de pau que té com a conseqüència una reducció en la violència, procés que s'interromprà l'any 2006 i donarà lloc a una nova escalada del conflicte. Per altra banda, durant els anys vuitanta sorgeixen grups armats d'origen bodo, com l'NDFB, que reivindiquen el reconeixement de la seva identitat enfront a la població majoritària assamesa.

Va haver-hi certa reducció dels graus de violència a Assam, amb un balanç anual de prop de 360 morts enfront de les 437 de l'any anterior.²⁴ Diverses unitats del grup ULFA van declarar altos el foc i van sol·licitar l'inici de negociacions, mentre el Govern va intensificar les operacions contra la resta del grup. Al seu torn, va augmentar l'activitat insurgent d'altres grups. Des de principi d'any, el Govern va alertar que hi havia grups armats d'ideologia islamista actius a Assam. A l'octubre, **13 explosions gairebé simultànies a diverses ciutats de l'estat van causar 81 morts i prop de 300 ferits**, acció reivindicada per l'Islamic Security Force of Indian Mujahideen (ISF-IM) que, segons la Policia es va crear l'any 2000 al districte de Dhubri per a protegir els interessos de les minories islàmiques enfront dels grups armats bodos. No obstant això, el primer ministre de l'Estat va afirmar que estava comprovada la participació de l'ULFA i l'NDFB en els atemptats, acusació que ambdós van rebutjar. D'altra banda, al districte de North Cachar Hills, el grup armat Black Widow, escisió del DHD, va dur a terme una campanya de violència contra projectes d'infraestructures. La Policia va atribuir-li la mort d'almenys 50 persones entre el gener i el juny, gran part d'elles treballadors ferroviaris. Mentrestant, l'estat va ser víctima de la pitjor onada de violència intercomunitària entre població bodo i musulmana en 25 anys, amb un balanç oficial de 55 morts i 111 ferits en xocs que van afectar 54 poblacions en els districtes d'Udalguri i Darrang. La violència va forçar el desplaçament de prop de 85.000 persones.

Índia (Jammu i el Caixmir)

Inici:	1989
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizbul-Mujahideen
Intensitat:	2

Evolució: ↑

Síntesi:

El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té l'origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i la partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós Estats. En tres ocasions (1947-1948, 1965 i 1971) els dos països s'han enfrontat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre Índia i el Pakistan l'any 1947 dona lloc a l'actual divisió i creació d'una frontera de facto entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es trasllada a l'interior de l'estat de Jammu i el Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.

Els enfrontaments entre les Forces Armades i grups armats caixmirians, especialment a les rodalies de la Línia de Control, van causar la mort de més de 520 persones. Des de l'any 2001, en el qual van morir més de 4.500 persones, s'observa un descens constant en el nombre de morts i enfrontaments armats. No obstant això, algunes organitzacions de drets humans van denunciar que les Forces Armades, en el marc de la política de contrainsurgència, continuen cometent repetides violacions dels drets humans, i que entre 8.000 i 10.000 persones podrien haver desaparegut com a conseqüència del conflicte armat. En aquest sentit, cal destacar les protestes que es van registrar a la ciutat de Srinagar a mitjan any després de la troballa de 1.000 tombes no identificades i que, segons algunes fonts, podrien pertànyer a membres de grups armats opositors. **A la fi de juny, poc després que el Govern de Jammu i Caixmir assignés unes terres per a la peregrinació de la comunitat hindú, es van registrar les protestes més virulentes dels últims 20 anys.** El Govern va imposar el toc de queda i va desplegar milers d'efectius de seguretat addicionals per a fer front als enfrontaments comunitaris, els talls de carreteres i les mobilitzacions massives de la població, durant les quals desenes de persones van morir i moltes altres van resultar ferides o detingudes, incloent destacats líders independentistes. El mes de novembre es van celebrar les eleccions de l'estat, que van aconseguir més participació que en anteriors comicis malgrat el boicot de nombroses organitzacions polítiques i armades.

Índia (Manipur)

Inici:	1982
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA, KYKL
Intensitat:	2
Evolució:	=

24. Xifra proporcionada pel *think tank* SATP. Les xifres de mortalitat dels diferents conflictes de l'Índia, Pakistan i Sri Lanka han estat extretes de la mateixa font, consultable a <<http://www.satp.org/default.asp>>.

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests entre si té l'origen en les demandes d'independència d'alguns d'aquests grups, així com en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen a l'estat. Durant les dècades de 1960 i 1970 sorgeixen diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i d'altres d'adscripció ètnica, que romandran actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional (ja que es tracta d'un estat fronterer amb Nagalàndia, Assam i Myanmar) també marcarà el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i seran constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament respecte a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.

En relació amb la violència insurgent, **van continuar els enfrontaments entre grups armats i forces de seguretat, que es van saldar amb una mica més de 440 morts** a l'acabament de l'any. A més de la successió d'atacs de baixa mortalitat, va haver-hi atemptats prop de la residència del ministre principal de Manipur, contra el recinte del Parlament i contra la residència del ministre de Sanitat. Va destacar també l'esclat d'un cotxe bomba a l'octubre a la capital d'estat, Imphal, amb 14 víctimes mortals i una trentena de ferits. Les autoritats van acusar el grup PREPAK, amb base a Myanmar, mentre la facció Consell Militar del Kangleipak Communist Party (KCP) va reivindicar l'explosió. Al seu torn, les forces de seguretat van anunciar també a l'octubre que havien acabat amb la presència dels insurgents que eren a la zona de Dingpi (frontera Índia amb Myanmar) des de feia una dècada. El segon eix de violència, que enfronta grups armats entre sí, es va mantenir actiu durant l'any, amb xocs periòdics entre formacions ètniques rivals. En tercer lloc, **l'assetjament contra la població civil va continuar en forma de segrestos, execucions i extorsions** per part dels grups armats. D'aquesta manera, entre l'abril i el juny un total de 230 funcionaris van renunciar als seus càrrecs com a rebuig als pagaments forçats. D'altra banda, es van produir nous incidents contra treballadors immigrants de parla hindi, amb dues jornades successives de violència que van causar 12 morts. Cap grup es va atribuir l'autoria, però la Policia va acusar el KYKL. Finalment, la coalició d'11 grups coneguda com la Kuki National Organisation va signar un acord de pau amb el Govern de l'estat i l'Executiu central.

Índia (Nagalàndia)	
Inici:	1955
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, NSCN-K, NSCN-IM
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte que afecta a l'estat de Nagalàndia s'origina després del procés de descolonització britànica de l'Índia (1947), quan sorgeix un moviment naga que reclama el reconeixement de drets col·lectius per a aquesta població, majoritàriament cristiana, enfront de la majoria hindú índia. La creació de l'organització naga NCC el 1946 marca l'inici de les reclamacions polítiques d'independència per al poble naga, que al llarg de les dècades posteriors evolucionaran tant pel que fa al contingut (independència de Nagalàndia o creació de la Gran Nagalàndia, amb la incorporació de territoris dels estats veïns habitats per població naga) com a les formes d'oposició. La lluita armada s'inicia el 1955. El 1980 es forma el grup armat d'oposició NSCN com resultat de desaccords amb sectors polítics més moderats, que al seu torn vuit anys després es dividirà en dues faccions, Isaac-Muivah i Khaplang. Des del 1997 el NSCN-IM manté un acord d'alto el foc i negociacions amb el Govern indi, però en els últims anys s'han multiplicat els enfrontaments entre les dues faccions.

Al llarg de tot l'any es van repetir els **enfrontaments armats entre les diferents faccions de la insurrecció naga**, especialment entre els grups NSCN-IM i l'NSCN-K. Nagalàndia va ser un dels tres estats de la regió nord-est de l'Índia més afectats per la violència armada, juntament amb Assam i Manipur.²⁵ La **feble supervisió de l'acord d'alto el foc vigent a l'estat** va ser un dels factors que van contribuir a l'augment de la violència. La xifra de morts durant l'any com a conseqüència de la violència insurgent supera el centenar de persones. No obstant això, en els últims mesos de l'any es va constatar una lleugera reducció de la violència. La reducció podria ser fruit de diferents iniciatives dutes a terme per organitzacions de la societat civil naga, en un intent d'unificar les diferents faccions i grups que s'enfronten a l'Estat. D'altra banda, fonts governamentals van atribuir aquesta reducció de la violència a l'augment del nombre d'operacions militars contra la insurrecció. No obstant això, **algunes organitzacions van alertar que la falta de sinceritat del Govern en el procés de pau podria dur de nou a un augment de la violència.**²⁶

Índia (CPI-M)	
Inici:	1967
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, CPI-M (naxalites)
Intensitat:	2
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte armat que enfronta el govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com naxalita, en honor de la ciutat on es va iniciar aquest moviment) afecta set estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental al final de la dècada de 1960, amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra i amb fortes crítiques al

25. Vegeu l'Índia (Assam) i l'Índia (Manipur) en aquest mateix capítol.
26. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

sistema de democràcia parlamentària, considerat un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant i acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en les zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat terrorista pel govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va fracassar.

Es va reduir lleugerament el grau de violència al llarg de l'any (585 morts enfront de les 650 del 2007), encara que el conflicte va continuar abastant gran part de l'Índia. Un informe del Ministeri de l'Interior va estimar que el 2008 només sis estats de l'Índia quedaven al marge de les accions del CPI-M: Himachal Pradesh, Arunachal Pradesh, Goa, Nagalàndia, Sikkim i Mizoram, mentre s'estimaven en 20.000 els seus membres clandestins, en 50.000 els regulars i en 100.000 la base de suport. La insurrecció naxalita va ser especialment activa als estats d'Orissa, Chhattisgarh, Jharkhand, Bihar i Andhra Pradesh, mentre es va reduir a d'altres. A Orissa, diversos centenars de combatents van atacar diverses estacions de Policia al febrer i van matar 14 membres de les forces de seguretat i civils. Paral·lelament, 24 policies més van morir en una explosió al juliol i 40 militars van desaparèixer després de l'atac del CPI-M a una embarcació patrullera amb 60 militars. A Jharkhand, el ministre de l'Interior va atribuir l'augment de la violència a xocs entre faccions rebels i no amb les forces de seguretat. Durant l'any es van registrar diverses execucions extrajudicials de civils, acusats pels insurgents de ser informadors de les forces de seguretat, i també nombrosos segrestos i saquejos. La policia va detenir desenes de combatents, incloent líders locals, entre ells un dels comandants més veterans, Himadri Sen Roy. D'altra banda, la Policia va acusar el CPI-M d'estar darrere de l'assassinat d'un líder religiós hindú a Orissa, mort que va desencadenar actes de violència entre la població hindú i cristiana, amb almenys 10 morts i milers de desplaçats.

Pakistan (Balutxistan)	
Inici:	2005
Tipologia:	Autogovern, Recursos Intern
Actors:	Govern, BLA, BRA i BLF
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:
Des de la creació de l'Estat de Pakistan en 1947, Balutxistan, la província més rica en recursos naturals, però amb algunes de les taxes de pobresa més elevades del país, ha viscut quatre períodes de violència armada (1948, 1958, 1963-69 i 1973-77) al llarg de les quals la insurrecció ha explicat el seu objectiu d'obtenir més autonomia i fins i tot la independència. L'any 2005 la insurrecció armada reapareix en escena, atacant fonamentalment infraestructures vinculades a l'extracció de gas. El grup armat d'oposició BLA es converteix en la principal força opositora a la presència del Govern central, a qui acusen d'aprofitar la riquesa de la província sense que aquesta reverteixi en la població local. Com conseqüència

del resorgiment de l'oposició armada, una operació militar va ser iniciada el 2005 a la província, que va provocar desplaçaments de la població civil i enfrontaments armats.

La violència es va mantenir constant tot l'any, i va mostrar un augment pel que fa a l'any anterior. La xifra de morts com a conseqüència d'atemptats amb bomba va superar el centenar de persones, xifra a la qual cal sumar les baixes pels enfrontaments entre la insurrecció balutxi i les forces de seguretat. Els disturbis més greus van tenir lloc al juliol, amb un balanç de 43 morts, 33 d'ells insurgents, al districte de Dera Bugti. Segons algunes fonts, el total de víctimes mortals entre els mesos d'agost, setembre i octubre podria ser proper a 130, gran part d'elles civils. Va seguir la tònica predominant des de la reactivació de la violència el 2005 amb **nombrosos atacs contra infraestructures, fonamentalment vinculades a l'extracció del gas**. Després de les eleccions generals del mes de febrer, el nou Govern central va anunciar un canvi d'estratègia per a fer front al conflicte armat, i va prioritzar la via política sobre la militar. Tanmateix, **van persistir les operacions de contrainsurgència**.²⁷ No obstant això, a l'octubre el Govern va anunciar una fulla de ruta per a la resolució del conflicte. D'altra banda, l'anunci al setembre de suspensió indefinida de l'activitat armada per part de les principals organitzacions opositores armades, BLA, BRA i BLF, no es va materialitzar i la insurrecció va continuar perpetrant atacs durant els últims mesos de l'any.

Pakistan (nord-oest)	
Inici:	2001
Tipologia:	Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, milícies talibanes, milícies tribals
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:
El conflicte armat a la zona nord-oest sorgeix com a conseqüència del conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals Administrades Federalment (FATA) —que havien romàs inaccessibles al govern pakistanès fins l'any 2002, quan s'inicien les primeres operacions militars a la zona— i la província de la Frontera Noroccidental (NWFP). Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan al final de l'any 2001, integrants de les milícies talibanes, amb suposades connexions amb al-Qaida, es refugien en aquesta zona i donen lloc a operacions militars a gran escala de les Forces Armades pakistaneses (prop de 50.000 soldats hi han estat desplegats), amb suport dels EUA. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada d'oferir suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions l'any 2002, la violència no ha fet sinó augmentar.

Després d'un mes de gener d'enfrontaments intensos, especialment al Waziristan Sud, i després de diversos mesos d'una lleu reducció de la violència vinculada a

27. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

diversos alts el foc²⁸ i a l'orientació del nou Govern pakistanès,²⁹ des de mitjan any el conflicte es va deteriorar. Noves ofensives insurgents i contrainsurgents a les FATA i a l'NWFP van superar àmpliament el miler de morts. **Especialment greu va ser la situació a l'agència de Bajaur (FATA), on una campanya contrainsurgent aèria i terrestre iniciada a l'agost per l'Exèrcit va deixar a la fi d'octubre un balanç oficial de 1.500 rebels morts**, més de 90 civils i prop de 70 militars; i va forçar el desplaçament d'aproximadament 300.000 persones. Les agències de Khyber i Kurram (FATA) i el districte de Swat (NWFP) també es van veure molt afectades per la violència. A Swat, més de 15.000 persones es van desplaçar i almenys 200 van morir en els últims mesos de l'any. També allà, des del 2007 aproximadament 200 escoles, la majoria de nenes, van ser cremades per milícies talibanes. La població civil al conjunt del nord-oest va ser també víctima d'atemptats suïcides. Al Waziristan Nord i Sud es van registrar durant l'any unes 750 baixes entre talibans i militars. Un altre factor d'inestabilitat van ser els atacs aeris dels EUA des de l'Afganistan contra posicions dels talibans, amb desenes de morts. D'altra banda, **la violència entre les tribus turi i bangash a Kurram va causar la mort de més de 400 persones**. La violència al nord-oest del país es va afegir a la inestabilitat de la resta del Pakistan, amb més de 6.400 morts de civils, rebels i militars a tot l'Estat el 2008.³⁰

L'escalada de la violència a Sri Lanka després de la fi de l'alto el foc va causar la mort de prop de 10.500 persones, més del doble que el 2007

brosos combats aeris i marítims— **va augmentar dramàticament**, fet que segons algunes fonts va causar el **desplaçament de com a mínim 160.000 persones i la mort de prop de 10.500, una xifra superior al doble de les víctimes mortals del 2007** i que inclou la mort de més de 400 civils. A més, es va registrar un augment sense precedents en el nombre d'atemptats amb bomba a llocs públics, especialment a Colombo i altres zones de majoria cingalesa. Les Forces Armades van intensificar notablement les operacions militars, van ocupar nombrosos bastions de l'LTTE i van bombardejar instal·lacions estratègiques del grup a les regions septentrionals i orientals del país,³¹ i van declarar que havien estat a punt d'ocupar el quarter general de l'LTTE a Kili-nochchi. Les Nacions Unides i altres organitzacions humanitàries es van veure obligades a tancar les seves seus després que el Govern prohibís la seva presència a les àrees septentrionals del país. El president, Mahinda Rajapaksa, va rebutjar els oferiments de treva de l'LTTE i va declarar diverses vegades la determinació de derrotar militarment l'LTTE en un futur proper, anunci negat amb vehemència pel grup armat. D'altra banda, l'organització TMVP, que és una escissió de l'LTTE sota el lideratge del coronel Karuna i actualment controla la província est, va anunciar la intenció de desarmar-se i integrar total o parcialment els seus 6.000 membres a les Forces Armades.

Sri Lanka (nord-est)	
Inici:	1983
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, LTTE, TMVP (escissió de l'LTTE liderada pel coronel Karuna)
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Síntesi:	L'any 1983, el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE inicia el conflicte armat que ha assolat Sri Lanka durant les últimes tres dècades. El procés de marginació creixent de la població tàmil per part del govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses després de la descolonització de l'illa el 1948, duu el grup armat a reclamar la creació d'un Estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. L'any 2002 s'inicien novament negociacions de pau amb la mediació noruega, després de la signatura d'un acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006.

Des que al principi de gener el Govern va abandonar formalment l'acord d'alto el foc, **el nombre d'enfrontaments entre les Forces Armades i l'LTTE** —amb nom-

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)	
Inici:	1969
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, NPA
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesi:	L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, inicia la lluita armada el 1969 i assoleix el seu zenit al llarg dels anys vuitanta, sota la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i les ofertes d'amnistia van afeblir el suport i la legitimitat de l'NPA al principi dels anys noranta, actualment s'estima que té uns 7.000 membres i està operatiu a la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i en bona mesura va provocar la interrupció de les converses de pau amb el govern de Gloria M. Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, forma part del National Democratic Front (NDF), referent polític de l'NPA que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.

28. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

29. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

30. SATP, a <<http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/database/casualties.htm>>.

31. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

El Govern va reafirmar diverses vegades el seu compromís amb la derrota militar de l'NPA per a l'any 2010, però també va reconèixer que les operacions de contrainsurgència no havien donat els resultats esperats i que el nombre de campaments i fronts de l'NPA desmantellats era inferior al previst. A més, també va admetre que durant l'any l'NPA va reforçar la seva presència a les àrees urbanes per a reclutar nous membres, com feia durant els anys vuitanta, i que va incrementar substancialment els atacs contra instal·lacions de telecomunicacions i explotacions mineres i agropecuàries. En aquest sentit, el Govern va anunciar la intenció de formar milícies i efectius de seguretat privada per a protegir el sector de la mineria, un dels principals pilars de l'economia des que es va obrir el sector a la inversió estrangera. Malgrat això, **les Forces Armades van afirmar que l'NPA disposa actualment de prop de 5.500 membres, la xifra més baixa de la seva història.** El grup armat va desmentir les afirmacions i va al·legar que no solament opera al 80% del territori sinó que actualment està derrotant les Forces Armades a diverses parts de les Filipines, com Mindanao del Sud, Visayas Oriental i Occidental o Ilocos-Serra. La confiança entre les parts es va veure erosionada pels constants enfrontaments a tot el país, pel bloqueig de les negociacions de pau, pel fracàs de la trobada informal a Oslo a la fi de novembre, pel rebuig de l'NPA als oferiments del Govern d'amnistia i alto el foc³² i per les acusacions de Manila a l'NPA de reclutament massiu de menors i atacs a la població civil (segons el Govern, 94 de les 104 persones mortes en diferents atacs de l'NPA durant l'any eren civils).

La suspensió d'un acord de pau va provocar l'espiral de violència més important dels últims anys i va despertar temors sobre una nova guerra d'alta intensitat al sud de les Filipines

El conflicte va viure l'espiral de violència més important dels últims anys i va despertar temors sobre una nova guerra oberta i d'alta intensitat a Mindanao. El bloqueig de les negociacions de pau a la fi del 2007 va provocar que la primera meitat de l'any estigués marcada per enfrontaments esporàdics entre les parts i acusacions creuades de violacions de l'alto el foc i moviments il·legals de tropes. No obstant això, **l'esclat més important de violència es va produir poc després que, al començament de l'agost, la Cort Suprema suspengués la signatura de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro** poques hores abans que fos signat. En els dies previs s'havien registrat nombroses protestes instigades per polítics locals de comunitats que tenien por de quedar incloses en l'Entitat Jurídica Bangsamoro. En els tres mesos posteriors al fallit acord de pau, els enfrontaments entre el MILF i les Forces Armades, i els atacs del primer a algunes comunitats van causar la mort de més de 300 persones i el desplaçament de 530.000. A més, com a mínim un centenar més de persones van morir per les precàries condicions dels centres d'evacuació en els quals viuen desenes de milers de persones. A final d'any, el clima de confiança entre les parts es va deteriorar novament per la retirada de Malàisia de l'International Monitoring Team —equip internacional que ha supervisat l'acord de l'alto el foc des del 2003—, i pels continuats enfrontaments a diverses parts de Mindanao units a les acusacions del Govern a determinades faccions del MILF (liderades per Umbra Kato i Kumander Bravo) d'atacs a població civil i col·laboració amb Abu Sayyaf.

Filipines (Mindanao-MILF)	
Inici:	1978
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, MILF
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Síntesi:	

El conflicte armat a Mindanao es remunta a la fi dels anys seixanta, data en la qual Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble Moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en sultanats independents des del segle XV. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF al final dels anys setanta i ha prosseguit la lluita armada fins a l'actualitat, mentre que l'MNLF va signar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia una certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Actualment s'estima que el MILF disposa d'uns 12.000 efectius, a pesar que l'any 2003 va signar un acord d'alto el foc (supervisat per una missió internacional) i que els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble moro.

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)	
Inici:	1991
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, Abu Sayyaf
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesi:	

El grup Abu Sayyaf lluita des del principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i va incórrer de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, cosa que li va valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE. El Govern filipí també l'acusa de mantenir vincles amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah. Segons el Govern, la seva estratègia contrainsurgent, que gaudeix del suport militar dels EUA, hauria provocat la mort, en 1998 i 2006, dels líders d'Abu Sayyaf (els germans Janjalani), així com una notable disminució de la seva capacitat militar.

32. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Les Forces Armades van declarar que tant l'ofensiva iniciada el 2006 (denominada Oplan Ultimatum) com les accions militars d'aquest any contra el grup van disminuir notablement la capacitat militar del grup, van neutralitzar bona part de la seva cúpula i van reduir les seves fonts internacionals de suport logístic i econòmic. Cal destacar un atac al mes d'abril contra un campament del grup en el qual podria ser que prop de 200 persones haguessin resultat mortes o ferides. També és destacable la intensificació de l'ofensiva de l'Exèrcit a final d'any a les illes de Basilan i Jolo, on diverses desenes de persones podrien haver mort. Segons Manila, Abu Sayyaf disposa actualment d'un grup de prop de 360 membres (fa pocs anys s'estimava que en tenia més de 1.000), amb unitats molt fragmentades i sense un clar lideratge (durant l'any alguns dels principals dirigents del grup, com Ahmad Edris o Abu Salomo, van morir o van ser detinguts). A més, la creixent utilització de l'extorsió i el segrest —sembla que més de 30 persones van ser segrestades el 2008— per a compensar la pèrdua de finançament exterior podria estar incrementant l'aïllament ideològic i un progressiu rebuig de la població. Malgrat això, el Govern va reconèixer que el grup manté la capacitat de teixir aliances amb altres organitzacions armades com ara Jemaah Islamiyah o l'MNLF per a dur a terme atacs conjunts. D'altra banda, a la fi d'any l'ambaixadora nord-americana a les Filipines va declarar que la nova Administració dels EUA no retirarà les tropes del sud del país, on des de fa anys assisteixen l'Exèrcit filipí en matèria de lluita contra el terrorisme.

Myanmar	
Inici:	1948
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Síntesi:	

Des de 1948, desenes de grups armats insurgents d'origen ètnic s'han enfrontat al Govern de Myanmar reclamant un reconeixement de les seves particularitats ètniques i culturals i demanant reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les Forces Armades han combatut grups armats als estats ètnics, i s'han combinat les demandes d'autodeterminació de les minories amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. En 1988 el Govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents i els va permetre prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'eliminar les bases dels grups armats. Tot plegat ha provocat el desplaçament de centenars de milers de persones.

Malgrat que la manca d'organitzacions humanitàries o fonts periodístiques independents sobre el terreny restringeix la informació sobre el conflicte, s'estima que el nombre de víctimes mortals va ser inferior al de l'any

passat, especialment als dos estats —Karen i Shan— que en els últims anys han albergat els índexs de violència més alts. No obstant això, **Amnistia Internacional va denunciar que les Forces Armades havien comès crims contra la humanitat durant l'ofensiva militar iniciada l'any 2006 a l'estat Karen i a l'est de la Divisió Pegu (centre), i que això havia causat que 150.000 persones es veiessin obligades a desplaçar-se.** En aquest sentit, els enfrontaments en aquestes regions entre el KNU i les Forces Armades i el seu grup aliat DKBA (escindit del KNU) van provocar un desplaçament massiu de població. Al començament de l'any, la Junta Militar va acusar el KNU d'haver orquestrat els atemptats simultanis a les estacions de trens de Napydaw, Rangun, Pyibonegy i Mandalay. Al setembre va tornar a acusar al KNU per l'esclat de dos artefactes explosius a la Divisió Pegu. El KNU va negar tots els càrrecs i alhora va acusar l'Exèrcit d'haver assassinat el seu líder al febrer, Mahn Sha, resident a Tailàndia. La mort al maig per causes naturals del fundador i president del KNU, Saw Bha Thin Sein, va propiciar el nomenament d'una nova executiva que es va mostrar disposada a negociar la possibilitat que el Govern retirés les seves tropes de l'estat Karen i alliberés els presos polítics. A l'estat Shan, es van registrar enfrontaments esporàdics entre el grup armat d'oposició SSA-S i les Forces Armades i milícies progovernamentals. Finalment, cal destacar que la Junta Militar va pressionar els diferents grups amb els quals en els últims anys ha signat acords d'alto el foc (com l'NMSP, el DKBA, el KPF, l'UWSA o el PNO) perquè lliuressin les armes i constituïssin partits polítics per a concórrer a les eleccions previstes per al 2010.

Tailàndia (sud)	
Inici:	2004
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern
Actors:	Govern, grups armats d'oposició secessionistes
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Síntesi:	

El conflicte al sud de Tailàndia es remunta al principi del segle XX, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Sultanat de Patani. Alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia, i d'altres (les províncies meridionals de Songkhla, Yala, Patani i Narathiwat), sota sobirania tailandesa. Durant tot el segle XX hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok, o bé per a exigir la independència d'aquestes províncies, de majoria malaio-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta, i va remetre al llarg de les dècades següents, gràcies a la democratització del país. No obstant això, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra l'any 2001 va implicar un gir dràstic pel que fa a la política contrainsurgent i va antecedir l'esclat de la violència que viu la regió des de 2004.

La Policia va declarar que **el nombre d'atacs es va reduir a la meitat respecte al 2007**, encara que també va admetre que les accions dels grups armats, especial-

ment les detonacions a distància d'artefactes explosius, eren més letals que en anys anteriors. Durant el 2008, segons fonts oficials, més de 600 persones van ser assassinades, de manera que des de l'inici del 2004 prop de 3.500 persones han mort i 8.000 més han resultat ferides, principalment civils. Les Forces Armades van assenyalar que la reducció en els índexs de violència respon principalment a la major col·laboració de la població civil i a la major efectivitat de l'estratègia contrainsurgent —més de 9.200 persones segueixen pendents de ser jutjades per presumptes activitats insurgents. No obstant això, alguns analistes atribueixen la disminució a les converses entre algunes organitzacions armades i el Govern.³³ Tot i que els episodis de violència rarament són reivindicats, els grups armats secessionistes van mantenir una capacitat militar notable, i així ho van demostrar els atemptats simultanis a Songkhla (agost) o Narathiwat (octubre), o els atacs contra escoles i docents (des de l'inici del 2004, més de 300 escoles han estat incendiades i prop de 130 docents assassinats). En aquest sentit, les Forces Armades van assenyalar que la insurrecció està ben organitzada i estructurada en cinc grups principals amb tasques diferents (ensinistrament, reclutament, infiltració en les estructures administratives, instigació de protestes, etc.). BRN-Coordinate és l'organització paraigua i Runda Kumpulan Kecil (RKK), amb entre 3.000 i 3.500 membres actius, és la principal branca militar. D'altra banda, **organitzacions de drets humans van criticar les violacions de drets humans per part de les Forces Armades a l'emparedat de l'estat d'emergència que regeix a la regió des de fa anys**, i la creixent utilització de milícies d'autodefensa en tasques de contrainsurgència.

Europa

Geòrgia-Rússia	
Inici:	2008
Tipologia:	Autogovern, Identitat Internacional
Actors:	Geòrgia, Rússia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud
Intensitat:	2
Evolució:	Fi
Síntesis:	Des de la descomposició de la URSS i la independència de Geòrgia (1991), les relacions entre Rússia i Geòrgia han estat tenses, principalment per l'acostament de Geòrgia a les institucions militars i polítiques d'Occident (OTAN i UE) i la seva posició com aliat dels EUA enfront de l'interès rus a preservar la seva àrea d'influència. A més, les guerres en Ossètia del Sud (1991-1992) i Abkhàzia (1992-1994), en les quals Moscou va jugar un paper ambigu, van marcar les relacions bilaterals posteriors. Geòrgia sempre va considerar a Rússia com actor directe en el conflicte, mentre aquesta es definia com

actor mediador i es va negar a modificar el seu paper preponderant en els formats de negociació i de les forces de manteniment de pau. La tensió va escalar al setembre de 2006 i es va agreujar en la primera meitat de 2008 entorn de les dues regions secessionistes, fins a derivar en conflicte armat. L'expansió de l'OTAN cap a l'est, el ressorgiment de Rússia com potència internacional i la lluita pel poder energètic en Euràsia són algunes de les qüestions de fons en el conflicte.

L'empitjorament de la tensió regional des del segon trimestre de l'any va derivar durant els primers dies d'agost en una escalada de la violència a Ossètia del Sud.³⁴ Malgrat una declaració unilateral d'alto el foc de Geòrgia el 7 d'agost, boicotejada per Ossètia, **l'Exèrcit georgià va llançar una ofensiva militar a gran escala sobre la capital osseta. Rússia va respondre de forma immediata i massiva amb una intervenció militar que va donar pas a una guerra internacional de diversos dies.** Quan Geòrgia va anunciar la seva retirada d'Ossètia del Sud, l'11 d'agost, l'Exèrcit rus s'havia endinsat ja a Geòrgia. En paral·lel, Rússia va recolzar les forces abkhazes en la presa de l'Alt Kodori, i des d'Abkhàzia es va desplegar a altres zones de Geòrgia. En la seva ofensiva, **l'Exèrcit rus va ocupar bases militars i va destruir de forma sistemàtica infraestructura militar i civil, bloquejant així l'eix terrestre est-oest del país.** Un acord d'alto el foc el 12 d'agost, mediat per França,³⁵ va marcar la fi de les hostilitats a gran escala i va propiciar la retirada de Rússia, que va prolongar tanmateix la seva presència en zones adjacents a Abkhàzia i Ossètia del Sud, on les milícies secessionistes van cometre abusos contra civils. Geòrgia va comptabilitzar 326 georgians morts (155 civils) i Rússia 133 ossetes morts, mentre l'ACNUR va xifrar en 192.000 els desplaçats,³⁶ entre els quals es trobava la majoria de georgians d'Ossètia del Sud. Un nou acord al setembre va donar pas al replegament gairebé total de Rússia a Abkhàzia i Ossètia del Sud a l'octubre. Tanmateix, Rússia va mantenir 3.800 efectius a cadascuna d'aquestes zones i va bloquejar l'accés de la missió de la UE.

Rússia (Txetxènia)	
Inici:	1999
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Sistema Intern
Actors:	Govern federal rus, govern de la república de Txetxènia, grups armats d'oposició
Intensitat:	1
Evolució:	=
Síntesis:	Després de l'anomenada primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena, principalment per la independència d'aquest territori (autoproclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS), i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es reobre el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'u-

33. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

34. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

35. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

36. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

Quadre 1.1. El conflicte rus-georgià i les motivacions russes per a fer la guerra

En tot just uns dies, el temps que va durar la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, Ossètia del Sud va passar de ser una regió oblidada per la comunitat internacional i marginal per a la maquinària internacional de resolució de conflictes, a ser titular diari en la premsa global i a mobilitzar a les principals diplomàcies d'Occident. Les aspiracions i greuges identitaris entorn d'un petit territori de tot just 3.900 km² i 70.000 habitants en el qual s'entremesclen pobles georgians, ossetes i alguns georgià-ossetes, han estat només un dels motors del conflicte. Més pes han tingut altres factors, tant per a la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, com per a la mobilització de les cancelleries europees i les maquinàries mediàtiques. I és que el sud del Caucas, més enllà de ser una cruïlla de cultures, ètnies i tradicions, és a més un espai geoestràticament clau, situat en els límits meridionals de Rússia i en un espai encara pres del procés de realineació de la postguerra freda. Per això, les motivacions i lectures de la guerra d'agost van molt més enllà dels arguments habituals entorn del conflicte etnonacionalista d'Ossètia del Sud i les al·legacions russes de protecció dels seus conciutadans,³⁷ especialment pel que fa al paper de Rússia.

Les aspiracions del Govern georgià, amb el president Mikhail Saakashvili al capdavant, de recuperar per la força Ossètia del Sud es van veure truncades davant la gran ofensiva militar llançada per Rússia, que va rebassar les fronteres administratives de la regió secessionista. En el que s'ha considerat majoritàriament com una reacció desproporcionada a l'unilateralisme militar georgià, són varies les motivacions russes, traduïdes a missatges: a) una crida d'avertència a les ex repúbliques soviètiques, especialment Geòrgia i Ucraïna, perquè es replantegin el seu allunyament de Rússia i el seu acostament a les estructures polítiques i defensives euroatlàntiques (OTAN, UE), posant en evidència al mateix temps l'absència d'acció directa en suport a aquests països d'aquestes pròpies organitzacions occidentals; b) en paral·lel, una crida d'atenció a l'OTAN en la seva política d'expansió cap a l'est, és a dir, cap a la zona d'influència de Rússia; c) una injecció de reafirmació nacional, política i militar a l'opinió pública russa, en un context d'absolut control de la informació per part de l'Estat; d) un recordatori a la comunitat internacional, especialment a les potències occidentals, que la renovada política internacional de Rússia passa per jugar un paper destacat i influent en les relacions internacionals, sense acceptar desaires com l'unilateralisme nord-americà entorn de l'estatus de Kosovo; i, entre d'altres, e) una avertència i demostració de la vulnerabilitat que envolta als projectes de trànsit d'hidrocarburs alternatius al seu pas per Rússia.³⁸

Si bé el conflicte ha renovat en alguns despatxos polítics i mediàtics els temors d'una nova Guerra Freda —afegint-se a d'altres eixos de recel, com el creat al voltant de l'escut anti-míssils—³⁹ amb els seus consegüents titulars i esquemes mentals de confrontació entre Occident i Rússia, la interdependència econòmica entre ambdós és tan alta que apunta al fet que aquesta última no busca tant reviuire el vell antagonisme sinó enfortir-se dintre del cercle exclusivista de les grans potències. Lluny de solucionar-se el conflicte de fons en Ossètia del Sud (el de les aspiracions identitàries de georgians i ossetes), és probable que s'acabi acomodant una nova situació, la d'un conflicte no resolt però transformat d'acord a equilibris d'interessos i balanços de poders externs. Tot i així, la meta final i marge de maniobra de Rússia i la resposta internacional a aquesta estan encara per veure. Per tot això, amb aquesta nova guerra, un dels grans perdedors juntament amb la població civil d'ambdós costats, torna a ser l'àmbit de la resolució de conflictes, mentre guanyen terreny les potències que encara contemplen que la guerra és una extensió vàlida de la política.

nes incursions al Daguestan per part dels rebels txetxens i d'atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'Exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat que havia sorgit després de la primera guerra i que estava assetjat, al seu torn, per disputes internes i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una

administració txetxena pro russa, però els enfrontaments persisteixen, en paral·lel a una islamització creixent de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.

Van continuar els atemptats rebels i la violència de baixa intensitat entre grups armats i forces de seguretat federals i locals, amb un **degoteig limitat però constant de víctimes mortals**. Els atacs insurgents, que afecta-

37. La majoria de població osseta d'Ossètia del Sud té passaport rus i el Govern rus es refereix a ells amb creixent freqüència com "ciutadans russos". Geòrgia ha denunciat en repetides ocasions el que considera un intent d'anexió russa dels territoris d'Ossètia del Sud i d'Abkhàzia a través de la "passaportització". International Crisis Group, *Georgia's South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly*, Europe Report n° 183, 7 de juny de 2007, pp. 9; BBC, *Regions and territories: South Ossetia*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3797729.stm> [consultat 25.09.08]; García Guitián, E., *Georgia, 7 de agosto de 2008: la crisis en su contexto*, Real Instituto Elcano, 27 d'agost de 2008. Rússia es va recolzar al seu torn en la suposada ciutadania russa de la població d'Ossètia del Sud per a invocar el principi internacional de la Responsabilitat de Protegir, el que segons diversos experts va ser un ús erroni d'aquest principi. Evans, G. "Russia and the Responsibility to Protect" a *Los Angeles Times*, 31 d'agost de 2008; International Crisis Group, *Russia vs Georgia: The Fallout*, 22 d'agost de 2008.

38. International Crisis Group, 2008, Op. Cit.; Boonstra, J., *Georgia y Rusia: Una guerra corta con consecuencias prolongadas*, setembre de 2008, FRIDE; De Waal, T., *South Ossetia: An avoidable catastrophe*, 11 d'agost de 2008, Institute for War and Peace Reporting; Blank, S., "Russia, Georgia and South Ossetia: Notes on a war" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Hancilova, B. i Frichova, M., "Russia's invasion of Georgia: Bleak prospects for the South Caucasus" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Pannier, B., *Russia-Georgia conflict raises concerns about Caspian energy exports*, 13 d'agost de 2008, RFE/RL; Illarionov, A., *Preliminary conclusions from the war in Georgia*, 12 d'agost, RFE/RL; Kimmage, D., *Russian 'Hard Power' Changes Balance in Caucasus*, 17 d'agost de 2008, RFE/RL; Nemtsov, B. i Milov, V., "Putin and Gazprom" a *Novaya Gazeta*, 2 de setembre de 2008; Lipsky, A. "We want peace. Or maybe we want half the world?" a *Novaya Gazeta*, 3 de setembre de 2008.

39. Vegeu el capítol 6 (Desarmament).

ven tota la zona sud-oest de la república, es van ampliar des de mitjan any cap a l'est, segons alguns analistes. Entre les accions insurgents va destacar un atac rebel al districte d'Urus-Martanovskiy, amb nou víctimes mortals. Autoritats federals i locals van admetre que encara hi ha un flux de joves txetxens que s'incorporen a les files rebels. L'ONG russa Memorial va comptabilitzar en les zones d'observació de la república 33 insurgents morts i 70 ferits entre el juny i l'agost, els mesos amb un índex de violència més alt. Aquesta mateixa organització va detectar un **augment en el nombre de segrestos des del mes de maig, en contra de la tendència de reducció d'aquesta pràctica en els últims anys**, i va alertar de l'incendi de cases de familiars de presumptes rebels per part de les autoritats com a nou mètode contrainsurgent del règim txetxè. Almenys 17 habitatges van ser cremats durant els mesos d'estiu. A la violència insurgent es va sumar la lluita de poder entre les forces lleials al president txetxè, Ramzan Kadyrov, i les del batalló Vostok, liderat pel comandant Sulim Yamadaev i integrat en la cadena de comandament federal. Els enfrontaments entre ambdós bàndols van causar 18 morts a l'abril, mentre Kadyrov va aconseguir finalment que l'exèrcit rus desmantellés el batalló a final d'any.

Van augmentar els atacs selectius contra càrrecs d'alt rang de l'aparell polític, judicial i de seguretat d'Ingúixia

Rússia (Ingúixia)	
Inici:	2008
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern federal rus, govern de la república d'Ingúixia, grups armats d'oposició (Jamaat Ingush)
Intensitat:	1
Evolució:	↑

Síntesi:
La violència de baixa intensitat que experimenta Ingúixia des de l'inici del segle XXI enfronta les forces de seguretat locals i federals i una xarxa de cèl·lules armades de fórmula islamista, coneguda com la Jamaat Ingush i integrada en el Front del Caucas (moviment que agrupa les diferents insurreccions del nord del Caucas). Amb orígens que es remunten a la participació de combatents ingúixos en la primera guerra txetxena (1994-1996), a partir del 2002 la insurrecció ingúix es va reestructurar sobre línies territorials i va impulsar una campanya de violència local que, sense la pulsó nacionalista de Txetxènia, perseguia la creació d'un Estat islàmic al Caucas. L'inici de la violència a Ingúixia va ser paral·lela a la presidència de la república de Murat Zyazikov. Al seu mandat (2002-2008) s'atribueixen nombrosos problemes de violacions de drets humans, corrupció, pobresa i un clima de desgovern i tensió social i política. La insurrecció ingúix ataca periòdicament el personal militar i civil de l'aparell de l'Estat rus i local. L'any 2008 van augmentar la violència i la tensió.

Van augmentar els atacs selectius contra càrrecs d'alt rang de l'aparell polític, judicial i de seguretat de la república, i també els enfrontaments entre insurgents i forces de seguretat locals i federals. Desenes de persones van morir i moltes altres van resultar ferides. El president, primer ministre i ministre de l'Interior van ser víctimes de diversos atacs, dels quals van sortir

il·lesos. En el balanç de víctimes mortals van sobresortir, entre d'altres, el vicepresident del Tribunal Suprem i el número dos dels serveis de seguretat federals a Ingúixia. Es van registrar emboscades rebels de certa envergadura a meitat d'any a les localitats de Nazran, Muzhichi i Yandare, i a la localitat d'Ordzhonikidzevskhaya van ser segrestats almenys 10 civils i un policia. Els civils van ser amb cada vegada amb més freqüència víctimes de violacions de drets humans.

Una comissió del Parlament va advertir de les il·legalitats comeses per les forces de seguretat en el marc de la lluita antiterrorista. A l'agost, la mort en custòdia policial de Magomed Yevloyev, propietari d'un portal d'informació opositor al règim, va ser vista com un nou punt d'inflexió pels activistes civils. Durant tot l'any, **els abusos de les autoritats, la corrupció i les lluites de poder van augmentar la tensió social i política** entre el Govern del president,

Murat Zyazikov, i sectors de l'oposició, inclosos diversos clans, que demanaven la dimissió de Zyazikov. Al final d'octubre, el president rus va destituir Zyazikov i va nomenar en el seu lloc el general Yunus-Bek Yevkurov, que va prometre investigar les violacions de drets humans i combatre la corrupció.

Turquia (sud-est)	
Inici:	1984
Tipologia:	Autogovern, Identitat Intern internacionalitzat
Actors:	Govern, PKK, TAK
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Síntesi:
El PKK, creat l'any 1978 com un partit polític de cort marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984 una ofensiva armada contra el Govern. Es va embarcar en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, a la qual el Govern va respondre amb contundència, en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el Govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en el foc creuat i víctima de les persecucions i les campanyes d'evacuacions forçades engegades pel Govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i l'anunci posterior del PKK sobre l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius. Així, deixava enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement de la identitat kurda al si de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió en els anys posteriors i va augmentar d'escala el 2007.

L'onada d'ofensives aèries de l'Exèrcit de Turquia relançades des del final del 2007 va culminar al febrer amb una operació terrestre transfronterera de vuit dies, amb un balanç oficial de 240 baixes del PKK i 24 de militars, i, segons el PKK, de 100 morts de militars i aproximadament 10 del grup armat. Segons l'Exèrcit turc, durant els nou primers mesos de l'any van morir a l'Iraq 408 rebels kurds. A l'octubre, poc després de l'atac més greu del PKK d'aquest any contra l'Exèrcit en sòl turc (17 soldats morts, segons l'Exèrcit, en una

emboscada contra un post militar a la província d'Hakari), el Parlament turc va prolongar un any més l'autorització per a atacar el grup a l'Iraq, fet que va ser seguit de noves ofensives aèries. **A Turquia la situació també es va deteriorar, amb més d'un centenar de morts. Per a l'Exèrcit, el 2008 va ser el més mortífer dels últims anys**, amb 178 baixes només en els sis primers mesos (davant de les 114 del 2007). Van destacar a més **diversos atemptats a ciutats**: un doble atemptat a Istanbul al juliol amb 17 morts i 150 ferits, atribuït de forma preliminar al PKK; un atemptat del PKK a Diyarbakir al gener, amb set morts, cinc dels quals eren estudiants, i 70 ferits; i dues explosions a Mersin i Izmir, reivindicades pel grup kurd TAK, amb 29 ferits. Al seu torn, el PKK va segrestar i va alliberar vuit turistes i va reivindicar sabotatges a oleoductes. D'altra banda, factors de tensió política i social van afegir inestabilitat, com per exemple els processos judicials contra el partit governant AKP, el pro-kurd DTP i la xarxa ultranacionalista Ergenekon, juntament amb les protestes kurdes al sud-est.

Orient Mitjà

Iraq	
Inici:	2003
Tipologia:	Sistema, Govern, Recursos Intern internacionalitzat
Actors:	Govern de transició, coalició internacional liderada pels EUA/Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs
Intensitat:	3
Evolució:	↓

Síntesi:

La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels EUA al març de 2003, que va utilitzar la suposada presència d'armes de destrucció massiva com argument i amb la voluntat de derrocar el règim de Saddam Hussein per la seva presumpta vinculació amb els atacs de l'11 de setembre del 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual progressivament es van involucrar nombrosos actors: les tropes internacionals, les Forces Armades iraquianes, milícies i grups insurgents, i al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment del poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar descontentament entre nombrosos sectors. La violència no ha fet sinó créixer, i s'ha sobreposat l'oposició armada contra la presència internacional en el país a la lluita interna pel control del poder amb un marcat component sectari des de febrer de l'any 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.

La violència al país va continuar sent greu, malgrat la disminució generalitzada respecte a l'any anterior, especialment per causa del continuat degoteig d'atemptats suïcides i explosions al llarg del territori, amb la província de Nínive (nord) i la seva capital, Mossul,

com una de les zones més afectades. D'especial gravetat van ser els atacs contra la comunitat cristiana que van provocar, a mitjan octubre, el desplaçament de milers de persones, enmig d'acusacions contra les forces de seguretat kurdes per no impedir-ho i de la inusual condemna d'Al-Qaida, que va negar qualsevol responsabilitat. D'altra banda, **al final de març i setmanes després de la renovació de l'alto el foc per part de la milícia d'al-Mahdi del clergue xiïta Moqtada al-Sadr, l'Exèrcit iraquí va iniciar una operació a gran escala, amb assistència nord-americana i britànica, contra milícies xiïtes a Bàssora i posteriorment a Bagdad**. En tres setmanes van morir més de 1.000 persones i més de 2.000 van resultar ferides, la majoria civils. A l'agost, al-Sadr va anunciar la conversió de la seva milícia en un moviment social i la creació d'una unitat d'elit que continuaria combatent les tropes nord-americanes. La tensió política al llarg de l'any va girar entorn de dues qüestions: la votació de la llei electoral per als comitès provincials, finalment posposats fins a gener del 2009 i sense incloure la zona de Kirkuk; i la negociació d'un acord sobre l'estatus de les tropes dels EUA, que contempla la seva retirada abans de la fi del 2011.

Israel – Palestina	
Inici:	2000
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional ⁴⁰
Actors:	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamàs (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Síntesi:

El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es reinicia l'any 2000 amb l'esclat de la Segona Intifada propiciada pel fracàs del procés de pau promogut al principi dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestinoisraelià es manifesta el 1947, quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU divideix el territori de Palestina sota mandat britànic en dos Estats i poc després es proclama l'Estat d'Israel (1948), sense que es pugui materialitzar des d'aleshores un Estat palestí. Després de la guerra de 1948-49, Israel s'annexiona Jerusalem oest, i Egipte i Jordània passen a controlar Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel ocupa Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de vèncer a la "Guerra dels Sis Dies" contra els països àrabs. No és fins als acords d'Oslo que l'autonomia dels territoris palestins esdevé formalment reconeguda, encara que la seva implementació topa amb l'ocupació militar i el control del territori imposat per Israel.

La forta ofensiva de l'Exèrcit israelià sobre la Franja de Gaza iniciada el 27 de desembre va seguir a l'acabament de la treva entre Hamàs i Israel i va provocar la

40. A pesar que "Palestina" (l'Autoritat Nacional de la qual és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori) no és un Estat reconegut internacionalment, es considera el conflicte entre Israel i Palestina com a "internacional" i no com a "intern" per tractar-se d'un territori ocupat il·legalment, la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.

mort de centenars de palestins, xifra que va arribar al miler en els primers dies del 2009, i va deixar milers de ferits. Fonts de les Nacions Unides van indicar que prop d'un terç de les víctimes eren menors i dones, i diverses organitzacions internacionals van alertar de la gravetat de la situació humanitària, alhora que van denunciar les violacions del Dret Internacional Humanitari per part d'Israel. Després de la fi de la treva el 19 de desembre, Hamàs va declarar que no renovaria l'acord a causa de l'incompliment d'Israel, que havia atacat els seus milicians en un incident al novembre i havia mantingut un ferm bloqueig del territori durant

aquest període. Les autoritats israelianes van indicar que l'objectiu de l'operació militar era aturar el llançament de coets des de la Franja, que en els primers dies de l'ofensiva va causar la mort de tres israelians. Durant la primera meitat del 2008, la violència també s'havia cobrat nombroses víctimes, sobretot a Gaza, on al febrer un altre atac de l'Exèrcit israelià a gran escala va causar la mort de 125 palestins en cinc dies. Dies abans havia tingut lloc a la zona del Negev un atemptat suïcida reivindicat per Hamàs. En altres incidents aïllats al llarg del 2008 van morir una desena d'israelians a Jerusalem.

Quadre 1.2. Israel – Palestina: escenaris de sortida a una economia de guerra

El conflicte palestinoisraelià és plenament actiu des de fa dècades i és causa de mort i violència diària, tal com els greus esdeveniments ocorreguts a Gaza a la fi d'any van posar de manifest. En el marc de l'ocupació israeliana, les violacions de drets humans de la població palestina són sistemàtiques, mentre es desenvolupa un procés negociador en paral·lel que no aconsegueix cap avenç. En aquest context, és pertinent parar atenció a l'"economia de guerra" a Israel i a les diferents anàlisis de les repercussions econòmiques del conflicte. Respecte a aquesta qüestió, es perfilen dues grans conclusions: en primer lloc, en el seu conjunt, Israel perd amb l'ocupació; en segon lloc, hi ha sectors a Israel que en resulten beneficiats. La qüestió que es planteja és la següent: són suficientment quantiosos els beneficis, o poderosos els beneficiaris, perquè això constitueixi un desincentiu per a la pau? I la pregunta més rellevant és: significaria la fi de l'ocupació i/o una solució basada en la formació de dos Estats (solució que està sobre la taula en el procés negociador) eliminar aquests beneficis, o bé podria generar-ne d'altres que resultessin suficientment atractius per a la promoció d'un canvi en direcció a la pau?

D'entrada, en termes econòmics, Israel i els israelians "perden" amb l'ocupació per la necessitat de destinar una important part de la despesa pública a àmbits com l'Exèrcit, l'armament, o la construcció d'assentaments, i això contribueix a desviar inversió en altres sectors que reportarien més benestar per a la població. De fet, Israel figura entre una desena de països, juntament amb Cambodja o Etiòpia, que destina més percentatge del seu pressupost a despesa militar que a salut i educació.⁴¹ Tanmateix, qui guanya a Israel amb l'ocupació? Hi ha tres grans grups de beneficiaris. D'una banda, bona part dels colons (aproximadament un 10% de la població), que reben importants subsidis, disposen de millors serveis d'educació i salut que la resta d'israelians i paguen menys impostos. D'altra banda, la indústria militar, que amb el conflicte ha aconseguit importants ingressos i que a més ha utilitzat la seva especialització en la "lluita antiterrorista" per a augmentar les vendes a l'exterior, sobretot després de l'11 de setembre del 2001. Finalment, les empreses israelianes, que en les últimes dècades s'han beneficiat del fenomen conegut com a "mercat captiu", han tret profit de l'exportació dels seus productes i serveis a Palestina, en el marc d'una política activa de limitar el desenvolupament de l'economia palestina. Per tant, Israel és el principal proveïdor palestí de sectors crucials com el dels aliments bàsics (farina, arròs i sucre) i infraestructures essencials (electricitat, petroli, gas, ciment, bona part de l'aigua i també el sector de les telecomunicacions). Paradoxalment, fins i tot bona part de l'ajuda internacional dirigida a la població palestina és adquirida a Israel, de manera que es calcula que de cada dòlar d'ajuda, gairebé la meitat és ingressada per Israel. Cal assenyalar que la dependència de Palestina respecte a Israel es tradueix en la capacitat, contínuament utilitzada, de bloquejar l'aprovisionament de productes essencials, com en el paradigmàtic cas de Gaza.

Per a abordar les preguntes plantejades és pertinent valorar els beneficis i perjudicis econòmics de la creació d'un futur Estat palestí. En primer lloc, en la balança dels efectes positius del nou escenari, per a aquells que fins a ara han guanyat econòmicament amb l'ocupació o bé per a aquells que podrien començar a fer-ho amb la nova situació, cal tenir en compte que la creació d'un Estat palestí duria associat un creixement econòmic que, en última instància, també seria beneficiós per a Israel. Segons un estudi realitzat,⁴² això permetria incrementar la demanda palestina de certs productes israelians (per exemple d'electricitat) i no hauria de resultar en una interrupció de les relacions de negocis entre ambdues "entitats" en altres productes com el ciment o el combustible.⁴³ En relació amb la idea anterior, és necessari assenyalar que l'esclat de la Segona Intifada el 2000 i l'acusat descens del grau de desenvolupament en els territoris ocupats han tingut també repercussions negatives per a sectors israelians que han vist com el poder adquisitiu del seu "soci" es veia notablement reduït. Entre altres sectors àmpliament afavorits per les particularitats de l'ocupació, com el de la construcció d'habitatges, cal apuntar que s'haguessin construït igualment en un altre territori si no hi hagués hagut ocupació, i respecte a la construcció del mur, cal afegir que ha estat una despesa puntual.

41. Escola de Cultura de Pau, *Alerta 2007! Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau*, Icària, Barcelona, 2007, a <<http://www.escolapau.org>>.

42. Swirski, S., *Is there an Israeli Business Peace Disincentive?*, Adva Center - Information on Equality and Social Justice in Israel, Israel, 2008 <[http://www.adva.org/UserFiles/File/aa-Is%20there%20an%20Israeli%20Business%20Peace%20Disincentive_final\(1\).pdf](http://www.adva.org/UserFiles/File/aa-Is%20there%20an%20Israeli%20Business%20Peace%20Disincentive_final(1).pdf)>.

43. Per a més informació, vegeu Arnon, A. i Bamyá, S. (eds), *Economic Dimensions of a Two State Agreement Between Israel and Palestine*, The Aix Group, 2007.

En la “balança” negativa els experts assenyalen els sectors que podrien resultar perdedors amb la creació d’un futur Estat palestí, encara que no hauria de ser necessàriament així, i que serien susceptibles de causar resistència una vegada acabat el conflicte. És el cas del sector agrícola: en l’actualitat hi ha una situació de desequilibri, ja que tots els productes israelians tenen accés gratuït al mercat palestí, mentre que les exportacions palestines en el mercat israelià estan restringides; aquesta situació probablement es reequilibraria davant un nou escenari. També podria passar una cosa semblant amb la indústria alimentària (encara que les escasses possibilitats agrícoles a Gaza, per ser un territori petit i àrid, podrien fer que es seguís depenent de l’aprovisionament israelià). La principal resistència a la fi de l’ocupació podria derivar-se de l’existència de dos beneficis claríssims per a les empreses israelianes que operen a la Cisjordània ocupada: per una part, per la contractació de mà d’obra palestina en condicions d’extrema explotació; i per una altra, perquè gairebé no paguen taxes a les autoritats israelianes. Davant la perspectiva d’un nou escenari, Israel hauria de tenir en compte ambdós elements, encara que l’opció de la fi del conflicte armat i la fi de les morts, incloses les d’israelians, hauria de contribuir a generar una massa crítica que afavorís un avenç real cap a la pau.

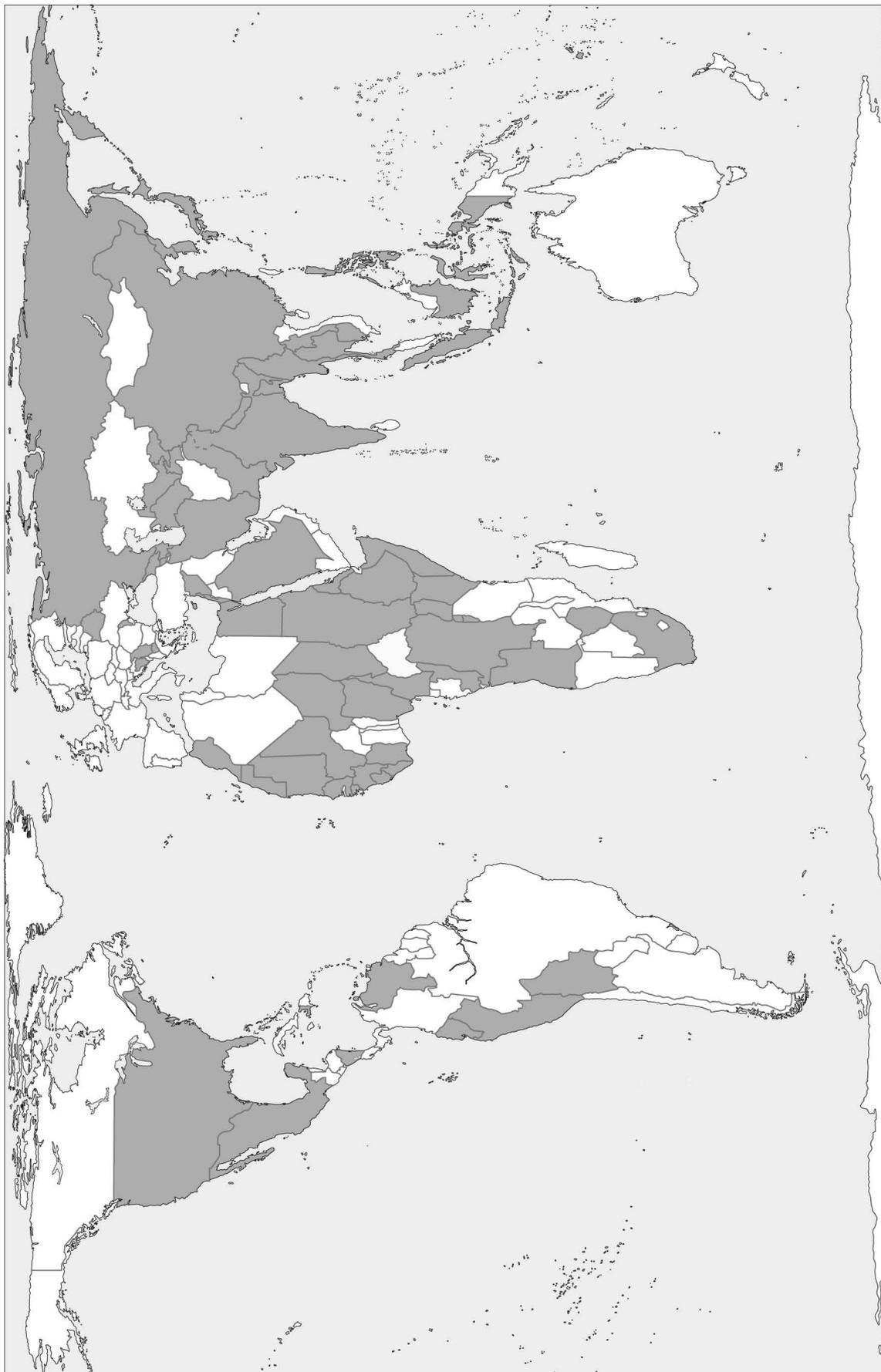
Iemen	
Inici:	2004
Tipologia:	Sistema Intern
Actors:	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (al-Shabab al-Mumen)
Intensitat:	1
Evolució:	↓

Síntesi:

El conflicte es va iniciar el 2004, quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió en el nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar al conjunt sunnita del país un règim teocràtic similar al desaparegut el 1962. Així mateix, els rebels sempre han acusat de corrupció al Govern i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s’han oposat a la seva aliança amb els EUA en la lluita contra el terrorisme. El conflicte ha causat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament de milers de persones. La violència es va intensificar a principis de 2007, fins que al juny d’aquell any es va aconseguir un acord de pau. No obstant això, es van mantenir els enfrontaments més o menys esporàdics i les acusacions de violació dels acords subscrits.

El conflicte entre l’Exèrcit i els seguidors d’ al-Houthi a la província septentrional de Saada va registrar durant la primera meitat de l’any una intensitat notable. **A l’abril i el maig van tenir lloc durs combats a causa dels quals prop de 40.000 persones es van veure forçades a desplaçar-se a la ciutat de Saada, segons el Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR).** Durant la segona meitat de l’any es van produir episodis menors de violència després que, a mitjan juliol, les parts aconseguissin un nou alto el foc. No obstant això, el Govern i els al-houthistes es van acusar mútuament de la violació de l’acord, i els líders rebels van denunciar el bloqueig de l’ajuda humanitària per part de les autoritats, alhora que organitzacions internacionals van alertar de la deterioració de les condicions de salut per a la població a les zones afectades. A més, el CICR va xifrar en 120.000 el nombre de persones afectades de forma indirecta pels quatre anys de conflicte. D’altra banda, el país va ser escenari d’altres elements de tensió: per una part, va haver-hi diversos atacs reivindicats per grups vinculats amb Al-Qaida, el més greu dels quals va ser el dirigit contra l’ambaixada dels EUA a la capital, que el 17 de setembre va causar la mort de 16 persones; i, per altra part, va haver-hi protestes de l’oposi-

ció, que a mitjan novembre va fer una crida a boicotejar el procés de registre electoral. Les protestes van acabar amb diversos ferits a la capital pels enfrontaments amb les forces de seguretat.

■ Països amb situació de tensió (indicador n. 2)

2. Tensions

- Durant el 2008 es van registrar 80 escenaris de tensió al món, bona part dels quals es van concentrar a Àfrica (35%) i Àsia (34%).
- A l'Àfrica, el col·lapse econòmic, polític i social a Zimbabue va derivar en una onada de violència que va causar la mort de més de 160 persones i el desplaçament de prop de 50.000.
- A Amèrica, la crisi política que va enfrontar el Govern bolivià d'Evo Morales amb els departaments orientals va continuar activa durant tot l'any.
- A l'Àsia, l'oposició tailandesa va desafiar durant setmanes el Govern, que finalment es va veure obligat a dimitir.
- A Europa, l'autoproclamació d'independència de Kosovo al febrer, reconeguda per 53 països a l'acabament de l'any, va causar tensió internacional.
- A l'Orient Mitjà, l'esclat de violència al maig protagonitzat per Hezbollah, que finalment va obtenir el seu dret de vet en el futur Govern libanès, va causar desenes de morts.

El present capítol identifica els contextos de tensió que van tenir lloc al llarg de l'any 2008 (indicador núm. 2) i es divideix en dues parts: a la primera es defineixen les situacions de tensió i les seves característiques; a la segona s'analitza l'evolució i les tendències de les tensions. D'altra banda, a l'inici del capítol es presenta un mapa amb les zones en tensió.

2.1. Tensions: definició

Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius i/o la no-satisfacció de determinades demandes plantejades per diversos actors comporta una gran mobilització política i social i/o l'ús de la vio-

Taula 2.1. Resum de les tensions l'any 2008

Tensió ¹	Tipologia ²	Actors principals	Intensitat ³ Evolució anual ⁴
Àfrica			
Angola (Cabinda)	Interna	Govern, grup armat FLEC, aliança política de moviments socials i grups armats Fòrum Cabindès per al Diàleg	1
	Autogovern, Recursos		=
Burundi	Interna	Govern, oposició armada (PALIPEHUTU-FNL, conegut com a FNL, i facció dissident de les FNL) i oposició política (facció de CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU)	2
	Identitat, Govern		↓
Camerun (Bakassi) – Nigèria	Internacional	Governs de Camerun i Nigèria, Niger Delta Defence and Security Council, Bakassi Freedom Fighters	1
	Autogovern, Recursos		↑
Comores	Interna internacionalitzada	Govern de la Unió de les Comores ostentat per Grand Comora, Govern regional d'Anjouan, Govern regional de Moheli, missió de la UA	2
	Autogovern		↑
Txad – Sudan	Internacional	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudaneses	2
	Govern		↓
Congo	Interna	Govern, partit opositor CNR i milícies Ninjas del reverend Ntoumi	1
	Autogovern, Govern		=
Côte d'Ivoire	Interna internacionalitzada	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne	2
	Govern, Recursos		=
Djibouti – Eritrea	Internacional	Djibouti, Eritrea	2
	Territori		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àfrica			
Eritrea – Etiòpia	Internacional	Eritrea, Etiòpia	2
	Territori		↑
Etiòpia	Interna	Govern, oposició política i social (Partits CUD, UEDF), grup armat EPPF	1
	Govern		=
Etiòpia (Oromiya)	Interna	Govern, grup armat OLF	2
	Autogovern, Identitat		=
Guinea	Interna	Govern, Forces Armades, sindicats, partits polítics d'oposició	2
	Govern		↑
Guinea-Bissau	Interna	Govern, Partits polítics d'oposició	1
	Govern		↑
Kenya	Interna	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki	3
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Mali	Interna	Govern, facció del grup armat ADC d'Ibrahim Ag Bahanga	2
	Identitat, Recursos		↓
Marroc – Sàhara Occidental	Internacional ⁵	Marroc, República Àrab Saharai Democràtica (RASD), grup armat Front POLISARIO	1
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Mauritània	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		↑
Níger	Interna	Govern, oposició armada (MNJ, FFR, FARS)	2
	Identitat, Recursos		=
Nigèria	Interna	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries	3
	Identitat, Recursos		↑
RD Congo	Interna	Govern, oposició política i social i antics grups armats d'oposició	3
	Govern, Recursos		↑
Regió dels Grans Llacs	Internacional	Governs de RD Congo, Ruanda, Uganda; grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, grups armats d'oposició ruandeses FDLR i milícies Rasta, grups armats d'oposició congolesees d'Ituri (FNI, FRPI, MRC) i CNDP, milícies congolesees Mai Mai, grup armat d'oposició burundès FNL	2
	Identitat, Govern, Recursos		↑
Senegal (Casamance)	Interna	Govern, grup armat MFDC i les diferents faccions	1
	Autogovern		↓
Somàlia (Somalilàndia-Puntlàndia)	Interna	República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia, SUDA	2
	Territori		=
Subregió RiuMano ⁶	Internacional	Côte d'Ivoire, Guinea, Libèria, Sierra Leone, grups mercenaris	1
	Recursos		↓
Sudan	Interna	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		↑
Sud-àfrica	Interna	Govern, grups no organitzats de sud-africans, població immigrant	1
	Recursos		↓
Zimbabue	Interna	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins al ZANU-PF	3
	Govern		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Amèrica			
Bolívia	Interna	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)	3
	Govern, Autogovern		↑
Equador	Interna	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)	1
	Govern, Recursos		↓
Haití	Interna internacionalitzada	MINUSTAH, Govern, oposició política (seguidors de l'expresident Jean-Bertrand Aristide) i armada (bandes juvenils)	2
	Territori, Govern		↑
Mèxic (Chiapas)	Interna	Govern, oposició política i social (EZLN, organitzacions socials)	1
	Identitat, Sistema		=
Nicaragua	Interna	Govern, oposició política i social	2
	Govern		↑
Perú	Interna	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)	3
	Govern		↑
Veneçuela	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Àsia			
Bangla Desh	Interna	Govern, oposició política i social (AL, BNP)	1
	Govern		↓
Bangla Desh (JMB)	Interna	Govern, oposició armada (JMB)	1
	Sistema		↓
Bangla Desh (PBCP)	Interna	Govern, oposició armada (PBCP)	2
	Sistema		↓
Xina (Tibet)	Interna internacionalitzada	Govern xinès, Dalai Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet a les províncies limítrofes	3
	Autogovern, Identitat, Sistema		↑
Xina (Turquestan Oriental)	Interna	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social	3
	Autogovern, Identitat Sistema		↑
Corea, RPD –EUA, Japó, Rep. de Corea ⁷	Internacional	RPD Corea, EUA, Japó, Rep. de Corea	1
	Sistema		=
Filipines (Mindanao-MNLF)	Interna	Govern, faccions del grup armat MNLF	2
	Autogovern, Identitat		↓
Fiji	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Índia – Pakistan	Internacional	Índia, Pakistan	2
	Identitat, Territori		↑
Índia (Tripura)	Interna	Govern, oposició armada (NLFT, ATTF)	1
	Autogovern		=
Indonèsia (Sulawesi)	Interna	Govern, organitzacions polítiques i armades que operen sobre eixos de divisió religiosa	1
	Identitat		=
Indonèsia (Moluques)	Interna	Govern, organitzacions polítiques i armades que operen sobre eixos de divisió religiosa	1
	Autogovern, Identitat		=

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Àsia			
Indonèsia (Papua Occidental)	Interna	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport	2
	Autogovern, Identitat, Recursos		=
Indonèsia (Aceh)	Interna	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política	2
	Autogovern, Identitat, Recursos		=
Kirguizistan	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Laos	Interna internacionalitzada	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong	2
	Sistema, Identitat		=
Myanmar	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)	2
	Sistema		=
Nepal (Terai)	Interna	Govern, organitzacions madhesis polítiques (MRPF) i armades (JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)	3
	Autogovern, Identitat		=
Pakistan	Interna	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), milícies dels talibans	3
	Govern, Sistema		↓
Tailàndia	Interna	Govern, oposició política i social	3
	Govern, Sistema		↑
Tailàndia – Cambodja	Territori	Tailàndia, Cambodja	2
	Internacional		↑
Tadjikistan	Interna	Govern, oposició política i social, senyors de la guerra	2
	Govern		=
Timor-Leste	Interna internacionalitzada	Govern, missió internacional International Security Forces, oposició política i social (simpatitzants del líder rebel Alfredo Reinado, simpatitzants del partit FRETILIN, militars acomiadats, bandes armades)	2
	Govern		↓
Turkmenistan	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Uzbekistan	Interna	Govern, oposició política i social, grups armats islamistes	1
	Sistema, Govern		=
Europa			
Armènia	Interna	Govern, oposició política	1
	Govern		↑
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	Internacional	Govern de l'Azerbaidjan, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno-Karabakh, Armènia	2
	Autogovern, Identitat, Territori		↑
Bielorússia	Interna	Govern, oposició política i social	1
	Govern		=
Bòsnia i Hercegovina	Interna internacionalitzada	Govern central, Govern de la República Srpska, Govern de la Federació de Bòsnia i Hercegovina, alt representant de la comunitat internacional	1
	Govern, Identitat, Autogovern		↑
Xipre	Interna	Govern de Xipre, Govern de l'autoproclamada República Turca del Nord de Xipre	1
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Geòrgia (Abkhàzia)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República de Abkhàzia, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI	3
	Autogovern, Identitat		↑

Tensió	Tipologia	Actors principals	Intensitat Evolució anual
Europa			
Geòrgia (Ossètia del Sud)	Interna internacionalitzada	Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI	3
	Autogovern, Identitat		↑
Macedònia (nord-oest)	Interna	Govern, grups polítics i actors armats de la comunitat albanesa	1
	Autogovern, Identitat		↑
Moldàvia, Rep. de (Transdnièster)	Interna internacionalitzada	Govern de Moldàvia, Govern de la autoproclamada República de Transdnièster, Rússia	1
	Autogovern, Identitat		=
Rússia (Daguestan)	Interna	Govern rus, Govern de la república del Daguestan, grups armats d'oposició, oposició social i política	3
	Sistema, Govern Identitat		↑
Rússia (Kabardino-Balkària)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Kabardino-Balkària, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Rússia (Karacháevo-Cherkèsia)	Interna	Govern rus, Govern de la república de Karacháevo-Cherkèsia, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Rússia (Ossètia del Nord)	Interna	Govern rus, Govern de la república d'Ossètia del Nord, grups armats d'oposició	2
	Sistema, Identitat		=
Sèrbia – Kosovo	Interna internacionalitzada ⁸	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR	2
	Autogovern, Identitat		↑
Orient Mitjà			
Aràbia Saudita	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat Al-Qaida	1
	Sistema		=
Egipte	Interna	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans)	1
	Govern		↑
Iran (nord-oest)	Interna internacionalitzada	Govern, grup armat PJAK	2
	Autogovern, Identitat		=
Iran – EUA, Israel⁹	Internacional	Iran, EUA, Israel	2
	Sistema		=
Israel – Líban – Síria	Internacional	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i la seva facció armada (Resistència Islàmica)	2
	Sistema, Recursos, Territori		↓
Líban	Interna internacionalitzada	Govern, oposició política i social, braç armat de Hezbollah (Resistència Islàmica), milícies	3
	Govern		↑
Palestina	Interna	ANP, Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa, Hamas i la seva facció armada Brigades Ezzedin al-Qassam	2
	Govern		↓

1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la tensió; ↓: reducció de la tensió; = : sense canvis. Les tensions marcades en negreta són descrites en el capítol.

- En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals hi ha tensions, especificant entre parèntesis la regió de l'Estat víctima de la tensió o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'una tensió en un mateix Estat o en un mateix territori dintre d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.
- Aquest informe classifica i analitza les tensions a partir d'una doble tipologia, que aborda per una part les causes o incompatibilitat d'interessos, i per una altra la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, es poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un Govern (Govern), que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, les tensions poden ser internes, internes internacionalitzades o internacionals. D'aquesta manera, es considera tensió interna la protagonitzada per actors del mateix Estat que operen exclusivament en i des de l'interior d'aquest. En segon lloc, s'entén per tensió interna internacionalitzada aquella en la qual algun dels actors principals és forà, i/o quan la tensió s'estén al territori de països veïns. En tercer lloc, s'entén per tensió internacional aquella en la qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països.

lència amb una intensitat que no iguala la d'un conflicte armat però que pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades a: a) demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries; b) l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat, o a la política interna o internacional d'un Govern, que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir al poder o erosionar-lo; o c) el control dels recursos o del territori.

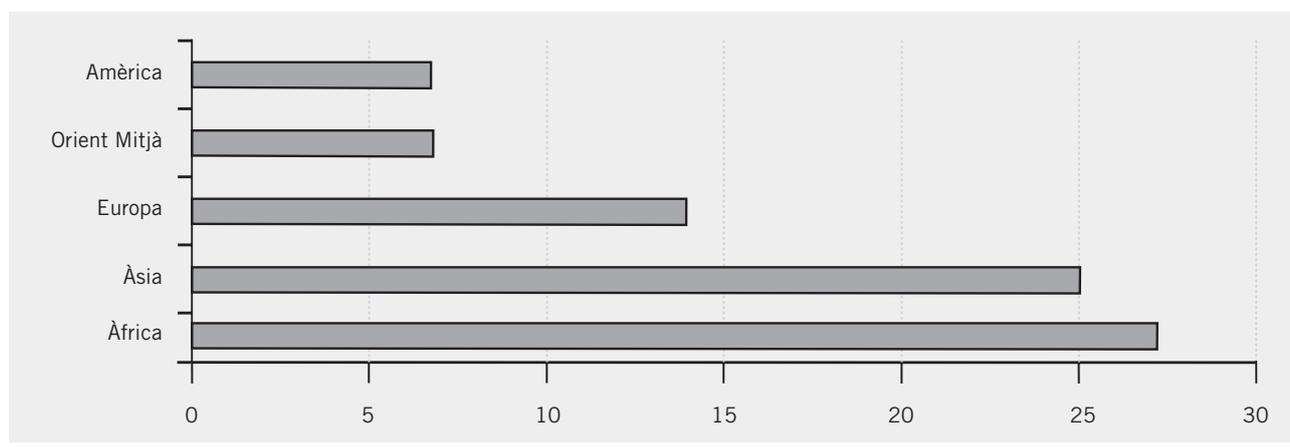
2.2. Tensions: tendències globals el 2008

A l'acabament del 2008 es van comptabilitzar 80 escenaris de tensió. Respecte a l'any anterior, **la situació a països com Mauritània, on un cop d'Estat a l'agost va retornar al país la inestabilitat passada; Nicaragua, per les protestes de frau electoral formulades per l'oposició; o la inestabilitat a les repúbliques del nord del Caucas, entre d'altres, va contribuir a l'augment del nombre de crisis a escala mundial.** Al mateix temps, la disminució de la prevalença de la violència respecte a l'any anterior en un context va permetre deixar de considerar-lo conflicte armat, encara que es va mantenir elevada la tensió. Va ser el cas de la disputa interna a Palestina, on els enfrontaments entre Fatah i Hamàs van tenir episodis de violència esporàdics però intensos. En termes geogrà-

fic, **les tensions es van concentrar principalment a Àfrica (27) i Àsia (25)**, i Europa en va albergar 14. A Amèrica i a l'Orient Mitjà va haver-hi 7 escenaris de tensió a cada zona.

Continuant amb la tendència observada en els últims anys, la majoria de les tensions van tenir un caràcter marcadament intern. El 68% van tenir com a protagonistes actors del propi país i el 15%, tot i ser internes, es van caracteritzar per tenir elements d'internacionalització, sovint a causa de la presència en el territori de missions internacionals i al seu paper actiu (com en el cas de les Forces Licorne a Côte d'Ivoire o de la MINUSTAH a Haití). La resta (17%) van ser tensions internacionals, és a dir, en les quals estaven implicats dos o més Estats. Com ja passava el 2007, es van concentrar principalment a l'Àfrica (54%), on la falta d'una delimitació clara de fronteres, producte de l'herència del període colonial, encara és un motiu recurrent de tensió interestatal, tal com va constatar a final d'any el Comissari de la UA per a la Pau i la Seguretat. Les tensions van afectar el Txad i el Sudan, Eritrea i Djibouti, Eritrea i Etiòpia, Nigèria i el Camerun, i dos blocs regionals on les causes de la disputa seguien sense resoldre's malgrat la fi formal d'alguns conflictes: la Regió dels Grans Llacs, que inclou RD Congo, Ruanda i Uganda, i la del Riu Mano, amb Côte d'Ivoire, Guinea, Libèria i Sierra Leone. Als altres continents també va haver-hi tensions interestatals considerables: la històrica rivalitat entre l'Índia i el Pakistan, la disputa per l'enclavament de Nagorno Karabakh entre Armènia i l'Azerbaidjan, o la crisi entorn de la qüestió nuclear tant a la RPD Corea com a l'Iran en oposició a un grup de països liderats pels EUA.

Gràfic 2.1. Distribució regional del nombre de tensions

- La intensitat d'una tensió (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució (escalada, reducció, sense canvis) s'avaluen principalment a partir del grau de violència registrat i del grau de mobilització política i social.
- En aquesta columna es compara l'evolució dels esdeveniments de l'any actual (2008) amb la de l'any anterior (2007), i el símbol ↑ apareix si la situació general durant el 2008 és més greu que la de l'any anterior, ↓ si és millor i = si no ha experimentat canvis significatius.
- Malgrat que el Sàhara Occidental no és un Estat reconegut internacionalment, es considera la tensió entre El Marroc i el Sàhara Occidental "internacional" i no "interna" perquè es tracta d'un territori per descolonitzar i la seva pretesa pertinença al Marroc no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de les Nacions Unides.
- La subregió del Riu Mano engloba geogràficament Guinea, Libèria i Sierra Leone. No obstant això, també es té en compte la situació a Côte d'Ivoire per la seva proximitat geogràfica i la seva influència en la resta d'escenaris.
- Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.
- La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera "interna internacionalitzada" perquè, tot i que Kosovo ha estat reconegut com a Estat per desenes de països, el seu estatus legal internacional encara no està clar ni definit.
- Aquesta tensió internacional afecta altres països no citats, els quals hi estan involucrats amb diferents graus d'implicació.

Respecte als factors que van motivar les tensions, totes de caràcter multicausal, **destaca l'oposició a la política del govern com a principal factor d'inestabilitat**. En el 43% dels casos les actuacions governamentals van provocar moviments d'oposició política i social, i en la majoria dels casos també de caràcter armat, que van desafiar les autoritats amb l'objectiu d'accedir o erosionar el poder. Això va generar en nombrosos contextos protestes massives, com a Bolívia, on els posicionaments del president es van enfrontar als de les autoritats dels departaments orientals, o a Tailàndia, on setmanes de manifestacions i de càrregues policials van causar la dimissió de dos primers ministres. **Altres factors de la violència van estar relacionats amb demandes d'autogovern (30%) i elements identitaris (40%); amb la disputa pel control dels recursos (20%) o del territori (11%); i, finalment, amb una oposició al sistema establert (21%)**. Mentre la majoria de conflictes derivats d'una demanda d'autogovern es van concentrar, amb un terç en cada cas, a l'Àfrica, l'Àsia i Europa, el component d'oposició al sistema establert es va revelar especialment significatiu al continent asiàtic. Allà va haver-hi el 60% de les reivindicacions globals d'aquest tipus, particularment a Bangla Desh (tensió protagonitzada per dos grups armats d'oposició, el JMB i el PBCP), a la Xina (tant a la regió del Tibet com a la província del Turquestan Oriental), i en altres escenaris com Laos, Myanmar i Pakistan, aquest últim amb una notable presència de grups armats islamistes. Una anàlisi per continents revela que la causa més estesa de les tensions a l'Àfrica és el component de recursos i d'oposició al govern, mentre que a l'Àsia és la qüestió d'identitat i autogovern, a més de l'oposició al poder establert.

Amb relació als actors protagonistes dels enfrontaments, **l'existència de grups armats va constituir un element definitori de les tensions en més de la meitat dels casos**. Els grups van ser diversos i el seu grau d'articulació extremadament variable però, en tot cas, la seva activitat va ser desestabilitzadora. El ventall d'actors és extremadament ampli: des de grups armats de sòlida implantació, com Hezbollah al Líban o l'MNLF a Filipines (Mindanao), fins a grups de mercenaris, milícies, senyors de la guerra o faccions romanents de grups pràcticament inactius, com són els casos de la Regió del Riu Mano, Nigèria, Tadjikistan o el Perú, respectivament, que han fet la seva aparició de forma més circumstancial o més recent.

Una anàlisi de la intensitat de les tensions i de la seva evolució ofereix també algunes conclusions rellevants. Per una banda, **més d'un terç de les tensions (39%) van tenir una evolució negativa, és a dir, la violència va ser més gran que al 2007, amb casos especialment significatius com el de Kenya a l'inici d'any, Perú, per l'activitat armada de Sendero Luminoso, o tota la zona del Caucas**. En canvi, en un 19% dels contextos la violència va disminuir respecte a l'any anterior, mentre que en un 42% dels casos no es van produir canvis significatius d'intensitat. Finalment, més d'un terç de les tensions (40%) va tenir una intensitat baixa, mentre que un 40% es va situar en nivells mitjans i un 20% en alts. Els contextos en què la tensió va tenir una intensitat més gran van ser Kenya, Nigèria, la RD Congo, el Sudan i Zimbabue al continent africà; Bolívia i el Perú

a Amèrica; el Tibet i el Turquestan Oriental a la Xina; el Nepal (Terai), el Pakistan i Tailàndia a Àsia; Líban a l'Orient Mitjà; i també els dos escenaris de conflictivitat a la zona del Caucas (Abkhàzia i Ossètia del Sud a Geòrgia, i el Daguestan a Rússia), on la guerra oberta de l'agost a Ossètia del Sud va captar el focus de l'atenció mediàtica internacional.

2.3. Tensions: evolució anual per regions

Àfrica

a) Àfrica Austral

Comores	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern de la Unió de les Comores exercit per Grand Comora, Govern regional d'Anjouan, Govern regional de Moheli i missió de la UA

Síntesi:

L'arxipèlag ha travessat des de la seva independència de França el 1975 un historial d'inestabilitat amb fins a 20 cops d'Estat i intents fallits de derrocar els règims existents. El 2001 es va aconseguir un acord constitucional pel qual s'establí una república federal amb presidències rotatòries cada quatre anys entre les illes de Grand Comora, Anjouan i Moheli. El clergue Ahmed Abdallah Mohamed Sambi, d'Anjouan, va guanyar en les eleccions de maig del 2006 i es va convertir en el nou president de la Unió. Des del 2006, el president colpista d'Anjouan, Mohamed Bacar, va rebutjar col·laborar amb la presidència de la Unió, i al juliol del 2007 es van celebrar eleccions a l'arxipèlag, que van ser declarades il·legals a l'illa d'Anjouan a causa d'irregularitats, segons el Govern i la UA, encara que Bacar es va atribuir una àmplia victòria i va continuar governant per la força. Des d'aleshores, s'ha constatat una tensió creixent.

L'arxipèlag de les **Comores va ser víctima d'una escalada de la tensió en el primer trimestre del 2008 com a conseqüència de la invasió de les Forces Armades i d'una força de la UA per a recuperar el control de l'illa rebel d'Anjouan i capturar el seu president, Mohamed Bacar**, el 25 de març. Prèviament, la UA havia revisat el seu paper a la crisi i donat llum verda a una acció militar per part del Govern de la Unió davant el fracàs de les iniciatives diplomàtiques prèvies per a superar la tensió. Anteriorment, Bacar havia rebutjat la celebració d'un nou procés electoral supervisat per la UA o l'exili en un altre país. Bacar va aconseguir fugir a la veïna illa francesa de Mayotte, on va sol·licitar asil i des d'on va ser traslladat a l'illa de la Reunió. França va rebutjar concedir l'asil a Bacar, encara que es va negar a extraditar-lo a l'arxipèlag, tal com havien sol·licitat la UA i el Govern de Comores. Al juliol va ser expulsat a Benin, país que li havia concedit asil. El 15 de juny es van celebrar les eleccions presidencials a l'illa d'Anjouan sense que es produïssin incidents. Moussa Toybou va

guanyar a la segona volta celebrada el 29 de juny. El president federal Ahmed Abballah Sambi va nomenar un nou Govern federal al juliol. A l'agost es van produir manifestacions a Anjouan i Moroni i es va demanar la seva dimissió, a causa de l'augment dels preus, l'impagament de salaris i el fracàs de les reformes anunciades. Per això, fonts de les Nacions Unides a l'arxipèlag van alertar d'un possible augment de la inestabilitat a l'arxipèlag malgrat l'evolució positiva de la situació a Anjouan.

Zimbabwe	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Partits polítics ZANU-PF i MDC, milícies de veterans i joves afins a ZANU-PF

Síntesi:

El Govern de Robert Mugabe, en el poder des de la independència del país el 1980 com a dirigent del ZANU-PF, persisteix en les pràctiques de persecució de membres de partits d'oposició i de membres de la societat civil. Durant aquests anys, l'administració de Mugabe ha estat criticada pels seus alts nivells de corrupció, la supressió de l'oposició política, la mala gestió de la reforma agrària i de l'economia del país, així com per la violació sistemàtica dels drets humans. La crisi originada després de les eleccions del 2008, amb alts índexs de violència perpetrada per milícies progovernamentals, i la falta d'avanços en la concreció d'un acord per al repartiment del poder, van fer augmentar la crisi política i econòmica del país, així com l'aïllament internacional.

Les eleccions generals celebrades al mes d'abril van conduir al col·lapse total de la situació econòmica, política i social. La constatació de l'ús de tàctiques fraudulentament a gran escala per part del partit al poder, ZANU-PF, no va poder evitar que el partit opositor, MDC, aconseguís la majoria dels escons en el Parlament, mentre que el ZANU-PF va continuar controlant el Senat. En les eleccions presidencials va ser necessari recórrer a una segona volta, ja que els resultats de la primera (que van trigar més d'un mes a fer-se públics) no van donar la majoria a cap dels candidats. Les milícies properes al partit presidencial ZANU-PF van iniciar una campanya d'atacs contra presumptes votants de l'MDC, que van comptar amb el suport directe o, com a mínim, la indiferència de les forces de seguretat de l'Estat. Segons dades d'ONG locals, més de 163 persones van morir, 5.000 més van ser torturades i més de 50.000 es van veure obligades a desplaçar-se per la violència, sobretot a zones rurals. Malgrat que l'11 de setembre ambdós partits van arribar a un acord per a la formació d'un govern d'unitat nacional, segons el qual el president Robert Mugabe mantindria el seu lloc i el líder opositor Morgan Tsvangirai seria nomenat primer ministre, la falta de consens entorn del repartiment de ministeris clau, com Defensa i Interior, va estancar les negociacions i va perpetuar la situació de violència.

b) Àfrica Occidental

Camerun (Bakassi) – Nigèria	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Recursos Internacional
Actors:	Govern de Camerun i Nigèria, Níger Delta Defence and Security Council, Bakassi Freedom Fighters

Síntesi:

El 10 d'octubre de 2002 la Cort Internacional de Justícia va adjudicar la península de Bakassi al Camerun, després de més de 30 anys d'enfrontaments esporàdics a la frontera amb Nigèria. La cessió completa de la sobirania a Camerun, no obstant això, no es va produir fins a agost del 2008, després de sis anys de treball de la comissió mixta creada per a resoldre diversos aspectes relatius al futur de la població de la península, majoritàriament nigeriana. Bakassi té importants reserves de petroli encara per explorar, fet que ha convertit el contenciós fronterer en una qüestió d'interès estratègic nacional. El malestar provocat pel canvi de bandera ha propiciat l'aparició de grups armats nigerians durant el 2008 que reclamen la celebració d'un referèndum per a decidir sobre el futur de Bakassi.

El 18 d'agost Nigèria va lliurar oficialment la sobirania sobre la península de Bakassi al Camerun seguint la sentència de la Cort Internacional de Justícia de l'ONU que va dirimir una disputa territorial entre ambdues nacions sorgida després de la independència. Al mes de juliol, un grup armat anomenat Niger Delta Defence and Security Council (NDDSC) va reivindicar dos atacs contra les Forces Armades cameruneses que havien provocat la mort d'un soldat. El grup exigia que es frenés el lliurament de la península de Bakassi fins que es consultés la població (90% d'origen nigerià) sobre el futur del territori. Més de 75.000 persones es van desplaçar des de Bakassi cap a Nigèria després de produir-se el canvi de bandera, i algunes d'elles van al·legar que havien estat amenaçades per les forces de seguretat cameruneses. No obstant això, diversos membres de l'equip de les Nacions Unides van argumentar que era difícil determinar la procedència real dels desplaçats, ja que es podia haver produït un efecte crida per l'oferta de nous terrenys per als nigerians residents a Bakassi que desitgessin tornar al país. A l'octubre va haver-hi un nou atac contra un vaixell en aigües territorials cameruneses, reivindicat pels Bakassi Freedom Fighters, aliats de l'NDDSC. En resposta, Nigèria va sol·licitar al Camerun crear un sistema de vigilància conjunt per a les costes.

Côte d'Ivoire	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Govern, Recursos Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, aliança armada Forces Nouvelles, milícies progovernamentals, ONUCI, Forces Licorne

Síntesi:

L'any 2002 un intent de cop d'Estat fallit, encapçalat per l'aliança armada Forces Nouvelles, va dividir al país per la meitat, quedant la zona del nord sota control rebel i el sud sota control governamental. L'exclusió de la població del nord dels òrgans polítics de decisió i la discriminació social i econòmica d'aquesta població van ser els arguments que van provocar l'aixecament. L'any 2003 es va signar l'acord de pau de Linas Marcoussis i es va crear una zona de seguretat patrullada per la missió de les Nacions Unides, ONUCI, per a certificar el compliment de l'alto el foc. La signatura de l'acord polític de Ouagadougou, al març de 2007, va obrir una nova oportunitat per a la pau i la implementació d'acords anteriors, encara que els lents avanços en els processos d'identificació de la població, l'establiment d'eleccions i el desarmament de combatents van continuar suposant un seriós risc per a l'estabilitat del país.

La situació de seguretat es va mantenir estable al país, encara que això no va impedir que es succeïssin diversos brots de violència durant l'any, protagonitzats majoritàriament per membres de les forces contendents. La inestabilitat més important es va viure a la zona sota control de la coalició Forces Nouvelles (nord), concretament al departament de Séguéla, on la destitució del comandant de zona, Koné Zacharia, va causar la insurrecció del seu batalló al juny i l'atac a l'arsenal de l'aliança a la zona al novembre. Els intents del primer ministre i líder de les Forces Nouvelles, Guillaume Soro, de situar en els llocs de comandament persones de confiança van posar de manifest el risc que augmentessin les dissensions i que es produís una escissió en l'aliança armada. D'altra banda, van repetir-se els atacs contra persones retornades principalment a l'oest del país, que a vegades van ser causa d'un nou desplaçament, malgrat els avenços en la facilitació de diàleg en les comunitats receptores de desplaçats pel conflicte. No obstant això, en xifres globals, el nombre de desplaçats interns al país va disminuir considerablement durant l'any.¹⁰ **La falta d'implementació de l'acord de Ouagadougou quant al desarmament i desmobilització de combatents,¹¹ juntament amb el nou retard de les eleccions presidencials, van continuar posant en perill l'estabilitat del país,** de manera que el Consell de Seguretat de l'ONU va optar per renovar a l'octubre l'embargament d'armes.

Guinea	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, Forces Armades, sindicats, partits polítics d'oposició

Síntesi:

El règim de Lansana Conté, en el poder des del cop d'estat del 1984, ha exercit des d'aleshores una forta repressió contra l'oposició política i la societat civil. La greu situació d'inestabilitat política, les constants violacions dels drets humans i el

declivi econòmic de Guinea han provocat sovint l'augment de les tensions socials i els intents de cop d'Estat i d'assassinat del president. Davant la convocatòria de vaga general del 2007 el President va decretar l'estat d'excepció, fet que va conduir a una violenta repressió dels manifestants i al nomenament d'un nou primer ministre de consens amb els principals sindicats. Els motins militars són constants en un país controlat pels alts càrrecs de l'exèrcit.

El 2008 va finalitzar amb la mort del president, Lansana Conté, que havia arribat al poder el 1984 després d'un cop d'Estat. Hores després d'haver-se fet pública la seva defunció, un grup de militars va ocupar l'emissora de ràdio estatal a Conakry i va informar en un comunicat de la presa del poder, la suspensió del Govern i la Constitució i la conformació d'una junta militar: el Consell Nacional per a la Democràcia i el Desenvolupament. El consell estava integrat per membres de l'Exèrcit i de la societat civil. **El líder del nou cop militar, Moussa Dadis Camara, va ser nomenat president i va anunciar la seva intenció de celebrar eleccions el 2010.** Els EUA i la UE van condemnar l'aixecament militar i la UA va suspendre a Guinea el seu estatut de membre de l'Assemblea General. No obstant això, la població civil, les organitzacions sindicals i els partits d'oposició van celebrar l'acció dels militars perquè consideraven que evitava que una persona propera a Conté ocupés la presidència i perllongués la crisi política i econòmica del país. Camara es va comprometre a lluitar contra la corrupció i el narcotràfic, i també va comunicar la seva intenció de revisar tots els contractes miners de companyies internacionals al país. Kabiné Komara, antic banquer, va ser nomenat primer ministre del país, en substitució d'Ahmed Tidiane Souaré, que es va mostrar d'acord a col·laborar amb el nou Govern.

Mali	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern, facció del grup armat ADC de Ibrahim Ag Bahanga

Síntesi:

Els tuaregs poblen les regions que voregen el desert del Sàhara des d'abans que es conformessin els actuals Estats africans. Des de la independència de Mali, els tuaregs que resideixen al nord han protagonitzat diverses revoltes, que en els anys noranta van arribar a convertir-se en conflicte armat, per demanar més participació econòmica i política a l'Estat, a més del desenvolupament de les regions que habiten, fortament afectades per la sequera creixent i la pràctica desaparició del comerç transsaharià. L'últim acord de pau, signat el 2006, entre el Govern i el grup armat tuareg Aliança Democràtica per al Canvi, situava el desenvolupament econòmic i d'infraestructures com a temes claus per a l'entrega d'armes i el tancament del conflicte.

10. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

11. Vegeu el capítol 6 (Desarmament).

La falta de compliment de l'acord aconseguit a la fi del 2007 entre el Govern i la facció del grup armat tuareg ADC, denominada 23 de Maig i liderada per Ibrahim Ag-Bahanga, que hauria d'haver suposat una reducció de la presència militar a la regió de Kidal (nord), va portar a un augment dels atacs contra objectius militars durant la primera meitat de l'any, que es van sumar a l'explosió de mines antipersones. **L'escalada de la violència va ser resposta amb una dura campanya de l'Exèrcit a la zona i va causar el desplaçament de més de mil persones cap a la veïna Burkina Faso.** No obstant això, els enfrontaments no van obstaculitzar l'avenç del diàleg entre ambdues parts amb la mediació d'Algèria i Líbia. L'èxit de les negociacions va comportar una reducció de la violència a les regions del nord a partir de la segona meitat de l'any.¹² Aquest acostament es va constatar en la detenció dels integrants de la milícia antituareg Ganda Izo, liderada per Amadou Diallo, antic membre de l'Exèrcit que va ser detingut a Níger i posteriorment extradit. No obstant això, un nou atac contra una base militar al mes de desembre, en el qual van morir 20 persones, va aixecar de nou dubtes respecte a la consecució d'un acord final de pau.

Níger	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern, oposició armada (MNJ, FFR, FARS)

Síntesi:

Els tuaregs poblen les regions que voregen el desert del Sàhara des d'abans que es conformessin els actuals Estats africans. Des de la independència de Níger, els tuaregs que resideixen al nord han protagonitzat diverses revoltes, que en els anys noranta van arribar a convertir-se en conflicte armat, per demanar més participació econòmica i política a l'Estat, a més del desenvolupament de les regions que habiten. La falta de concreció dels acords de pau de 1995 va ser una de les raons esgrimides per l'MNJ per iniciar una campanya violenta contra les Forces Armades el 2007, a més de la falta de control sobre els recursos naturals (urani) que es produeixen en els seus territoris. La falta de reconeixement d'objectius polítics en l'activitat del MNJ per part del Govern, i la seva insistència a implicar al grup amb el tràfic il·legal d'armes i narcòtics al Sàhara només ha fet que contribuir a enquistar més la situació.

El grup armat tuareg MNJ va continuar atacant posicions de l'Exèrcit i segrestant autoritats governamentals que posteriorment van ser posades en llibertat. Tanmateix, les seves actuacions van ser de menor abast i menys virulentes que les registrades durant el 2007. El seu líder, Aghaly Ag Alambo, va desmentir que s'haguessin iniciat negociacions amb el Govern amb mediació líbia, mentre que l'Executiu va insistir en la relació del MNJ amb el narcotràfic i el tràfic d'armes a la regió del Sahel. Des del Govern es va iniciar una campanya dirigida a posar en evidència el debilitament de l'MNJ,

i es va informar del lliurament voluntari d'armes d'integrants desafectes i de la rendició de les Forces Armades Revolucionàries del Sàhara (FARS), grup de combatents de l'ètnia toubou que a l'inici de l'any havia anunciat la seva aliança amb l'MNJ. **El president Mamadou Tandja va mantenir l'estat d'emergència a la regió nord d'Agadèz durant tot l'any.** La situació d'excepció va preocupar seriosament els grups de drets humans que van constatar actes de violència dels efectius militars contra la població civil durant aquest període, amb arrestos arbitraris i execucions extrajudicials.

Nigèria	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, recursos Interna
Actors:	Comunitats cristianes i musulmanes, partits polítics, milícies comunitàries

Síntesi:

Des de l'any 1999, en què el poder polític va tornar als civils després de successives dictadures i cops d'Estat, el Govern no ha pogut imposar un sistema democràtic al país. Encara persisteixen grans diferències econòmiques i socials entre els diferents estats que conformen Nigèria per la falta de descentralització, i entre les diferents capes socials, fet que fomenta la inestabilitat i els esclats de violència. Igualment, les fortes divisions interreligioses, interètniques i polítiques alimenten la persistència de la violència a tot el país. La falta de transparència i la corrupció en el terreny polític són esculls addicionals per a la democràcia a Nigèria. Les pràctiques mafioses i el recurs a l'assassinat polític com a estratègia electoral han impedit, almenys en els dos últims comicis presidencials, el lliure exercici del dret a vot de la població, i han fet créixer el descontentament i les pràctiques fraudulentas.

Els aïllats focus de violència que es van succeir durant l'any a diversos estats del nord del país per disputes relacionades amb la propietat i l'ús de terres es van veure eclipsats per la **virulència dels enfrontaments que van tenir lloc a Jos (estat de Plateau, centre) entre membres de comunitats cristianes i musulmanes després que s'estengués la notícia que el partit presidencial, PDP, havia resultat vencedor en els comicis locals celebrats al novembre.** Grups de joves d'ètnia hausa pertanyents a la comunitat musulmana es van manifestar de forma violenta a Jos per a denunciar allò que consideraven un resultat fraudulent. Les protestes van ser seguides d'enfrontaments entre milícies d'ambdues comunitats, que després de dos dies de violència van causar més de 400 víctimes mortals. Centenars d'habitatsges, mesquites i esglésies van ser incendiades i el toc de queda va ser imposat a la ciutat, eina que va permetre a les Forces Armades controlar la situació. Almenys 500 persones van ser detingudes per la seva relació amb els fets. L'antagonisme rau en la contraposició entre les comunitats cristianes, considerades originàries de la zona, i les comunitats musulmanes, que durant anys s'han assentat a la zona provinents del nord del país. Això ha generat tensions pel control de la

12. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

terra i els recursos hídrics, qüestions que han estat també instrumentalitzades amb fins polítics.

c) Banya d'Àfrica

Djibouti – Eritrea	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Djibouti, Eritrea

Síntesi:

La demarcació fronterera entre ambdós països és una font de desacord i de tensió. Aquesta frontera va ser fixada de forma confusa el 1901 per un tractat entre França (la potència colonial a Djibouti) i Itàlia (la potència colonial a Eritrea). Aquesta demarcació sense resolre va provocar que ambdós països s'enfrontessin entre el 1996 i el 1999. Aquest litigi s'ha agreujat a nivell regional a causa de la tensió entre Eritrea i Etiòpia, ja que els EUA són un ferm aliat etiòp; degut a la guerra a Somàlia, on Eritrea recolza la coalició opositora mentre que Etiòpia i els EUA recolzen el Govern Federal de Transició; i també degut a la guerra a la regió etiòp d'Ogaden, on Eritrea recolza la insurrecció. Djibouti, país neutral en el conflicte de Somàlia, ha estat la seu de les últimes converses de pau entre part dels actors somalis enfrontats. La situació de Djibouti és estratègica per al control del tràfic marítim al mar Roig (França i els EUA hi disposen de bases militars), i després de la guerra entre Eritrea i Etiòpia, Djibouti representa l'única sortida al mar per a Etiòpia.

Durant l'any es van deteriorar greument les relacions entre ambdós països. Les obres d'enginyeria civil eritrea a la frontera van derivar a mitjan març en **una incursió de les Forces Armades eritrees, que van ocupar la zona de Ras Doumeira i l'illa Doumeira**, fins al moment sota sobirania de Djibouti però sense un acord definitiu pel que fa a la qüestió fronterera. Djibouti va enviar un contingent militar a la zona a mitjan abril i va promoure contactes diplomàtics al més alt nivell, encara que tots els esforços van ser en va. El Comitè Militar Conjunt creat entre ambdós països a l'abril només va celebrar una reunió, i entre l'abril i el 10 de juny diverses desercions de soldats eritreus cap a Djibouti van servir com a excusa per a iniciar la conflagració. Aquest mateix dia va haver-hi una nova deserció que va desencadenar **la represàlia eritrea contra les posicions militars de Djibuti i va causar la mort de 44 soldats, un centenar de ferits i 19 desapareguts** d'aquest país, sense que hi hagués dades disponibles del bàndol eritreu. Djibouti va acceptar el replegament sol·licitat pel Consell de Seguretat de l'ONU, encara que Eritrea va fer cas omís a aquesta crida, i França va anunciar un reforç del seu dispositiu militar a Djibouti. El Consell de Seguretat, la IGAD i els EUA van condemnar l'agressió, i posteriorment van enviar una missió d'investigació que només va visitar Djibouti, ja que Eritrea va denegar l'entrada de la missió. Al setembre es va presentar la investigació davant el Consell, que va considerar exercir més pressió sobre Eritrea per a evitar una nova esca-

lada, encara que pel moment només va plantejar el camí de la negociació.

Eritrea – Etiòpia	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Eritrea, Etiòpia

Síntesi:

L'any 1993, Eritrea s'independitza d'Etiòpia, encara que la frontera entre ambdós països no queda clarament delimitada, cosa que els enfrontà entre 1998 i 2000, amb el resultat de més de 100.000 víctimes mortals. El juny de 2000 van signar un acord de cessament d'hostilitats, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir la missió UNMEE per supervisar-lo i el desembre van signar l'acord de pau d'Alger. Aquest acord estableix que ambdós se sotmetran a la decisió que acordi la Comissió Fronterera entre Eritrea i Etiòpia (EEBC, per les seves sigles en anglès), encarregada de delimitar i demarcar la frontera basant-se en els tractats colonials pertinents (1900, 1902 i 1908) i el dret internacional. L'abril del 2002 l'EEBC va anunciar el seu dictamen, assigna el disputat llogaret fronterer de Badme (epicentre de la guerra i actualment administrat per Etiòpia) a Eritrea, decisió que és rebutjada per Etiòpia.

La situació va patir importants canvis a causa de les **pressions d'Eritrea sobre la UNMEE, que van forçar la seva sortida del país i, al juliol, el seu desmantellament**.¹³ **Qualsevol incident a la frontera podria reobrir el conflicte** que va tenir lloc entre 1998 i 2000. La interrupció eritrea del subministrament de combustible i aliments a la UNMEE va forçar el reagrupament al febrer del seu component militar a Asmara. El Consell de Seguretat de l'ONU es va veure forçat a cancel·lar definitivament la missió el 31 de juliol, sense que es produïssin canvis quant *l' statu quo* sobre el terreny. Etiòpia va continuar insistint a resoldre la disputa pel diàleg, i a mitjan octubre l'últim destacament de la UNMEE va abandonar la frontera. En paral·lel, el secretari general de l'ONU va transmetre al Consell l'últim informe de l'EEBC, i va destacar que el seu mandat havia estat complert i totes les qüestions administratives havien estat liquidades. L'EEBC havia donat a ambdues parts la data límit del 26 de novembre de 2007 per a situar els pilars de la demarcació fronterera acordada, de manera que després de la carta enviada al juny del 2008 a ambdós països, la Comissió va destacar que, si no hi havia cap comunicació per les parts, conclouria que no era necessària cap intervenció més per la seva banda i donaria per acabat el seu treball.

Somàlia (Somalilàndia – Puntlàndia)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Territori Interna

13. S/RES/1827 de 30 de juliol de 2008, a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1827\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1827(2008))>.

Actors: República de Somalilàndia, regió autònoma de Puntlàndia, SUDA

Síntesi:

La caiguda del president de Somàlia, Siad Escombra, el 1991, va provocar que diverses regions del país haguessin de desenvolupar mecanismes d'organització interns. El 1991 la regió de Somalilàndia, que correspon a la Somalia britànica, es va autoproclamar independent de Somàlia. El 1998, Puntlàndia, que correspon a l'extrem nord-oriental de la Somàlia italiana contigu a Somalilàndia, es va autoproclamar regió autònoma dintre del país, i en aquest moment es va originar la disputa pel control de les regions frontereres de Sool i Sanaag. Ambdues regions es troben geogràficament dintre de les fronteres de Somalilàndia definides durant el període colonial, encara que la majoria de clans d'ambdues zones es troben associats als de Puntlàndia. Des de llavors s'han produït xocs esporàdics en paral·lel a intents de mediació.

Durant l'any van continuar produint-se enfrontaments esporàdics entre els cossos de seguretat d'ambdues parts. Al gener es van constatar combats pel control de la població fronterera de Las Anod, a Sool, que van causar una desena de morts, i al febrer es van desencadenar incursions i moviments de tropes per part d'ambdues administracions a Sool i Sanaag. Al juliol, les tropes de Somalilàndia van ocupar l'estratègica població de Las Qoray, a Sanaag, i Puntlàndia va amenaçar amb respondre al moviment. Posteriorment, va haver-hi enfrontaments entre ambdues administracions a la regió per a procedir a l'alliberament d'un grup de segrestats retinguts a la zona en disputa. A més, **a la fi d'octubre va tenir lloc una onada d'atemptats a la capital de Somalilàndia, Hargeisa, concretament contra l'ambaixada d'Etiòpia, oficines de les Nacions Unides i el palau presidencial, que va causar 25 víctimes mortals.** El mateix dia es van produir altres accions a la ciutat de Bossasso, a Puntlàndia, que van causar tres víctimes mortals, i de les quals ningú es va responsabilitzar. A mitjan novembre un nou grup, el Somali Unity Defense Alliance (SUA), va assumir la responsabilitat de diversos atacs comesos contra les forces de Somalilàndia a la regió de Sool i a Las Anod, sota control de Somalilàndia, que van causar diverses víctimes mortals. Encara que el grup va desmentir que rebés suport de Puntlàndia, el seu líder és originari d'aquesta regió, fet que va aixecar sospites entorn de la implicació de Puntlàndia.

L'augment de la presència militar i reclutament al Kordofan Meridional va visibilitzar l'alt risc que esclatés un nou conflicte armat al Sudan

Sudan	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Partits polítics NCP i SPLM, grup armat SPLA, milícies progovernamentals, ètnies i subclans dinkas i nuer al sud

Síntesi:

L'any 2005, el grup armat SPLA i el Govern de Sudan van signar un acord de pau definitiu (CPA) que va posar fi als 20 anys de conflicte armat que havia enfrontat el nord amb el sud del país. La falta de concreció sobre diferents punts de l'acord està dificultant els avenços del procés de pau. Per altra banda, la conclusió del conflicte a nivell nacional va provocar el ressorgiment dels recels i les desavinences entre les diferents ètnies i clans que conviuen i competeixen per uns recursos escassos en el sud del país. La contraposició entre les elits de Khartum i els estats de l'alt Nil que controlen la riquesa econòmica sudanesa i la resta dels estats que conformen el país se situa en l'eix de les tensions que amenacen la pau al Sudan.

La tensió va augmentar severament durant l'any davant l'absència d'una solució per a la delimitació de la frontera entre el nord i el sud del país. La demarcació, juntament amb el resultat final del cens de població, servirà per a concretar el repartiment dels beneficis del petroli entre ambdues entitats polítiques, a més de definir territorialment la regió sud de cara al referèndum d'autodeterminació previst per al 2011. Aquesta situació va dur a l'augment de la presència militar i reclutament al Kordofan Meridional, i en concret a la **localitat petrolífera d'Abyei** on, des del mes de gener,

milícies de la tribu àrab misseriya, les SDF i les Forces Armades es van enfrontar a l'SPLA, en un conflicte que va causar prop de 300 morts i el desplaçament més de 50.000 persones. Malgrat que al juny l'NCP (partit presidencial) i l'SPLM (braç polític de l'SPLA) van arribar a un acord final per a la demarcació fronterera de la zona,¹⁴ la UNMIS va constatar que la presència de tropes d'ambdós bàndols era encara elevada. Un altre dels focus de tensió durant l'any va ser l'elaboració del cens nacional, a causa de la polèmica demarcació d'algunes circumscripcions i a la impossibilitat de censar el gran nombre de persones que romanen en situació de desplaçament per la violència armada.¹⁵ Aquesta situació va causar enfrontaments en algunes localitats, mentre l'SPLM va advertir que no reconeixeria com a vàlids els resultats del cens. D'altra banda, van persistir els enfrontaments intercomunals a les províncies de Bahr el-Gazal, Unity i Jonglei per disputes relacionades amb el control de terres i bestiar.

Txad – Sudan	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Internacional
Actors:	Txad, Sudan, grups armats d'oposició txadians i sudaneses

Síntesi:

L'inici de la guerra al Darfur el 2003 va marcar la progressiva deterioració de les relacions entre ambdós Governos, els presi-

14. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

15. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats) i el capítol 5 (Crisis humanitàries).

dents dels quals van ser antics aliats a l'hora d'enderrocar el president txadià Hissène Habré per part d'Idriss Déby el 1990. Encara que durant el 2004 el Txad va intervenir entre el Govern sudanès i la insurrecció de Darfur, l'increment de la violència, l'afluència de població refugiada sudanesa cap a l'est del Txad i les incursions de les milícies progovernamentals sudaneses *Janjaweed* en aquesta zona van provocar nombroses crítiques cap a l'Executiu txadià per la seva política de neutralitat. Cal recordar que una part dels grups armats de Darfur pertanyen a la mateixa comunitat que governa el Txad, els zaghawa. El 2004 es configuren diverses insurreccions contra el Govern d'Idriss Déby, i des de llavors, ambdós Governos han estat recolzant l'oposició armada de l'altre país.

Les relacions entre ambdós països van millorar relativament, encara que el procés no és irreversible. L'any es va iniciar amb bombardejos de les forces aèries txadianes a posicions rebels txadianes al Darfur Occidental (Sudan). **El Govern txadià va amenaçar amb nous bombardejos en territori sudanès, fet que va provocar una nova escalada dialèctica entre ambdós països** i va despertar la preocupació per la possibilitat que es desencadenés un conflicte regional. Després de l'ofensiva rebel txadiana contra la capital al febrer, de la qual el Txad va tornar a responsabilitzar-ne el Sudan, es va aconseguir un nou acord de pau a Dakar, el sisè en els dos últims anys.¹⁶ Arran d'aquest acord es va configurar un grup de contacte liderat per Líbia que va dur a terme el disseny de la força d'observació txadianosudanesa composta per 1.000 soldats de cada país que havien de patrullar la frontera comuna. Per tant, la segona part de l'any es va caracteritzar pels avenços del procés, malgrat que, després de l'acord va tenir lloc una ofensiva del grup armat sudanès JEM contra la capital sudanesa, que segons Khartoum havia rebut el suport de N'Djamena,¹⁷ fet que va deteriorar de nou les relacions. Al setembre es va celebrar una nova reunió del grup de contacte a Asmara, on es va acordar l'intercanvi d'ambaixadors, que va tenir lloc al novembre, i l'establiment de la missió conjunta txadianosudanesa per a gener del 2009.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Burundi	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Identitat, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició armada (PALIPEHUTU-FNL, conegut com a FNL, i facció dissident de les FNL) i oposició política (facció CNDD-FDD de Hussein Radjabu, UPRONA, FRODEBU)

Síntesi:

El procés de transició política i institucional iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha l'any 2000 va culminar formalment l'any 2005. L'aprovació d'una nova Constitució

que formalitza el repartiment de poder polític i militar entre les dues principals comunitats, hutus i tutsis, i la celebració del procés electoral que ha conduït a la formació d'un nou Govern, intenten assentar les bases de futur per a superar el conflicte iniciat el 1993 i suposen la principal oportunitat per posar fi a la violència de caràcter etnopolític que afecta el país des de la seva independència el 1962. No obstant això, persisteix la desconfiança entre els partits polítics i les lluites de poder al si del governamental CNDD-FDD, i entre el Govern i l'oposició política, fet al qual s'afegeix l'estancament del procés de pau amb l'últim grup armat, les FNL d'Agathon Rwaswa.

El 4 de desembre el Govern i les FNL van aconseguir un acord pel qual es van comprometre a un cessament d'hostilitats definitiu, a un repartiment de poder i a la modificació del nom del grup per a evitar les connotacions ètniques, d'acord amb la Constitució.¹⁸ Aquesta última qüestió havia estat fins a la data el principal obstacle per a la consecució de l'acord. No obstant això, durant l'any s'havien desencadenat algunes violacions esporàdiques de l'alto el foc que, encara que podrien haver suposat la seva ruptura definitiva, responien més a actes de pressió i abusos que no a la voluntat del Govern o les FNL de reprendre el conflicte armat. L'organització local **Iteka va denunciar l'assassinat de centenars de persones durant l'any, la precarietat de la situació de drets humans i la persistència d'alts índexs de violència sexual.** Totes les províncies van ser afectades per la violència, especialment aquelles en què les FNL seguien actives. L'organització va atribuir la major part de la violència i els assassinats a la delinqüència comuna, seguida dels cossos de seguretat i de la insurrecció. D'altra banda, a l'abril va ser sentenciat a 13 anys de presó l'antic president del partit CNDD-FDD, Hussein Radjabu, amb cinc persones més, acusat de conspirar per a crear un nou grup armat. A l'octubre van detenir el periodista i líder de l'opositor Moviment per a la Seguretat i la Democràcia (MSD), Alexis Sinduhije, fet que va ser criticat per nombroses organitzacions locals i per la comunitat internacional, que van exigir el seu immediat alliberament, juntament amb el d'una vintena de col·laboradors.

Kenya	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, milícies d'adscripció ètnica, oposició política i social (partits polítics, organitzacions de la societat civil), SLDF, secta Mungiki

Síntesi:

La política i l'economia de Kenya han estat dominades des de la seva independència el 1963 pel partit KANU, controlat per la comunitat més nombrosa del país, els kikuyu, en detriment de la resta. El 2002, el successor de l'autoritari i cleptòcrata

16. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

17. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

18. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Daniel Arap Moi (en el poder els últims 24 anys) va ser derrotat per Mwai Kibaki, amb la promesa de posar fi a la corrupció i redistribuir la riquesa, en un país eminentment pobre, agrícola i que basa el seu creixement en el turisme. No obstant això, les promeses incomplertes de Kibaki van fomentar un clima de frustració, per la qual cosa Raila Odinga, de l'ètnia lúo, es va convertir en una amenaça a l'hegemonia del poder de Kibaki, sense basar la seva campanya en l'afiliació tribal, sinó en el canvi i en la construcció d'una societat més justa. El frau en les eleccions de desembre de 2007 va ser el detonant de la violència postelectoral. En paral·lel, diverses zones del país es veuen afectades per disputes intercomunitàries per la propietat de la terra i també instigades políticament en període electoral.

Encara que l'any es va iniciar amb l'escalada de la violència derivada de les eleccions del 27 de desembre del 2007, al febrer es va posar fi a la situació. El balanç va ser de 1.500 víctimes mortals (la majoria en les dues primeres setmanes després de les eleccions) i prop de 600.000 persones desplaçades. Les pressions locals i internacionals van donar pas el 28 de febrer a un acord de repartiment de poder entre el president, Mwai Kibaki, i l'opositor Raila Odinga, que van configurar un Govern d'unitat a l'abril. Al setembre la comissió que havia d'aclarir el procés electoral va constatar que la crisi era deguda a una disfunció de tot el sistema electoral i que, per tant, la comissió electoral hauria de ser reformada o reemplaçada. A més, la comissió d'investigació de la violència postelectoral va assenyalar polítics d'ambdues parts com a responsables de la violència i va recomanar la creació d'un tribunal que dilucidés responsabilitats.¹⁹ La pressió internacional va aconseguir que el Gabinet aprovés tots dos informes per a la reforma del sistema electoral i es jutgés els responsables. D'altra banda, durant l'any va remetre l'onada de violència a la regió del Mont Elgon, vinculada als abusos perpetrats per la milícia Sabaot Land Defence Force (SLDF) i l'Exèrcit. **HRW va responsabilitzar l'SLDF de l'assassinat de prop de 600 persones, d'aterrar-ne milers i de torturar diversos centenars de ciutadans des del 2006; i als cossos de seguretat de torturar centenars d'hommes detinguts en els escorcolls organitzats des del març.**²⁰ També es va reduir la resposta policial contra els membres de la secta Mungiki. D'altra banda, es va desencadenar a l'octubre una onada de violència interclànica als camps de refugiats de Mandera (nord) que va ser durament reprimida.

RD Congo	
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Tipologia:	Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, oposició política i social i antics grups armats de oposició

Síntesi:
Entre 1998 i 2003 va transcórrer a la RD Congo l'anomenada "primera guerra mundial africana".²¹ La signatura de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 va comportar la retirada de les tropes estrangeres i la configuració del Govern Nacional de Transició (GNT) on es van integrar l'antic Govern, l'oposició política, els grups armats RCD-Goma, RCD-K-ML, RCD-N, MLC i les milícies Mai Mai. A partir de juny de 2003, el GNT va estar dirigit pel president Joseph Kabila i quatre vicepresidents, dos dels quals pertanyien a l'antiga insurrecció: Azarias Ruberwa del RCD-Goma i Jean-Pierre Bemba de l'MLC. El GNT va elaborar la Constitució, confirmada al desembre de 2005. Entre juliol i octubre de 2006 es van celebrar eleccions legislatives i presidencials, en les quals Kabila va ser escollit president, i Jean-Pierre Bemba va resultar segon, enmig d'un clima d'alta tensió i acusacions de frau. La formació del nou Govern l'any 2007 no va frenar la inestabilitat ni les disputes en l'àmbit polític.

La situació es va caracteritzar per la persistència de la inestabilitat política i l'escalada de la violència a l'est del país.²² A petició de la CPI, al maig va ser detingut el líder de l'opositor MLC, Jean-Pierre Bemba, i al juliol va comparèixer per primera vegada davant la Cort. Durant l'any va intensificar-se la persecució a l'oposició en el marc dels preparatius de les eleccions locals que podrien tenir lloc a mitjan 2009, encara que els esdeveniments a l'est podrien ajornar-les. **HRW va denunciar l'ús de la violència i la intimidació per part del Govern per a eliminar opositors polítics, situació que va passar inadvertida davant la greu crisi desencadenada a l'est.**²³ A la fi de setembre Antoine Gizenga, primer ministre del Govern des de la seva formació al febrer del 2007, va dimitir entre crítiques pel fracàs de la seva gestió per a reactivar l'economia i per a posar fi al conflicte armat. Es va especular sobre la possibilitat que Joseph Kabila aprofités per a col·locar a persones afins en el càrrec de primer ministre, però finalment va nomenar el ministre de Pressupostos, Adolphe Muzito, també del PALU, com a nou primer ministre. Aquest, al seu torn, va nomenar un nou Govern, en el qual el partit de Kabila, el PPRD, tenia de nou les principals carteres (Seguretat, Reconstrucció i Economia). Es va reduir la tensió derivada dels esdeveniments de febrer i març contra el moviment politicoreligiós Bundu dia Kongo al Bas-Congo, mentre que la MONUC va retirar el contingent allí desplegat. Finalment, una investigació de les Nacions Unides va revelar que cascos blaus indis podrien haver incorregut en casos d'explotació sexual i abusos.

El balanç de l'escalada de la violència postelectoral a Kenya va ser de 1.500 víctimes mortals i prop de 600.000 persones desplaçades

19. Vegeu el capítol 7 (Drets humans i justícia transicional).

20. Human Rights Watch, *All the Men Have Gone: War Crimes in Kenya's Mt Elgon District*, HRW, 25 de juliol de 2008, <<http://www.hrw.org/english/docs/2008/07/25/kenya19471.htm>>.

21. Vegeu la síntesi de RD Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats) i la síntesi de la Regió dels Grans Llacs en aquest capítol.

22. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

23. Human Rights Watch, *We will crush you: The Restriction of Political Space in the Democratic Republic of Congo*, HRW, 25 de novembre de 2008, <<http://www.hrw.org/en/reports/2008/11/25/we-will-crush-you-0>>.

Regió dels Grans Llacs	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Govern, Recursos Internacional
Actors:	Governos de la RD Congo, Ruanda, Uganda; grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA, grups armats d'oposició ruandesos FDLR i milícies Rasta, grups armats d'oposició congolese d'Ituri (FNI, FRPI, MRC) i CNDP, milícies congolese Mai Mai, grup armat d'oposició burundès FNL

Síntesi:

Entre 1998 i 2003 va transcórrer a la RD Congo la “primera guerra mundial africana”, anomenada així per la participació de fins a vuit països de la regió.²⁴ La signatura de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 va comportar la retirada de les tropes estrangeres hostils (Ruanda i Uganda, principalment). Aquestes justificaven la seva presència per l'existència de grups insurgents en territoris congolès als quals pretenien eliminar, davant l'absència de voluntat de les Forces Armades congolese per a acabar amb ells, mentre exercien el control i l'espoliació dels recursos naturals de l'est del país. RD Congo s'ha recolzat en aquests grups hostils a Ruanda i Uganda en favor dels seus propis interessos, principalment les FDLR, causants del genocidi de Ruanda de 1994. Les relacions entre els tres països segueixen sent difícils per l'existència d'aquests grups i la implementació fallida dels acords per a desmobilitzar-los o eliminar-los.

Durant l'any es va deteriorar significativament la situació a escala regional. El 15 de març va expirar la data per a procedir al desarmament forçós de les FDLR, tal com establia l'acord de Nairobi signat entre Ruanda i la RD Congo al novembre del 2007, però l'Exèrcit congolès no va complir allò acordat, i només va aconseguir el desarmament d'algunes milícies escindides de les FDLR que Ruanda reclama. A més, Global Witness va acusar les Forces Armades de col·laborar amb les FDLR en l'explotació de mines d'or i estany enlloc de combatre la rebel·lió.²⁵ L'ofensiva de la milícia tutsi de Laurent Nkunda contra les Forces Armades congolese va motivar que el Govern congolès acusés novament Ruanda pel seu suport a la milícia i fins i tot per estar perpetrant una nova invasió, qüestions que el Govern ruandès va desmentir. Posteriorment **un informe d'un grup d'experts de les Nacions Unides sobre l'embargament d'armes va destacar que la RD Congo i Ruanda havien estat col·laborant i recolzant militarment les milícies ruandeses hutus FDLR i el CNDP**, respectivament. Fins i tot, en el cas de Ruanda, sembla que militars ruandesos havien participat al costat de la milícia tutsi de Laurent Nkunda en la l'ofensiva de Kivu Nord. També cal remarcar l'augment de les activitats del grup ugandès LRA al parc nacional de Garamba i els atacs,

saquejos i segrest de menors a localitats de la regió entre la RD Congo, el Sudan i la R. Centreafricana. Davant d'aquesta situació, l'Exèrcit congolès i la MONUC van desplaçar un contingent per a iniciar una operació militar, i a mitjan desembre la RD Congo, Uganda i el Sudan Meridional van llançar una operació militar conjunta contra l'LRA.²⁶

e) Nord d'Àfrica i Magrib

Mauritània	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Des de la seva independència el 1960 el país ha passat per diversos períodes d'instabilitat en els quals els cops d'Estat protagonitzats per militars han estat la forma habitual d'alternança de poder. Després d'un període de més de 20 anys de govern amb derives autoritàries i repressives, eminentment contra la comunitat negroafricana del país, el president Ould Taya va ser destituït per un cop d'Estat el 3 d'agost de 2005. La Junta Militar instaurada va nomenar provisionalment un govern civil i va establir un període transicional d'un any i mig en el qual es van celebrar les primeres eleccions lliures del país. Així, al març de 2007 Sidi Ould Sheick Abdallahi va ser escollit president, sense que quedessin neutralitzades però les tensions vinculades a la lluita de poder entre diferents tribus i sectors polítics, enmig d'un context de profunda crisi econòmica i d'amenaques jihadistes.

La creixent tensió política va culminar el 6 d'agost amb el cop d'Estat incruent dirigit pel general Mohamed Ould Abdelaziz que va actuar després que quatre màxims responsables de l'estament militar fossin destituïts. Això va posar fi a la presidència de Sidi Ould Cheick Abdallahi, elegit el març del 2007 en el marc del procés de transició iniciat un any i mig abans. Els mesos anteriors al cop s'havien caracteritzat per amenaces de moció de censura de membres del mateix partit en el poder, al·legant la falta de creixement econòmic, la insuficient transparència en els comptes de l'Estat, i la influència de sectors vinculats a l'expresident Ould Taya. El cop d'Estat, després del qual el fins aleshores president i el primer ministre van ser arrestats, va rebre la condemna del Consell de Seguretat de l'ONU el 19 d'agost,²⁷ i la UA, França, els EUA i el Banc Mundial van suspendre l'ajuda no humanitària al país. D'altra banda, un altre focus de tensió va ser l'activitat de l'Organització d'A-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI), que va fer una crida a la Jihad per a venjar la deposició d'Abdallahi i, a mitjan setembre, va reivindicar un atac contra un destacament de l'Exèrcit a Tourine, al nord del país, que va causar la mort de 12 persones.

24. Vegeu la síntesi de RD Congo (est) en el capítol 1 (Conflictes armats).

25. Global Witness, *Control of Mines by Warring Parties Threatens Peace Efforts in Eastern Congo*, Global Witness, 10 de setembre de 2008, a <http://www.globalwitness.org/media_library_detail.php/663/en/control_of_mines>.

26. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

27. Declaració Presidencial S/PRST/2008/30, de 19 de agosto de 2008, a <<http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9428.doc.htm>>.

Amèrica

Bolívia	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partits polítics, autoritats i organitzacions de la societat civil dels departaments orientals)

Síntesi:

A la fi de 2003, el llavors president Gonzalo Sánchez de Lozada es va exiliar als EUA després que la repressió de diverses protestes antigovernamentals provoqués, els mesos de febrer i octubre, més de 100 morts. Després d'un període d'incertesa en el qual dos presidents van assumir el poder de forma interina, Evo Morales va guanyar les eleccions el desembre de 2005, i es va convertir en el primer mandatari indígena d'un país majoritàriament indígena. No obstant això, la seva acció de Govern, especialment la reforma agrària i la nacionalització dels hidrocarburs —Bolívia posseeix les segones reserves de gas d'Amèrica Llatina—, va topa amb la fèrria oposició al seu projecte polític per part de diversos partits i de les regions orientals del país que, liderades pel departament de Santa Cruz, exigeixen més autonomia. La nova Constitució proposada pel Govern el 2007, rebutjada frontalment per l'oposició i els departaments de l'anomenada "mitja lluna", també va incrementar notablement la polarització política del país.

La crisi política que enfronta el Govern d'Evo Morales i els departaments orientals de la denominada "mitja lluna" va provocar l'esclat de brots de violència en diversos moments de l'any. Entre els mesos de maig i juny, els esmentats departaments van aprovar de manera majoritària però amb altes taxes d'abstenció els estatuts d'autonomia sotmesos a referèndum, considerats il·legals per La Paz. Durant aquests mesos, desenes de persones van resultar ferides pels enfrontaments entre partidaris i detractors de l'autonomia. Davant el fracàs de les negociacions que van entaular les parts per a mirar de superar la situació de polarització social, **el 10 d'agost es va celebrar un referèndum revocatori en el qual tant el president com els prefectes dels departaments orientals van ser ratificats amb alts percentatges de votació.** En els dies posteriors, no obstant això, **nombroses persones van morir o van resultar ferides durant diversos enfrontaments en els departaments orientals.** El prefecte de Pando va ser detingut per encoratjar o permetre una massacre en la qual 17 camperols van morir i d'altres van desaparèixer. En l'últim trimestre de l'any la tensió va disminuir notablement després que ambdues parts arribessin a un acord, facilitat per l'església i la comunitat internacional. Segons aquest, s'avançaran al 2009 les eleccions generals i es modificaran una quarta part dels articles de la nova Constitució, que serà sotmesa a votació popular el gener del 2009. No obstant això, a la fi d'any es van reprendre les protestes en els departaments orientals, ja que alguns prefectes consideraven que l'acord no recull les seves demandes principals i que el Govern encoratja la persecució política de les autoritats dels departaments orientals.

Equador	
Intensitat:	1
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern, Recursos Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (Congrés, organitzacions camperoles i indígenes contra l'acció de transnacionals extractives)

Síntesi:

Després d'una dècada de constants crisis polítiques (en la qual fins a sis presidents diferents van prendre possessió del càrrec) i mobilitzacions socials (entre les quals destaquen les marxades indígenes o les protestes contra transnacionals petroleres o mineres), Rafael Correa va guanyar les eleccions presidencials el 2006 amb la promesa principal de superar la inestabilitat sociopolítica crònica, de trencar amb els partits polítics tradicionals i de prioritzar l'atenció als col·lectius més exclosos del país. Per a això, Correa va impulsar l'establiment d'una Assemblea Constituent amb l'objectiu d'aprovar una nova Carta Magna que permetés canviar el model polític i econòmic. Tant la composició i els poders de l'esmentada Assemblea com els continguts de la nova Constitució van provocar nombrosos conflictes entre partidaris i detractors del Govern i un pols entre els poders executiu i legislatiu que va desembocar en una greu crisi institucional.

La tensió política i social va disminuir considerablement respecte a l'any anterior, malgrat que el president, Rafael Correa, va denunciar diversos intents per part de l'oposició d'apartar-lo del poder i desestabilitzar el Govern. Igualment, a mitjan 2008 la principal organització indígena del país (CONAIE) va amenaçar amb liderar un aixecament si el Govern no accedia a consultar amb les comunitats indígenes l'explotació de recursos naturals. En aquest sentit, diverses organitzacions sindicals també es van mostrar disposades a mobilitzar-se si l'Executiu no complia amb la promesa de posar fi a les polítiques neoliberals que havien regit el país en els últims anys. Malgrat aquests esdeveniments i la tensió política producte del pols entre l'oposició i el president, a la fi de setembre **la nova Constitució va ser aprovada pel 64% dels vots, però rebutjada a la regió de Guayaquil, la regió més populosa i pròspera del país, i principal bastió de l'oposició.** Davant les demandes d'autonomia plantejades per les autoritats de Guayaquil i el paral·lelisme que algunes veus van plantejar entre la situació d'aquesta regió i la dels departaments orientals de Bolívia, Correa va declarar que no acceptarà que Guayaquil vulneri la legislació vigent ni que es converteixi en un focus d'inestabilitat. Igualment, Correa va assenyalar que l'aprovació de la nova Constitució obre la porta a un nou model polític i econòmic d'Estat.

Haití	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern, Territori Interna internacionalitzada

Actors: MINUSTAH, Govern, oposició política (seguidors de l'expresident Jean-Bertrand Aristide) i armada (bandes juvenils)

Síntesi:

Després de la sortida del país de l'expresident Jean Bertrand Aristide el febrer del 2004, que va evitar una confrontació armada amb el grup rebel que havia pres bona part del país, van ser desplegades una Força Multinacional Provisional i una missió de manteniment de la pau de l'ONU (MINUSTAH) consecutivament per a ajudar el Govern provisional a restablir l'ordre i la seguretat. Encara que després de l'elecció de René Préval com a nou president a l'inici del 2006 hi ha una major estabilitat política, social i econòmica, encara persisteixen diversos problemes, com les acusacions de violacions de drets contra la MINUSTAH, les altes taxes de delinqüència, el control que exerceixen bandes armades en determinades àrees urbanes, les dificultats en el procés de Desarmament, Desmobilització i Reintegració, l'agudesa de la corrupció, pobresa i exclusió social, o la falta de confiança i cooperació entre els principals partits polítics.

Malgrat que el Govern va declarar més d'una vegada que les condicions de seguretat han millorat notablement en els últims anys, durant el 2008 la Policia i la MINUSTAH van seguir duent a terme nombrosos operatius contra diverses bandes armades en alguns barris empobrits de les principals ciutats haitianes. A més, les Nacions Unides van advertir sobre la persistència de fenòmens com el narcotràfic i els segrestos. **A mitjan abril, cinc persones van morir i diverses desenes van resultar ferides durant les protestes que milers de persones van protagonitzar contra l'alça dels preus dels productes bàsics.** Durant els disturbis, diversos edificis públics i de les Nacions Unides van ser saquejats i incendiats. A l'abril, el Parlament va forçar la dimissió de l'aleshores primer ministre perquè considerava que no sabia gestionar la situació d'emergència, fet que va comportar una crisi política i institucional que no es va resoldre fins a la fi de juliol amb el nomenament de Michèle Pierre-Louis com a nova primera ministra. D'altra banda, durant diversos moments de l'any (febrer, abril, juliol i desembre) **milers de seguidors de l'expresident Jean-Bertrand Aristide (exiliat des de l'inici del 2004) es van manifestar per a exigir la seva tornada.** Durant algunes d'aquestes mobilitzacions diverses persones van resultar ferides per enfrontaments amb la policia. Finalment, al mes de juliol desenes d'exsoldats van ocupar instal·lacions militars a les ciutats de Cap-Haitien i Ouanaminthe per a exigir el restabliment de les Forces Armades i el pagament dels seus salaris des de la dissolució dels cossos el 1995.²⁸

Nicaragua	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

El Frente Sandinista de Liberación Nacional va arribar al poder després de derrocar la dictadura dels Somoza el 1979 i va governar el país fins al 1990, quan l'opositora Violeta Chamorro va derrotar contra pronòstic l'aleshores president, Daniel Ortega. La polarització política i social que ha viscut des d'aleshores el país es va aguditzar notablement després del pacte contra natura que van aconseguir les principals forces parlamentàries (l'FSLN i el PLC) per a debilitar el president Enrique Bolaños i incrementar la seva influència en diverses institucions de l'Estat. La tensió política va augmentar de nou amb la victòria electoral el novembre del 2006 de Daniel Ortega, que acusa l'oposició i determinats poders fàctics d'obstaculitzar la seva agenda de canvi, mentre que diversos sectors polítics i socials acusen l'actual Govern de governar amb un estil autoritari i de provocar una involució democràtica a Nicaragua.

La tensió entre el Govern de Daniel Ortega i l'oposició va augmentar notablement durant l'any. A mitjan 2008, desenes de milers de persones van protestar contra l'alça dels preus dels productes bàsics i contra la política econòmica del Govern. A més, les restriccions que la màxima autoritat electoral va imposar a les candidatures oposidores per a participar en les eleccions regionals van provocar nombrosos enfrontaments, especialment al setembre i l'octubre. No obstant això, l'esclat més important de violència es va produir després dels comicis regionals celebrats el 9 de novembre, en els quals l'oficialista Frente Sandinista de Liberación Nacional va declarar que havia guanyat a 103 dels 146 municipis en disputa. Immediatament, **l'oposició va acusar el Govern de frau en algunes de les principals ciutats del país, com Managua i León, i va liderar les mobilitzacions de milers de persones.** En les setmanes següents, tres persones van morir, diverses desenes més van resultar ferides i més de 100 van ser detingudes durant els enfrontaments, un gran nombre dels quals van ser armats, entre partidaris i detractors del Govern. Malgrat que diversos Governos i ONG van expressar els seus dubtes sobre la transparència dels comicis, l'Executiu nicaragüenc va rebutjar la mediació de l'OEA. A la fi d'any, el Govern dels EUA va amenaçar amb suspendre l'ajuda al desenvolupament si Managua no presentava proves sobre la credibilitat de les eleccions i mostrava voluntat política per a resoldre el conflicte.

Perú	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició armada (faccions romanents de Sendero Luminoso) i política i social (organitzacions camperoles i indígenes)

Síntesi:

El 1980, precisament l'any en què el país recuperava la democràcia, es va iniciar un conflicte armat entre el Govern i

28. Vegeu el capítol 6 (Desarmament).

el grup armat maoista Sendero Luminoso que es va perllongar durant dues dècades i que va costar la vida a més de 60.000 persones. A l'empara de la política contrainsurgent, els anys noranta l'Estat va sofrir una deriva autoritària de la mà d'Alberto Fujimori, que l'any 2000 es va exiliar a Japó després de ser depositat pel Congrés i acusat de nombrosos casos de corrupció i violació dels drets humans. Des de llavors, els Governos d'Alejandro Toledo i Alan García han hagut de fer front a l'acció d'algunes faccions romanents de Sendero Luminoso, suposadament vinculades al narcotràfic, i a les demandes de diverses regions i col·lectius —miners o camperols productors de fulla de coca— que demanen més atenció per part de l'Estat.

Davant la revifalla en les accions de Sendero Luminoso, el Govern va decretar l'estat d'emergència a diverses localitats andines i va desplegar milers d'efectius militars addicionals a la regió compresa entre els rius Ene i Apurímac. El Govern va declarar que en els últims mesos de l'any més de 50 persones havien mort o resultat ferides en emboscades atribuïdes a Sendero Luminoso, i que només entre els mesos d'octubre i novembre, 22 policies i militars havien mort a mans del grup. Segons el Govern, Sendero Luminoso disposa de prop de 150 membres, està estretament vinculat al narcotràfic i intenta reclutar a camperols, però no suposa una amenaça real per a l'Estat. Com a mínim dues vegades, **la cúpula del grup armat, que assegura que es troba en la "tercera fase de la guerra popular perllongada", va exigir al Govern una negociació política i una amnistia per a depositar les armes.** D'altra banda, en diferents moments de l'any es van registrar protestes de col·lectius contra la política agrària i econòmica de l'Executiu d'Alan García. Especialment greus van ser les protestes als departaments de Moquegua i Tacna (sud), on el Govern va imposar l'estat d'emergència per a contenir les protestes de milers de persones que exigien més repartiment dels ingressos derivats de l'empresa Southern Peru. En les regions amazòniques, milers d'indígenes van dur a terme nombroses protestes contra una legislació que facilitava la venda de les seves terres i l'assentament a la regió d'empreses mineres i energètiques.

Àsia

a) Àsia Central

Uzbekistan	
Intensitat:	1
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Govern Interna
Actors:	Govern, oposició social i política, grups armats islamistes

Síntesi:

El règim d'Islam Karímov, en el poder des del 1989 (primer com a líder del Partit Comunista Uzbek i des de 1991 com a president del país independent), s'ha caracteritzat per la repressió sistemàtica de l'oposició política, social i religiosa, amb un sistema polític personalista, el control ferri de l'espai públic i la vulneració de drets i llibertats. Des de la fi dels anys noranta, el país ha estat víctima d'atacs violents per part de grups islamistes clandestins, principalment del

Moviment Islàmic d'Uzbekistan. La tensió al país va escalar a partir de maig del 2005 arran de la repressió violenta per part del règim contra unes manifestacions a Andijan, que va acabar amb centenars de civils morts i refugiats als països veïns.

La situació de tensió no va experimentar canvis significatius, en un context de control social i polític, i de persecució continuada dels defensors de drets humans, periodistes independents i opositors polítics. Al començament de l'any **es van mobilitzar alguns centenars de persones a diverses zones del país** (entre 250 i 300 a Ferghana —sud-est—, i diverses desenes a Khojeyli —nord-oest— i a Zafarabad —centre—) **per les disruptcions en el subministrament de gas i electricitat** en una etapa de temperatures excepcionalment baixes. Al maig, **en el marc del tercer aniversari de la massacre d'Andijan, el Govern va continuar rebutjant l'establiment d'una investigació independent.** Malgrat això, la UE va continuar el seu acostament al règim i va aprovar l'expiració de les restriccions de visat sobre diversos càrrecs del Govern, al·legant millores en drets humans, encara que va mantenir l'embargament d'armes. ONG de drets humans internacionals i activistes locals van denunciar la falta de millores. Les autoritats van restringir la cobertura informativa sobre una explosió en un dipòsit d'una base militar a Kagan (sud), amb tres morts i 21 ferits, atribuïda oficialment a un incendi accidental, refutant versions que apuntaven a un atac terrorista. A la fi d'any el Govern va iniciar per decret presidencial un procés de reforma de la terra que contemplava el lliurament de petites extensions per a la seva fusió amb d'altres més àmplies. Alguns analistes van advertir que el descontent dels petits agricultors podria generar tensions.

b) Àsia Meridional

Índia – Pakistan	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Identitat, Territori Internacional
Actors:	Índia, Pakistan

Síntesi:

La tensió entre els Estats d'Índia i Pakistan va néixer amb la seva independència i partició, i la disputa per la regió del Caixmir. Tres vegades (1947-1948; 1965; 1971) s'han enfrontat en conflicte armat tots dos països per a reclamar la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat del 1947 va donar lloc a l'actual divisió i frontera *de facto* entre ambdós països. Des del 1989, el conflicte armat es va traslladar a l'interior de l'estat indi de Jammu i el Caixmir. El 1999, un any després que els dos països duguessin a terme proves nuclears, la tensió gairebé va derivar en un nou conflicte armat, però va ser paralitzat per la mediació nord-americana. El 2004 es va iniciar un procés de pau, sense avenços substantius en la resolució de la disputa pel Caixmir, encara que sí acostaments significatius sobretot en les relacions econòmiques. No obstant això, les acusacions índies al Pakistan sobre el seu suport a la insurrecció que opera a Jammu i el Caixmir han persistit, com també els episodis esporàdics de violència a la frontera *de facto* que divideix tots dos Estats.

La tensió entre ambdós països va remuntar considerablement en l'últim trimestre de l'any després dels atemptats que van tenir lloc a la ciutat índia de Mumbai al mes de novembre, que van causar la mort de prop de 200 persones, a més de gairebé 300 ferits. L'Índia va apuntar a la implicació d'organitzacions originàries del Pakistan, i va atribuir al Govern pakistanès la falta de control dels grups insurgents amb base en el seu territori, i fins i tot possibles vincles entre els responsables dels atemptats i els serveis secrets pakistanesos. L'Executiu indi va sol·licitar l'extradició de diverses persones que podrien estar vinculades als atemptats. Per la seva banda, el Pakistan, malgrat haver ofert plena cooperació per a l'aclariment dels fets i haver suggerit la creació d'una comissió conjunta d'investigació encapçalada pels respectius assessors nacionals de seguretat, va advertir que traslladaria tropes actualment desplegades a les zones tribals frontereres amb l'Afganistan a la frontera amb l'Índia en cas d'una actuació militar per part del país veí. No obstant això, tots dos països van descartar les accions militars. Tots els partits pakistanesos van mostrar el seu suport a l'Executiu en la defensa de la seguretat nacional. Es pot destacar que en els dies previs a l'atemptat, el Pakistan havia mostrat el seu compromís de no ser el primer a utilitzar les armes nuclears contra l'Índia, gest que implica un canvi d'actitud notable.

Nepal (Terai)

Intensitat:	3
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, organitzacions madhesi polítiques (MPRF) i armades (JTMM-J, JTMM, MMT, ATLF, entre d'altres)

Síntesi:

La tensió a la regió de Terai (situada al sud del país, al llarg de la frontera amb l'Índia) té el seu origen en la marginació històrica de la població madhesi i la insatisfacció generada pel procés de pau iniciat el 2006 i que va posar fi al conflicte armat que des del 1996 assolava el país. La població de Terai, que representa prop de la meitat de la població del país, ha estat víctima de l'exclusió històrica, política, social i econòmica. La signatura d'un acord de pau i l'aprovació d'una Constitució interina que ignora els sentiments de greuge i les demandes de major reconeixement va fer que algunes organitzacions madhesis iniciessin protestes durant els primers mesos del 2007, que van acabar en violents enfrontaments amb la policia i els maoistes.

Els acords aconseguits pel nou Govern nepalès, encapçalat pel partit maoista CPN-M, amb diferents partits polítics madhesis, van aconseguir reduir considerablement la tensió a la regió més meridional del Nepal. No obstant això, la violència va ser constant durant tot l'any, i va causar almenys 34 morts, la majoria civils. **El fet més destacable va ser la integració en el Govern de diversos representants del partit madhesi MPRF com a resultat de les eleccions a l'Assemblea Constituent.** El líder del partit, Upendra Yadav, va ser designat ministre d'Exteriors. Un total de quatre càrrecs del nou gabinet van ser ocupats per integrants de l'organització madhe-

si. Tanmateix, a l'acabament de l'any, Yadav va lamentar la falta de solucions als greuges experimentats per la comunitat madhesi i va reclamar la implementació dels diferents acords aconseguits que garantien més drets a aquesta població. Diversos grups armats d'oposició (ATMM, MMT, MVK, TC, TA, SJTMM i una facció del JTMM) van explorar les possibilitats d'una acció unificada en una trobada mantinguda a l'Índia. Finalment, l'anunci de l'inici de negociacions de pau amb algunes de les organitzacions armades actives a Terai va ser celebrat com una oportunitat per a posar fi a la violència. El grup armat més actiu durant tot l'any va ser el JTMM-J. A més, centenars de persones van resultar ferides com a conseqüència de l'esclat de nombroses bombes.

Pakistan	
Intensitat:	3
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern, Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor PPP, judicatura), oposició armada (milícies talibanes)

Síntesi:

El 1999 un cop d'Estat perpetrat pel General Pervez Musharraf, que acusava el Govern i els anteriors de mala gestió i corrupció, va posar fi al Govern de l'aleshores primer ministre Nawaz Sharif. El cop d'Estat va resultar en l'aïllament internacional per al nou règim militar, que va acabar després dels atemptats de setembre del 2001, quan Musharraf es va convertir en el principal aliat dels EUA a la regió en la persecució d'Al-Qaida. La perpetuació de Musharraf en el poder, amb l'ocupació simultània de la Prefectura de l'Estat i de les Forces Armades, els intents de posar fi a la independència del poder judicial o la força creixent de les milícies talibanes a les zones tribals del país frontereres amb l'Afganistan són alguns dels elements que han explicat durant anys la fràgil situació política del país. El 2008 Musharraf va dimitir com a president després de la seva derrota en les eleccions legislatives, i va ser substituït en el càrrec per Asif Ali Zardari.

L'any 2008 es va caracteritzar per profundes transformacions en l'àmbit polític, que van dur a un canvi en l'Executiu i a la fi del règim liderat pel General Pervez Musharraf. **El PPP, partit de l'antiga primera ministra Benazir Bhutto, assassinada al 2007, va guanyar les eleccions legislatives del febrer, en les quals el principal derrotat va ser Musharraf.** L'intent d'establir un Govern de coalició dels partits PPP, PML-N i ANP no va tenir èxit, i Yussuf Raza Gillani, del PPP, va ser nomenat primer ministre pel Parlament. La dimissió de Musharraf al mes d'agost va ser interpretada per molts sectors com l'inici d'una nova etapa, no exempta de múltiples reptes, per la creixent violència a les àrees tribals i les nombroses reformes democràtiques pendents, entre les quals es troba la reforma del sector judicial, dels poders de l'Executiu i la lluita contra la pobresa. El nomenament com a president del vidu de Bhutto, Asif Ali Zardari, va crear alguns dubtes, per les acusacions de corrupció que ha rebut algunes vegades. L'atemptat contra l'hotel Marriott a Islamabad al setembre, que va causar 53 morts i 250 ferits, reivindi-

cat per Al-Qaida, va posar de manifest la precària situació de seguretat a tot el país, i no solament a les zones del nord-oest i la província del Balutxistan. Al novembre el Govern va anunciar reformes en els serveis d'intel·ligència ISI per a posar fi a les seves interferències en la vida política del país i centrar la seva comesa en la lluita antiterrorista.

c) Àsia Oriental

Xina (Tibet)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna internacionalitzada
Actors:	Govern xinès, Dalai Lama i Govern tibetà a l'exili, oposició política i social al Tibet i províncies limítrofes

Síntesi:

El 1950, un any després d'haver guanyat en la guerra civil xinesa, el Govern comunista de Mao Tse-tung va envair el Tibet. Durant la dècada següent, va augmentar la pressió militar, cultural i demogràfica sobre la regió i es van sufocar diversos intents de rebel·lió en els quals van morir milers de persones. Davant la brutalitat de l'ocupació, el 1959 el Dalai Lama i desenes de milers de persones van fugir del Tibet i es van exiliar a diversos països, especialment al Nepal o al nord de l'Índia, on té seu el Govern a l'exili. En les últimes dècades, tant el Dalai Lama com nombroses organitzacions de drets humans han denunciat la repressió, la colonització demogràfica i els intents d'aculturació de què és víctima la població tibetana, una part del territori de la qual té l'estatus de regió autònoma. El diàleg entre el Dalai Lama i Beijing s'ha vist interromput en diverses ocasions per les acusacions del Govern xinès sobre els objectius secessionistes del Dalai Lama.

El Tibet va viure l'esclat de violència més important de les últimes dècades quan, a mitjan març, milers de persones van iniciar protestes contra el Govern xinès. Durant les protestes, que es van estendre a altres províncies i a països limítrofs amb una important presència tibetana, milers d'efectius de seguretat van ser desplegats i es va procedir a l'expulsió dels periodistes de la regió. Segons el Govern tibetà a l'exili, **prop de 140 persones van morir i milers més van ser detingudes, encara que Beijing va reduir significativament les xifres** i va acusar el Dalai Lama d'instigar els actes de violència, de tenir una agenda secessionista oculta i de voler embrutar la imatge internacional de la Xina amb motiu dels Jocs Olímpics que es van celebrar al mes d'agost. A partir del mes d'abril les mobilitzacions es van reduir substantivament, encara que durant tot l'any, especialment els dies anteriors i posteriors a la celebració dels Jocs Olímpics, van seguir registrant-se actes de protesta, tant dintre com fora del Tibet, i denúncies sobre la repressió política i cultural a la regió i sobre les penes imposades a les persones acusades de participar en les protestes. D'igual manera, Beijing va declarar que durant tot l'any van persistir els actes de protesta i violència per part de la comunitat

Segons el Govern tibetà a l'exili, prop de 140 persones van morir i milers més van ser detingudes en les protestes contra el Govern xinès, les més virulentes de les últimes dècades

tibetana per a exigir la independència. A la fi de setembre, per exemple, més de 50 monjos tibetans van resultar ferits durant els enfrontaments amb la Policia xinesa a un monestir que va ser l'escenari de nombroses protestes durant el 2008.

Xina (Turquestan Oriental)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Sistema, Identitat Interna
Actors:	Govern, oposició armada (ETIM, ETLO), oposició política i social

Síntesi:

Xinjiang, també coneguda com a Turquestan Oriental o Uigüistan, és la regió més occidental de la Xina, alberga importants jaciments d'hidrocarburs i ha estat habitada històricament per la població uigur, majoritàriament musulmana i amb importants vincles culturals amb països d'Àsia Central. Després de diverses dècades de polítiques d'aculturació, explotació dels recursos naturals i intensa colonització demogràfica, que ha alterat substancialment l'estructura de la població i ha causat tensions comunitàries des dels anys cinquanta, diversos grups armats secessionistes van iniciar accions armades contra el Govern xinès, especialment en els anys noranta. Beijing considera terroristes els grups, com l'ETIM o l'ETLO, i ha intentat vincular la seva estratègia contrainsurgent a la denominada lluita global contra el terrorisme.

En els mesos previs a la celebració dels Jocs Olímpics, més de 40 persones van morir i diverses desenes van resultar ferides en diferents atacs atribuïts pel Govern principalment al grup armat d'oposició ETIM. Cal destacar l'atac contra un lloc fronterer a la ciutat de Kashgar, en el qual van morir 16 policies, o l'esclat simultani de diverses bombes a la ciutat de Kuqa, que van provocar la mort d'11 persones. Anteriorment, al mes de març, unes 60 persones havien estat detingudes en Xinjiang acusades de voler orquestrar atemptats terroristes durant els Jocs Olímpics i de planificar el segrest d'un avió. Beijing va declarar que desenes de persones entrenades en campaments d'Al-Qaida al Pakistan o l'Afganistan estaven tornant per a participar en aquests atemptats. No obstant això, organitzacions uigüres a l'exili van advertir que les detencions de Xinjiang eren utilitzades per a desviar l'atenció de les protestes al Tibet, i alhora van denunciar reiteradament que el Govern xinès havia imposat un estat d'emergència *de facto* a la regió i que estava incrementant la repressió contra el moviment secessionista amb la detenció de centenars de persones. En el segon semestre de l'any, Beijing va incrementar la cooperació en matèria antiterrorista amb els països veïns i, davant d'informacions d'intel·ligència sobre eventuais atemptats, va redoblar les mesures de seguretat a Xinjiang. **Segons diversos analistes, durant el 2008 es va registrar a Xinjiang el brot de violència més important des dels anys noranta.**

Quadre 2.1. La Xina: un país, quatre sistemes?

La celebració dels Jocs Olímpics a la Xina va donar a aquest país l'oportunitat de postular-se definitivament com a potència mundial, després de més de dues dècades amb un creixement de gairebé el 10%. Però per consolidar la seva hegemonia, el Govern xinès no solament haurà d'emprendre les reformes estructurals que més li reclama la comunitat internacional (democràcia, drets humans, medi ambient i liberalització comercial), sinó que també haurà d'enfrontar-se a la seva configuració políticoterritorial i resoldre la situació respecte a les tres regions que han centrat els esforços de construcció nacional en les últimes dècades: Taiwan, el Tibet i Xinjiang.

A Taiwan, quan es compliran 60 anys de la derrota dels nacionalistes del general Chiang Kai-Chek a mans dels comunistes de Mao Tse Tung, precisament la victòria del Kuomintang en les eleccions presidencials del mes de març pot ser un factor clau per apropar posicions entre les dues Xines i superar diverses dècades de confrontació diplomàtica i gairebé militar. Encara que el nou president taiwanès ha descartat l'inici de negociacions sobre la reunificació dels dos països, sí s'ha mostrat més conciliador cap a la Xina que el seu antecessor en el càrrec (que en els seus vuit anys de mandat va fer intents en diverses ocasions, sota amenaça d'invasió xinesa, de promoure la independència) i ja ha avançat la seva disposició a desmilitaritzar la regió, enfortir els vincles econòmics i impulsar mesures de foment de la confiança, com l'establiment de vols directes o l'increment del turisme.

Al Tibet, les protestes que es van registrar des del mes de març han posat de nou a la regió a l'agenda internacional, però encara està per veure si això impulsa o dificulta el diàleg entre el Govern tibetà a l'exili i Beijing, interromput durant molts anys i reprès tímidament el 2003. El Govern xinès acusa el Dalai Lama de d'estar al darrere dels incidents violents i de promoure la secessió del Tibet. Per la seva part, el Govern tibetà a l'exili afirma que sempre ha postulat la no-violència i nega qualsevol agenda independentista del Dalai Lama, assenyalant que els seus principals objectius són el respecte dels drets humans i la idiosincràsia cultural de la comunitat tibetana, i la reunificació i autonomia de tot el territori tibetà, habitat per uns sis milions d'habitants. Actualment, la Regió Autònoma del Tibet està conformada només per una part del Gran Tibet reivindicat pel Govern a l'exili.

Xinjiang, també coneguda com el Turquestan Oriental o Uiguristan, és la regió més occidental de la Xina, alberga importants jaciments d'hidrocarburs i hi ha estat habitada històricament per la població uigur, majoritàriament musulmana i amb importants vincles culturals amb països de l'Àsia Central. Després de diverses dècades d'intensa colonització demogràfica xinesa, que ha alterat substancialment l'estructura de la població, diversos grups armats secessionistes van iniciar accions armades contra el Govern xinès, especialment en els anys noranta. Beijing considera terroristes a aquests grups, com ETIM o ETLO, i ha tractat de vincular la seva estratègia contrainsurgent a l'anomenada lluita global contra el terrorisme. Durant l'any 2008 unes quaranta persones van morir en diferents atemptats atribuïts a algun d'aquests grups. Per la seva part, organitzacions uigurs consideren que el Govern utilitza l'excusa del terrorisme per incrementar la repressió contra la comunitat uigur.

Als anys vuitanta, el reformista Deng Xiaoping va encunyar el concepte **“un país, dos sistemes”, que al·ludeix a la suposada compatibilitat dels sistemes capitalista i socialista, per fer viable la reunificació de la Xina** continental i Taiwan. Encara que tal principi no va funcionar en el cas de l'antiga illa de Formosa, sí ho va fer en el cas de Hong Kong, colònia britànica que va conservar el seu sistema capitalista i de democràcia representativa fins i tot després que la Xina recuperés la sobirania sobre aquesta a mitjans dels anys noranta. Acatant el principi d'“un país, dos sistemes”, la Xina ha demostrat la seva disposició a dessacralitzar el seu sistema econòmic en benefici de la unitat nacional i la integritat territorial. Aquest és el mateix camí que podria recórrer en els pròxims anys per solucionar la qüestió de Taiwan, fomentant la interdependència econòmica com a preludi de la integració política. La independència del Tibet i Xinjiang semblen del tot improbables donada l'escassa acceptació que tindrien en una comunitat internacional incapaç de desairar la Xina en una qüestió tan sensible. A més, tant el govern tibetà a l'exili com organitzacions uigurs han declarat que acceptarien una autonomia substancial que respectés els seus sistemes polítics i culturals. D'altra banda, no obstant això, durant dècades les comunitats tibetana i uigur no només han resistit a la repressió i aculturació per part del Govern xinès, sinó que també han demostrat certa capacitat de desestabilització política, tal com ha succeït durant aquest any. Així les coses, **sembla que la resolució dels tres assumptes pendents depèn en bona mesura de la voluntat de Beijing d'acomodar certs nivells de diversitat política, religiosa, cultural i econòmica a les seves rígides estructures polítiques.**

d) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines (Mindanao-MNLF)

Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna
Actors:	Govern, faccions del grup armat MNLF

Síntesi:

Encara que actiu durant tot el segle XX, l'independentisme a Mindanao s'articulà políticament durant els anys seixanta i

inicià la lluita armada a l'inici dels anys setanta, de la mà de l'MNLF. Bona part de les 120.000 persones que s'estima que han mort a Mindanao a causa del conflicte ho van fer durant els anys setanta, en plena dictadura de Ferdinand Marcos. Una facció de l'MNLF, el MILF, s'escindí del grup poc després que, el 1976, aquest signés un acord de pau amb el Govern que preveia l'autonomia (i no la independència) de Mindanao. Malgrat l'acord, el conflicte armat es perllongà fins el 1996, data en la qual es signà un altre acord de pau amb continguts semblants al del 1976. En els últims anys, algunes faccions no desarmades de l'MNLF han protagonitzat episodis de violència per a exigir la plena imple-

mentació de l'acord de pau i l'alliberament del fundador de l'MNLF, Nur Misuari, detingut a Manila des del 2001 acusat de rebel·lió. No obstant això, la tensió s'ha reduït des del 2007 per l'acord entre les parts de revisar i implementar l'acord de pau del 1996, i per les successives autoritzacions a Misuari per viatjar a l'estranger i dur a terme activitats polítiques.

El nombre d'enfrontaments entre l'MNLF i les Forces Armades es va reduir considerablement respecte l'any passat gràcies a les trobades que periòdicament van mantenir totes dues parts per a implementar definitivament l'acord de pau del 1996. Malgrat això, la confiança entre les parts es va veure erosionada en diversos moments de l'any per les protestes de seguidors de l'MNLF per aconseguir l'alliberament de Nur Misuari, i per les acusacions a l'MNLF de dur a terme reclutaments massius a Palawan (sud), de construir un centre d'entrenament a Zamboanga o de seguir mantenint vincles amb organitzacions considerades terroristes. En aquest sentit, fonts d'intel·ligència van assenyalar al març que prop de 600 membres de l'MNLF i Abu Sayyaf s'haurien reunit a l'arxipèlag de Sulu per a programar atacs conjunts contra el Govern. La tensió va augmentar a l'abril quan l'MNLF va acusar el Govern d'haver causat la mort de diverses persones i el desplaçament de nombroses famílies per haver bombardejat un dels seus campaments a Sulu. D'altra banda, també va augmentar la tensió amb el grup armat d'oposició MILF, escindit de l'MNLF a la fi dels anys setanta, després que Nur Misuari va declarar al setembre que les seves forces estaven disposades a defensar la població civil dels atacs del MILF, acusat de perpetrar diversos atacs contra diferents comunitats de majoria cristiana durant el mes d'agost.

Indonèsia (Papua Occidental)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern, grup armat OPM, oposició política i social (organitzacions autonomistes o secessionistes, indigenistes i de drets humans), grups indígenes papús, empresa minera Freeport

Síntesi:

Després de ser administrada per les Nacions Unides durant els anys seixanta, Papua Occidental (anteriorment Irian Jaya) es va integrar formalment a Indonèsia el 1969, prèvia celebració d'un referèndum que nombroses veus consideren fraudulent. Des d'aleshores, hi ha a la regió un arrelat moviment secessionista i un grup armat d'oposició (OPM) que duu a terme activitat armada de baixa intensitat. A més de les constants reivindicacions d'autodeterminació, hi ha a la regió altres focus de conflicte, com els enfrontaments comunitaris entre diversos grups indígenes, la tensió entre la població local (papú i majoritàriament animista o cristiana) i els anomenats transmigrants (majoritàriament musulmans javanesos), les protestes contra la transnacional extractiva Freeport, la més gran del món, o les denúncies contra les Forces Armades per violacions de drets humans i enriquiment il·lícit.

Les Forces Armades van redoblar les mesures de seguretat a la regió i van incrementar el nombre de detencions davant l'augment **substantiu de protestes independentistes** que es va registrar durant l'any. La majoria de les mobilitzacions protestaven per la lenta aplicació de la llei d'autonomia especial —aprovada pel Parlament indonesi el 2001 per a desactivar el moviment secessionista—, per les violacions dels drets humans comeses per les forces de seguretat de l'Estat a la regió o per la constant arribada de població immigrant. A més, les manifestacions exigien el reconeixement d'autodeterminació del poble papú i la repetició del referèndum que el 1969 va sancionar de manera fraudulenta l'annexió de Papua a Indonèsia i que va propiciar l'inici de l'activitat insurgent a la regió. En aquest sentit, l'OPM va amenaçar amb incrementar els seus atacs si el Govern indonesi no atenia les demandes de la població papú. No obstant això, les Forces Armades van desmentir que el grup s'estigués entrenant i reorganitzant a la regió de Manokwari, tal com havien assenyalat algunes fonts. D'altra banda, també es van repetir les protestes contra l'impacte social i mediambiental de l'empresa extractiva Freeport. A mitjan setembre, **dues bombes van esclatar prop de les instal·lacions de l'empresa nord-americana i un tercer artefacte va explotar en un aeroport construït per Freeport.**

Indonèsia (Aceh)	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Autogovern, Identitat, Recursos Interna
Actors:	Govern indonesi, Govern regional d'Aceh, oposició política

Síntesi:

Després de gairebé 30 anys de conflicte armat entre les Forces Armades i el grup armat independentista GAM, totes dues parts van signar un acord de pau l'agost del 2005, pocs mesos després que el tsunami devastés completament la província. L'entesa va propiciar l'arribada de centenars d'ONG. L'acord de pau, que preveia una àmplia autonomia per a Aceh, la desmilitarització de la regió, el desarmament del GAM i el desplegament d'una missió internacional per a supervisar la seva implementació, va comportar una reducció significativa del grau de violència i va permetre per primera vegada en la història de la regió la celebració d'eleccions regionals, de les quals va sortir vencedor un antic líder del GAM. Malgrat la bona marxa del procés de pau i reconstrucció, en els anys posteriors a la signatura de l'acord de pau s'han registrat diverses tensions vinculades a la reintegració de combatents, a les demandes de creació de noves províncies o a les denúncies per corrupció i incompetència contra les autoritats públiques.

Malgrat que no es van registrar incidents de gravetat i el procés d'implementació de l'acord de pau del 2005 va avançar satisfactòriament, es va registrar un **increment de la delinqüència comuna i de l'ús d'armes de foc, fenòmens vinculats segons alguns analistes als problemes de desmobilització dels excombatents del GAM.** En l'àmbit polític, cal destacar l'augment de la tensió vinculada a les eleccions generals d'abril del

2009, a les quals podran concórrer partits polítics locals per primera vegada a Aceh i Indonèsia. En relació amb això, cinc antics membres del GAM van morir després de ser atacada la seva oficina per un grup de prop de 300 persones al districte d'Aceh Central, regió que anteriorment havia estat escenari d'enfrontaments entre el GAM i milícies proindonèsies. Posteriorment, al setembre, dos artefactes explosius van esclatar amb pocs dies de diferència a la seu de Partai Aceh (formació política fundada a partir del GAM) i a la residència del seu líder. El segon focus de tensió política van ser les **demandes de determinats líders locals que exigeixen la formació de dues noves províncies a partir dels districtes centrals, meridionals i occidentals d'Aceh**. Malgrat que tant el Govern central com el governador d'Aceh, antic líder del GAM, s'oposen a la secessió dels esmentats districtes, alguns analistes consideren que la instrumentalització d'aquesta qüestió per part de polítics locals podria generar enfrontaments intracomunitaris.

Laos	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema, Identitat Interna internacionalizada
Actors:	Govern, organitzacions polítiques i armades d'origen hmong

Síntesi:

Durant l'anomenada Guerra d'Indoxina, en els anys seixanta i setanta, bona part de la comunitat ètnica hmong es va aliar amb les tropes nord-americanes en el seu combat contra l'avanç del comunisme a la regió. Des d'aleshores, el Govern laosí, d'ideologia comunista, ha reprimint la comunitat, que al seu torn duu a terme una activitat armada de baixa intensitat i sense equipament bèl·lic sofisticat. Malgrat que actualment prop de 275.000 persones d'ètnia hmong resideixen als EUA i que milers més han viscut els últims anys en un camp de refugiats a Tailàndia, s'estima que encara hi ha prop de 12.000 persones que viuen en àrees selvàtiques septentrionals del país. Les dures condicions humanitàries i la pressió militar dels Governos de Laos i, en menor mesura, de Vietnam, causen cada any la defunció o la rendició de nombroses persones. Centenars de persones refugiades resisteixen la seva repatriació a Laos per considerar que la seva seguretat no està garantida.

A l'inici de l'any, líders de la comunitat hmong van denunciar que la **seua comunitat a l'interior de Laos s'havia reduït de 18.000 a 7.000 persones en els últims anys, tant per la repressió militar com per les precàries condicions de vida** en les quals viuen els hmong a les regions selvàtiques del país. Alhora, Radio Free Asia havia denunciat que les Forces Armades de Laos, auxiliades per les del Vietnam, haurien incrementat la repressió contra la comunitat hmong. Amb relació a això, l'organització Fact Finding Mission va declarar que només entre mitjan gener i mitjan febrer 72 perso-

nes hmong haurien mort a Laos. D'altra banda, a mitjan any es va registrar **un important brot de violència en un campament de persones refugiades hmong al nord-est de Tailàndia**. Segons diverses organitzacions humanitàries, prop de 1.500 llars haurien estat incendiades (el Govern va reduir el nombre a 400), els accessos al campament haurien estat bloquejats i s'haurien produït alguns enfrontaments entre les Forces Armades tailandeses i persones refugiades, amb la consegüent detenció de prop de 600 persones. Els disturbis es van iniciar pels rumors sobre una repatriació massiva de les persones refugiades a Laos, on tant la comunitat hmong com organitzacions de drets humans i alguns Governos consideren que la seva seguretat no està garantida. Finalment, el Govern tailandès va repatriar 840 persones i no va descartar que en el futur pugui fer-ho amb les 6.700 persones que resten a Tailàndia.

Myanmar	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (partit opositor LND)

Síntesi:

Un cop d'Estat el 1962 va donar inici al Govern de la Junta Militar que des d'aleshores s'ha mantingut en el poder. El Govern militar va abolir el sistema federal i va imposar una fèrria dictadura, coneguda com a "via birmana al socialisme". El 1988, la crisi econòmica dugué milers de persones a manifestar el seu descontent al carrer. Les protestes van ser durament reprimides pel règim militar i van deixar un saldo de 3.000 morts. No obstant això, el Govern va convocar unes eleccions però no va reconèixer-ne el resultat, ja que va sortir-ne vencedora la líder de l'oposició democràtica Aung San Suu Kyi, que posteriorment va ser arrestada. Des d'aleshores, ha viscut intermitentment sota vigilància. L'any 2004, el Govern començà un procés de reforma de la Constitució en un intent d'oferir una imatge aperturista del règim, procés desacreditat per l'oposició política a la dictadura.

Les perspectives de canvi en la situació política del país obertes en la segona meitat de l'any 2007 es van esvaïr per complet durant el transcurs del 2008, davant la falta de voluntat política de **la Junta Militar, que va persistir en les seves pràctiques aïllacionistes i repressores de l'oposició democràtica**. La **celebració d'un referèndum per a l'aprovació de l'esborrany de Constitució, que segons la Junta Militar va obtenir un resultat del 92,4% de vots a favor i va tenir una participació del 99%**, va ser un dels fets més destacats de l'any. **L'oposició va denunciar frau massiu i intimidació als votants**, i també xifres de participació molt menors. La consulta va tenir lloc malgrat que l'oposició política i la comunitat internacional, inclòs el secretari general de l'ONU, van reclamar que es posposés davant la crisi humanitària generada pel cicló Nargis.²⁹ Pel

Les perspectives de canvi en la situació política de Myanmar es van esvaïr per complet durant el 2008

29. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

que fa a les organitzacions opositores, l'any va finalitzar amb la imposició de severes condemnes a desenes d'activistes, algunes de fins a 65 anys de presó. Prèviament, i coincidint amb l'aniversari de la "revolució safrà" i de les protestes de 1988, s'havien produït nombroses detencions. A més, la Junta Militar va renovar l'arrest domiciliari de la líder opositora i Premi Nobel de la Pau, Aung San Suu Kyi. D'altra banda, va augmentar el descontent en l'oposició cap al paper de l'Enviat de les Nacions Unides, Ibrahim Gambari, davant la falta de canvis significatius de postura del règim militar.

Tailàndia	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social

Síntesi:

Després de l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra el 2001, nombrosos sectors van denunciar el seu estil autoritari, especialment a partir de la seva campanya contra el narcotràfic (en la qual van morir més de dos mil persones) i de la seva aproximació militarista al conflicte al sud. No obstant això, la bona gestió del Govern després del tsunami de desembre del 2004 va proporcionar-li una àmplia victòria en els comicis del 2005. A partir d'aleshores, es va accelerar la polarització entre l'oficialisme i l'oposició de manera que a l'inici del 2006, després de fer-se públic un cas de corrupció, es van registrar massives mobilitzacions per a exigir la seva renúncia. La crisi política es va aguditzar al llarg de l'any fins que al setembre una junta militar va dur a terme un cop d'Estat i Thaksin Shinawatra es va exiliar al Regne Unit. El Govern provisional va redactar una nova Constitució, aprovada en referèndum l'agost del 2007, i al desembre del mateix any va convocar eleccions, en les quals es va imposar un partit lleial a Thaksin Shinawatra.

La situació de tensió política i polarització social es va aguditzar al llarg de l'any, en el qual es van registrar alguns dels episodis de violència més importants dels últims anys. Les mobilitzacions de l'oposició, liderades per l'Aliança del Poble per a la Democràcia, es van reprendre poc després de la formació del nou Govern al gener, acusat per l'oposició de voler reformar la Constitució aprovada en referèndum el 2007 i de ser una titella de l'antic primer ministre Thaksin Shinawatra, que a la fi de febrer va tornar al país per a fer front als diferents casos de corrupció que tenia pendants amb la justícia. Les mobilitzacions van augmentar en nombre durant la primera meitat de l'any fins que a l'agost els manifestants van ocupar la seu de l'Executiu i el Govern va decretar l'estat d'emergència després dels greus enfrontaments entre partidaris i detractors del Govern. Al setembre, Somchai Wongsawat, cunyat de Thaksin Shinawatra, va ser nomenat primer ministre després que el Tribunal Constitucional va obligar Samak Sundaravej a dimitir. **Durant els mesos d'octubre i novembre la violència es va intensificar novament i algunes persones van morir i diversos centenars van resultar ferides per l'explosió de diferents artefactes explosius i per enfrontaments amb la Policia.** El Govern va imposar de nou l'estat

d'emergència per a fer front a les multitudinàries mobilitzacions i a l'ocupació dels dos aeroports de la capital. A l'inici de desembre, el Tribunal Constitucional va forçar la dimissió del primer ministre després de dissoldre tres dels sis partits de la coalició governamental per frau electoral. Pocs dies després, el líder de l'oposició, Abhisit Vejjajiva, va ser nomenat nou primer ministre.

Tailàndia – Cambodja

Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Territori Internacional
Actors:	Tailàndia, Cambodja

Síntesi:

L'origen de la disputa entre ambdós països és la sobirania d'una porció de terra d'aproximadament 4,6 km² que envolta el temple budista de Preah Vihear, del segle XI, situat a la frontera entre Tailàndia i Cambodja. Després de diversos segles de litigi, el 1962 el Tribunal Internacional de Justícia va declarar que el temple pertanyia a Cambodja, però no es va pronunciar respecte al territori annex al temple. No obstant això, el millor accés al temple des de la part tailandesa i el desacord de Tailàndia sobre els mapes històrics que van fonamentar la resolució per part del Tribunal Internacional de Justícia, han alimentat les reivindicacions per part de Tailàndia en les últimes dècades. La regió fronterera en disputa concentra un alt nombre de tropes desplegades i de mines terrestres.

La disputa entre ambdós països va viure el brot de violència més important dels últims anys. La tensió diplomàtica va escalar notablement després que al mes de juliol les Nacions Unides van declarar el temple de Preah Vihear Patrimoni de la Humanitat. Des d'aleshores ambdós països haurien desplegat tropes addicionals a la frontera, on es van registrar alguns combats en els quals membres de les forces de seguretat de tots dos Estats van resultar ferits. A més, diverses persones haurien resultat ferides per l'explosió de mines terrestres. A mitjan octubre, després que el Govern de Cambodja va donar un ultimàtum a Tailàndia per a retirar les seves tropes, es van desencadenar enfrontaments entre les Forces Armades d'ambdós països que van provocar la mort d'entre dos i quatre militars, segons les fonts. A més, una desena més de soldats haurien resultat ferits i, segons el Govern de Cambodja, 10 militars tailandesos haurien estat capturats. En aquestes mateixes dates, més de 400 ciutadans tailandesos residents a Cambodja van abandonar el país per recomanació del Govern tailandès. Després de diversos dies de tensió diplomàtica i militar, en els quals tots dos països es van acusar mútuament d'haver causat la disputa, el conflicte es va reduir i els Governos, encoratjats pels països veïns i per diversos organismes internacionals, van retirar parcialment les seves tropes de la frontera i van declarar la seva intenció de resoldre la disputa a través del diàleg.

Timor-Leste

Intensitat:	2
Evolució:	↓

Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, missió internacional International Security Forces, oposició política i social (simpatitzants del líder rebel Alfredo Reinado, simpatitzants del partit FRETILIN, militars acomiadats, bandes armades)

Síntesi:

Després d'un quart de segle de brutal ocupació militar per part d'Indonèsia, Timor-Leste va accedir a la independència el 2002. Des d'aleshores, diverses missions de les Nacions Unides han ajudat el Govern a fer front a la fragilitat institucional, les altes taxes de pobresa (és el país més pobre d'Àsia), la tornada dels milers de persones que havien fugit durant el referèndum d'independència del 1999, les incursions de milícies proindonèsies des de Timor Occidental, les tensions entre les regions occidentals i orientals o l'activitat de bandes juvenils. Al principi del 2006, l'expulsió d'una tercera part dels membres de les Forces Armades va iniciar una onada de violència que va provocar el desplaçament forçós de gairebé un 15% de la població, la destitució del primer ministre i el desplegament d'una força internacional per a restaurar la situació de seguretat. A més, també són focus de tensió la rivalitat entre el Govern i el principal partit del país, FRETILIN, i les activitats armades d'un grup d'antics militars.

La tensió es va intensificar de nou quan, a mitjan febrer, **el grup de rebels liderat per l'antic militar Alfredo Reinado va dur a terme de forma simultània un doble intent d'assassinat contra el president, José Ramos-Horta, i el primer ministre, Xanana Gusmão**. A l'incident, Ramos-Horta va resultar greument ferit, Gusmão va sortir il·lès i Reinado va morir. El Govern va imposar l'estat d'emergència i el toc de queda i va autoritzar el desplegament de 200 efectius australians addicionals per a perseguir, juntament amb les Forces Armades i la International Security Forces, els responsables del doble atemptat. Després de diversos intents de negociació i d'operatius militars fallits contra el grup de rebels liderat per Gastao Salsinha (successor de Reinado), aquest i alguns dels seus més estrets col·laboradors es van rendir al mes d'abril i van lliurar a les autoritats quantitats material bèl·lic. A l'inici de maig, el Govern d'Indonèsia va lliurar a Timor-Leste altres presumptes implicats en el doble intent d'assassinat, poc després que Ramos-Horta va insinuar que aquests rebien ajuda d'algunes persones indonèsies, fet que va provocar un important incident diplomàtic. La situació de tensió es va reduir considerablement durant la segona meitat de l'any, malgrat les mobilitzacions liderades per FRETILIN, principal partit de l'oposició, per a avançar les eleccions.

Europa

a) Cauca

Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	
Intensitat:	2
Evolució:	↑

Tipologia:	Autogovern, Identitat, Territori Internacional
Actors:	Govern de l'Azerbaidjan, Govern d'Armènia, Govern de l'autoproclamada República de Nagorno Karabakh

Síntesi:

La tensió entre ambdós països pel que fa a la regió de Nagorno-Karabakh, enclavament de majoria armènia en un entorn àzeri, formalment part de l'Azerbaidjan encara que independent *de facto*, està associada a la no-resolució de les qüestions de fons del conflicte armat transcorregut entre desembre de 1991 i 1994. Aquest va començar com a conflicte intern entre les milícies d'autodefensa de la regió i les forces de seguretat de l'Azerbaidjan per la sobirania i control de Nagorno-Karabakh i progressivament va degenerar en una guerra interestatal entre aquesta i la veïna Armènia. El conflicte armat, que va causar 20.000 morts i 200.000 desplaçats i que va homogeneïtzar de forma forçosa la composició ètnica de la població a ambdós costats de la línia d'alto el foc, va donar pas a una situació de conflicte no resolt, amb la qüestió de l'estatus de Nagorno-Karabakh i la tornada de la població com a principals eixos de tensió, i amb violacions periòdiques de l'alto el foc.

La tensió va augmentar al març arran de la violació de l'alto el foc més greu dels últims anys:

segons l'Azerbaidjan, quatre dels seus soldats i 12 d'armenis van morir en un tiroteig, mentre que Armènia va oferir un balanç de vuit baixes pròpies. Tots dos països es van acusar mútuament pels fets. En els mesos següents la tensió militar va disminuir, encara que van continuar els incidents menors en la línia d'alto el foc, incloent algunes víctimes mortals. En l'àmbit diplomàtic, el clima d'hostilitat va dominar gran part de l'any per l'habitual retòrica bel·licista i per l'aprovació al març d'una resolució no vinculant de les Nacions Unides, promoguda per l'Azerbaidjan, que instava Armènia a la retirada immediata, incondicional i completa de Nagorno-Karabakh. El document, aprovat amb només 39 vots a favor i sense el suport dels països copresidents de l'organisme mediador de l'OSCE en el conflicte, va ser rebutjat frontalment per Armènia, que va amenaçar amb reconèixer la independència de l'enclavament. No obstant això, **la crisi regional entre Geòrgia i Rússia a l'agost va causar certa disposició a l'acostament entre Armènia i l'Azerbaidjan**, amb més protagonisme de Turquia i Rússia en aquest procés, fins a culminar en **una declaració conjunta al novembre entre Armènia, l'Azerbaidjan i Rússia, el primer document escrit conjunt des del 1994**.³⁰ No obstant això, factors interns (crisi postelectoral a Armènia i tensions preelectorals a l'Azerbaidjan) havien dut durant l'any els Govers a centrar gran part de la seva atenció en la política interna.

Geòrgia (Abkhàzia)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada

30. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Actors: Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI

Síntesi:

La precària situació de seguretat a la regió respon a la no-resolució de les qüestions de fons per les quals es van enfrontar en conflicte armat (1992-1994) els líders locals d'Abkhàzia, amb el suport per Rússia, amb el Govern georgià, defensant, respectivament, la independència de la regió i la integritat territorial del país, en el context de descomposició de la URSS. Malgrat l'existència d'un acord d'alto el foc, un procés negociador i la presència internacional (observadors de l'ONU i forces de pau russes), la tensió s'ha mantingut, amb violacions periòdiques de l'alto el foc. Des de la fi de la guerra dels noranta, que va provocar el desplaçament forçat de prop de 200.000 georgians, el territori d'Abkhàzia, controlat pels líders independentistes, funciona com una entitat no estatal fora del control de Geòrgia. El conflicte intern s'ha alimentat de les tensions entre Geòrgia i Rússia, vinculades a qüestions de geoestratègia i balanç de poders a la regió del sud del Caucas.

El conflicte armat a l'agost entre Geòrgia i Rússia va suposar un punt d'inflexió. Des del segon trimestre, el conflicte va ser precedit per una escalada de la tensió,³¹ amb diverses mesures russes qualificades per Geòrgia de provocacions: retirada de Rússia de les sancions militars, financeres i de transport de la CEI a Abkhàzia; inici de vincles de cooperació formal; increment unilateral de les tropes de pau dintre del límit dels acords de Moscou; i desplegament addicional d'una unitat militar ferroviària de 300 efectius. Això es van afegir diversos incidents de seguretat, incloent vols il·legals de Geòrgia sobre Abkhàzia i l'abatiment per part de Rússia de com a mínim un d'aquests avions, segons la UNOMIG. Entre el final de juny i el començament d'agost la tensió va augmentar, amb diverses explosions mortals i enfrontaments, mentre el procés de pau va continuar col·lapsat.³² Després de la guerra oberta, la zona de l'Alt Kodori (en mans georgianes des del 2006) va quedar sota control de les forces abkhazes i russes. Prop de 3.000 georgians van fugir de la zona. Rússia va reconèixer de manera formal la independència d'Abkhàzia a l'agost, va establir relacions diplomàtiques i va signar un acord de cooperació amb les autoritats que emparava la construcció de bases militars russes a Abkhàzia, on al seu torn l'Exèrcit rus va mantenir 3.800 militars. La tensió es va perllongar fins a la fi de l'any, amb nous incidents a la frontera entre Geòrgia i Abkhàzia, que van causar algunes víctimes mortals. Mentrestant, Rússia va negar l'accés de la missió de la UE a la regió. D'altra banda, es va renovar per quatre mesos el mandat de la UNOMIG, però el seu futur va quedar subjecte a negociacions futures.

Geòrgia (Ossètia del Sud)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑

Tipologia: Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada

Actors: Govern de Geòrgia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud, Rússia, forces de manteniment de pau de la CEI

Síntesi:

La tensió a la regió està associada a la no-resolució de les qüestions de fons per les quals les forces ossetes i de Geòrgia es van enfrontar en un conflicte armat entre 1991 i 1992. Des d'aleshores, les parts han mantingut les seves posicions respectives de demanda d'independència o unificació amb Rússia i de defensa de la integritat territorial de Geòrgia, sense poder resoldre per la via de la negociació l'encallament en el qual es troba gran part de la regió, independent de facto. La qüestió de la població georgiana desplaçada de forma forçosa, les violacions periòdiques de l'alto el foc, el suport tàcit de Rússia a les autoritats secessionistes i la retòrica bel·licista són font contínua d'instabilitat. Al seu torn, el conflicte intern ha estat esperonat per les tensions entre Geòrgia i Rússia, vinculades a qüestions de geoestratègia i balanç de poders a la regió del sud del Caucas.

La situació a la regió va empitjorar greument amb la guerra oberta a l'agost entre Geòrgia i Rússia.³³ Mentre els primers mesos de l'any van transcórrer sense grans canvis, amb violacions periòdiques de l'alto el foc i la decisió de Moscou d'establir relacions de cooperació formal amb la regió, va ser a partir de meitat d'any que la tensió va escalar. Al juliol i especialment al principi d'agost es van multiplicar els incidents, amb una desena de víctimes mortals i una trentena de ferits i l'evacuació de centenars d'ossetes a Ossètia del Nord. El president georgià va anunciar un alto el foc unilateral, que va ser respost amb atacs ossetes contra les seves posicions. A partir d'aquí i amb l'ofensiva georgiana sobre la capital osseta **va començar una guerra de diversos dies entre Geòrgia i Rússia. En acabar, va quedar reforçada la posició osseta a Ossètia del Sud, amb el control de les forces russes i ossetes sobre localitats abans controlades per Geòrgia, i amb la fugida de la majoria de la seva població georgiana.** Rússia va reconèixer la independència d'Ossètia del Sud, va signar un acord que permet construir bases militars a la regió i va anunciar que mantindria 3.800 soldats, mentre continua impedit l'accés de la missió de la UE a la zona. Per la seva banda, el líder d'Ossètia del Sud va remodelar el Govern, amb diversos antics càrrecs russos. La tensió es va mantenir elevada en els últims mesos, amb freqüents incidents de seguretat a l'interior de la regió i del costat georgià de la frontera, amb diverses víctimes mortals i ferits, ossetes, georgians i russos. Va destacar la mort de set soldats russos per un cotxe bomba a la capital osseta a l'octubre. A la fi d'any Rússia va bloquejar la renovació de la missió de l'OSCE a Geòrgia.

Rússia (Daguestan)	
Intensitat:	3
Evolució:	↑

31. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

32. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

33. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

Tipologia:	Sistema, Govern, Identitat Interna
Actors:	Govern de la Federació de Rússia, Govern de la República de Daguestan, grups armats d'oposició, oposició política i social

Síntesi:

El Daguestan, la república més extensa, poblada i amb més diversitat ètnica del nord del Caucas, afronta des de finals dels anys noranta un augment de la conflictivitat. Entre els eixos de tensió destaca la violència entre la insurrecció armada d'ideologia islamista, que defensa la creació d'un Estat islàmic, i les autoritats locals i federals, i que s'ha materialitzat en atemptats periòdics i operacions de contrainsurgència. L'oposició armada és encapçalada per una xarxa d'unitats armades i de caràcter islamista coneguda com a Sharia Jamaat. Les violacions de drets humans i els abusos de poder s'han incrementat, sovint emmarcats en la "lluita contra el terrorisme", i ha augmentat el malestar social en una república amb elevats índexs d'atur i pobresa, malgrat la riquesa de recursos naturals. D'altra banda, les tensions interètniques, les rivalitats pel poder polític i la violència criminal són eixos de conflictivitat addicionals.

Els canvis de lideratge en les files rebels, com a conseqüència de l'assassinat d'alguns dels seus líders, no van implicar una reducció de la violència. En canvi, **les accions de la insurrecció es van ampliar a la pràctica totalitat del territori**. Abdul-Majjid, que havia substituït com a líder de la xarxa de grups armats Sharia Jamaat el conegut com a Emir Rabani (després del seu assassinat el 2007 per part de les forces de seguretat), va morir al setembre en una altra operació de contrainsurgència. Segons diversos analistes, Abdul-Majjid, d'origen azerbaidjanès, podria haver establert una cèl·lula rebel a la veïna Azerbaidjan, ampliant el moviment rebel cap al sud del Caucas. A la fi d'any, Emir Mu'adh va ser nomenat nou líder rebel del Daguestan. Van continuar els atemptats rebels, i va haver-hi algunes operacions a gran escala contra els grups insurgents i les seves presumptes bases de suport social. **L'operació especial a Gimry, iniciada el desembre del 2007, va acabar després de nou mesos d'aïllament, arrestos, registres i amenaces** als seus habitants. Altres àrees també van ser decretades zones antiterroristes. ONG de drets humans locals i internacionals van denunciar l'**augment d'abusos per part de les autoritats, entre els quals es troben segrestos, tortura i assassinats**, juntament amb el clima de violència general. Des del 2003, han mort a la república a mans dels grups rebels diversos centenars de membres de les forces de seguretat locals i federals, polítics, periodistes i funcionaris, segons l'International Crisis Group. Desenes d'insurgents i membres de forces de seguretat locals i federals i càrrecs del règim van morir durant l'any.

Les accions de la insurrecció al Daguestan es van ampliar a la pràctica totalitat de la república en un context d'augment de la tensió regional

b) Sud-est d'Europa

Sèrbia – Kosovo	
Intensitat:	2
Evolució:	↑
Tipologia:	Autogovern, Identitat Interna internacionalitzada ³⁴
Actors:	Govern de Sèrbia, Govern de Kosovo, representants polítics i socials de la comunitat sèrbia de Kosovo, UNMIK, KFOR

Síntesi:

La tensió entre Sèrbia i Kosovo està associada al procés de determinació de l'estatus polític de la regió després del conflicte armat de 1998-1999, que va enfrontar el grup armat albanès ELK contra el Govern serbi, i l'OTAN contra aquest últim, després d'anys de repressió del règim de Milosević contra la població albanesa de l'aleshores província de Sèrbia en el marc de federació iugoslava. L'ofensiva de l'OTAN, no autoritzada per l'ONU, va donar pas a un protectorat internacional. En la pràctica, Kosovo va quedar dividit sobre la base de línies ètniques, amb un augment de les hostilitats contra la comunitat sèrbia, que vivia en un context d'aïllacionisme potenciat des de Sèrbia. L'estatus final del territori i els drets de les minories han estat eix de tensió contínua, al qual s'afegeixen els problemes interns de Kosovo (ex. atur, corrupció, criminalitat). El procés de determinació de l'estatus final, iniciat el 2006, no va aconseguir un acord entre les parts ni el suport del Consell de Seguretat de l'ONU a la proposta de l'enviat especial de l'ONU. El 2008, el Parlament de Kosovo va proclamar la independència del territori.

La proclamació d'independència de Kosovo al febrer pel seu Parlament, reconeguda a la fi d'any per 53 països —22 de la UE—, va marcar l'evolució de la resta de l'any. La població albanesa de Kosovo va celebrar

pacíficament la decisió, mentre es van registrar **protestes d'alguns grups serbis durant els primers mesos**: manifestacions a Belgrad, que van desembocar en violència; accions de protesta a Mitrovica (nord de Kosovo), que van generar xocs entre manifestants serbis i tropes internacionals, amb un policia de la UNMIK mort i 180 ferits; i mesures de boicot, com el rebuig al comandament albanès per part de 300 policies serbokosovars. No obstant això, **malgrat diversos incidents de baixa intensitat de caire interètnic, la regió va romandre en calma relativa** la resta de l'any. Per la seva banda, Sèrbia va celebrar sense incidents les eleccions municipals també a zones de majoria sèrbia a Kosovo. Encara que qualificades d'il·legals per la UNMIK, van desembocar en assemblees municipals paral·leles. Al juny va entrar en vigor la nova Constitució de Kosovo, rebutjada frontalment per Sèrbia. A més, **el desplegament de la missió EULEX de la UE es**

34. La tensió entre Kosovo i Sèrbia es considera "interna internacionalitzada" ja que malgrat que Kosovo ha estat reconegut com a Estat per desenes de països, el seu estatus legal internacional encara no està clar ni definit. Per això, aquest any s'ha optat per mantenir la categoria de tensió utilitzada en les passades edicions de l'informe.

Quadre 2.2. Kosovo, el precedent incert

La declaració d'independència de Kosovo el febrer del 2008, reconeguda per poc més de 50 països, planteja nombrosos dilemes i reflexions des de la perspectiva de la resolució de conflictes, especialment en un any en el qual dos territoris més han estat reconeguts com a Estats per un membre del Consell de Seguretat de l'ONU (Abkhàzia i Ossètia del Sud, per part de Rússia, després de la guerra d'agost amb Geòrgia). La incertesa sorgeix a més a la llum de l'existència d'altres conflictes per territoris que funcionen com a Estats *de facto* sense reconeixement formal (ex. l'enclavament de Nagorno-Karabakh, a l'Azerbaidjan; Somalilàndia, a Somàlia; o la regió de Transdnièster, a Moldàvia; entre d'altres), i a la llum també d'un panorama de conflictivitat internacional en el qual més de la meitat dels conflictes armats i tensions actuals giren entorn de demandes d'autogovern i aspiracions identitàries.

Els països que han reconegut la independència de la regió, **especialment els països occidentals que van liderar el procés de reconeixement, ho han fet des del discurs sobre l'excepcionalitat de Kosovo, tancant les portes al debat sobre la revisió del dret d'autodeterminació**. En l'actual sistema internacional la interpretació majoritària d'aquest dret contempla el dret dels pobles colonials a l'autodeterminació externa mentre limita a l'autonomia o autodeterminació interna les opcions dels pobles nacionals.³⁵ Aquesta interpretació ha suposat que la tercera ona d'expansió del sistema d'Estats en el segle XX s'hagi produït principalment de la mà de la implosió de federacions multinacionals, com ara la URSS i Iugoslàvia,³⁶ i des del criteri tàcit que només les repúbliques constitutives d'aquestes federacions, però no unitats autònomes menors, tenen dret a l'autonomia externa. La independència de Kosovo trenca amb aquesta interpretació, fet que constitueix inevitablement un precedent ja que, amb independència del fet que cada conflicte o context sigui únic, fruit de processos històrics concrets, **la independència de Kosovo qüestiona en la pràctica la indivisibilitat de l'Estat** i posa de manifest les tensions entre dos principis clau del dret internacional: la integritat territorial i el dret a l'autodeterminació. També evidencia les tensions entre el primer d'aquests principis, que prioritza el sistema internacional d'Estats, i el pragmatisme polític i interessos que guien els Estats en la seva política exterior. També, en el reconeixement de Kosovo han entrat en joc de manera difusa altres elements, com ara la percepció de greuges històrics que, una vegada exhaustes les vies de la negociació, han reforçat la perspectiva de la comunitat internacional de la impossibilitat d'aconseguir una solució que situï Kosovo dintre de Sèrbia. Això sembla afegir més incertesa al debat, ja que els conflictes identitàris arrosseguen llargues cadenes de greuges i processos històrics canviants, combinats per la seva banda amb interessos estratègics, que poden arribar a qüestionar les apel·lacions a "solucions de justícia històrica".

Les repercussions de la independència de Kosovo són complexes. Encara que entitats com ara Ossètia del Sud i Abkhàzia demanaven a Rússia el reconeixement de la seva independència assenyalant el cas de Kosovo, sembla aventurat concloure que sense la guerra de l'agost el precedent de Kosovo hagués estat suficient per a moure Rússia a reconèixer les dues regions del sud del Caucas. Sobretot si es té en compte que Rússia jugava a recriminar a Occident la falta de respecte al sistema internacional d'Estats. En qualsevol cas, el reconeixement internacional de la independència de Kosovo com a fet excepcional i aïllat tampoc sembla constituir en realitat l'últim capítol que tanca el procés de descomposició de Iugoslàvia. De moment, l'Assemblea General de l'ONU va aprovar a l'octubre sol·licitar l'opinió no vinculant del Tribunal Penal Internacional sobre la declaració d'independència de Kosovo. La pregunta que Sèrbia planteja és clara: "S'ajusta al dret internacional la declaració unilateral d'independència de Kosovo per part de les institucions provisionals d'autogovern?". Per la seva banda, la situació de divisió etnoterritorial de Kosovo, amb un Kosovo serbi que funciona en paral·lel al Kosovo reconegut per una part de la comunitat internacional, pot perpetuar al nord de Kosovo el conflicte sobre l'estatus. Això **remet, al seu torn, a la complexitat d'establir els límits de l'autodeterminació i als reptes entorn dels canvis de posició entre grups majoritaris i minoritaris**.

No obstant això, lluny de reobrir d'arrel el debat sobre l'autodeterminació, tan necessari com complex però sobre el qual s'ha passat de llarg en el cas de Kosovo, la independència de Pristina constitueix un pas històric incert, que s'inscriu a més en un context d'interessos estratègics per part dels Estats del sistema internacional i de múltiples cares pel que fa a la decisió d'abordar o no altres conflictes no resoltos, i que planteja múltiples interrogants, les respostes dels quals estan repletes d'oportunitats i riscos.

va retardar pel rebuig de Sèrbia. Les seves condicions (neutralitat sobre l'estatus i no-implementació del pla Ahtisaari, entre d'altres) van ser finalment recollides en el pla del secretari general de l'ONU aprovat pel Consell de Seguretat al novembre i rebutjat per

Kosovo.³⁷ Un grup fins aleshores desconegut, l'Exèrcit de la República de Kosovo, va reivindicar a la fi d'any una explosió contra l'oficina del representant especial de la UE a Pristina, sense danys personals, i va amenaçar amb nous atacs.

35. Bermejo García, R. i Gutiérrez Espada, C., *La independència de Kosovo a la luz del derecho a la libre determinación*. Working Paper, núm. 7, Real Instituto Elcano, 12 de febrer 2008, a <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=Elcano_es/Zonas_es/DT7-2008>.

36. Østerud, Ø., "The narrow gate: entry to the club of sovereign states", *Review of International Studies*, núm. 23, pàg.167-184, 1997.

37. S/2008/692 de 24 de novembre de 2008, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/692>>.

Orient Mitjà

Egipte	
Intensitat:	1
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	Govern, oposició política i social (Germans Musulmans)

Síntesi:

Des de l'assassinat del president Anwar al-Sadat el 1981, després d'haver signat un acord de pau amb Israel pel qual Egipte recuperava el Sinaí, el país ha restat en estat d'emergència. El successor de Sadat, Hosni Mubarak, dirigeix des d'aleshores el país, fent front a una oposició política i social que reclama més llibertats i drets. En aquest context, els partits religiosos van ser prohibits, de manera que el principal moviment d'oposició, els Germans Musulmans, no està permès, encara que la seva activitat és tolerada. Al llarg d'aquests anys, les eleccions han rebut nombroses acusacions de frau i de ser celebrades en un clima de falta de llibertats.

El país va ser escenari d'una tensió generalitzada que va girar entorn de diversos elements. D'una banda, **les eleccions municipals del 8 d'abril es van desenvolupar en un clima de forta repressió política dirigida essencialment contra els Germans Musulmans (GM)**. La participació va arribar només al 3%, després del boicot dels GM en protesta per l'arrest de 900 dels seus membres. D'altra banda, la difícil situació econòmica al país va propiciar la convocatòria de vagues i de protestes massives per l'alça dels preus i l'escassetat de pa, que es van saldar amb una quinzena de morts en diversos incidents entre l'abril i el maig. Al maig, i després de 27 anys en vigor, l'Executiu va prorrogar l'estat d'emergència fins al 2010, enmig de denúncies d'organitzacions de drets humans. A més a més, al llarg de l'any **van augmentar les tensions al Sinaí per les protestes de beduïns en contra del tracte policial i de la marginació per part del Govern**. A l'octubre, la violència va causar la mort de tres persones, ferides a 30 més i el segrest de 25 policies. La tensió a la zona no va ser aliena a la situació a la veïna Gaza, enmig de pressions per part d'Israel per a tancar la frontera i controlar el contraban cap al territori palestí. D'altra banda, es van produir també episodis de violència entre comunitats cristianes i coptes en diversos punts del país.

Iran – EUA, Israel	
Intensitat:	2
Evolució:	=
Tipologia:	Sistema Internacional
Actors:	Iran, EUA, Israel

Síntesi:

La pressió internacional sobre el règim iranià s'emmarca en la política iniciada després de l'11 de setembre del 2001 pel Govern nord-americà de George W. Bush, que al gener de 2002 va declarar l'Iran Estat enemic pels seus presumptes vincles amb el terrorisme. Des de la revolució islàmica de 1979, que va derrocar el règim aliat dels EUA del Xa Resa Pahlavi i va proclamar l'aiatol·là Khomeyni líder suprem del país, els EUA han acusat l'Iran de donar suport a grups armats com Hezbollah. Enmig d'aquesta oposició, la victòria de l'ultraconservador Ahmadinejad en les eleccions presidencials d'agost del 2005 accentua una retòrica nacionalista que afirma el dret a desenvolupar un programa nuclear iranià amb finalitats pacífiques, mentre la comunitat internacional argumenta que existeix una imminent capacitat per a fabricar una bomba nuclear per part d'un règim considerat hostil als interessos occidentals a la regió.

La tensió internacional entorn del programa nuclear iranià es va mantenir elevada per diverses raons. Al llarg de l'any, l'Iran va realitzar proves armamentístiques, incloent al juliol la d'un míssil de llarg abast, fet que va ser qualificat pels EUA de provocació. A més, en resposta als exercicis militars israelians al juny i a al·lusions a un possible atac, l'Iran va amenaçar amb tancar l'estret d'Ormuz, ruta clau per al transport de

petroli. Els EUA van continuar acusant l'Iran d'entrenar grups armats xiïtes a l'Iraq, i l'Iran va denunciar que helicòpters nord-americans havien sobrevolet prop de la seva frontera. El resultat de tot això va ser la **reafirmació de la política de sancions, amb una resolució del Consell de Seguretat de l'ONU al setembre** ratificant la tercera ronda de sancions imposada al març.³⁸ Les autoritats iranianes van desestimar totes les ofertes, inclosa la de congelar les sancions a canvi d'aturar la construcció de noves centrífugadores nuclears (destinades a usos civils segons el Govern iranià), formulada pels cinc membres del Consell de Seguretat, jun-

tament amb Alemanya i la UE, reunits al juliol a Ginebra. Al novembre, l'AIEA va constatar que l'Iran continuava incrementant les reserves d'urani enriquit i va comunicar que les autoritats havien prohibit una inspecció. L'elecció de Barack Obama com a nou president dels EUA va merèixer la felicitació del president iranià, Mahmud Ahmadinejad, encara que Obama va respondre que el desenvolupament d'una arma nuclear per part de l'Iran era inacceptable.

Israel – Líban – Síria	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Sistema, Recursos, Territori Internacional
Actors:	Israel, Síria, grup libanès Hezbollah i el seu braç armat (Resistència Islàmica)

38. S/RES/1835 de 27 de setembre de 2008, a < [http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1835\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1835(2008))>.

Síntesi:

La tensió té com a teló de fons el conflicte israelianopalestí i les seves conseqüències en la regió. Per una part, la presència de milers de refugiats palestins que es van establir al Líban a partir del 1948, juntament amb la direcció de l'OLP el 1979, va propiciar continuats atacs per part d'Israel al sud del país fins a ocupar-lo el 1982. El naixement del grup armat xiïta Hezbollah a l'inici dels vuitanta al Líban, amb una agenda de resistència contra Israel i d'alliberament de Palestina, va causar enfrontaments periòdics fins a culminar amb l'ofensiva israeliana a gran escala de juliol del 2006. Per altra part, la guerra de 1967 va significar l'ocupació israeliana dels Alts del Golan sirians que, al costat del suport de Síria a Hezbollah, explica la tensió entre Israel i Síria.

El clima regional entre Israel, el Líban i Síria va estar marcat per diversos esdeveniments que van rebaixar la crispació, encara que amb elements de tensió. En primer lloc, el **Líban i Síria van signar a l'agost un acord històric per al restabliment de relacions diplomàtiques i per a l'inici de la demarcació de la frontera comuna**. No obstant això, un atemptat a la fi de setembre a Damasc en el qual van morir 17 persones va fer que el president sirí, Bashar al-Assad, acusés l'entorn de Saad Hariri, en el Govern libanès, de complicitat amb els autors, presumptament integrants de l'organització Fatah al-Islam, i que posteriorment es reforcessin les posicions militars a la frontera. En segon lloc, **Israel i Hezbollah van tancar un intercanvi de presoners** que va significar el lliurament dels cossos dels dos soldats israelians morts al conflicte del 2006, a canvi de cinc presoners libanesos i de les restes d'uns 200 libanesos i palestins. No obstant això, a la fi d'any, Israel va reiterar que la participació de Hezbollah en el Govern libanès constituïa un motiu suficient per a nous atacs contra el país. A més, dos agents israelians van ser capturats al Líban al novembre presumptament per l'assassinat del comandant de Hezbollah al febrer a Damasc. Finalment, i **respecte a les relacions entre Israel i Síria, al maig tots dos Governos van anunciar l'inici de negociacions de pau indirectes a través de la mediació de Turquia**, encara que el seu avanç va quedar suspès després de l'atac israelià sobre la Franja de Gaza a la fi de desembre.

Líban	
Intensitat:	3
Evolució:	↑
Tipologia:	Govern Interna internacionalitzada
Actors:	Govern, oposició política i social, braç armat de Hezbollah (Resistència Islàmica), milícies

Síntesi:

L'assassinat de l'antic primer ministre libanès, Rafiq Hariri, el febrer del 2005 va desencadenar l'anomenada "Revolució del Cedre" que, després de manifestacions massives, va forçar la retirada de les Forces Armades sirianes — presents al país des de feia tres dècades — exigida en la resolució 1559 del Consell de Seguretat, impulsada pels EUA i França el setembre del 2004. La immediata polarització entre, per una part, opositors a la influència de Síria (encapçalats pel fill de Hariri, que culpaven el règim sirí de l'assassinat)

i, per una altra part, sectors més vinculats a Síria com Hezbollah, va originar una crisi política, social i institucional agreujada per divisions confessionals.

La gran tensió experimentada en els primers mesos de l'any, que va culminar amb uns violents incidents al maig que es van saldar amb la mort de més de 80 persones, va remetre considerablement des que la majoria governamental i l'oposició van aconseguir un acord a Qatar aquest mateix mes. El tracte establia l'elecció de Michel Suleiman com a president del país, després de mesos de bloqueig, i la formació d'un govern d'unitat nacional en el qual Hezbollah disposava de poder de veto a canvi de renunciar a utilitzar les seves armes en un conflicte intern. Efectivament, **actuar contra l'organització xiïta havia estat la decisió del Govern, que va il·legalitzar la seva xarxa de telecomunicacions, cosa que havia propiciat que Hezbollah prengués per la força l'oest de Beirut** i s'enfrontés a les milícies sunnites. Després de revocar-se la decisió del Govern i després de la signatura de l'Acord de Doha, es va rebaixar la tensió, encara que la prolongació dels enfrontaments va seguir mantenint l'alarma. A Trípoli van esclatar diverses bombes, la més mortífera el 13 d'agost, que va causar la mort a 18 persones, la meitat de les quals eren soldats. Dos mesos més tard, les autoritats van arrestar membres del grup armat Fatah al-Islam per la seva presumpta implicació en l'atemptat. L'any en què es commemorava el tercer aniversari de l'assassinat de l'antic primer ministre Rafiq Hariri (que va coincidir amb les exèquies del cap d'operacions militars del braç armat de Hezbollah assassinat a Damasc), el secretari general de l'ONU va anunciar que el tribunal especial per a jutjar la mort de Hariri començaria a ser operatiu el març del 2009.

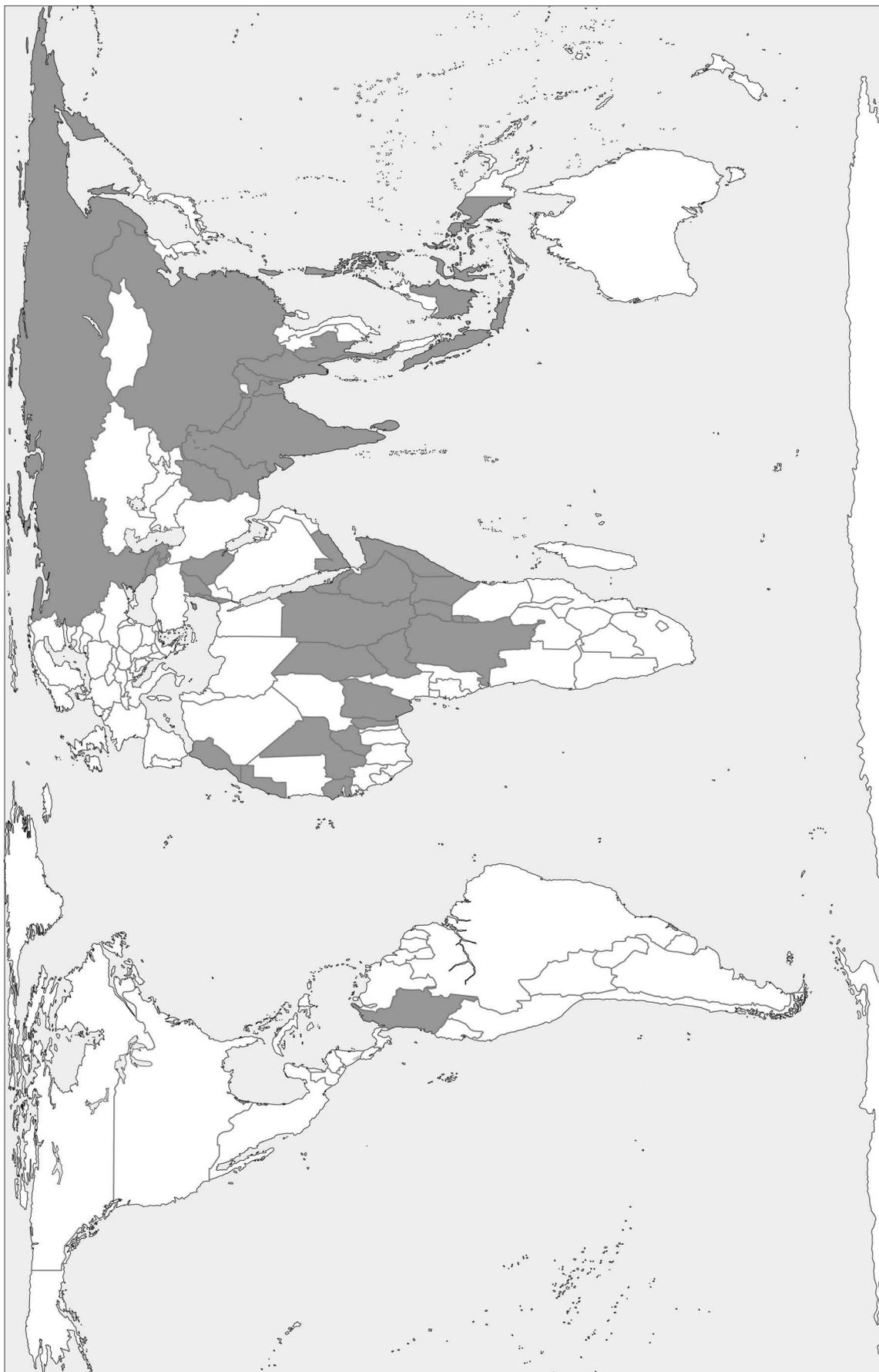
Palestina	
Intensitat:	2
Evolució:	↓
Tipologia:	Govern Interna
Actors:	ANP, Fatah, grup armat Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa, Hamàs i el seu braç armat Brigades Ezzedin al-Qassam

Síntesi:

L'oposició entre els diferents sectors palestins en les últimes dècades ha estat protagonitzada principalment per grups nacionalistes laics per una part (Fatah i el seu braç armat —les Brigades dels Màrtirs d'Al-Aqsa—, FPLP, FDLP) i grups confessionals per una altra (Hamàs i el seu braç armat —Brigades Ezzedin al-Qassam—, Jihad Islàmica). L'enfrontament respon a la voluntat de controlar el poder dintre dels territoris palestins i s'ha traduït, al seu torn, en diferents aproximacions pel que fa a les relacions amb Israel. Després d'anys de domini de Fatah en la política palestina (moviment liderat per Yasser Arafat i posteriorment per Mahmud Abbas), les acusacions de corrupció i de no defensar els interessos palestins en el procés de pau van desencadenar el triomf de Hamàs en les eleccions de gener del 2006. Aquest fet va precipitar una batalla dialèctica i armada entre totes dues formacions pel control de les institucions polítiques i, sobretot, de les forces de seguretat.

La violència entre sectors palestins rivals, representats per Hamàs —que va guanyar les eleccions de 2006 i que controla la Franja de Gaza— i Fatah —el líder del qual, Mahmud Abbas, és el president de l'ANP i ostenta el poder sobretot a Cisjordània— es va mantenir activa, encara que amb una intensitat menor que l'any anterior i en paral·lel a nombrosos intents de negociació. El 20 d'octubre, Egipte va presentar una proposta d'acord que contemplava la formació d'un govern de consens, encara que la negativa de Hamàs a assistir a la reunió prevista va deixar en suspens qualsevol acostament. Al llarg de l'any, es van repetir les crides de Mahmud Abbas perquè Hamàs abandonés el poder a la Franja, juntament amb detencions i repressió mútua, sobretot amb el tancament d'organitzacions vinculades

a Hamàs a Cisjordània. **El punt àlgid de la tensió es va produir a la fi de juliol, quan l'explosió d'una bomba a la Franja va causar la mort de cinc membres de Hamàs i una menor.** Hamàs va respondre amb una operació contra el clan Hillis, vinculat a Fatah, que va causar la mort d'una desena de persones. Prop de 180 membres del clan van fugir a Israel i, després de ser obligats a tornar, 30 van ser detinguts per Hamàs. Els desacords entre Hamàs i Fatah també van estar relacionats amb la gestió del pas fronterer de Gaza amb Egipte, i amb el fet que Fatah mantingués el diàleg amb Israel al llarg de l'any malgrat el bloqueig israelià contra el territori de Gaza. La forta ofensiva militar israeliana sobre la Franja al final d'any tampoc va contribuir a reduir la tensió intrapalestina.

■ Països amb processos de pau o negociacions formalitzades (indicador n. 3)

3. Processos de pau

- El 83% dels contextos en situació de tensió o conflicte armat analitzats van tenir oberts diàlegs o negociacions formals, encara que la majoria van avançar amb dificultats.
- Durant l'any es van resoldre quatre contenciosos (Benin-Burkina Faso, Kenya, Colòmbia (ERG) i Líban) i a Sri Lanka es va desmobilitzar el grup TMVP.
- Els principals motius de crisi en els processos de negociació van ser, com altres anys, la desconfiança pel que fa als organismes o persones mediadores, la falta d'un alto el foc i les escissions en els grups armats.
- Va augmentar el nombre de casos en els quals tant el conflicte com la negociació es van regionalitzar.
- Es van aconseguir nombrosos acords parcials en països amb multiplicitat d'actors armats, com Mali, Somàlia, Sudan, Afganistan, Índia, Nepal, Pakistan, Tailàndia, Iraq i Palestina.
- El Govern burundès i el grup armat d'oposició FNL van arribar a un acord de pau el 4 de desembre com a resultat de la cimera regional celebrada a Bujumbura.
- A la R. Centreafricana, el Diàleg Polític Inclusiu va acabar al desembre amb les propostes de formació d'un Govern inclusiu, la celebració d'eleccions lliures, la posada en marxa d'un comitè de seguiment dels acords i d'una comissió de veritat i reconciliació.
- A Xipre es van multiplicar les mesures de confiança entre les dues comunitats i els seus dirigents.
- Diversos grups armats van sol·licitar negociar amb els Governos o van demanar mediacions externes, sense que fossin ateses les seves peticions de moment, com el MEND a Nigèria, l'ONLF a Etiòpia, les FDLR a la RD Congo, Hizbul Mujahedin al Pakistan, l'NDF-NPA a les Filipines, el KNU a Myanmar, o el PKK a Turquia.

En aquest apartat s'analitzen els conflictes i tensions en els quals es porten a terme negociacions per a arribar a un acord de pau, amb independència que aquestes negociacions estiguin formalitzades, es trobin en fase exploratòria, transcorrin satisfactòriament o, per contra, es trobin estancades o en plena crisi. També s'analitzen alguns casos en què les negociacions o exploracions són parcials, és a dir, que no abasten la totalitat dels grups armats presents en un país (el cas de l'Afganistan o l'Iraq, per exemple). La majoria de les negociacions es refereixen a tensions en les quals, malgrat que en l'actualitat no es produeixen enfrontaments armats de consideració, les parts no han arribat a un acord definitiu per a acabar amb les hostilitats i els contenciosos pendents. Les negociacions, per tant, tenen sentit per a evitar el començament o el ressorgiment de nous enfrontaments armats. Després d'aclarir alguns conceptes, en aquest capítol s'analitza l'evolució de cada procés per regions geogràfiques, els principals motius de crisis detectats durant les negociacions de l'any, i, finalment, es mostra la "temperatura de la pau" a través d'un índex mensual que reflecteix l'evolució d'un grup seleccionat de processos.

3.1. Processos de pau: definicions i tipologies

S'entén per **negociació** el procés pel qual dos o més parts enfrontades (ja siguin Governos o actors interns d'un sol país) acorden discutir les seves diferències en un marc concertat per a trobar una solució satisfactòria a les seves demandes. Aquesta negociació pot ser directa o a través de la facilitació de tercers. Normalment, les negociacions formals tenen una fase prèvia, o exploratòria, que permet definir el marc (format, lloc, condicions, garanties, etc.) de la futura negociació. Per **procés de pau** s'entén la consolidació d'un esquema de negociació, una vegada que s'ha definit l'agenda temàtica, els procediments a seguir, el calendari i les facilitacions. La negociació, per tant, és una de les etapes d'un procés de pau.

En funció dels objectius finals buscats i de la dinàmica seguida en les diferents fases de la negociació, la majoria dels processos de pau es poden catalogar en alguna d'aquestes cinc **categories o models**, encara que alguna vegada es pugui donar el cas d'un procés que combini dues categories:

- a) Desmobilització i reinserció de milícies i grups armats.
- b) Repartiment del poder polític, militar o econòmic.

- c) Intercanvi (pau per democràcia, pau per territoris, pau per desocupació, pau per reconeixement de drets, etc.).
- d) Mesures de confiança.
- e) Fórmules d'autogovern o "arquitectures polítiques intermèdies".

3.2. Evolució dels processos de pau

En aquest apartat s'analitza la situació de 70 contextos en situació de conflicte, dels quals 58 (83%) tenen oberts diàlegs o negociacions formals (vegeu taula 3.1.) amb independència de la seva evolució positiva o negativa, cosa que representa una dada significativa i esperançadora, i reafirma la tendència històrica, no exempta de dificultats, que la immensa majoria dels conflictes acaben en una taula de negociació i no acaben amb la victòria militar d'una de les parts. Els països en els quals encara no hi ha negociació amb grups armats (o s'han trencat) són Angola (FLEC), Níger (MNJ), Etiòpia (ONLF), Txad (UFR), Algèria (OQMI), Colòmbia (FARC i ELN), Filipines (Abu Sayyaf), Índia (CPI-M), Sri Lanka (LTTE), Turquia (PKK) i Txetxènia (diverses milícies). Excepte en els dos primers casos (conflictes no resolts sense tenir categoria de "conflictes armats"), en els 10 restants es tracta de conflictes de major intensitat, considerats "armats".

En termes generals, l'any 2008 va presentar nombroses dificultats per a avançar en els processos de pau. **En el 30% dels casos les negociacions han anat bé o han acabat de forma satisfactòria.** En un percentatge similar les negociacions han anat malament, casos que sumats als 12 a en què no hi ha hagut negociacions, representen gairebé un 40% de casos fallits. Cal assenyalar, no obstant això, que s'han resolt cinc conflictes o tensions (Benin – Burkina Faso, Burundi, Kenya, Colòmbia (ERG) i el conflicte intern del Líban), tot i que el de Burundi es refereix als grans conflictes armats que tenien la resolució pendent. A més, a Sri Lanka es va desmobilitzar el TMVP. També són interessants les deu exploracions que s'assenyalen en el quadre, i que podrien concretar-se en negociacions al llarg del 2009. En termes generals, com s'indica al final del capítol, han sorgit abundants moments de crisi en els processos de negociació, per la qual cosa la "temperatura de la pau" va continuar baixant com en els últims cinc anys.

Com en anys anteriors, i sobre una mostra de 250 casos, els motius que solen provocar moments de crisi o paràlisi en les negociacions solen seguir un patró pel que fa a la seva freqüència, i presenten poques diferències respecte als anys anteriors. **Destaquen els problemes que es presenten respecte al model negociador,** particularment per les diferències amb les persones o organismes encarregats de la facilitació, especialment

Taula 3.1. Situació de les negociacions al final del 2008

Bé (11)	Amb dificultats (16)	Malament (14)	En exploració (11)	Resoltes (6)
<i>Mali (ADC)</i>	Nigèria (Delta Níger)	<i>Senegal (Casamance)</i>	<i>Etiòpia (OLF)</i>	<i>Benin-Burkina Faso</i>
Somàlia (GFT-ARS moderada)	RD Congo (CNDP)	<i>Etiòpia-Eritrea</i>	Ruanda (FDLR)	<i>Kenya</i>
<i>Txad-Sudan</i>	<i>Uganda (ADF)</i>	Somàlia (GFT-ARS facció radical)	Sudan (Darfur)	<i>Burundi (FNL)</i>
RCA (APDR)	<i>Índia (NDFB)</i>	Uganda (LRA)	Afganistan (Heizb-i-Islami)	<i>Colòmbia (ERG)</i>
RCA (UFDR)	<i>Índia (NSCM-IM)</i>	Sàhara Occ. – Marroc	<i>Índia (DHD-J)</i>	<i>Sri Lanka (TMVP)</i>
<i>Nepal (UDMF)</i>	Índia-Pakistan	<i>Colòmbia (AUC)</i>	Índia (Hizbul-Mujahedin)	<i>Líban</i>
<i>Nepal (FRNF)</i>	Pakistan (Balutxistan)	Índia (ULFA)	<i>Nepal (TSJP)</i>	
<i>Xina-Taiwan</i>	Filipines (MILF)	Pakistan (Nord-oest)	<i>Nepal (MVK)</i>	
Tailàndia (TUSU)	<i>Filipines (MNLF)</i>	Filipines (NPA)	<i>Xina-Tibet</i>	
<i>Xipre</i>	<i>Geòrgia-Rússia</i>	Indonèsia (Papua Occidental)	<i>Myanmar (KNU)</i>	
<i>Israel-Síria</i> ¹	<i>Kosovo</i>	<i>Myanmar (NLD)</i>		
	<i>Armènia-Azerbaidjan</i>	<i>Geòrgia (Abkhàzia)</i>		
	<i>Iraq (Moqtada al-Sadr)</i>	<i>Geòrgia (Ossètia Sud)</i>		
	Israel-Palestina	Israel (Hamàs)		
	<i>Palestina</i>			
	Iemen (al-Houthi)			

(En cursiva s'assenyalen els conflictes i tensions no resolts i que no estan en fase de lluita armada o que, a l'acabament de l'any, no es poden catalogar com a "conflictes armats". Les negociacions classificades com a "resoltes" al final de l'any no impliquen que puguin donar-se posteriors rebrots de violència en aquests contextos).

Quadre 3.1. Principals motius de crisi en les negociacions de l'any

Molt freqüents

- Desconfiança o rebuig envers alguns mediadors
- Combats en paral·lel
- Escissions i dissidències en els grups armats
- Tensions amb els països veïns
- Divergències fonamentals en els temes a discutir (precondicions)

1. El 28 de desembre, després de l'atac israelià sobre Gaza, el Govern siri va suspendre les negociacions amb el Govern d'Israel.

Bastant freqüents

- Incompliment d'acords previs
- Violacions de l'alto el foc
- Dificultats per a formar un Govern de coalició
- Existència de llistes terroristes
- Crisi política interna
- Exigència prèvia d'un alto el foc, cessament d'hostilitats o desarmament
- Exigència prèvia d'amnistia per part dels grups armats
- Intervenció de forces militars estrangeres
- Detenció d'algun dels líders o intermediaris de grups armats

Altres motius

- Dificultats per a reconciliar comunitats dividides
- Desconfiança envers els comandaments o missió d'una operació de manteniment de la pau
- Exigència de negociacions directes, sense mediadors externs o interferències estatals
- Desmobilització parcial d'un grup armat
- Desacords sobre el rol de la Cort Penal Internacional
- No-reconeixement del grup armat o exigència per part del grup del seu estatus de bel·ligerant
- Absència de líders significatius en les negociacions
- Comportament de les empreses transnacionals
- No-reconeixement de la representativitat d'alguns negociadors
- Desacord o frau en els resultats electorals o en els termes per a celebrar eleccions
- Sorgiment de nous grups armats
- Divergències sobre el repartiment del poder polític
- Assassinat de líders de l'oposició armada
- Retirada de les missions d'observació de l'alto el foc
- Presa de decisions fonamentals de manera unilateral
- Interferències del poder judicial
- Retard en la posada en marxa d'una operació de manteniment de la pau
- Proliferació de mediadors
- Manca de seguretat per als negociadors dels grups armats
- Manteniment de la pràctica del segrest o absència d'alliberaments
- Presència de noves estructures paramilitars vinculades al narcotràfic
- Desacord en el nombre d'efectius del grup armat
- Desacord sobre si el nom d'un grup polític podia fer referència al grup ètnic al qual pertany
- Problemes en la transició de grup armat o grup polític
- Colonització forçada
- Desacord en la composició de les missions d'observació
- Manca d'efectius o recursos en les operacions de manteniment de la pau

quan persisteixen combats més o menys esporàdics. Com altres anys, **les dissidències que es produeixen en els grups armats en el moment de negociar** van ser un altre motiu recurrent, juntament amb **les diferències relatives als temes de l'agenda, en particular quan alguna de les parts posa precondicions o "inamovibles"**. Com a novetat, durant el 2008 **va augmentar el nombre de casos de contextos en els quals les crisis afecten els països veïns**, evidenciant la "regionalització" de molts conflictes en els quals s'obren negociacions en algun dels països de la zona, sense que el procés sigui regional.

3.3. Evolució general de les negociacions de pau

Àfrica

a) Àfrica Austral i Occidental

Al llarg de l'any no es va produir cap acostament entre el Govern d'**Angola** i el grup armat d'oposició FLEC-FAC

que opera a la regió petrolera de Cabinda, el líder de la qual, Nzita Tiago, va llançar al maig un missatge a tots els partits polítics cabindesos perquè pressionessin el Govern d'Angola a obrir negociacions. L'últim intent de reobrir un diàleg es va produir a Brazzaville (Rep. del Congo), amb la intermediació de Pitra Petroff, exministre de l'Interior d'Angola, encara que sense aconseguir resultats.

Al mes de març, els Governos de **Benin i Burkina Faso** van arribar a un **acord històric sobre els territoris i les localitats que es trobaven en la disputada regió fronterera per a evitar que es produeixin conflictes**. D'aquesta manera els representants van signar un acord per a l'administració concertada i pacífica de la zona, comproment-se a no realitzar cap acte visible de sobirania en els 68 quilòmetres quadrats que comprenen les localitats de Koalou, Niorgou I i Niorgou II. Així ha quedat prohibida la instal·lació d'edificis d'ús militar o comissaries de policia, i també la presència de banderes en l'àrea. A més, la població tindrà l'opció de votar al país que triï. Igualment es crearà una comissió conjunta per a supervisar la instal·lació d'infraestructures de forma cooperativa entre els dos Governos, ja que la falta d'una delimitació clara de les fronteres havia pro-

vocat que aquests no invertissin en la creació d'infraestructures socials bàsiques.

A **Mali**, després de trencar-se un primer acord amb la mediació de la Fundació Gaddafi, **el Govern i el grup armat tuareg Aliança Democràtica per al Canvi (ADC) van arribar a un acord de cessament d'hostilitats, amb la mediació d'Algèria**. El líder de la facció, que des del 2007 va tornar a recórrer a la violència per a protegir les seves demandes, Ibrahim ag Bahanga, de la coneguda com a facció 23 de Maig o ATNM, no va enviar cap representant a aquesta reunió, cosa que va mostrar les divergències en l'interior del grup. Al finalitzar l'any, el president Amadou Toumani Touré, va convidar els rebels tuareg a dialogar i fer la pau durant una visita a les regions del nord del país. Touré va prometre visitar pròximament Kidal (bastió de la rebel·lió tuareg) després de participar en la cerimònia d'obertura d'una nova carretera que uneix el nord de Mali amb Níger.

A **Níger** el Govern va continuar sense reconèixer l'organització tuareg MNJ com a grup polític. És destacable que es va produir una escissió en aquest grup amb l'anunci de la creació d'un grup dissident denominat Front des Forces de Redressement (FFR). Al setembre, membres de l'MNJ es van reunir a Líbia amb grups Tuareg de Mali, ja que el Govern de Trípoli havia manifestat la seva disposició a intervenir amb els grups tuareg. A la fi de l'any, l'enviat especial del secretari general de l'ONU per al país, Robert Fowler, va ser segrestat a la regió de Tillabery, a 45 km de la capital Niamey. En un primer moment, l'FFR va afirmar que tenia el diplomàtic i tres persones més sota el seu control. No obstant això, en un segon comunicat emès pel president de l'FFR ho van desmentir.

Respecte a la situació a la regió del Delta del Níger, a **Nigèria, el líder del grup armat d'oposició MEND, Henry Okah, es va reunir amb el vicepresident nigerià, Goodluck Jonathan, a Sud-àfrica** i va establir un pacte informal perquè pogués participar en els acords de pau. El MEND va sol·licitar al Govern de Nigèria que acceptés la mediació de l'expresident nord-americà Jimmy Carter, que ja va intentar facilitar les negociacions el 1999. D'altra banda, l'assessor especial del secretari general de l'ONU per a la regió, Ibrahim Gambari, va presentar la seva renúncia després d'haver estat qüestionada la seva neutralitat per diversos representants de grups armats i organitzacions civils de la regió. El **Govern va crear un Comitè per a la Pau i la Resolució de Conflictes del Delta del Níger**, format per almenys tres líders de cadascun dels nou estats petrolers que componen la regió del Delta. El MEND va felicitar el President electe dels EUA, Barack Obama, pel seu triomf electoral i va sol·licitar que es comprometés en la recerca d'una solució negociada per al conflicte, reafirmant així el seu interès que els EUA s'impliquin en les negociacions. Al desembre, el MEND va cridar el Govern a iniciar un diàleg per a solucionar el conflicte i iniciar el desarmament dels seus combatents a canvi de l'alliberament del seu líder, Henry Okah. Per a aconseguir-ho, el MEND va confiar en diversos líders religiosos locals perquè iniciessin les negociacions amb l'Executiu nigerià.

Les tensions de la regió de **Casamance (Senegal)**, van continuar sense resoldre's definitivament, ja que fac-

cions dissidents del grup armat secessionista MFDC van continuar realitzant accions armades i van dificultar la tornada de les persones desplaçades. Un grup d'experts d'organitzacions agrícoles de Casamance va afirmar que l'augment dels preus dels anacards estava contribuint a l'enriquiment de l'MFDC a causa de l'augment dels beneficis obtinguts. Això podria explicar l'augment d'atacs contra la població civil camperola pel control dels cultius que, segons les mateixes fonts, són venuts posteriorment a Ziguinchor (capital de Casamance) o creuant la frontera amb Guinea-Bissau.

b) Corn d'Àfrica

El secretari general de l'ONU va instar el Consell de Seguretat de l'ONU a implicar-se més en la disputa fronterera entre **Eritrea i Etiòpia**, que es va agreujar durant l'any, tornant a la situació de l'any 2000. Prova d'això és que es van retirar els 1.700 cascos blaus presents a la zona, després del tall de subministraments per part d'Eritrea a la UNMEE. La Comissió de Fronteres entre ambdós països (EEBC) va manifestar que el seu mandat havia estat completat i que totes les qüestions administratives havien estat liquidades, deixant entreveure que les tensions només podien ser resoltes amb un diàleg de bona fe entre tots dos països. Al desembre, el ministre etiop d'Exteriors va destacar que el seu país sempre havia mantingut el discurs que la disputa podia resoldre's per mètodes pacífics d'acord amb el dret internacional. També va destacar que, en el moment actual, ha de ser Eritrea la que es pronunciï, ja que considera que l'absència actual de gestions és només responsabilitat d'aquest país.

A les regions d'**Ogaden i Oromiya (Etiòpia)**, el grup armat d'oposició **ONLF**, que opera a Ogaden, va fer una crida per a una mediació internacional que ajudi a obrir negociacions amb el Govern etiop, inexistents fins al moment. En la regió d'Oromiya, no obstant això, al final de novembre, un equip mediador va afirmar que **el Govern etiop havia acordat portar a terme converses de pau amb el grup armat d'oposició OLF** sense precondicions. El primer ministre, Meles Zenawi, per la seva banda, va anunciar que donava llum verda perquè es realitzessin aquestes converses, però va negar que poguessin portar-se a terme sense precondicions. Al gener, un grup de mediadors compost per tres ancians oromo ja es va reunir a Amsterdam amb els líders de l'OLF, Dawd Ebsa i Temin Yosuf, i van signar un acord per a dur a terme converses de pau amb el Govern acceptant en principi la Constitució etiop. Després d'això, el primer ministre Meles Zenawi es va posar en contacte amb l'equip mediador i li va comunicar que estava disposat a mantenir converses amb l'OLF, segons va destacar Berhanu Dinka, un dels ancians líders oromo i antic enviat especial del secretari general de l'ONU per als Grans Llacs. En aquest sentit, Etiòpia va acordar assistir a la taula de negociacions després d'haver analitzat el que es va denominar "pacte d'acord" signat a Amsterdam. Recentment aquests ancians havien mantingut discussions durant dos dies amb els 125 ancians més influents de diferents parts de la regió d'Oromiya, que van instar el grup rebel que escoltés al poble i es comprometés a portar a terme converses de pau sense més demora. Posteriorment, el

Govern, per recomanació de l'Oficina del Perdó del Ministeri de Justícia, va procedir a l'alliberament de 44 membres de l'OLF després de fer-se pública la decisió governamental de mantenir converses de pau, que podrien iniciar-se el 2009. L'antic líder i fundador de l'OLF, Ababiya Abajobir, que va ocupar diversos càrrecs en el grup, va anunciar que la lluita armada no era el camí per aconseguir els objectius del poble oromo. A més, va afirmar que representants del Govern federal i del Govern regional d'Oromiya apostaven pel diàleg polític.

A **Kenya**, després de la violència del principi d'any per acusacions de frau en les eleccions legislatives i presidencials de desembre del 2007, la UE i els EUA van pressionar el president Mwai Kibaki perquè acceptés una mediació internacional o iniciés un diàleg amb el líder de l'oposició. Al principi del primer trimestre, i amb els bons oficis del president de torn de la UA, es va acceptar la mediació de l'exsecretari general de l'ONU, Kofi Annan, que a l'abril va aconseguir que **l'oposició política i el Govern del president Mwai Kibaki arribessin finalment a un acord de repartiment del poder**, de manera que el que el líder opositor Raila Odinga es va convertir en el nou primer ministre del país del nou gabinet de coalició. Està previst que el 2009 el nou Govern treballi en la redacció d'una nova Constitució que posi fi als greuges vinculats a la terra, a la distribució de la riquesa i del poder.

Respecte a **Somàlia**, on el conflicte va causar més de 7.500 morts l'any 2008, les institucions del país van estar llargament parilitzades per desacords interns, malgrat els nombrosos intents d'arribar a un acord estable per a governar el país. **El Govern Federal de Transició (GFT) i la facció moderada de l'ARS liderada per l'islamista Sheikh Sharif Ahmed es van reunir a Djibouti, amb la facilitació de les Nacions Unides, i van pactar un acord de cessament d'hostilitats i de cooperació política entre les parts.** Després es van comprometre a un repartiment de poder i a una ampliació del Parlament com a possible via per arribar a la pau. Les parts van acordar l'extensió del mandat del GFT per dos anys més. El Parlament serà ampliat amb 200 escons més que seran ocupats per l'ARS, i el GFT passarà a denominar-se el Govern d'Unitat. 75 escons més es destinaran a la societat civil, incloent dones i membres de la comunitat empresarial. En l'àmbit intern, el president i el Primer Ministre del GFT van arribar a un acord després de 10 dies de discussions a Addis Abeba, sota la mediació del Govern etíop, per a intentar resoldre les diferències entre tots dos i posar fi a la greu crisi de governabilitat en el si del GFT, però en acabar l'any es van reiniciar les tensions. D'altra banda, el primer ministre etíop, Meles Zenawi, va anunciar la retirada al final de l'any de les tropes que es trobaven a Somàlia des de fa ja gairebé dos anys en suport al GFT contra la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI). Al desembre va dimitir el nou primer ministre, Mohamed Mohamud Guled, que havia assumit el càrrec una setmana abans, per a facilitar el procés de pau al país. També cal assenyalar que la UA i els EUA van fer una crida a les Nacions Unides perquè promoguessin una missió internacional per al país,

*A Kenya,
l'oposició política
i el Govern van
arribar a un acord
de repartiment del
poder després
de la forta onada
de violència del
principi d'any*

però França va dubtar de la decisió i el secretari general de l'ONU va manifestar que les condicions no eren favorables. Per la seva banda, la Lliga Àrab va reiterar la seva voluntat de participar en la força multinacional que pogués desplegar-se a Somàlia. **La IGAD va nomenar l'antic ministre kenyà Kipruto Kiowa mediador en cap per al procés de pau** a Somàlia, que s'encarregarà de coordinar totes les iniciatives en vigor. En acabar l'any, no obstant això, i com a nova mostra de la crisi interna del govern, **el president del GFT, A. Yusuf Ahmed, va presentar la seva dimissió davant el Parlament somali**, al qual va traspassar la responsabilitat de la conducció del país.

A la regió de **Darfur (Sudan)**, a l'inici de l'any va començar el desplegament de la missió conjunta de pau UA-ONU (UNAMID), encara que amb problemes d'efectius i de material per a portar a terme la seva missió. Durant l'any es van multiplicar els països i institucions facilitadores de forma excessiva, fet que va dificultar obrir un procés de pau amb perspectives d'èxit.

El grup armat d'oposició JEM va demandar negociacions de pau directes amb el Govern, i va reclamar que era l'únic grup armat important que es manté a la regió. Per a restablir el diàleg, el líder del JEM, Khalil Ibrahim, va sol·licitar que l'exsecretari general de l'ONU, Kofi Annan, fos el mediador. Mentrestant, el fiscal de la Cort Penal Internacional (CPI) va demanar una ordre d'arrest per al president del Sudan, Omar al-Bashir, cosa que va dividir el Consell de Seguretat de l'ONU i va polaritzar les parts que intervenen en el conflicte. Representants de les agències humanitàries de les Nacions Unides i dels grups armats d'oposició més rellevants que operen a la regió, JEM i SLA-Unity, es van reunir a Ginebra (Suïssa), sota els auspicis del Centre per al Diàleg Humanitari, amb la finalitat de millorar la protecció de la població civil. Per la seva banda, **el president del Sudan, Omar al-Bashir, va anunciar una nova iniciativa de pau per a Darfur denominada Suen People's Initiative**, amb la qual volia reunir els representants de tots els partits polítics nacionals, de la societat civil i de les diferents forces polítiques i tradicionals de Darfur, incloent els grups armats que no van signar l'acord de pau de Juba. Diversos sectors van considerar que aquesta iniciativa intentava contrarestar l'ordre de captura llançada per la CPI contra el President sudanès. Cal destacar igualment que **Qatar va actuar de facilitadora en els últims mesos de l'any**, complementant la tasca que ja realitzava el Govern del Sudan Meridional. El JEM es va mostrar disposat a discutir la proposta de pau per a Darfur promoguda per Qatar, que no va acabar de concretar-se al final de l'any. Al desembre, una organització que agrupa més de 50 ONG sudaneses, Suen Consortium, va publicar un informe en el qual denunciava el segrest de milers de persones d'ètnies no àrabs a Darfur, que posteriorment eren forçades a treballar per a membres de l'Exèrcit i les milícies janjaweed. El secretari general de l'ONU, en el seu últim informe sobre la missió de pau UNAMID, va assenyalar que al final de l'any només s'havia aconseguit el desplegament del 53% de les tropes necessàries per a afrontar les tasques de protecció de la població, lluny del 80% a què s'aspirava inicialment per al 2008.

La falta d'implementació d'aspectes substancials de l'acord de pau global, signat el 2005, va aguditzar les tensions a la regió petrolífera del **Sudan Meridional**, on l'SPLA es va enfrontar amb milícies de la tribu àrab misseriya recolzades per tropes de l'Exèrcit sudanès a Abyei durant el mes de maig.² Aquesta situació va fer que el partit presidencial, NCP, i l'SPLM, braç polític de l'SPLA, reiniciessin el diàleg sobre la delimitació de la frontera nord-sud. Finalment es va optar per la **creació d'una administració interina per a Abyei, gestionada de manera conjunta per representants de l'SPLM i l'NCP**, a més de **traslladar la decisió sobre la delimitació de la frontera al Tribunal Internacional d'Arbitratge de l'Haia**. No obstant això, les dues parts van incrementar la seva presència militar al terreny, juntament amb les pràctiques de reclutament al Kordofan Meridional, contradient la seva voluntat expressa d'utilitzar el diàleg com a únic mecanisme per a la resolució de disputes i amb el consegüent augment de la tensió a la zona.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

A **Burundi**, el grup armat d'oposició FNL, que manté negociacions amb el Govern, es va reincorporar al mecanisme de verificació de l'alto el foc i va acordar amb el mediador sud-africà un pla en dues fases: els primers sis mesos se centrarien exclusivament en la finalització de la desmobilització, desarmament i reintegració dels combatents de les FNL en els cossos i forces de seguretat. Respecte al reconeixement com a partit polític, des del govern es va advertir que el grup hauria de canviar el seu nom primer, ja que l'actual constitució prohibeix que els partits tinguin una etiqueta ètnica. Inicialment, les FNL van mantenir una actitud negativa pel que fa a aquesta condició. Cal destacar, no obstant això, que a l'agost es va celebrar una entrevista entre el president Pierre Nkurunziza i el líder de les FNL, Agathon Rwaswa, per primera vegada des de juny del 2007. Els dos líders van decidir reunir-se dues vegades per setmana, i van mostrar interès per acabar amb el conflicte. **El 4 de desembre, el Govern burundès i el grup armat d'oposició FNL van arribar a un acord de pau com a resultat de la cimera regional celebrada a Bujumbura**. A la cimera van assistir, a més del president Pierre Nkurunziza i el líder de les FNL, Agathon Rwaswa, el president ugandès i capdavanter de la Iniciativa Regional de Pau (que agrupa prop de vint països), Yoweri Museveni, i altres líders de la regió i actors clau en el procés de pau, com ara el president de Zàmbia, Rupiah Banda, els primers ministres de Ruanda i Tanzània, el vicepresident de Kenya i participant en el procés mediador, Kalonzo Musyoka, el president de la Comissió de la UA, Jean Ping, i el mediador principal sud-africà, Charles Nkqula, entre d'altres. Segons el comunicat anunciat després de la cimera, **les dues parts es van comprometre a un alto el foc definitiu, a la modificació del nom del grup armat per a evitar les connotacions ètniques, requisit perquè les FNL poguessin registrar-se com a partit polític, tal com estableix la Constitució, a un repartiment del poder i al desarmament del grup**

armat. A més, el comunicat destacava que el president Pierre Nkurunziza es comprometia a integrar les FNL, a cedir 33 càrrecs del Govern a membres de les FNL, i a procedir a l'alliberament de tots els presoners polítics i dels combatents que hi hagi entre ells, que haurien de dirigir-se a les àrees d'acantonament. El comunicat afegia que la implementació de l'acord havia d'engegar-se abans del 31 de desembre.

Sobre el procés que se segueix al **Txad**, els òrgans militars de la UE van donar llum verda al mes de gener a la missió de manteniment de la pau de la UE a la frontera entre el Txad i la R. Centreafricana (EUFOR RCA/TCHAD). Davant les dificultats per a donar continuïtat als diàlegs de pau, el president Déby va sol·licitar de nou ajuda al seu homòleg libi, Muammar al-Gaddafi, per a restaurar la pau al país. Per la seva banda, l'enviat del grup armat d'oposició RFC, Adoum Desallah, es va reunir amb el negociador del Govern, Adoum Togoï. Posteriorment **es van iniciar contactes a Trípoli entre el Govern txadià i una delegació de l'RFC**, liderat per Timane Erdimi. El president txadià Idriss Déby, no obstant això, va reiterar el seu rebuig al diàleg amb la coalició rebel Aliança Nacional, a la qual va acusar d'estar recolzada pel Sudan. Prova d'això és que els principals líders de la rebel·lió txadiana es van reunir a Khartoum per a organitzar una direcció política comuna, amb l'objectiu de relançar l'oposició al règim de Idriss Déby. A la fi de novembre, **els moviments rebels d'aquest país van decidir unir-se en una nova estructura denominada Unió de les Forces de la Resistència (UFR)**. Després de diverses setmanes de negociació a Khartoum, aquesta nova coalició va incloure l'Aliança Nacional (unió d'una desena de grups rebels) encapçalada pel general Nouri, també líder de l'UFDD, l'UFDD-Fundamental d'Abdelwahid About Mackaye, l'RFC de Timane Erdimi (malgrat que ja havia entrat en un diàleg incipient amb el Govern) i l'UFCD del coronel Adouma Hassaballah. En un manifest signat pels diferents líders, aquests van prometre una transició de 18 mesos després de la caiguda del règim d'Idris Déby. La UFR tindria un president i quatre vicepresidents. Al novembre, el secretari general de l'ONU va proposar l'enviament d'una missió de manteniment de la pau de 6.000 cascos blaus que per a reemplaçar l'EUFOR.

Respecte al conflicte a la **R. Centreafricana**, cal assenyalar que es van produir divisions en el si del grup armat d'oposició UFDR. Michel Djotodia i Abakar Sabone, president i portaveu de la UFDR, van ser alliberats després d'haver estat detinguts per Benin, fet que va obrir un espai per a la negociació. Mentrestant, el representant especial del secretari general de l'ONU al país, François Lonseny Fall, es va reunir per primera vegada en dos anys al nord-oest del país amb el líder de l'APRD, Jean Jacques Demafouth. Posteriorment, **el Govern i els grups armats d'oposició APRD i UFDR van signar a Libreville un Acord de Pau Global, sota els auspicis de la CEMAC**. El Govern i els moviments armats del país van arribar a un nou acord per a relançar el Diàleg Polític Inclusiu (DPI), que es va iniciar al desembre. El Govern es va comprometre a revi-

2. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

sar la polèmica llei d'amnistia que va obligar l'APRD a retirar-se dels acords de pau. El comitè organitzador del DPI va proposar sis personalitats perquè presidissin els treballs. Al final de novembre, l'expresident burundès Pierre Buyoya (1996-2003) va ser designat president del DPI per decret presidencial, mentre que el grup armat d'oposició APRD va condicionar la seva participació en el Diàleg Polític Inclusiu a l'alliberament de 15 dels seus partidaris empresonats i al lliurament de les restes de set membres del grup executats. Al final de desembre, i amb la facilitació del Centre per al Diàleg Humanitari i les Nacions Unides, **el DPI va acabar amb les recomanacions de la formació d'un Govern inclusiu, la celebració d'eleccions lliures, la posada en marxa d'un comitè de seguiment dels acords i d'una comissió de veritat i reconciliació.** En el diàleg van participar antics presidents del país, com André Koulingba i Ange-Félix Patassé, aquest últim deposat pel cop d'estat de François Bozizé; el líder de l'APRD, Jean-Jacques Demafouth, el líder de l'UFDR, Damane Zakaria; el líder de l'UFR, Florent N'Djadder; i Abakar Sabone, que lidera una facció separada de l'UFDR, l'MLCJ. No obstant això, el líder de l'FDPC, Abdoulaye Miskine, no va estar present en el DPI a causa de l'emboscada de què va ser víctima el seu grup al novembre, però el seu líder es va traslladar a Líbia per a participar en el procés.

Amb relació a la contínua inestabilitat a l'est de la **RD Congo**, cal destacar que al gener es va celebrar a Goma una Conferència sobre la pau, la seguretat i el desenvolupament de les províncies de Kivu Nord i Kivu Sud, iniciativa que no va ser suficient per a resoldre els nombrosos problemes de la regió. El grup armat d'oposició hutu FDLR va fer una crida per a mantenir converses de pau amb el Govern tutsi de Ruanda, sota els auspicis de la comunitat internacional. Per la seva banda, el grup armat d'oposició tutsi CNDP, liderat pel coronel Laurent Nkunda, va fer una crida a Alemanya i algun altre país perquè realitzessin tasques de mediació entre ells i el Govern de la RD Congo. Davant l'escalada de la violència al final de l'any, diversos països de l'Àfrica Austral que formen part de la SADC, liderats per Angola, van anunciar que estaven considerant l'enviament de tropes per a protegir les Forces Armades congoleeses, cosa que significaria encara més regionalització del conflicte. En acabar l'any Nkunda va reiterar tres demandes: converses directes amb el Govern, protecció de les minories i integració dels seus soldats i administradors que controlen les àrees rebels en les Forces Armades i el Govern. Paral·lelament, faccions de les FDLR (RUD-Urunana), combatents Mai-Mai i les seves famílies, algun membre aïllat del CNDP i centenars de combatents pertanyents a l'FNI i l'FRPI van lliurar les armes a la MONUC. **El Govern congolès va acceptar la demanda de celebració de converses de pau directes amb la milícia CNDP de Laurent Nkunda, sota els auspicis de les Nacions Unides** i del seu enviat especial, Olesegun Obasanjo, a Kenya. No obstant això, ni el president congolès ni el líder rebel van encapçalar les seves respectives delegacions. A més, el Govern congolès va convidar també la vintena de grups armats presents a l'est de la RD Congo i que van formar part de l'acord de Goma del gener del 2008 i del procés Amani, cosa que va causar el rebuig del CNDP, que va afirmar que no s'asseuria amb ells. Tanmateix, en el

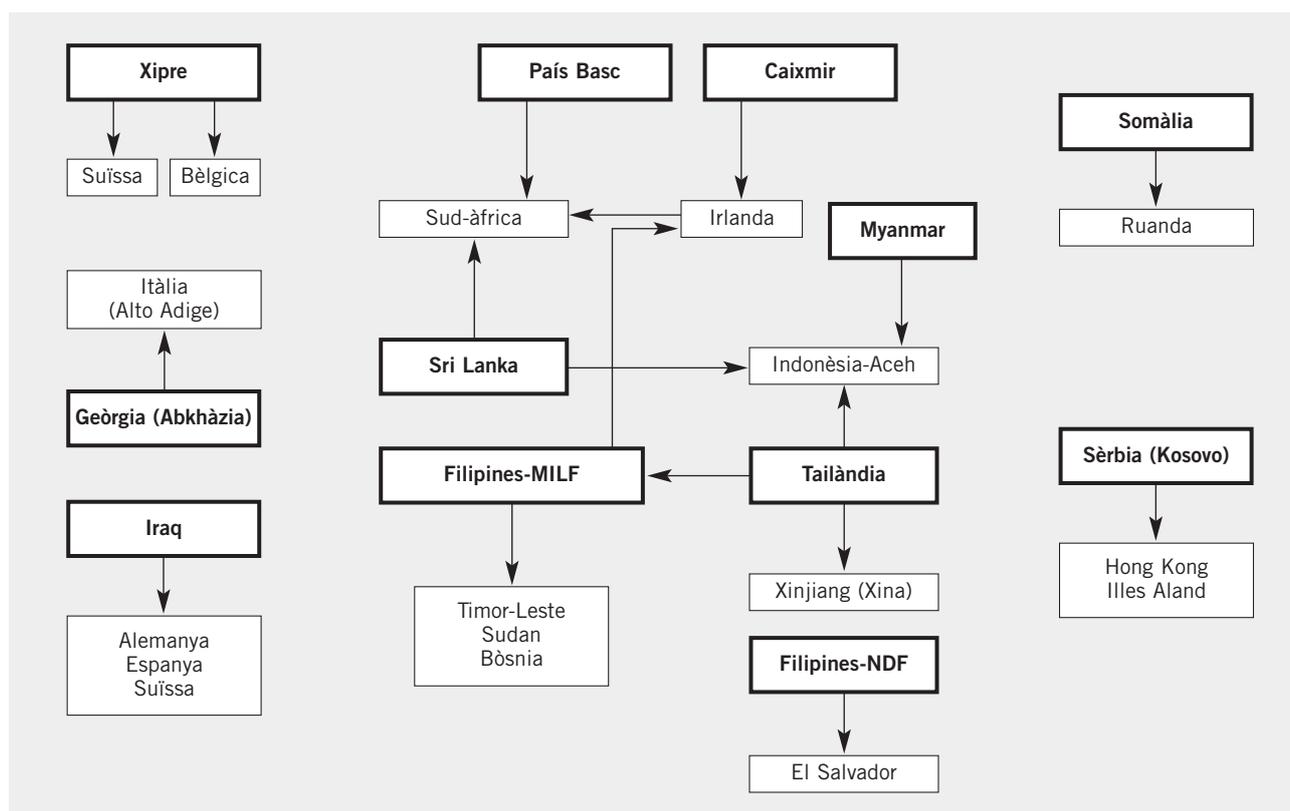
moment de l'inici de les converses no va aparèixer cap d'aquests grups, per la qual cosa les dues delegacions van iniciar les converses a porta tancada. No obstant això, després de tres dies de converses, Obasanjo va destacar que les converses es trobaven bloquejades per dues dificultats. En primer lloc, per la voluntat del grup armat de discutir sobre la situació global de la RD Congo i no simplement del conflicte a Kivu Nord, i, en segon lloc, per l'absència de poder de decisió de la delegació rebel en les converses. També al desembre, els ministres d'Exteriors de la RD Congo, Alexis Thambwe Mwamba, i de Ruanda, Rosemary Museminali, van arribar a un acord a Goma per a dissoldre el grup armat d'oposició hutu ruandès FDLR, la presència del qual a l'est de RD Congo era vista com una de les causes de la persistència del conflicte. El ministre congolès va afirmar que la implementació d'aquest pla involucrarà forces estrangeres, com la missió de manteniment de la pau de l'ONU o soldats de l'organització d'Àfrica Austral SADC, que va oferir l'enviament de tropes per a intentar pacificar la zona. Les FDLR, per la seva banda, van sol·licitar un acord que els permeti tornar a Ruanda i actuar com un partit polític. Finalment cal esmentar que en acabar l'any les autoritats tradicionals africanes (reis, sultans, xeics i caps comunitaris), agrupats en un Fòrum presidit per Jean Gervais Tchiffi Zie, de Côte d'Ivoire, es van reunir per a intervenir en els conflictes del país i presentar una proposta a la cimera africana que s'ha de celebrar el gener del 2009 a Addis Abeba.

A **Uganda**, les negociacions entre el Govern i el moviment armat d'oposició LRA es van veure dificultades per les dissidències produïdes en aquest grup a partir de l'assassinat del Sotscomandant i negociador, Vincent Otti, per membres del seu propi grup, i pels **continus canvis de l'equip negociador**. Malgrat això, el Govern i l'LRA van arribar a un acord inicial per a jutjar els crims de l'LRA amb mètodes tradicionals locals, però la Cort Penal Internacional (CPI) va amenaçar reiteradament amb capturar el líder de l'LRA, Joseph Kony, de manera que **Kony va continuar amenaçant amb no signar la pau fins que es retirés l'ordre de captura**. Davant d'aquesta situació "d'impasse", l'Exèrcit de la RD Congo i les Nacions Unides van iniciar una operació militar per a intentar contenir les accions del líder de l'LRA, que no es va presentar quatre vegades a les cerimònies previstes per a signar l'acord de pau. Per aquest motiu, es va desmantellar l'Equip de Monitoreig del Cessament d'Hostilitats, davant el continuat incompliment del cessament. Al final de desembre, les Forces Armades del Sudan meridional, RD Congo i Uganda, amb el suport tecnològic dels EUA, van llançar una nova operació militar conjunta contra les bases de l'LRA al parc nacional de Garamba, situades al nord-est de la RD Congo. D'altra banda, **el grup armat d'oposició ADF va acordar iniciar converses de pau formals amb el Govern**, segons va destacar l'OIM, organització que va intervenir en les negociacions.

d) Magrib

Al llarg de l'any 2008 no es va aconseguir a **Algèria** cap tipus d'avenç per posar fi a les accions terroristes de l'organització Al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI). Al marge d'aquesta absència de negociacions, cal assen-

Figura 3.1. Els miralls de la pau

Nota: Encara que tots els conflictes i els seus processos de pau o negociació corresponents són diferents, solen existir aspectes, sia per la seva metodologia, els seus objectius o per altres raons, que expliquen que atreguin l'atenció. En aquest quadre es reflecteixen processos en els quals els actors, sia governamentals o actors armats, han estudiat, observat o viatjat a altres regions per a conèixer més de prop el desenvolupament del procés. Així es creen interessants miralls en què hom pot trobar inspiració per a encarar les pròpies dificultats.

yalar que al novembre el Parlament va aprovar la modificació de la Constitució per a poder ampliar el nombre de mandats del president, que fins aleshores eren només dos.

Sobre el contenció relatiu al **Sàhara Occidental**, es van celebrar sense resultats dues rondes de negociacions a Manhasset, prop de Nova York, sota els auspicis de les **Nacions Unides**, per la qual cosa el Consell de Seguretat va adoptar per unanimitat una resolució en la qual va fer una crida a les parts perquè entressin en una fase de negociacions més intensiva i substantiva. També les va animar perquè continuessin amb les converses sense precondicions. L'enviat especial del secretari general de l'ONU per al Sàhara Occidental, Peter van Walsum, va declarar que a causa de la inexistència de pressió sobre El Marroc per a abandonar la seva demanda de sobirania sobre el territori del Sàhara Occidental, la independència no era una proposta realista. Posteriorment es va veure obligat a dimitir, sense que al final de l'any hi hagués un acord entre les parts per a substituir-lo. A la fi d'any, i davant la impossibilitat de celebrar una nova ronda a Nova York, el monarca marroquí va anunciar una reforma per a transferir el poder al Sàhara Occidental i a altres regions. El rei també va anunciar l'establiment d'una comissió consultiva per a proposar un "concepte general de regionalització", i va encarregar al Govern l'elaboració d'un esborrany de projecte de descentralització que inclogués la creació de noves províncies. Aquestes propostes podrien interpretar-se com l'abandonament provisional de les nego-

ciacions intervingudes per les Nacions Unides.

Amèrica Llatina

A **Colòmbia** no es va poder obrir al llarg de l'any cap negociació amb els grups armats que operen al país. Les **FARC** van patir revessos importants amb l'assassinat i la captura de diversos dels seus dirigents. A més, el màxim líder del grup, Manuel Marulanda, àlies "Tirofijo", va morir a mitjan any. L'alliberament d'algunes persones segrestades va generar multitudinàries manifestacions en contra de la pràctica del segrest. També va haver-hi manifestacions en contra de les víctimes de l'Estat i del paramilitarisme. Per tant, l'anomenada "parapolítica" i posteriorment la "farcpolítica" van allunyar les possibilitats d'obrir diàlegs amb els escamots i van tensar les relacions entre el President del país i el sistema judicial. El Comissionat de Pau, Luis Carlos Restrepo, va declarar a més que d'ara endavant el Govern buscava el diàleg directe amb les FARC, sense l'ajuda de mediadors, després d'estigmatitzar totes les persones que en els últims anys havien intentat establir ponts entre la guerrilla i el Govern colombià. A final d'any, les FARC van acceptar positivament l'intercanvi epistolar proposat per un ampli grup de personalitats colombianes, amb la participació de països d'Amèrica Llatina disposats a acompanyar el procés, i es van comprometre a alliberar sis persones segrestades durant el mes de gener del 2009.

Amb relació a l'**ELN**, i davant la falta d'avenços, el Govern va donar per acabat el procés de diàleg amb aquest grup, que per la seva banda va manifestar que no considerava útil continuar els acostaments amb el Govern colombià. Durant l'any es va produir la **desmobilització de l'Exèrcit Revolucionari Guevarista**, ERG, petita organització guerrillera escindida de l'ELN el 1992. Paral·lelament, van continuar les denúncies sobre la **presència de noves estructures de grups paramilitars a diferents parts del país, molt vinculats al narcotràfic**. El president Uribe va ordenar l'extradició als EUA de 14 caps paramilitars que estaven reclosos en presons colombianes i acollits per la Ley de Justicia i Paz. L'OEA va estimar que almenys 140.000 persones havien estat reconegudes com a víctimes dels crims del paramilitarisme. Al desembre, el vicepresident Francisco Santos va admetre que des del 2005 es tenia coneixement que membres de les Forces Armades cometien assassinats de civils, per a després presentar-los com a guerrillers morts en combat, però que no va ser fins el 2008 que es van tenir proves contundents dels fets. El vicepresident, en nom de l'Estat, va demanar perdó a les víctimes i es va comprometre perquè cap d'aquests crims quedés impune.

Àsia

a) Àsia Meridional

A l'**Afganistan**, on s'intenta obrir diàlegs per separat amb grups talibans, una assemblea a Kabul en la qual

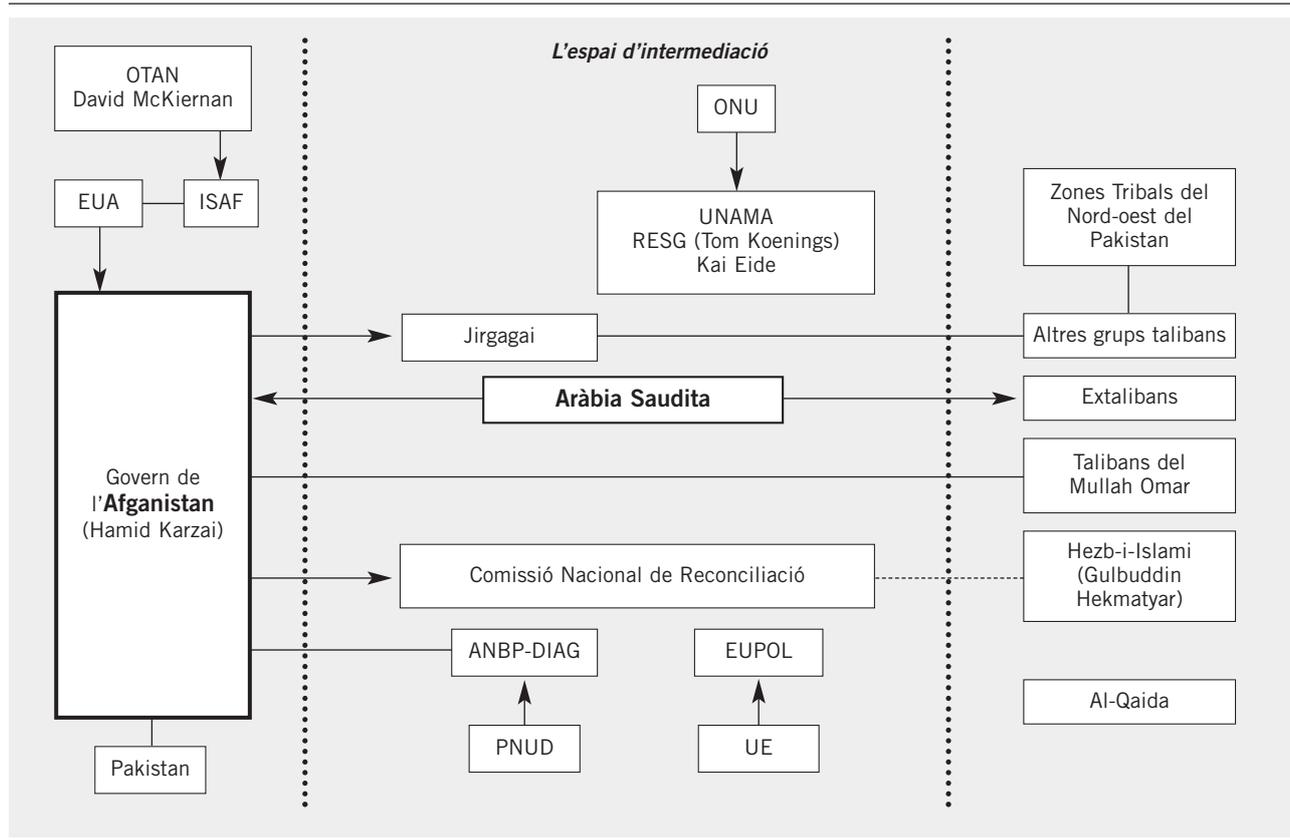
van participar milers de persones entre polítics i representants de la societat civil, va acordar mantenir trobades amb les milícies talibanes i els grups de Hezb-i-Islami per a preparar el terreny per unes possibles negociacions amb el Govern. **El president Hamid Karzai va revelar que havia sol·licitat a l'Àràbia Saudita que facilités unes negociacions de pau amb els líders talibans**.

El president afgà va sol·licitar a l'Àràbia Saudita la facilitació de negociacions amb els líders talibans

L'Àràbia Saudita es va oferir fins i tot per a donar asil polític al líder talibà Mullah Omar, però al final d'any aquest va assenyalar que rebutjava qualsevol possibilitat de diàleg amb el president Hamid Karzai mentre les tropes dels EUA romanguessin al país. Cal assenyalar igualment que representants d'Afganistan i Pakistan es van reunir en una mini-jirga (assemblea tradicional) i van acordar mantenir converses amb la insurrecció dels seus respectius països si aquests accedien a acatar les Constitucions de cada país. Com a aspecte significatiu de la situació que vivia el país i l'augment del control per part dels talibans, el comandant de les forces de l'OTAN i dels EUA al país, David McKiernan, va assenyalar que la reconciliació en l'àmbit local amb els insurgents i els líders locals podria ser un procés amb èxit en un país amb escassa tradició de Govern centralitzat, i sí d'autonomia local i tribal. Al desembre, Turquia va assenyalar que acolliria la segona cimera trilateral per a facilitar el diàleg entre l'Afganistan i el Pakistan, i promoure la pau a la regió.

Dels diversos conflictes que afecten l'**Índia**, cal destacar que a l'estat d'**Assam** el primer ministre de la regió, Tarun Gogoi, va afirmar que no era optimista pel que fa a una solució negociada per al conflicte amb el

Figura 3.2. Les negociacions amb els talibans de l'Afganistan

grup armat d'oposició **ULFA**, mentre aquest mantingués la seva presència a Bangla Desh. No obstant això, va reiterar **la disposició del Govern a mantenir converses amb l'ULFA sense condicions prèvies. El grup armat d'oposició DHD (J) o Black Widow (escindit del DHD) va declarar unilateralment un alto el foc** i va transmetre al Govern un llistat de peticions manifestant la seva voluntat de portar a terme negociacions de pau, que van ser rebutjades pel govern central. L'altre grup armat que opera a Assam, l'NDFB, va lliurar al Govern un document amb les seves demandes, cosa que podria permetre que s'obriessin negociacions. Al final d'any, el Govern va anunciar l'extensió de l'alto el foc per sis mesos més, després de que el grup expulsés el seu líder per estar implicat en una sèrie d'atemptats. El nou líder del grup va manifestar al final d'any que no s'havia de culpar tota l'organització pels actes individuals d'alguns dels seus membres, i va reiterar que el grup mantenia l'alto el foc i que desitjava presentar-se a les properes eleccions parlamentàries índies. Un altre grup armat d'oposició que opera a Assam, el KLNLF, va afirmar a la fi d'any que estava disposat a mantenir negociacions de pau amb el Govern si s'aturaven les operacions militars en contra seva. Les declaracions van tenir lloc després que diversos dels seus principals campaments al districte de Karbi Anglong haguessin estat destrossats. Com a novetat, la Universitat de Guwahati va celebrar al desembre una trobada en la qual van participar organitzacions de la societat civil i representants d'organitzacions armades que mantenen acords d'alto el foc, entre els quals es troben els líders del batalló 28 de l'ULFA, i representants del DHD. Els participants en la trobada van destacar la necessitat de la creació d'un organisme que pugui facilitar un procés de pau a tota la regió del nord-est de l'Índia. A l'estat de **Nagalandia**, el Govern va demanar a l'**NSCN-IM** que destaqués els elements de la constitució que podrien ser reformats per a arribar a una solució al conflicte. **El grup armat va expressar la seva voluntat d'establir una relació de caràcter federal amb el Govern central.** Al desembre, es va celebrar una nova ronda de negociacions entre el Govern indi i el grup armat d'oposició NSCN-IM a Amsterdam. Des de l'any 1997, any en què es va decretar un alto el foc, s'han celebrat més de 50 rondes de negociacions sense que s'hagin produït avenços substantius en el procés de pau.

Sobre el conflicte **Índia-Pakistan** per la regió del **Caixmir**, el grup armat d'oposició **Hizbul Mujahedin va afirmar que consideraria una oferta de treva si provenia de fonts respectables.** Tots dos països van continuar aplicant mesures de confiança, encara que amb menys intensitat que en els anys precedents; d'aquesta manera, el Pakistan va convidar l'Índia a una reunió amb l'objectiu d'iniciar relacions comercials a través de la Línia de Control, i **el Govern pakistanès va anunciar la creació d'un comitè parlamentari per a tractar la qüestió del Caixmir**, amb l'objectiu de crear un consens sobre aquesta qüestió i sobre el procés de pau amb l'Índia. El Primer Ministre indi va reiterar de nou que les fronteres no es podien eliminar, però que es podien convertir en irrellevants. Finalment, una sèrie de greus atemptats a la ciutat índia de Mumbai, que van causar prop de 200 víctimes mortals a final d'any, va posar en perill les relacions entre ambdós països, que es van

comprometre a investigar conjuntament els fets. Els dos països van suspendre indefinidament el procés de diàleg compost, marc en el qual han transcorregut les negociacions de pau. Fonts diplomàtiques van assenyalar que l'atmosfera actual, marcada pel convenciment indi que els atemptats de Mumbai van ser perpetrats per grups o persones amb base a Pakistan, feia impossible que les negociacions poguessin continuar. El Govern indi, no obstant, no va acusar directament el Govern pakistanès. El Pakistan, per la seva banda, va assenyalar que prosseguir amb el procés de diàleg era d'interès per a totes dues parts, i representants del Govern indi van assenyalar que la guerra entre els dos països no era una opció, i que no es tractava d'una qüestió únicament vinculada a la disputa pel Caixmir sinó que calia emmarcar-la en un context de terrorisme global.

A la regió de **Terai (Nepal)**, el Govern va manifestar al començament de l'any que no negociaria amb les faccions Goit i Jawala Singh del grup armat d'oposició JTMM per les seves tendències criminals. En canvi, **el Govern i la coordinadora d'organitzacions madhesi United Democratic Madhesi Front (UDMF) van arribar a un acord que va permetre més participació de la població madhesi en les institucions nepaleses.** El Govern també va arribar a un **acord de cinc punts amb el grup Federal Republican National Front (FRNF)** que agrupa diverses organitzacions madhesi, en similars termes a l'anterior. Per la seva banda, el Ministre per a la Pau i la Reconstrucció, Ram Chandra Poudel, va afirmar que es celebrarien converses de pau amb els grups armats de la regió a Janakpur, al districte de Dhanusha. Per la banda governamental, la coalició dels set partits que forma el Govern va acordar l'aprovació d'una llei per a permetre introduir reformes en la Constitució relatives a les demandes de les organitzacions madhesi de Terai. En acabar l'any, **15 de les 40 organitzacions armades que operaven a Terai havien accedit a iniciar un procés de pau**, i el Govern tenia ja alguns ministres d'origen madhesi. A la fi de novembre el grup armat d'oposició **TSJP** va formar un equip de tres persones encapçalat pel seu portaveu per a mantenir negociacions amb el Govern, i altres grups van anunciar que podrien iniciar negociacions. Setmanes després, el Govern nepalès va iniciar de manera formal negociacions amb diversos grups armats d'oposició que operen a la regió de Terai. Les negociacions van tenir lloc després de diversos mesos de contactes informals amb l'oposició armada madhesi. El ministre per a la Pau i la Reconstrucció va assenyalar que **la primera trobada formal s'havia mantingut amb l'organització denominada MVK**, i que més endavant també mantindrien trobades amb altres organitzacions. Com a resultat d'aquestes converses, el Govern i el grup armat van arribar a un acord de quatre punts, pel qual es retirarien els càrrecs contra els insurgents i es tractaria l'organització com un partit polític. A canvi, l'MVK interrompria les seves activitats armades. Malgrat això, les principals organitzacions armades madhesi, JTMM i TA, no havien acordat formalment mantenir negociacions de pau.

Al Pakistan, es van multiplicar durant l'any els fronts conflictius més enllà de les zones que es consideren en aquest apartat, en les quals es duen a terme negocia-

cions. A la província del **Balutxistan**, el recentment nomenat governador, Nawab Zulfiqar Ali Magsi, va afirmar pocs dies abans de ser nomenat que els problemes de la regió només podrien resoldre's per la via negociada, i el partit governamental PPP va establir un comitè per a organitzar una conferència en la qual participaran tots els partits polítics amb l'objectiu d'abordar els greuges soferts per la població de la província. Per la seva banda, **els principals grups armats d'oposició balutxis, el BLA, BRA i BLF, van anunciar que suspènen les seves activitats armades per un període indefinit**, encara que van persistir els enfrontaments. Posteriorment, el Govern va anunciar un full de ruta per a la resolució del conflicte a la província.

A les àrees tribals del Pakistan (**FATA**), frontereres amb l'Afganistan, **les faccions enfrontades a l'Agència Kurram van signar un acord per a posar fi a les hostilitats**. L'acord va ser signat per 100 ancians a la ciutat de Parachinar. Les autoritats locals i els líders tribals del Waziristan Nord van arribar a un acord que pretendria reviure l'acord de pau signat el setembre del 2006 entre les milícies talibà i el Govern pakistanès. **El Govern de la província de la Frontera Nord-occidental va nomenar un comitè ministerial encarregat d'iniciar un procés de diàleg amb els diferents grups armats d'oposició** i va decidir reactivar el sistema de jirgues —assemblees tradicionals— per a resoldre la qüestió de la violència armada. Per contra, el comandant talibà Baitullah Mehsud, líder del grup armat d'oposició TTP, va suspendre la seva participació en les negociacions de pau amb el Govern després que aquest renunciés a retirar les tropes (prop de 100.000 efectius) de les àrees tribals. Més endavant es va arribar a un primer acord amb la insurrecció talibana Tehrik-i-Taliban, liderada per Maulana Fazlullah a Swat, encara que posteriorment van suspendre les negociacions de pau amb el Govern. En canvi es va acordar un **cessament complet d'hostilitats amb la milícia talibana de Darra Adamkhel, liderada pel comandant Tariq. En aquest mateix sentit es va pronunciar els talibans de Mardan**. Una assemblea de líders tradicionals (jirga) representant de les faccions enfrontades a l'agència de Kurram (FATA) van acordar a l'octubre l'observació d'un alto el foc fins al 31 de desembre i van afirmar que cooperarien amb el Govern per a aconseguir la pau a la zona. Com a nota negativa, els freqüents atacs aeris dels EUA al territori, que van provocar la mort de nombrosos civils, van posar en perill els fràgils acords aconseguits al llarg de l'any amb les tribus assenyalades. Malgrat això, el president Asif Ali Zardari va expressar la seva voluntat de continuar reunint-se de manera quinzenal amb els líders tribals i escoltar els seus suggeriments.

A **Sri Lanka**, el grup armat d'oposició LTTE va informar a membres del partit TNA que estava preparat per a reiniciar negociacions amb el Govern sempre que aquest es comprometés a posar fi a les operacions militars en la seva contra. Malgrat això no es va aconseguir obrir cap negociació al llarg de l'any. En canvi, **el grup armat TMVP (liderat pel coronel Karuna i sorgit com a escissió de l'LTTE) va accedir a desarmar-se**.

b) Àsia Oriental

Amb relació al contenciós entre la **Xina i Taiwan**, el candidat del Partit Nacionalista de Taiwan (Kuomintang), Dt. Ying Jeou, va obtenir el 58,4% dels vots en les eleccions presidencials de començament d'any davant el candidat del fins aleshores oficialista Partit Democràtic Progressista (PDP), que va obtenir el 41,5% dels sufragis. Després de vuit anys de tibants relacions entre la Xina i Taiwan, **el nou President es va mostrar més conciliador amb el Govern xinès que el seu antecessor en el càrrec**, Chen Shui-bian, que a vegades havia insinuat la seva intenció de promoure la independència de l'illa. En aquest sentit, Dt. Ying Jeou es va mostrar favorable a la **creació d'un mercat comú, a l'establiment de vols directes, a l'impuls de les inversions mútues i a la possibilitat que turistes xinesos visitin Taiwan**. A més, Dt. Ying Jeou va proposar la **desmilitarització de la regió**. No obstant això, el nou President va descartar iniciar una negociació per a la reunificació dels dos països. A la fi d'any, i per primera vegada en gairebé 60 anys, ambdós Governos van acordar l'establiment de rutes aèries i marítimes directes. L'acord, que també preveia incrementar fins a més de 100 el nombre setmanal de vols de passatgers, permetrà reduir les despeses de l'intercanvi comercial entre els dos països.

Respecte als acostaments que van tenir lloc per a trobar una solució al conflicte del **Tibet, enviats del Govern xinès i del Dalai Lama es van reunir a Beijing per a abordar la gestió de la crisi**. Posteriorment es van realitzar diverses rondes de contactes, aparentment sense resultats factibles. Després d'una gran trobada amb exiliats tibetans, el Dalai Lama va declarar una vegada més que el Govern a l'exili no exigiria la independència del Tibet, sinó més autonomia, però davant la intransigència de la Xina, el Dalai Lama va declarar que el procés negociador quedava congelat fins que Beijing donés mostres de voluntat política.

c) Sud-est asiàtic

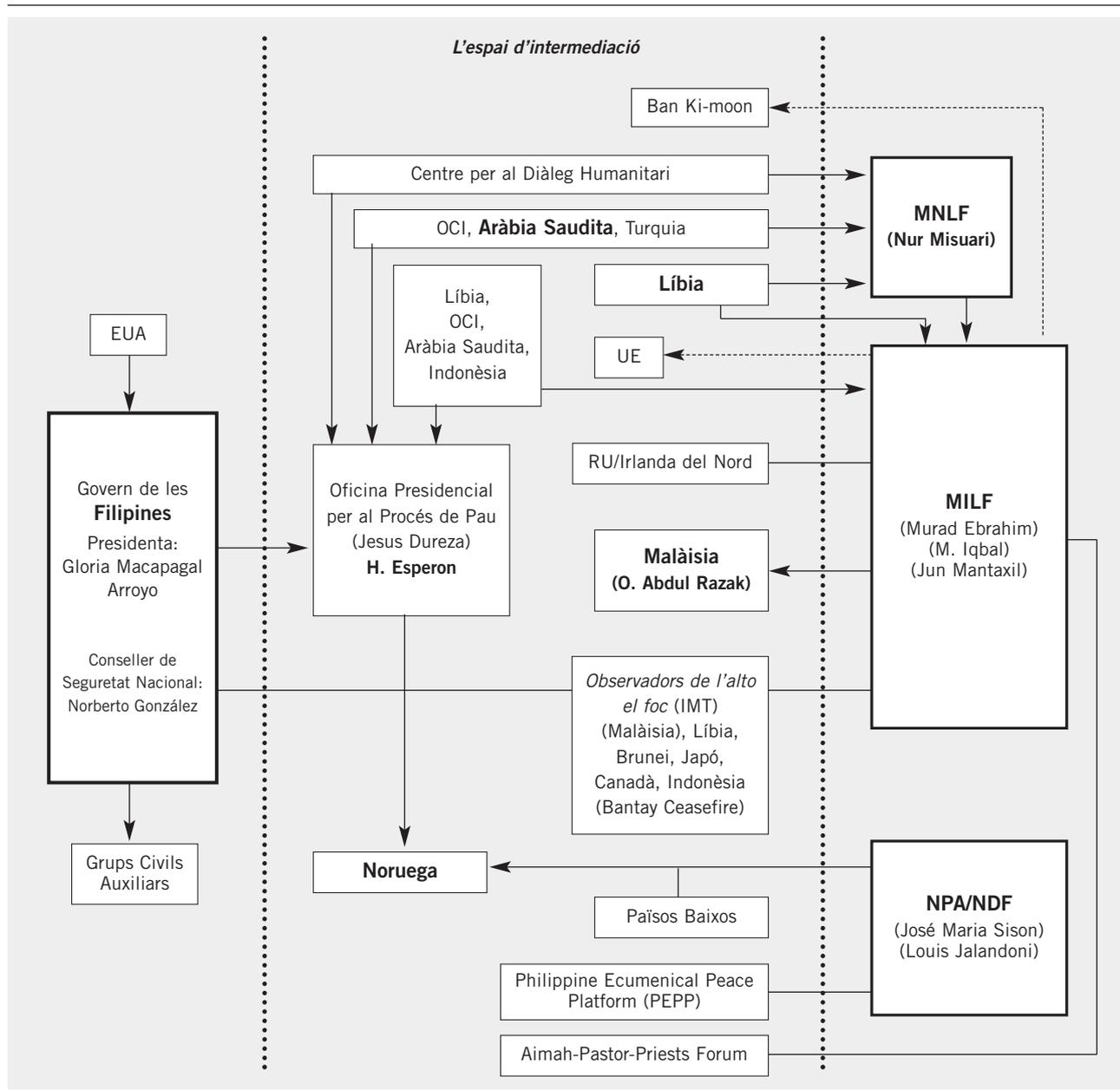
A les **Filipines**, on hi ha conflictes i diàlegs amb tres grups importants, la presidenta Gloria Macapagal Arroyo, va nomenar el fins aleshores cap de les Forces Armades, Hermogenes Esperon, nou Conseller Presidencial per al Procés de Pau, en substitució de Jesús Dureza. **L'organització política NDF, referent polític del grup armat d'oposició NPA, es va mostrar disposada a iniciar converses informals amb el Govern** amb l'objectiu d'abordar reformes econòmiques i polítiques, i de formalitzar les negociacions, interrompudes el 2004. Malgrat que no s'estan duent a terme negociacions formals, el Govern noruec va afavorir i va facilitar una trobada a Oslo entre el Govern filipí i l'NDF. Es va acordar la reactivació, després de quatre anys d'inactivitat, d'un comitè conjunt de supervisió de la situació en matèria de drets humans i de dret internacional humanitari. **Noruega i l'NDF van estudiar la possibilitat d'organitzar diversos actes acadèmics que, encara que no formessin part dels contactes informals que han mantingut les parts en els últims anys, ajudessin el Govern i l'NDF a tornar a la taula de negociació**. En una segona trobada a Oslo, celebrada al novembre, les converses van fracassar per l'intent del Govern que la represa

de les negociacions oficials fos precedida per una declaració d'alto el foc perllongat. A més, l'NDF també va considerar com a precondition que la represa de les negociacions hauria de respectar els acords d'anteriors negociacions. Finalment, cal destacar que el Govern va anunciar una suspensió de les operacions militars (SOMO, per les seves sigles en anglès) durant el 24 i 25 de desembre i el 31 de desembre i l'1 de gener. En anys anteriors també s'havien suspès les operacions militars durant les festes nadalenques. L'NPA va declarar també un alto el foc per les mateixes dates.

Respecte a les negociacions amb el **MILF**, aquest grup va declarar que no acceptaria un acord en el qual el Parlament tingués la potestat de modificar els continguts d'un acord de pau. El ministre de Defensa filipí es va mostrar favorable a negociar amb el MILF en territori filipí, prescindint de les mediacions externes. El Govern, per la seva banda, va declarar la seva intenció de concedir l'exploració dels recursos naturals estratè-

gics a l'eventual Entitat Jurídica Bangsamoro que pogués derivar-se d'un acord de pau amb el MILF. El clima que hagués permès més acostament entre les parts es va trencar, no obstant això, quan el **Tribunal Suprem va suspendre la signatura del Memoràndum d'acord sobre Territoris Ancestrals**, hores abans que el Govern filipí i el MILF es disposessin a rubricar el document a Malàisia. A més, el MILF va considerar inadmissible la condició presentada pel govern d'exigir el desarmament complet d'aquest grup d'oposició abans de reiniciar les negociacions, fet que va provocar la ruptura de les negociacions al setembre. El Govern va manifestar que la nova estratègia seria la del diàleg directe amb les comunitats locals. Posteriorment, **el MILF va sol·licitar la participació del secretari general de l'ONU i va declarar que estava disposat a reprendre les converses de pau si rebien el suport d'una organització internacional que facilités les negociacions i supervisés els compromisos adquirits**. El MILF va citar la UE com un possible garant en una eventual represa de les negociacions.

Figura 3.3. **El procés de pau a les Filipines**

Quant al grup armat d'oposició **MNLF**, els equips negociadors del Govern i del grup es van reunir a Istanbul (Turquia), i van declarar la seva intenció de presentar propostes per a reformar la llei que suposadament hauria d'haver incorporat els principals aspectes de l'acord de pau signat entre totes dues parts el 1996. **A causa de les divisions internes en l'MNLF, l'Executiu filipí va sol·licitar ajuda a l'OCI per a solucionar la recent crisi en el lideratge d'aquest grup.** També es van produir divisions internes en el si del MILF, que van frustrar les expectatives d'aconseguir acords amb el MILF i l'MNLF abans d'acabar l'any. A més, autoritats de la província de Bukidnon van declarar que el líder i fundador de l'MNLF, Nur Misuari, estava portant a terme activitats de reclutament i reorganització del grup a diverses localitats de la província. Tanmateix, **un tribunal va autoritzar Nur Misuari a viatjar a l'Aràbia Saudita**, on es va reunir amb el rei i va visitar diverses localitats del país.

Respecte a **Papua Occidental (Indonèsia)**, l'Assemblea del Poble Papú i el Consell Legislatiu Papú van expressar la seva oposició a la proposta presentada en el Parlament indonesi de dividir les actuals dues províncies de Papua Occidental en quatre. El Parlament indonesi va anunciar la seva intenció d'aprovar una llei perquè la província de Papua Occidental pogués beneficiar-se de la llei d'autonomia especial aprovada el 2001.

A **Myanmar** van continuar els judicis contra opositors polítics del país, sense avenços al llarg de l'any, malgrat alguns gestos, com el fet que la Junta Militar autoritzés una trobada d'Aung Sant Suu Kyi, líder opositora i Premi Nobel de la Pau, amb membres del seu partit, l'NLD. Al maig es va celebrar un referèndum sobre la nova Constitució, enmig d'acusacions de frau, i la Junta Militar va anunciar també la celebració d'eleccions generals al 2010. Quant als conflictes amb la minoria karen, el líder del grup armat d'oposició KNU, Mahn Sha, va morir després de ser trotejat a casa seva a Tailàndia per desconeguts. Malgrat això, **la nova direcció del KNU va assenyalar que estava disposada a mantenir converses de pau amb el Govern de Myanmar sempre que es donessin determinades condicions.** També cal assenyalar que es van produir enfrontaments entre els grups armats d'oposició karen KNLA i DKBA a les proximitats de la frontera amb Tailàndia. Finalment cal esmentar que **Indonèsia podria estar preparant un pla per a ajudar la Junta Militar en una transició cap a la democràcia** basada en la seva experiència.

Al Sud de **Tailàndia**, i després de la formació d'un nou Govern, al començament de l'any el ministre d'Interior va declarar que el **Govern es plantejava concedir cert grau d'autonomia a les províncies del sud, de majoria musulmana.** Líders del Thailand United Southern Underground (**TUSU**), una organització que agrupa **11 grups armats secessionistes, van anunciar en diversos canals de televisió l'inici d'un alto el foc** al sud del país, després de diversos mesos de converses informals amb els líders de la insurrecció. Aquestes converses, en les quals no van participar directament membres del Govern, van tenir la cooperació de Malàisia i de diversos Governos europeus, entre els quals es troba Suïssa.

També cal assenyalar que el Govern de Tailàndia es va reunir a porta tancada a Indonèsia amb cinc representants musulmans del sud del país, sota la mediació del vicepresident indonesi, Yusuf Kalla. Al final d'any, el Parlament va triar com a nou primer ministre el líder del Partit Demòcrata, Abhisit Vejjajiva, que es va convertir en el cinquè mandatari en els dos últims anys, i va anunciar un nou enfocament per a resoldre el conflicte i la creació d'una nova estructura politicoadministrativa a la zona.

Europa

a) Sud-est d'Europa

A **Xipre**, durant l'any es van multiplicar els gestos i les mesures de confiança entre les comunitats grega i turca. **Els líders polítics de les dues comunitats de l'illa van acordar reprendre les negociacions per a buscar una solució definitiva al conflicte**, van decidir reunir-se una vegada per setmana i es van mostrar d'acord en principi amb la sobirania única, la ciutadania comuna i personalitat internacional per a la futura federació. El sotssecretari general per a Afers Polítics de les Nacions Unides, Lynn Pascoe, va liderar un equip que es va desplaçar a Xipre per a avaluar les necessitats que afronta el procés de diàleg. Al final d'any van prosseguir les negociacions entre els líders polítics d'ambdues comunitats de l'illa, abordant, entre d'altres, qüestions relatives a delictes federals, tema sobre el qual es va arribar a una convergència gairebé absoluta, i a la policia federal, assumpte sobre el qual continuaran discutint en les properes trobades. **El president grecoxipriota, Demetris Christofias, de visita a Xipre, va afirmar al novembre que la solució proposada per al conflicte sobre la base d'una federació bizonal i bicomunal durà a un únic estat, federal, de sobirania única i d'identitat**

internacional i nacionalitat única. Segons Christofias, s'evolucionarà des de la República de Xipre a una federació, una visió que en la seva opinió Turquia i els líders turcoxipriotes no comparteixen. Christofias va assenyalar que la solució no consistia en què els dos estats iniciessin una nova relació, sinó que només després d'haver arribat a un acord i signat una solució entre les dues comunitats podrien emergir dos estats

constituents de la federació. Al desembre es van celebrar dues noves rondes del procés negociador encapçalat pels líders de les dues comunitats de l'illa, sota els auspicis de l'ONU. L'agenda de les trobades continua centrada en el govern i el repartiment de poder. En aquest apartat, els dos líders van abordar en la seva trobada del 2 de desembre aspectes relatius a l'administració pública, mentre que en la del 16 de desembre es van centrar en les relacions exteriors i els poders del Govern federal. En paral·lel a les trobades d'alt nivell, van continuar celebrant-se les reunions dels equips tècnics d'ambdues parts.

Quant a **Kosovo**, a mitjan febrer el Parlament va aprovar per unanimitat la **proclamació de la independència** de la fins aleshores província sèrbia. Poc després, el Parlament kosovar va aprovar la nova constitució, que estableix que Kosovo és una república parlamentària, secu-

lar i democràtica. El secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va fer públic el seu pla de reconfiguració de la UNMIK, pel qual la missió EULEX de la UE queda sota el paraigua de l'ONU i del seu representant especial. **L'Assemblea General de l'ONU, per la seva banda, va aprovar amb 77 vots a favor, sis en contra i 74 abstencions, la proposta del Govern serbi de sol·licitar al Tribunal Internacional de Justícia el seu dictamen sobre la legalitat de la declaració unilateral d'independència de Kosovo.** A la fi de l'any, el Consell de Seguretat de l'ONU va establir que el desplegament de l'EULEX es portarà a terme al llarg de Kosovo, a partir de desembre, seguint consultes amb les parts interessades i tenint en compte de manera específica les circumstàncies i preocupacions de totes les comunitats. El desplegament estarà coordinat per la UNMIK. EULEX té previst desplegar-se per tot Kosovo, també per les àrees sèrbies, i disposarà de 1.900 efectius, incloent jutges, fiscals, policies i oficials de duanes i de presons. No obstant això, a les zones de majoria sèrbia, el personal local de les àrees de policia i justícia podrà seguir rendint comptes davant la UNMIK, mentre que a les zones albaneses treballaran en el marc del ministeri d'Interior i en col·laboració amb l'EULEX.

Sobre el conflicte de **Turquia** amb el grup armat d'oposició kurd **PKK**, el President de Turquia, Abdullah Gül, va descartar tota negociació amb aquest grup, i va afirmar que una solució política amb el grup armat seria impossible, ja que es tracta de terroristes. El Primer Ministre turc, Recep Tayyip Erdogan, va anunciar que el Govern planejava invertir prop de 12.000 milions de dòlars en un programa de cinc anys de finançament de projectes per al desenvolupament econòmic del sud-est turc. Malgrat la negativa a negociar, **el KCK, nom amb el qual també es coneix el PKK, va apel·lar en un nou comunicat difós pel congrés Nacional del Kurdistan (KNK) a buscar una solució dialogada al conflicte,** i va afirmar que en cas de resposta positiva del Govern estaven disposats a assumir totes les seves responsabilitats i a obrir una nova fase en la qual les armes no tindran cabuda en la resolució de la qüestió kurda. Com a mesura significativa cal esmentar que una nova llei permetrà a la Corporació Turca de Ràdio i Televisió (TRT) la dedicació d'un dels seus canals a 24 hores d'emissió en kurd. Un altre esdeveniment important va ser que el Consell Nacional de Seguretat (MGK) va anunciar mesures de reestructuració de les institucions que lideren la lluita contra el PKK. Alguns diaris van descriure aquest canvi com **el possible traspàs al poder civil del lideratge en la persecució del PKK.** El partit DTP va enviar al Primer Ministre i a tots els diputats un llibre de propostes de solució per a la qüestió kurda. Dos líders del PKK, Murat Karayilan i Zübeyir Aydar, van felicitar Barack Obama en una carta oberta per la seva victòria en les eleccions presidencials dels EUA i li van demanar que aprofités les relacions dels EUA amb Turquia per a contribuir a solucionar el conflicte kurd pel diàleg. Durant l'any, el PKK va fer dues declaracions d'alto el foc en dates religioses islàmiques, una prop de la fi del Ramadan i l'altra a la fi de l'any, de nou dies de durada. En paral·lel, no obstant això, un tribunal de Turquia va condemnar a deu anys de presó la política kurda Leyla Zana per pertinença a una organització terrorista, en referència al PKK. Zana ja havia estat empresonada el 1994 per prendre possessió del

seu escó parlamentari amb un discurs en kurd, i va romandre a la presó fins el 2004. Al final de l'any, i segons mitjans de comunicació turcs, Turquia, l'Iraq i l'Administració regional kurda del nord de l'Iraq estaven elaborant un pla de diverses fases per a abordar la violència del PKK. En aquest, els dos principals partits kurds de l'Iraq, el Partit Democràtic del Kurdistan (KDP), de Massoud Barzani, i la Unió Patriòtica del Kurdistan (PUK), de Jalal Talabani, havien decidit treballar junts contra les activitats del PKK. No obstant això, **el primer ministre del Govern kurd del nord de l'Iraq, Nechirvan Barzani, va afirmar que la seva Administració no emprendre accions armades contra el PKK. Al seu torn, va manifestar que la qüestió kurda era un problema polític** i no una qüestió de terrorisme, i que les demandes democràtiques kurdes haurien de ser satisfetes per vies pacífiques. Segons Barzani, el diàleg és essencial per a definir el problema correctament.

b) Caucas

Quant al conflicte entre **Armènia i l'Azerbaidjan** sobre l'enclavament de Nagorno-Karabakh, durant l'any va persistir el qüestionament del format mediador de l'OSCE per part de l'Azerbaidjan. Com a novetat en l'esquema d'actors per a solucionar el conflicte, cal esmentar que diplomàtics de Turquia i d'Armènia es van reunir a Suïssa per a avançar en la normalització de les relacions entre els dos països. **Turquia va proposar crear un nou mecanisme regional per a solucionar el conflicte, que inclouria Armènia, Azerbaidjan, Geòrgia, Rússia i Turquia, guiades per la Plataforma per a la Cooperació i l'Estabilitat al Caucas.** El president de l'Azerbaidjan, per la seva banda, va reiterar la seva posició favorable a un pla de resolució per etapes, en el qual primer es posés fi al control d'Armènia de les àrees que pertanyen a l'Azerbaidjan i es permetés la tornada de la població desplaçada. També va emfatitzar la importància de crear condicions que afavoreixin la consolidació de confiança entre les parts, encara que sense concretar les mesures a prendre. El text contemplava que la resolució del conflicte hauria de basar-se en els principis i normes del dret internacional, però no va resoldre el dilema entre la integritat territorial i el dret a l'autodeterminació. Un altre punt de la resolució va ser l'afirmació que la resolució pacífica del conflicte hauria d'anar acompanyada de garanties internacionals vinculants sobre tots els aspectes i en totes les fases de l'acord. Al desembre, el ministre d'Exteriors àzeri, Elmar Mammadyarov, va afirmar en el marc de la cimera de l'OSCE a Hèlsinki que la Declaració de Moscou entre Armènia, l'Azerbaidjan i Rússia constituïa una bona base per a la resolució del conflicte, i va assenyalar que la propera trobada entre els presidents armenis i àzeris tindria lloc al començament del 2009. Per la seva banda, **l'ambaixador de l'Iran a l'Azerbaidjan, Naser Hamidi Zare, va afirmar que l'Iran estava disposat a ajudar a resoldre el conflicte** de Nagorno-Karabakh, i va assenyalar que l'Iran ha fet propostes a l'Azerbaidjan sobre aquesta qüestió.

Durant l'any es va produir un nou enfrontament militar entre **Geòrgia** i Rússia per les regions d'**Abkhàzia** i **Ossètia del Sud**. A Ossètia del Sud, a la fi de febrer el parlament de l'autoproclamada República d'Ossètia

del Sud ja va fer una crida a la comunitat internacional perquè reconegués la seva independència. Més endavant, el Primer Ministre rus, **Vladimir Putin, va afirmar que Rússia hauria de promoure la integració econòmica amb Ossètia del Sud** i retirar les barreres administratives de la frontera comuna. Al març, Geòrgia va presentar una proposta de reformulació del JCC per a Ossètia del Sud, convertint-lo en un format 2+2+2, que va ser rebutjada per Ossètia del Sud. Quant a **Abkhàzia**, el president georgià, Mikheil Saakashvili, va anunciar un nou pla de pau per a resoldre el conflicte, que oferia al territori allò que el Govern georgià va titllar d'“autonomia il·limitada” dintre de Geòrgia. La proposta de pau va ser rebutjada pels líders abkhazos. En el tercer trimestre de l'any va haver-hi enfrontaments militars entre Geòrgia i Rússia, com a conseqüència de l'augment de la tensió a les regions d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, i **Rússia va reconèixer formalment la independència d'Ossètia del Sud i Abkhàzia**. Setmanes després, els mandataris rus i francès van acordar en una reunió celebrada a Moscou complementar un acord del mes d'agost, pel qual les tropes russes es retirarien de les zones de Geòrgia fora d'Abkhàzia i Ossètia del Sud en el termini d'un mes, després del desplegament de mecanismes internacionals. Els ministres d'Exteriors de la UE van donar el seu suport a la creació de la Missió de la UE de Supervisió a Geòrgia.

Rússia, Geòrgia, Abkhàzia i Ossètia del Sud van valorar positivament les converses informals mantingudes el 19 de novembre a Ginebra, afavorides per l'ONU, la UE i l'OSCE, que també van qualificar de constructiva la reunió, a diferència de la primera trobada mantinguda a l'octubre, que va haver de ser suspesa per diferències sobre el procediment i format. La reunió es va fer en dos grups de treball, l'un dedicat a seguretat i l'altre a la població desplaçada, en els quals van estar representades totes les parts de manera individual. Els participants es van mostrar d'acord a **elaborar un mecanisme de prevenció i gestió d'incidents diaris**, i també a reflexionar sobre un règim d'alto el foc i de manteniment de la pau, i a establir zones de passada per a assegurar que els moviments de la població no seran obstaculitzats. Al desembre, les autoritats abkhazes van fer una crida a la represa de les converses setmanals a quatre bandes, conegudes informalment com les Sessions Chuburkhinji, paralitzades des de novembre del 2006, en les quals participaven representants d'Abkhàzia, Geòrgia, Rússia i observadors de l'ONU. D'altra banda, el líder abkhaz, Sergey Bagapsh, es va mostrar favorable a les noves converses internacionals de Ginebra, iniciades després de la guerra de l'agost. També cal assenyalar que el patriarca de l'església ortodoxa georgiana, Ilia II, es va reunir a Moscou amb el president

rus, Dmitry Medvedev, en el marc d'una visita d'una delegació religiosa georgiana al funeral del patriarca rus. El president de Geòrgia, Dmitri Saakashvili, havia valorat positivament la iniciativa de la reunió i transmès un missatge al president rus a través del líder religiós georgià. Al seu retorn, Ilia II va instar les autoritats de Geòrgia a aprofitar el *momentum* creat i a prosseguir amb el curs del diàleg.

Orient Mitjà

Respecte a l'**Iraq**, aquest país i l'Iran van signar a l'inici de l'any un memoràndum d'enteniment per a impulsar la cooperació bilateral en matèria de defensa amb relació al conflicte iraquetà. **L'expresident finlandès, Martti Ahtisaari, va revelar que havia tingut lloc a Finlàndia una conferència de tres dies en la qual van participar 36 personalitats polítiques iraquianes xiïtes, sunnites i kurdes**, amb la finalitat d'impulsar la reconciliació nacional a l'Iraq. L'ONU per la seva banda va formular, i posteriorment el Govern va aprovar, una proposta per a posposar durant un any les eleccions provincials a la controvertida regió de Kirkuk. El líder xiïta **Moqtada al-Sadr va anunciar la suspensió definitiva de les operacions de la seva milícia i la creació d'unitats d'elit que podrien continuar combatent**. Finalment és destacable que dirigents iraquians van negociar amb els EUA un acord que establia que les **tropes nord-americanes deixarien el país abans de la fi del 2011**, a menys que el Govern els demanés quedar-se. Els principals partits xiïtes i kurds van manifestar el seu suport, però els seguidors del clergue xiïta Moqtada al-Sadr s'hi van oposar, i el major bloc sunnita, l'Accordance Front, va sol·licitar que fos sotmès a referèndum. L'acord, confirmat pel parlament al novembre, va establir a més la celebració d'un referèndum abans de mitjan any vinent.

Sobre el conflicte entre **Israel i Palestina**, en aquest apartat s'analitzen tres dimensions que actuen en paral·lel: les relacions d'Israel amb l'ANP, les lluites internes entre grups palestins, i el conflicte entre Israel i Hamàs a la franja de Gaza. Tots els aspectes del conflicte van fluctuar durant l'any, encara que el fet més destacable va ser l'atac militar d'Israel contra la Franja de Gaza a la fi d'any. A l'inici de l'any es van dur a terme **contactes confidencials entre Israel i Hamàs a Suïssa**, i Hamàs va oferir un alto el foc a Israel a canvi de la fi dels atacs de l'Exèrcit israelià i la reobertura dels punts de trànsit de Gaza. Posteriorment, a mitjan any, i sota la mediació egípcia, Israel i Hamàs van pactar un cessament total d'hostilitats durant sis mesos a Gaza, i **dotze grups armats pales-**

Quadre 3.2. Acord d'alto el foc del 12 de l'agost entre Rússia i Geòrgia

1. No recórrer a l'ús de la força (renúncia a l'ús de la força).
2. Cessament de totes les activitats militars per complet.
3. Lliure accés a l'ajuda humanitària.
4. Retorn de les Forces Armades de Geòrgia als seus llocs d'emplaçament habitual.
5. Les tropes russes es retiraran a la línia que existia abans del conflicte.
6. Inici d'un debat internacional sobre les modalitats de seguretat i estabilitat a Abkhàzia i Ossètia del Sud

tins es van reunir al Cairo i van acceptar per unanimitat el principi d'una treva amb Israel, encara que a la fi de l'any Hamàs va manifestar que no renovaria la treva. El Govern israelià va donar a conèixer també un pla que oferia cedir als palestins el 93% de Cisjordània, incloent un corredor entre Cisjordània i Gaza que romandria sota sobirania israeliana però amb lliure pas per als palestins i sense controls d'Israel. La Ministra d'Exteriors israeliana, T. Livni, va suggerir per la seva banda que l'objectiu era arribar a un acord de pau complet, i no parcial, subscriuint per tant la visió palestina. D'aquesta manera, **el president de l'ANP, Mahmoud Abbas, i la ministra israeliana, Tzipi Livni, van aconseguir una sèrie d'acords respecte als principis que haurien de guiar el procés negociador.** Aquests incloïen: la necessitat d'entaular negociacions bilaterals, directes, ininterrompudes i continuades; el principi que res serà considerat acordat fins que no estigui tot acordat; i la necessitat d'arribar a un acord complet que abordi totes les qüestions. Posteriorment, i amb relació al conflicte entre els grups palestins, un comunicat conjunt de Hamàs i de Fatah va afirmar que s'havia restablert una atmosfera de confiança i de respecte mutu entre totes dues parts. **Cinc grups van acordar aturar la divisió interna entre Gaza i Cisjordània, activar el Parlament palestí, i reconstruir l'OLP amb eleccions democràtiques.** Un alt responsable de Hamàs va afirmar a més que la seva organització havia acordat juntament amb mediadors egipcis la formació d'un Govern nacional palestí i la reforma dels serveis de seguretat a Gaza i Cisjordània. En acabar l'any, no obstant això, no solament no s'havien engegat la majoria d'aquests compromisos, sinó que **Israel va dur a terme un atac sobre la franja de Gaza, que va causar prop de 1.200 víctimes mortals i la paralització total de qualsevol acord amb Hamàs durant diverses setmanes,** després que aquest grup trenqués la treva i llançés coets sobre Israel com a represàlia per l'assassinat de diversos membres de Hamàs. Prèviament a l'atac, l'ex-president nord-americà, Jimmy Carter, va mantenir per segona vegada aquest l'any una entrevista amb el líder de Hamàs a l'exili, Khaled Meshaal, i en el marc de la celebració del 21è aniversari de Hamàs, amb una concentració multitudinària a la Franja de Gaza, el líder de Hamàs Ismael Haniya va afirmar que el president de l'ANP, Mahmoud Abbas, de Fatah, no tenia legitimitat per a continuar amb el seu càrrec després del 9 de gener, que és quan el seu mandat acaba. Respecte a la tensió entre les dues formacions rivals, un grup de diputats tant d'al-Fatah com de Hamàs van anunciar la seva intenció d'elaborar un document en el qual es demanarà a les parts que detinguin els atacs mutus en la premsa, alliberin els presoners polítics i organitzin una nova ronda de converses per a la reconciliació. Finalment, cal assenyalar la negativa d'Israel de permetre l'entrada al relator especial de l'ONU sobre els drets humans en els territoris palestins ocupats, Richard Falk; l'Alta Comissió de l'ONU per als Drets Humans, Navi Pillay, va assenyalar que aquesta negativa no tenia precedents i era summament lamentable.

Al començament del 2008 van tenir lloc contactes confidencials entre Israel i Hamàs a Suïssa que van culminar amb una treva de sis mesos que va ser el prelude d'una forta ofensiva de l'Exèrcit israelià

Quant a les relacions entre **Israel i Síria**, tots dos Governos van anunciar al maig l'inici de converses sota la mediació turca, i el Primer Ministre israelià, Ehud Olmert, va declarar que estava disposat a retornar els Alts del Golan a Síria a canvi de pau. Setmanes després, **representants dels Governos siri i israelià van mantenir converses indirectes a Ankara.** El president siri va informar que esperava una resposta d'Israel a un document de sis punts lliurat per mediació turca, que contenia una llista de propostes per a preparar el terreny per a les converses directes entre tots dos països. Les converses van quedar paralitzades al final d'any pel canvi de Govern a Israel.

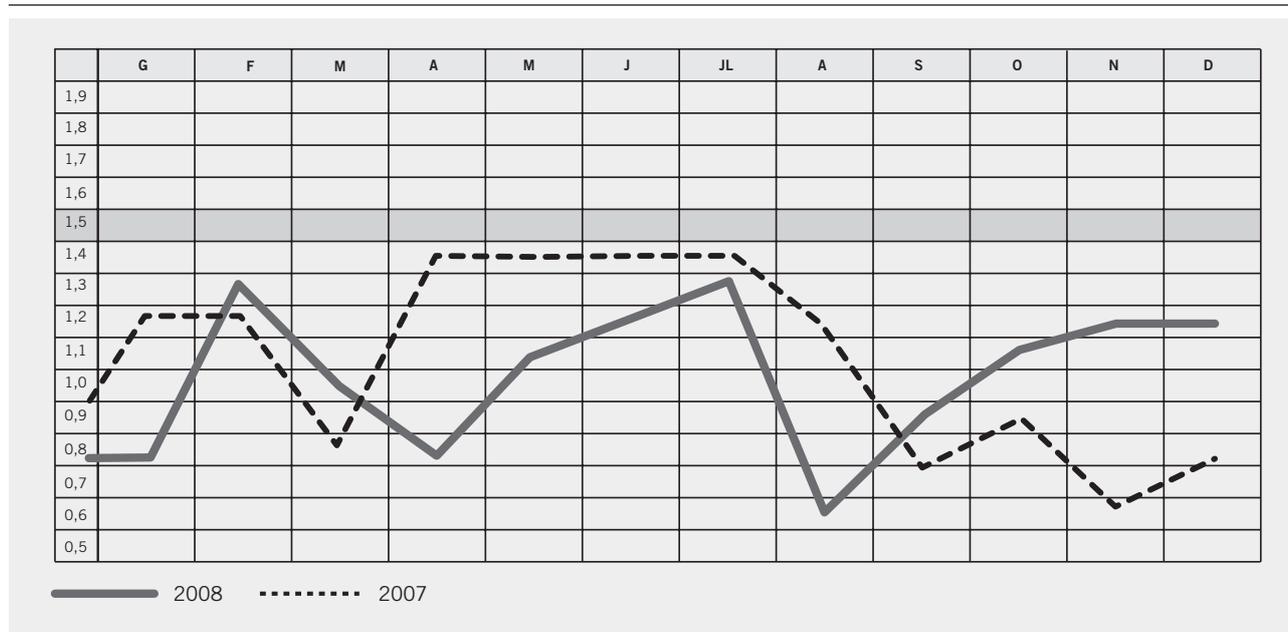
Amb relació al conflicte intern del **Líban**, la Lliga Àrab va presentar un pla al gener, amb el beneplàcit de Síria, que contemplava l'elecció d'un nou president, la formació d'un Govern d'unitat nacional i l'adopció d'una nova llei electoral. **Amb la mediació de la Lliga Àrab, el Govern libanès i l'oposició van arribar a un acord a Doha, Qatar, al mes de maig, després de cinc dies de converses, que va posar fi als enfrontaments.** El líder de Hezbollah, Hassan Nasrallah, va declarar que es mostrava disposat a una obertura política total si això pogués contribuir a la reunificació del país. Més endavant, es va reunir amb el dirigent del Moviment del Futur, Saad Hariri, per a preparar les sessions del diàleg nacional. També cal destacar que líders sunnites i alawitas a Trípoli i la província del Nord van arribar a un acord de reconciliació. Al final de l'any, el dirigent del Moviment Patriòtic Lliure i un dels líders de l'oposició al costat de Hezbollah, Michel Aoun, es va entrevistar amb el president siri, Bashar al-Assad, en una visita històrica a Damasc. El líder maronita va qualificar la trobada amb al-Assad de sincera i va declarar que aquest havia mostrat el seu suport a la celebració d'eleccions legislatives al Líban durant la propera primavera i havia promès no interferir en l'ofensiva a Gaza.

Sobre el conflicte intern al **Iemen**, al febrer es va signar un acord amb la mediació de Qatar, entès com una renovació d'allò establert el passat juny i que havia fracassat després d'haver-se reprès els combats al començament de l'any. Posteriorment, **el Govern i els seguidors d'al-Houthi van arribar a un acord de treva**, donant pas a una reducció de la violència malgrat les denúncies de violacions d'alto el foc per totes dues bandes. En els últims mesos de l'any, no obstant això, van tornar a repetir-se els enfrontaments entre les FFAA i els seguidors d'Al-Houthi. Com a aspecte igualment negatiu cal esmentar el sorgiment d'una nova organització, l'Exèrcit Popular, que podria estar preparant-se per a enfrontar els seguidors d'Al-Houthi.

3.4. La temperatura de la pau l'any 2008

Des de fa alguns anys, l'Escola de Cultura de Pau elabora mensualment un índex sobre l'estat de les negociacions de pau al món, per tal d'analitzar les dinàmiques

Gràfic 3.1. La temperatura de la pau el 2007 i el 2008

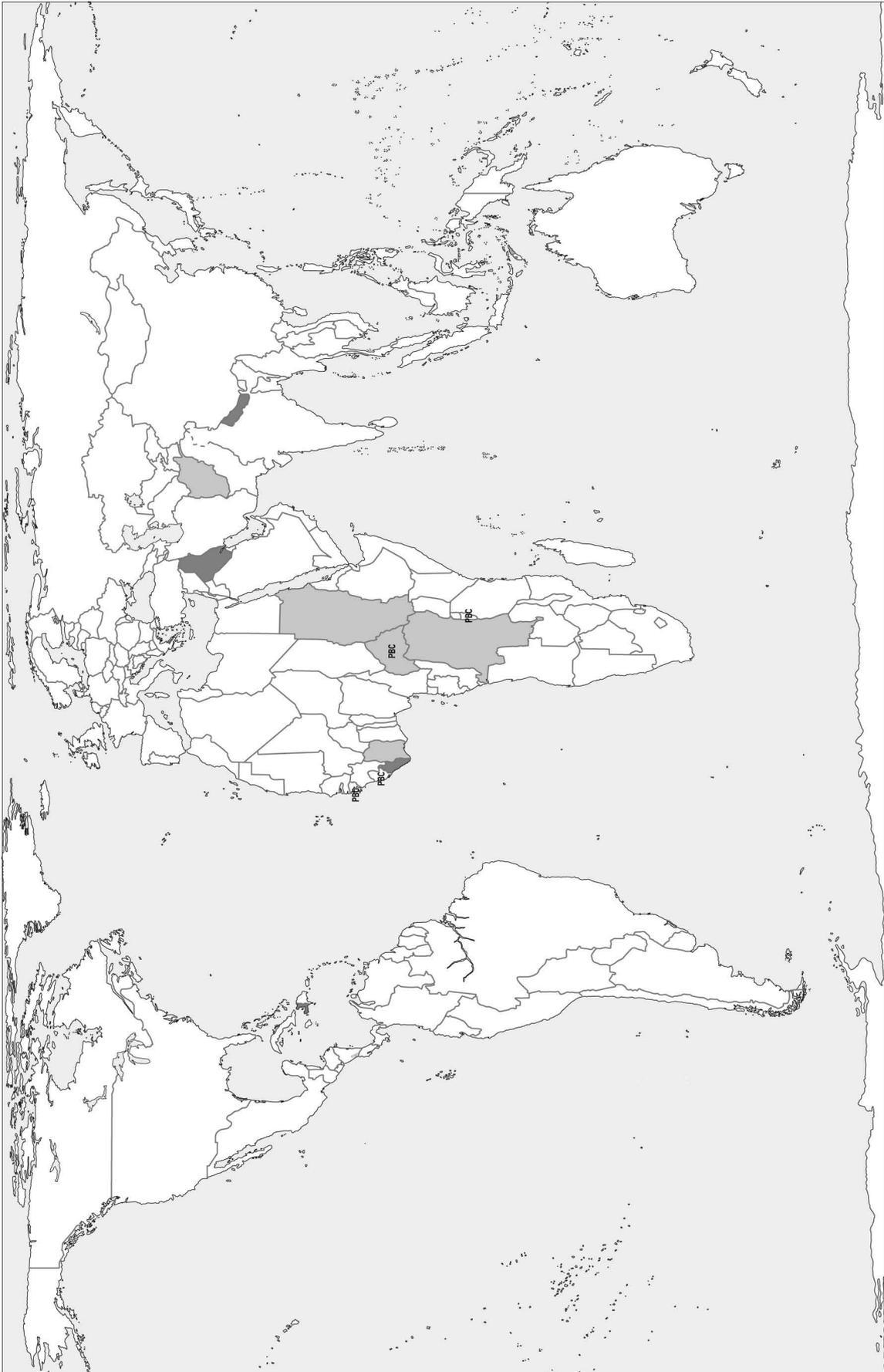
ques generals dels processos. El 2008, aquest índex analitza una selecció de 35 negociacions, 18 de les quals es refereixen a conflictes armats³ i 17 a conflictes no resolts.⁴

L'índex es configura a partir de la mitjana resultant de concedir tres punts als processos que han funcionat bé durant el mes, un punt a aquells que continuen estancats o no han presentat novetats, i zero punts a aquells que han tingut dificultats, de manera que la màxima puntuació que es pot aconseguir en un mes és 3,0, i la mitjana 1,5 punts.

Com pot observar-se en la figura anterior, **l'any va acabar amb una mitjana mensual de només 1,0 punts (enfrent de la mitjana d'1,1 el 2007, 1,2 el 2006, 1,3 el 2005 i 1,4 el 2004)**, i sense que en cap mes es superés una mitjana igual o superior a 1,5 punts. L'índex permet albirar els obstacles que existeixen per a mantenir la majoria dels processos en una evolució positiva i de forma sostinguda, i reflecteix una preocupant tendència a la baixa, resultat de les enormes dificultats que han viscut els processos o exploracions d'Afganistan, Colòmbia, Txad, Filipines (NPA), Índia, Iraq, Ossètia del Sud, RD Congo, Sàhara Occidental i Sudan (Darfur), entre altres països.

3. Afganistan, Colòmbia (ELN i FARC), RD Congo, Txad, Etiòpia (Ogaden), Filipines (NPA), Índia (ULFA), Índia i Pakistan (Caixmir), Iraq, Israel-Palestina, Nigèria (Delta), Pakistan (Nordest), RCA, Somàlia, Sri Lanka, Sudan (Darfur), Tailàndia i Uganda.

4. Armènia-Azerbaidjan, Burundi (FNL), Colòmbia (AUC), Xipre, Filipines (MILF i MNLF), Geòrgia (Abkhàzia i Ossètia del Sud), Índia (NSCN-IM), Indonèsia (Papua Occidental), Kenya, Kosovo, Líban, Myanmar, Nepal (Terai), Sàhara Occidental i Iemen.

Països amb intervenció en fase de resposta inicial
 Països amb intervenció completant la fase de resposta inicial
 PBC Països a la Comissió de consolidació de la pau

4. Construcció de pau postbèl·lica

- Dels nou processos de construcció de pau postbèl·lica, set encara tenen presència militar sota el capítol VII com a conseqüència dels conflictes armats i tensions encara existents.
- Es va iniciar un nou procés a la R. Centreafricana, que a més va entrar a formar part dels països que estan sota la supervisió de la Comissió de Consolidació de la Pau de les Nacions Unides.
- La celebració de les eleccions a Côte d'Ivoire va ser ajornada per cinquena vegada consecutiva. El progrés en la identificació i registre de votants determinarà el nou calendari electoral.
- Els Governos de l'Iraq i els EUA van signar l'Acord Bilateral Sobre l'Estatut de les Forces que estableix una data de sortida per a les tropes de combat nord-americanes, encara que no especifica quan haurà de deixar el país la resta del personal militar.

Aquest capítol comença amb una breu anàlisi del concepte de la Construcció de Pau Postbèl·lica (CPPB). En una segona part es ressenyen els esdeveniments més notables de la CPPB durant l'any 2008 en els nou contextos que l'indicador núm. 4 assenyala en fase de resposta inicial: Afganistan, Côte d'Ivoire, Libèria, Haití, Iraq, Nepal, R. Centreafricana, RD Congo i Sudan (Meridional). Finalment, es descriuen les activitats de la Comissió de Consolidació de la Pau de les Nacions Unides (PBC, per les seves sigles en anglès) en els quatre països en els quals actua: Burundi, Guinea-Bissau, Sierra Leone i R. Centreafricana. El capítol es complementa amb un mapa a l'inici i un annex metodològic (Annex IX).

4.1. Aproximació a la Construcció de Pau Postbèl·lica

En l'informe del 1992 titulat *Un programa de pau*, el secretari general de l'ONU, Boutros Boutros-Ghali, defineix la CPPB com "les mesures destinades a individualitzar i enfortir estructures que tendeixin a reforçar i consolidar la pau a fi d'evitar una represa dels conflictes".¹ Les mesures proposades són àmplies i inclouen la desmilitarització, la promoció dels drets humans i de la participació política, els projectes de desenvolupament econòmic i social i d'altres que, de manera genèrica, estableixin les condicions per a la recuperació i la reconciliació. Queda sobreentès en aquest i en subsegüents informes de l'organisme internacional que, excepte en casos excepcionals, les mesures proposades no poden ser portades a terme de manera purament endògena. Malgrat la tendència general a destacar la dimensió intraestatal dels conflictes armats, la CPPB s'ha integrat, de manera més o menys explícita, a la categoria de la intervenció internacional.²

Marcat pel final de Guerra Freda i els atacs de l'11 de setembre del 2001 a Nova York, el discurs que ha elaborat la comunitat internacional justifica oferir solucions a escala internacional a problemes d'origen local.³ L'eix principal el constitueix el concepte de "la responsabilitat de protegir", estretament relacionat amb el d'"Estats fallits". Segons aquest argument, la comunitat internacional s'imposa a si mateixa l'obligació moral d'intervenir a favor d'una població quan un Estat és incapaç o no està disposat a complir amb la responsabilitat de protegir la seva població. Encara que no és l'únic objectiu d'aquest compromís, els Estats emergents d'un conflicte bèl·lic són vistos com el paradigma d'administració incapaç de cobrir les necessitats de la població, des de la seguretat als serveis socials. És dir, són Estats "fràgils", "fallits" o "col·lapsats".⁴

En aquesta línia, la relació entre la presència internacional i la capacitat de les institucions nacionals ha de reflectir el grau de progrés de la CPPB: si creix la capacitat local, es redueix la presència. Un model de cronograma per a la intervenció estableix les següents tres fases (mai estrictament consecutives en la pràctica):⁵

1. *Un programa de pau. Diplomàcia preventiva, restabliment de la pau, manteniment de la pau*, A/47/277 – S/24111 de 17 de juny del 1992, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/24111>>, per a. 63. El terme original en anglès és *post-conflict peace-building* i la traducció de les Nacions Unides, "consolidació de la pau després dels conflictes". S'ha optat per la literal "construcció de pau postconflicte", reemplaçant "conflicte" per "bèl·lic" encara que mantenint el significat.
2. A més d'allò anteriorment citat, vegeu els informes del secretari general de l'ONU *Suplement de "Un programa de pau"*, A/50/60 – S/1995/1 de 25 de gener del 1995, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/1995/1>> i *Un programa de desenvolupament*, A/48/935 del 6 de maig del 1994, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/48/935>>, i l'*Informe del Grup de sobre les Operacions de Pau de les Nacions Unides* (Informe Brahimi), A/55/305–S/2000/809 de 21 d'agost del 2000, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2000/809>>.
3. S'adopta la definició minimalista de "comunitat internacional", de la qual sovint en fan ús les Nacions Unides, és a dir, Estats membres del seu sistema i d'altres organismes intergovernamentals. Una definició més àmplia inclouria ONG, altres institucions de la societat civil internacional (religioses, acadèmiques, etc.) i el sector privat (vegeu, per exemple, el monogràfic "What is the International Community?" de *Foreign Policy*, núm. 132, setembre/octubre del 2002).
4. *The Responsibility to Protect*, ICISS, 2001, a <<http://www.iciss.ca/report-en.asp>>; Rotberg, R. I. (ed.) *When States Fail: Causis and Consequences*. Princeton University Press, Oxford, 2004.
5. Center for Strategic and International Studies, *Post-conflict Reconstruction Task Framework*. CSIS / AUSA, Washington, 2002.

Taula 4.1. **Rànquing i situació en l'Índex d'Estats Fallits**

a. Països amb intervenció en resposta inicial		
Sudan	2°	Crítica
Iraq	5°	
RD Congo	6°	
Afganistan	7°	
Côte d'Ivoire	8°	
R. Centreafricana	10°	
Haití	14°	En perill
Nepal	23°	
Libèria	34°	

b. Països en la PBC		
R. Centreafricana	10°	Crítica
Burundi	24°	En perill
Sierra Leone	31°	
Guinea-Bissau	32°	

Foreign Policy classifica els 60 països menys estables en tres grups de 20: en situació "crítica", "en perill" i "fronterera".

Font: *The Failed States Index 2008*, Foreign Policy / The Fund for Peace, 2009.

1. Resposta inicial: busca l'estabilització, crear un entorn segur. Hi ha més presència i lideratge internacional.
2. Transformació: es desenvolupen institucions locals legítimes i estables. Comença la transferència de responsabilitats als organismes nacionals.
3. Suport a la sostenibilitat: consolidació de les capacitats nacionals, funcions d'acompanyament i assessorament de la comunitat internacional.

Una vegada fixats aquests supòsits generals, la comunitat internacional ofereix una fórmula o "recepta" per a la CPPB que reflecteix el consens sobre la superioritat de determinades institucions per a aconseguir l'estabilitat a llarg termini. Destaquen prominentment, entre d'altres: l'Estat-nació, l'economia de mercat, la democràcia liberal i els drets humans. Aquest consens constitueix l'anomenada doctrina de la pau liberal.⁶

En general, gran part del discurs de la CPPB es basa en certes premisses simplificadores o conservadores pel que fa als processos socials i històrics. Per exemple, s'etiqueten nítidament determinades situacions com a postbèl·liques o postconflicte (definint de manera implícita "guerra", "conflicte" i "pau"). Alhora, aquest discurs tendeix a fer ús d'una concepció disfuncional dels conflictes armats considerant-los períodes de complet col·lapse i descomposició social. D'aquesta

noció se'n pot inferir, per exemple, que l'objectiu en la postguerra ha de ser la tornada a l'estabilitat i "normalitat" precisi. Això es manifesta en el llenguatge de la CPPB, carregat de termes com ara reconstrucció, rehabilitació, reconciliació, reassentament o reintegració. O bé, pot entendre's que la destrucció de les estructures socials proporciona una fulla en blanc o *tabula rasa* que permet, amb certa enginyeria social, l'establiment d'institucions radicalment noves (tot i que es seguirà parlant de "reconstrucció").

Taula 4.2. **CPPB i situació de conflictivitat**

a. Països amb intervenció en resposta inicial	
Afganistan	Conflicte armat
Iraq	Conflicte armat
R. Centreafricana	Conflicte armat
RD Congo	Tensió, Conflicte armat regional a l'est
Sudan	Tensió, Conflicte armat regional a Darfur
Côte d'Ivoire	Tensió
Haití	Tensió
Nepal	Tensió regional a Terai
Libèria	Tensió internacional (subregió Riu Mano)
b. Països en la PBC	
R. Centreafricana	Conflicte armat
Burundi	Tensió
Guinea-Bissau	Tensió
Sierra Leone	Tensió internacional (subregió Riu Mano)

Font: capítols 1 (Conflictes armats), 2 (Tensions) i 3 (Processos de pau).

En conjunt, aquestes postures ignoren les continuïtats que es donen entre els períodes "bèl·lics" i "postbèl·lics", i també les transformacions constructives i duradores que poden produir-se durant una guerra. Sobretot, tenen serioses implicacions polítiques i conseqüències pràctiques, ja que creen determinats espais d'actuació o inhibició per a la comunitat internacional. Aquestes passaran inadvertides si s'accepta el discurs de la CPPB de manera acrítica.

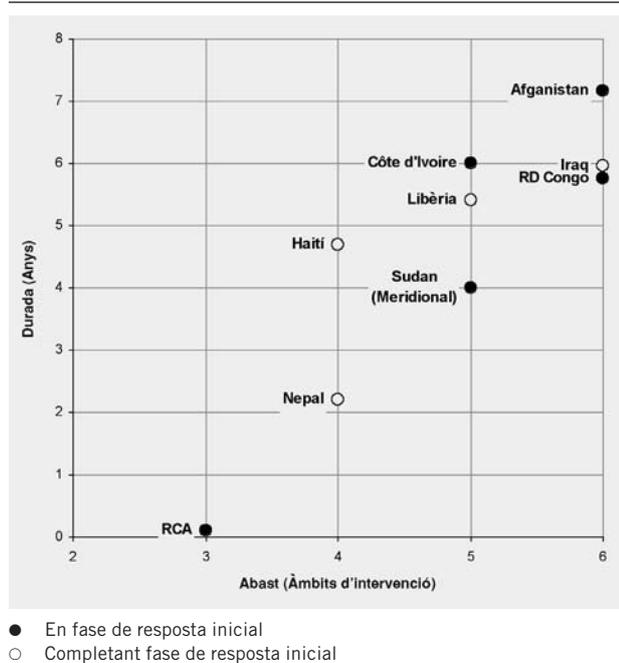
4.2. Resposta inicial: evolució el 2008

Aquest apartat explora la implicació de la comunitat internacional en diversos contextos postbèl·lics amb objectius formals de construcció de pau, i es centra en la fase de resposta inicial, durant la qual la intervenció pretén ocupar un paper decisor i considera la seva prò-

6. Vegeu, per exemple, Paris, R. "Peacebuilding and the Limits of Liberal Internationalism", en *International Security*, 22:2, 1997, pàg. 54-89; Richmond, O.P. "The Problem of Peace: Understanding the 'Liberal Peace'", a *Conflict, Security & Development*, 6:3, octubre del 2006, pàg. 291-314; Heathershaw, J. "Unpacking the Liberal Peace: The Dividing and Merging of Peacebuilding Discourses", en *Millennium - Journal of International Studies*, 36:3, maig del 2008, pàg. 597-621.

pia presència imprescindible. Per a això, l'apartat es recolza en l'indicador núm. 4, compostat per un reduït nombre de variables que denoten el seu **abast** des de l'inici (els diferents àmbits en els quals participa) i el **progrés** que mostra el 2008 (el desenvolupament de les activitats engegades), així reflecteix el grau d'implicació i el potencial transformador de la intervenció. La metodologia i les dades amb què es construeix aquest indicador estan descrites en detall a l'Annex IX.

Gràfic 4.1. **Abast, durada i progrés de la resposta inicial de CPPB**

El gràfic 4.1 representa la situació relativa a les intervencions en resposta inicial. És una imatge que ha d'entendre's només com una aproximació a la complexitat de la CPPB. No obstant això, és útil com a mètode heurístic per a plantejar algunes idees temptatives. L'eix d'abscisses assenyala l'abast de la intervenció en funció del nombre d'àmbits liderats per la comunitat internacional. A l'eix d'ordenades s'observen els anys transcorreguts des de l'inici de la intervenció de CPPB.

Els punts blancs identifiquen els processos que pràcticament han finalitzat les activitats pròpies de la resposta inicial considerades per l'indicador núm. 4. Aquest és el cas d'Haití, l'Iraq, Libèria i el Nepal, on el 75% o més de les activitats en les quals s'ha implicat la comunitat internacional han passat a fase de transició. En nombres absoluts, en tots els casos es tracta de tan sols una activitat que segueix en un estadi preliminar.

El gràfic mostra tres contextos —Afganistan, Iraq i RD Congo— on l'abast de la intervenció adquireix la seva magnitud màxima. Però mentre que a l'Iraq l'única raó

per la qual la intervenció segueix considerant-se en aquesta fase és la qüestió dels refugiats i desplaçats, a l'Afganistan el caràcter preliminar de la CPPB és massa acusat: després de set anys, la missió militar s'ha ampliat, el procés de Dissolució dels Grups Armats Il·legals (DIAG) continua obert i la comunitat internacional continua liderant els plans de desenvolupament econòmic. El gràfic no reflecteix, tanmateix, les abundants ambigüitats d'aquestes operacions de CPPB. Per exemple, a l'Iraq només ha estat després de sis anys que el mandat de la missió militar s'ha donat per finalitzat, el problema dels refugiats i desplaçats va aparèixer *després* de l'inici de la intervenció i és matèria de discussió si la dissolució de l'antic sector de seguretat representa un cas de desmobilització espontània o si va causar, de fet, un rearmament.

El Nepal destaca perquè mostra un menor abast de la intervenció (exhibeix un major lideratge nacional) i també per la comparativa celeritat amb què la resposta inicial està sent completada. De fet, en un any i mig la comunitat internacional ja havia conclòs les tasques assumides, circumscrites a la supervisió de la gestió d'excombatents i de les eleccions, al disseny de l'estratègia de cooperació i a l'assistència a desplaçats interns. S'ha allargat, no obstant això, el compromís dels observadors militars en l'estancat procés d'acantonament del PLA, dependent d'altres tasques que s'estan portant a terme de manera endògena, com ara la reforma constitucional. Contrasta el cas del país asiàtic amb el de Côte d'Ivoire, on el 2008 cap dels cinc àmbits d'intervenció havia pres caràcter de transformació i on la fase de resposta ja supera els sis anys. Tant el procés electoral com l'àmbit de la seguretat donen mostres d'anquilosament i ni tan sols s'ha donat el primer pas de celebrar una conferència de donants, encara que el gener del 2009 es va publicar un pla de desenvolupament.

S'inclou la CPPB a la R. Centreafricana (RCA) malgrat que el procés de Diàleg Polític Inclusiu va tenir lloc al desembre del 2008, perquè la PBC i la BONUCA ja han definit algunes àrees d'intervenció. El pla estratègic de la PBC serà presentat el febrer del 2009 i se centrarà "en un nombre limitat de prioritats". Tenint en compte les declaracions d'intencions i els primers projectes aprovats per la PBC, ja es poden detectar diverses de les activitats incloses per l'indicador núm. 4: desarmament i desmobilització de combatents, procés electoral i assistència als refugiats i desplaçats.⁷

A continuació es recullen els fets més destacats en cadascun dels àmbits de la fase de resposta inicial de la intervenció internacional en contextos postbèl·lics durant el 2008.⁸

a) Seguretat

Durant la fase inicial el restabliment de la seguretat és un aspecte clau, ja que la possibilitat d'una tornada a

7. *United Nations Peacebuilding Fund Bulletin*, núm. 5, gener del 2009; *La situació a la República Centreafricana*, 6027ª sessió del Consell de Seguretat, S/PV.6027, 2 de desembre del 2008, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/PV.6027>>.

8. Al llarg del 2008 no es va dur a terme en l'àmbit de la reforma constitucional cap activitat de les recollides per l'indicador núm. 4.

la violència roman molt temps després de la signatura de pau. Les activitats en l'àmbit de la seguretat tenen per objectiu la protecció de la població i la desmilitarització de la societat.

Missions militars

Missions militars actives el 2008

Iraq	MNF-I	Concloso 31/12/08 (Res. 1790)
Côte d'Ivoire	ONUCI	Ampliada 31/01/09 (Res. 1826)
Sudan	UNMIS	Ampliada 30/04/09 (Res. 1812)
Libèria	UNMIL	Ampliada 30/09/09 (Res. 1836)
Haití	MINUSTAH	Ampliada 05/10/09 (Res. 1840)
Afganistan	ISAF	Ampliada 13/10/09 (Res. 1833)
RD Congo	MONUC	Ampliada 31/12/09 (Res. 1856)

Al llarg del 2008 els enfrontaments armats, les tensions i les crisis latents a cinc dels nou casos en fase de resposta inicial van obligar a l'ampliació del mandat de les missions militars de les Nacions Unides presents en aquests països. El Consell de Seguretat també va renovar el mandat de les tropes internacionals de l'OTAN a l'Afganistan (ISAF) que acompanyen la missió política de les Nacions Unides (UNAMA) en les tasques de construcció de pau. A la fi de l'any va concloure el mandat del Consell de Seguretat sobre les forces multinacionals desplegades a l'Iraq (MNF-I), que a partir del 2009 continuaran presents al país però a través d'un acord bilateral entre el Govern dels EUA i l'Iraq.

L'ONUCI continuarà per un temps més a **Côte d'Ivoire** perquè encara no han acabat algunes activitats claus d'aquesta primera fase, com són la gestió dels excombatents, el desarmament i la celebració d'eleccions, i perquè es considera que la situació de seguretat encara és inestable, tal com van demostrar els brots de violència ocorreguts al llarg de l'any.⁹

L'UNMIL va portar a terme una reducció de tropes més gran que la suggerida pel secretari general. No obstant això, el fet que la comunitat internacional segueixi considerant **Libèria** en una situació de fragilitat explica que, si bé es va reduir el personal militar en 1.460 efectius, es va incrementar el component policial en 240.¹⁰ L'alta taxa d'atur, especialment entre la gent jove, els problemes vinculats a la reintegració dels excombatents i l'explotació il·legal dels recursos naturals van ser les principals causes d'inseguretat identificades, considerades prou serioses perquè la missió romangui sota el Capítol VII de la carta de les Nacions Unides. En el cas de la UNMIS, al **Sudan (Meridional)**,

el secretari general de l'ONU va recomanar al Consell de Seguretat l'ampliació del contingent de tropes en 600 efectius per a desplegar-los a les zones frontereres potencialment conflictives després de las violacions de l'alto el foc que van tenir lloc a Abyei durant tot l'any.¹¹

Finalment, la intervenció a **l'Iraq** va fer un pas més cap a la fase de transformació després de la conclusió del mandat de les forces multinacionals a l'Iraq (MNF-I) legitimades per la resolució 1790 del Consell de Seguretat. A partir del mes de gener del 2009 les MNF-I dependran de l'Acord Bilateral Sobre l'Estatut de les Forces (SOFA) signat entre els Governos de l'Iraq i els EUA i aprovat pel parlament iraquí el 27 de novembre del 2008. Amb l'aprovació del SOFA, el Govern iraquí va assumir la responsabilitat de la seguretat i, d'acord amb les clàusules estipulades en el document, podrà supervisar les actuacions de les tropes nord-americanes desplegades al seu territori. A més s'estableix una data per a la retirada de les tropes dels EUA, que haurà de produir-se abans de desembre del 2011, encara que només fa referència a les tropes de combat i no a la resta de militars. La resta de tropes internacionals desplegades en territori iraquí es van disposar també a realitzar acords amb el Govern sobre la seva permanència. Per la seva banda, la missió política de les Nacions Unides (sota la protecció de les MNF-I fins al 31 de desembre del 2008)

haurà de buscar un nou acord de seguretat amb les tropes nord-americanes.

Gestió d'armes i excombatents

Gestió d'armes i excombatents durant el 2008

Afganistan	Desmobilització parcial
Côte d'Ivoire	Iniciat l'acantonament de les Forces Armades i desmobilització parcial de les Forces Nouvelles
Nepal	Estantcat en l'acantonament dels excombatents
R. Centreafricana	Previst en l'acord de pau
RD Congo	Desmobilització parcial
Sudan (Meridional)	Integració parcial de milícies i desmobilització parcial de menors soldats

Es recullen els processos de desarmament i desmobilització o reinserció militar d'excombatents oberts durant el 2008. La seva fi marca l'eliminació d'una amenaça imminent de la seguretat i estableix les condicions per a iniciar la seva reintegració i el procés de reforma del sector de la seguretat.¹²

9. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

10. Per a veure la xifra exacta del personal militar i policial desplegat vegeu l'annex II.

11. S/2008/485 de 23 de juliol del 2008, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/485>>. Per a més informació sobre els enfrontaments vegeu el capítol 2 (Tensions).

12. Per a més informació sobre els casos de desarmament i desmobilització vegeu el capítol 6 (Desarmament).

Més de 19.000 excombatents maoistes al **Nepal** romanen acantonats des del 2006. La decisió sobre la destinació final dels excombatents maoistes i l'exèrcit nepalès es va retardar durant el 2008 per la celebració d'eleccions a l'Assemblea Constituent i la tardança a designar la composició del comitè especial que determinarà el futur dels efectius. Es preveuen possibles controvèrsies com a conseqüència de les diferents visions de futur dels excombatents maoistes expressades per alguns dels membres designats per a aquest comitè, cosa que podria redundar en una extensió del mandat de la missió de les Nacions Unides. El primer ministre, Pushpa Kamal Dahal, àlies "Prachanda", va expressar interès per la coordinació del suport internacional per part de la UNMIN per a aquest procés.

Els donants a l'Afganistan van continuar mantenint el control dels fons al marge de l'Executiu afganès

Els Governos de **l'Afganistan** i els EUA van presentar al desembre una proposta per a reclutar i armar milícies locals per a lluitar contra les milícies talibans. És necessari recordar que el Govern del Japó ha invertit centenars de milions de dòlars per a desarmar els grups armats il·legals, motiu pel qual aquesta proposta va ser rebutjada pel parlament afganès. Finalment va ser acceptada pel president Hamid Karzai.

b) Desenvolupament socioeconòmic

En aquest àmbit, l'acció humanitària i la rehabilitació conviuen estretament.¹³ El nucli fonamental és la facilitació del retorn i reassentament de les persones refugiades i desplaçades, la seguretat alimentària, la reconstrucció d'habitatges i infraestructures, i també els serveis d'assistència mèdica i social. Per al desenvolupament d'aquestes activitats cal una important aportació econòmica per part de la comunitat internacional

Conferències de donants i plans de desenvolupament

Es consideren les conferències internacionals de donants organitzades per les Nacions Unides en col·laboració amb el Banc Mundial on es presenten les primeres avaluacions de necessitats per a la CPPB. En aquestes conferències els donants mostren el seu suport a través de compromisos econòmics. Els plans de desenvolupament elaborats posteriorment en col·laboració amb el Govern local assignen la destinació dels fons desemborsats pels donants.

Durant el 2008, **Côte d'Ivoire** va seguir sense el recolzament global d'una conferència de donants, si bé va continuar rebent fons a través de donants bilaterals o institucions financeres internacionals com el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional. No obstant

això, i com a resultat de la signatura el 2007 de l'Acord d'Ouagadougou, el Govern i les Nacions Unides van portar a terme una ronda de consultes per a l'elaboració del primer Document d'Estratègia de Lluita contra la Pobresa (PRSP) per al país. L'intercanvi entre l'Executiu i la comunitat internacional va donar com a resultat la inclusió en el document de la consolidació de la pau com a àrea prioritària. En suport als objectius assenyalats en el PRSP, el secretari general de l'ONU va suggerir al Fons per a la Consolidació de la Pau de les Nacions Unides (PBF) que inclogués Côte d'Ivoire entre els països que reben fons a través d'aquest mecanisme de PBC. A mitjans de juny de 2008, el PBF va assignar cinc milions de dòlars per a catalitzar el procés de pau al país, principalment a través de la reintegració d'antics combatents i la facilitació del diàleg polític.

Tot i haver-se celebrat diverses conferències de donants i elaborat diferents plans de desenvolupament, la gestió dels fons de **l'Afganistan** va continuar sent gestionada gairebé exclusivament per la comunitat internacional. Això no solament ha evitat l'apropiació local d'aquesta responsabilitat, sinó que ha causat una reducció dels fons destinats al país, ja que les organitzacions internacionals de cooperació han gastat una gran part dels fons en seguretat i consultors externs. En un intent de donar resposta a aquest problema, el Govern afganès va presentar el seu pla nacional de desenvolupament, la denominada Estratègia per al Desenvolupament Nacional de l'Afganistan 2008-2013 (ANDS) en la conferència de donants celebrada a París el 12 de juny del 2008. Els donants van anunciar el compromís d'aportar 21.000 milions de dòlars per a nous projectes d'ajuda però van continuar mantenint el control dels fons al marge de l'Executiu afganès. Segons l'informe elaborat per a l'Òrgan de Coordinació Institucional per al Socors de l'Afganistan (ACBAR), s'estima que els diners invertits directament a l'Afganistan no representen ni el 20% de la quantitat inicialment destinada.¹⁴

Població refugiada i desplaçada

Es considera que l'inici d'un retorn massiu de la població refugiada i desplaçada amb suport d'organismes internacionals suposa una millora relativa de la situació de seguretat i les condicions socioeconòmiques. A més a més, evidencia la necessitat d'engegar activitats més a llarg termini com poden ser la construcció de vies de comunicació i transport, la provisió de serveis de salut i educació o fins i tot d'oportunitats d'ocupació.¹⁵ El retorn massiu de la població refugiada i/o desplaçada interna encara no ha tingut lloc a l'Iraq, Côte d'Ivoire i la R. Centreafricana.

13. Els aspectes vinculats amb l'assistència d'emergència i el restabliment dels serveis bàsics a la població es recullen en el capítol 5 (Crisis humanitàries).

14. Waldman, M., *Falling Short*, ACBAR, Kabul, 2008, a <[http://www.acbar.org/ACBAR_Publications/ACBAR_Aid_Effectiveness_\(25_Mar_08\).pdf](http://www.acbar.org/ACBAR_Publications/ACBAR_Aid_Effectiveness_(25_Mar_08).pdf)>; Torabi, I., *Afghanistan: Bringing Accountability Back In. From Subjects of Aid to Citizens of the State*. Integrity Watch Afghanistan, Kabul, 2008, a <<http://www.iwaweb.org/BringingAccountabilityBackin.pdf>>; *Afghanistan National Development Strategy 1387 – 1391 (2008 – 2013) A Strategy for Security, Governance, Economic Growth & Poverty Reduction*, Afghanistan National Development Strategy Secretariat, Kabul, 2008, a <http://www.ands.gov.af/ands/finalands/src/final/Afghanistan_National_Development_Strategyeng.pdf>.

15. Per a més informació vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

Segons l'ACNUR, l'Iraq encara és un context insegur per a el retorn de la població refugiada.¹⁶ Tanmateix, el Govern del Regne Unit, segon contribuent de tropes per a l'Iraq després dels EUA, va iniciar durant el 2008 el procés d'expulsió dels 1.400 ciutadans iraquians que es trobaven al seu territori amb anterioritat al 2005. Aquests, a qui l'Executiu britànic va negar en el seu moment l'estatus de refugiat però va oferir suport com a "casos difícils", hauran de retornar al seu país d'origen de manera forçada després d'haver signat una clàusula per la qual eximeixen les autoritats que els expulsen de qualsevol responsabilitat si alguna cosa els succeeix.

L'ACNUR va portar a terme un programa de repatriació i reintegració d'un grup de població de Côte d'Ivoire refugiada a Guinea i Libèria i un programa d'assistència a la població desplaçada al centre urbà d'Abidjan. El reassentament de desplaçats interns va causar focus de violència a l'oest de Côte d'Ivoire. Diverses organitzacions van centrar els seus esforços durant l'any a facilitar el retorn a les comunitats d'origen amb activitats de mediació. En el cas de la R. Centreafricana, al llarg de l'any es va engegar una campanya de suport per a les persones desplaçades internes, que es calculen en 198.000. La campanya organitzada per la comunitat internacional amb participació de població desplaçada interna tenia per objectiu informar les autoritats nacionals i locals, i els grups armats sobre els drets de la població desplaçada, i aconseguir el suport de la comunitat internacional per a l'engegada de programes de protecció i ajuda a aquest col·lectiu.

c) Participació i l'Estat de dret

Aquest àmbit engloba la democratització, l'establiment de garanties constitucionals i un marc de referència per als drets humans, juntament amb el foment del bon govern i l'enfortiment institucional.

Processos electorals

Processos electorals del 2008

Nepal	Eleccions de l'Assemblea Constituent	10/04/08
Côte d'Ivoire	Eleccions presidencials	30/11/08 (Posposades)
Sudan	Eleccions generals	09/07/09
R. Centreafricana	Eleccions generals	2010

El Nepal va celebrar finalment les eleccions per a l'Assemblea Constituent, que assumirà també les tasques parlamentàries durant el temps que duri la redacció de

la Constitució, procés que té una durada prevista d'entre tres i sis anys. Els comicis van donar el triomf al CPN(M), i el líder maoísta Pushpa Kamal Dahal va ser elegit primer ministre. Durant les primeres sessions, la nova Càmera va aprovar amb aclaparant majoria l'abolició de la monarquia, de manera que el Nepal es va constituir oficialment en una República Federal Democràtica.

L'altre procés electoral previst per al 2008, les eleccions presidencials a Côte d'Ivoire, va ser retardat per cinquena vegada consecutiva. El Govern va aduir problemes de logística i mancances financeres. El Consell de Seguretat, no obstant això, va sol·licitar al Comitè de Sancions de les Nacions Unides que preparés una llista amb els noms de les persones que poguessin estar obstruint el procés electoral. Mentrestant, s'espera que

la Comissió Electoral Independent elabori un nou calendari electoral en funció de l'avenç de la identificació i el registre dels votants, que hauria de completar-se a la fi de gener del 2009.

El cens és un element clau de l'Acord General de Pau signat entre el sud i el nord del Sudan, ja que determinarà la proporció dels llocs assignats al Govern per al Sudan Meridional després de les eleccions nacionals.¹⁷ El Govern va portar a terme entre el 22 d'abril i el 5 de maig la recollida de dades per al cens nacional. Durant el mes de novembre es van designar els nou membres que componen la Comissió Electoral Nacional. En els mesos que resten per a la data de la celebració de les eleccions, previstes per al 9 de juliol del 2009, caldria acabar el registre de votants, revisar la legislació electoral perquè s'adeqüi a la Constitució provisional, realitzar programes educatius per als votants i definir les fronteres de les circumscripcions —una vegada obtinguts els cens—, i la demarcació de la frontera entre el nord i el sud, que també continua pendent. La celebració de les eleccions també pot veure's afectada per la inestabilitat a la regió d'Abyei i Kordofan Meridional.¹⁸

Finalment, cal assenyalar la proposta de celebració d'eleccions durant el 2010 recollida en l'acord signat entre el Govern de la R. Centreafricana i els insurgents, que va ser protegida durant la celebració del Diàleg Polític Inclusiu el desembre del 2008.¹⁹

4.3. Comissió de Consolidació de la Pau de les Nacions Unides

Durant un procés de CPPB els actors internacionals que intervenen superen en nombre aquells que van participar durant el procés de negociacions. Hi ha una proliferació d'actors amb mandats que es solapen i, sovint, s'estableixen relacions de competitivitat entre ells per

16. Addendum to UNHCR's August 2007 Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-seekers, ACNUR, Ginebra, 2007, a <<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4766a69d2.pdf>>.

17. S/2008/267 de 22 d'abril de 2008, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/267>>.

18. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

19. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Taula 4.3. Països en la PBC

	Data de l'acord de pau	Data d'entrada en la PBC	Fase de CPPB
Sierra Leone	2 de maig de 2001	23 de juny de 2006	Transformació
Burundi	16 de novembre de 2003 ²⁰	23 de juny de 2006	
Guinea-Bissau	2 de novembre de 1998	19 de desembre de 2007	
R. Centreafricana	21 de juny de 2008 ²¹	12 de juny de 2008	Resposta inicial

uns fons cada vegada més escassos. Per això, la coordinació estratègica de tots els implicats és un repte de creixent rellevància en la CPPB. La Comissió de Consolidació de la Pau de les Nacions Unides (PBC) és l'organisme designat per a coordinar la intervenció internacional i assegurar el compromís sostenible dels donants. De moment, la PBC s'ocupa dels processos de construcció de pau engegats en quatre països. En aquest epígraf es recull l'evolució del treball de la PBC durant el 2008.

Durant l'any, va destacar la sol·licitud del Consell de Seguretat de l'ONU al secretari general per a establir una Oficina Integrada de les Nacions Unides per a la Consolidació de la Pau a **Sierra Leone** (UNIPSIL), en substitució de la UNIOSIL. El Consell de Seguretat va disposar que la UNIPSIL col·laborarà amb el Govern per a identificar possibles conflictes i tensions, supervisar i promoure el respecte pels drets humans, les institucions democràtiques i l'Estat de dret, consolidar les reformes de bon govern, donar suport als esforços de descentralització que s'estan portant a terme en el país i la revisió de la Constitució de 1991.²²

A **Burundi**, l'acord arribat entre el Govern burundès i el PALIPEHUTU-FNL al juny es va considerar un reforç per a la construcció de pau al país.²³ Els principals reptes identificats per l'Executiu burundès i la PBC són les reformes pendents del sector de la seguretat i la justícia, la qüestió de la propietat de la terra, la integració política dels membres del PALIPEHUTU-FNL i el desarmament d'aquests excombatents.²⁴ El Govern va iniciar durant l'any l'acantonament dels membres de les FNL amb el suport tècnic de les Nacions Unides.²⁵ Amb l'objectiu de mirar de donar resposta a alguns dels

problemes identificats, la Comissió va portar a terme una trobada per a debatre possibles solucions duradores a la qüestió de la propietat de la terra, un dels assumptes que més afecta el procés de tornada a Burundi i la situació de seguretat.

L'acord arribat entre el Govern burundès i el PALIPEHUTU-FNL al juny es va considerar un reforç per a la construcció de pau a Burundi

La consecució del Pacte Polític d'Estabilitat Nacional i l'Acord d'Estabilitat entre el Govern i el Parlament de **Guinea-Bissau** va permetre la redacció d'un Marc Estratègic per a la Construcció de Pau en coordinació amb l'Oficina de les Nacions Unides per a la Consolidació de la Pau.²⁶ En aquest marc es va establir la necessitat de celebrar eleccions, prendre mesures per a reactivar l'economia, i l'enfortiment del sector de la justícia i l'Estat de dret, entre d'altres, com els

principals objectius per a assolir la construcció de pau al país. El 16 de novembre es van celebrar les eleccions legislatives amb una participació de prop del 80% de l'electorat, segons els observadors internacionals.

La Comissió va incloure la **R. Centreafricana** en la seva agenda de països al juny del 2008. El Comitè Executiu del Fons per a la Consolidació de la Pau va protegir el pla amb l'assignació de 5,7 milions de dòlars per a 11 projectes relacionats amb la desmobilització i reintegració de menors soldats, projectes dirigits per dones per a l'enfortiment de comunitats, projectes comunitaris de seguretat alimentària, un programa de suport a la reconciliació entre el nord i l'oest del país, i diversos programes de suport al bon govern. S'espera que la signatura del Diàleg Polític Inclusiu aconseguida al desembre del 2008 faciliti el treball de la Comissió en la redacció d'una estratègia per a la construcció de pau en aquest país.

20. Es pren com a referència l'acord signat entre el GNT i el grup armat d'oposició CNDD-FDD de Pierre Nkurunziza. Per a més informació vegeu, Royo, J. M., *Burundi: reptes i perspectives de construcció de pau*, Escola de Cultura de Pau, Bellaterra, maig 2006, pàg. 9, a <<http://www.escolapau.org/img/programas/alerta/articulos/06articulo030.pdf>>.

21. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats) i 3 (Processos de pau).

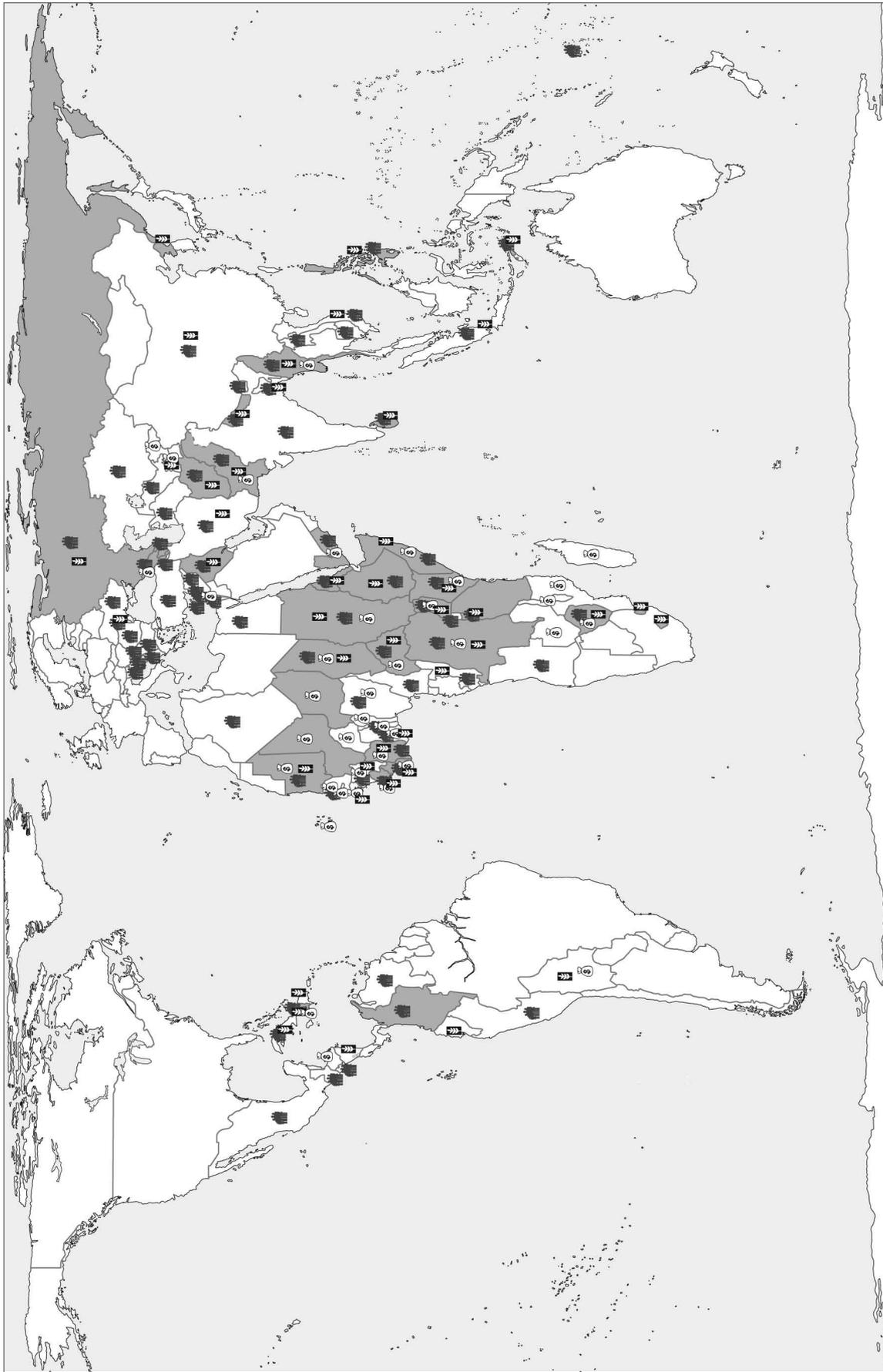
22. S/RES/1829 de 4 d'agost de 2008, a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1829\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1829(2008))>.

23. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

24. PBC/2/BDI/10 de 9 de Juliol de 2008, a <<http://www.un.org/peace/peacebuilding/pbc-countrymtgs.shtml>>.

25. *Security Sector Reform and Small Arms Joint Programme*, Govern de Burundi / BINUB / UNICEF / UNDP, Bujumbura, 2008, a <<http://binub.turretdev.com/en/images/articles/SSR1.pdf>>.

26. PBC/3/GNB/L.1 de 1 d'agost de 2008, a <http://www.peacebuildingcommission.org/files/uploads/Strategic_Framework_31_Jul_2008.pdf>.

■ Països en situació de crisi humanitària

🏠 Països amb desplaçaments forçats de població

👤 Països amb emergències alimentàries

👤 Països inclosos dins del CAP 2008 o amb crítiques d'emergències

5. Crisis Humanitàries i acció humanitària

- El nombre de persones en situació d'inseguretat alimentària va augmentar 40 milions el 2008.
- Les Nacions Unides van llançar una crida humanitària rècord, 7.000 milions de dòlars, per a assistir 30 milions de persones.
- La violència a Kivu Nord, RD Congo, va causar el desplaçament de 250.000 persones en tres mesos.
- Més de 140.000 persones van morir pels efectes del cicló Nargis a Myanmar.
- La manca de seguretat i de programes de suport al reassentament van dificultar la tornada de milers de desplaçats a Afganistan, Côte d'Ivoire, Iraq, Nepal, Uganda i Sudan.

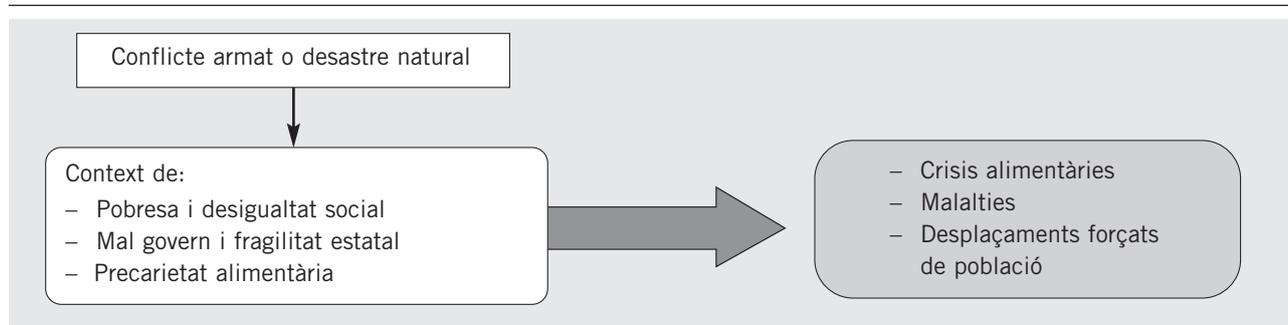
En aquest capítol analitzem els escenaris de crisis humanitàries i l'acció humanitària, fent especial atenció als contextos de violència. En la primera part definim crisi humanitària i analitzem els indicadors que han ajudat a determinar quins països han afrontat una situació de crisi durant el 2008. En la segona part examinem l'evolució de cadascun d'aquests contextos agrupats per regions. La tercera part repassa els aspectes més destacats de les pràctiques en l'acció humanitària durant l'any. Al principi del capítol pot trobar-se un mapa amb els països considerats en crisi humanitària.

5.1. Crisi Humanitària: definició i indicadors

S'entén per crisi humanitària una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència.¹ Les crisis solen aparèixer en el context d'una situació de desprotecció prèvia on una sèrie de factors preexistents (pobresa, desigualtat, falta d'accés a serveis bàsics), potenciats pel detonant d'un desastre natural o un conflicte armat, multipliquen els seus efectes destructius.

Des del final de la Guerra Freda ha proliferat un tipus de crisi humanitària denominada emergència complexa. Aquest fenomen, a vegades també anomenat emergència política complexa, consisteix en situacions causades per l'ésser humà, en les quals un context de violència genera víctimes mortals, desplaçaments forçats, focus epidèmics i fam; això s'uneix a un debilitament o col·lapse total de les estructures econòmiques i polítiques, i amb l'eventual presència d'una catàstrofe natural. Les emergències complexes es diferencien de les crisis per ser més duradores, tenir un origen fonamentalment polític i un important impacte destructiu i desestructurador en totes les esferes de la vida. En conseqüència, la resposta a aquestes crisis demana una gran quantitat d'actors a banda dels exclusivament humanitaris, com ara missions de manteniment de la pau i actors polítics i diplomàtics. L'anàlisi tracta principalment de les crisis humanitàries que són conseqüència de contextos de violència armada, cosa que explica el nombre final de situacions d'emergència detectades.

Figura 5.1. Aparició d'una crisi humanitària

1. L'expressió "crisi humanitària" no seria correcta des del punt de vista semàntic, ja que el correcte seria parlar de "crisi humana". No obstant això, es tracta d'una expressió acceptada i utilitzada per la literatura que aborda aquest àmbit.

En aquest apartat s'han utilitzat **quatre indicadors per a determinar els països que durant el 2008 van afrontar una situació de crisi humanitària**. En primer lloc, s'han tingut en compte els informes que publica de forma periòdica la FAO sobre perspectives de collites i situació alimentària; els informes assenyalen **44 països en els quals es va produir una emergència alimentària (indicador núm. 5)** durant el 2008. La distribució territorial d'aquests conflictes és la següent: 21 es troben a l'Àfrica, 13 a l'Àsia, sis a Amèrica, dos a Europa i un a l'Orient Mitjà. El nombre resultant coincideix amb el balanç de l'any anterior, encara que cal destacar l'augment del nombre de països afectats per la carestia d'aliments en la regió asiàtica (de 10 a 13), mentre a l'Àfrica va disminuir lleugerament respecte a l'any anterior (de 27 a 21). La gravetat de les crisis alimentàries es va aguditzar durant l'any pel persistent augment dels preus dels aliments, que va dificultar encara més l'accés als aliments de la població.² En aquest sentit, la població total dependent d'assistència alimentària a escala global va augmentar en 40 milions de persones en 2008 (963 milions en total segons la FAO), i l'encariment dels aliments i del combustible va causar problemes de finançament a les principals agències i ONG encarregades de l'assistència alimentària. Entre els 44 països esmentats, 29 van necessitar assistència exterior durant tot l'any per a poder alimentar la seva població.

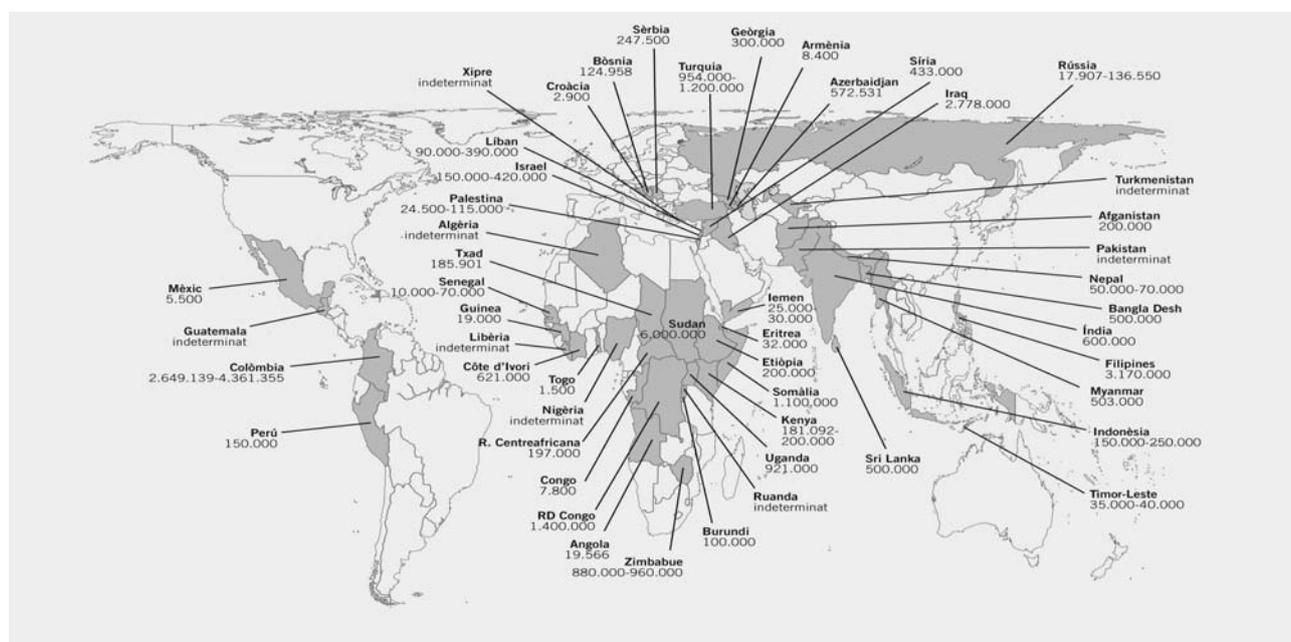
En segon lloc, també es té en compte l'evolució dels **desplaçaments interns (indicador núm. 6)**, és a dir,

La població total dependent d'assistència alimentària a escala global va augmentar en 40 milions de persones en 2008

aquells que es produeixen per efecte de la violència en les fronteres d'un país. L'informe publicat per l'Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), que analitza el desplaçament intern durant el 2007, va assenyalar que,³ per primera vegada des de la dècada dels noranta, **el nombre de persones afectades pel desplaçament intern va superar els 26 milions**, tendència que va continuar durant el 2008. No obstant això, aquest augment no va ser conseqüència d'un flux de desplaçament intern més gran, sinó de la dificultat de trobar solucions estables per als desplaçats, sia a través de la tornada o del reassestament. El 2007, l'Àfrica va continuar sent el continent més afectat pel desplaçament intern, amb 12,7 milions de desplaçats a 19 països, encara que l'augment percentual més gran va tenir lloc a l'Orient Mitjà, amb un 30% més que l'any anterior, a causa del conflicte armat a l'Iraq. La falta de seguretat, de serveis bàsics i de possibilitats d'ocupació van ser alguns dels principals motius que van dificultar la tornada, però també l'acció deliberada de Governos i grups armats per a evitar el retorn de la població, com en els casos de Colòmbia i el Sudan (Darfur).

Durant el 2008, 52 països van registrar desplaçaments interns, dos més que el 2007, a causa de la violència postelectoral a Kenya i el conflicte armat a Ossètia del Sud (Geòrgia). Els casos més greus, en els quals el desplaçament afecta una de cada 100 persones, van passar de 24 a 23. L'IDMC va assenyalar les persistents deficiències en l'assistència a les víctimes del desplaçament, a causa de la contraposició de les agendes

Mapa 5.1. Nombre de persones desplaçades internes el 2008⁴

- Encara que en els últims mesos de l'any el preu dels aliments va baixar en el mercat internacional, l'efecte de la baixada dels preus no es va constatar en els mercats locals.
- L'informe de l'IDMC publicat el juny del 2008 fa referència a les dades del 2007. Tanmateix, les dades representen les tendències de desplaçament el 2008, ja que es complementen amb les actualitzacions que realitza l'esmentat centre (xifres i anàlisis de contextos) i el seguiment que l'Escola de Cultura de Pau fa de la conjuntura internacional durant l'any.
- Elaborat a partir de dades de l'IDMC, actualitzat el desembre del 2008 <<http://www.internal-displacement.org/>>.

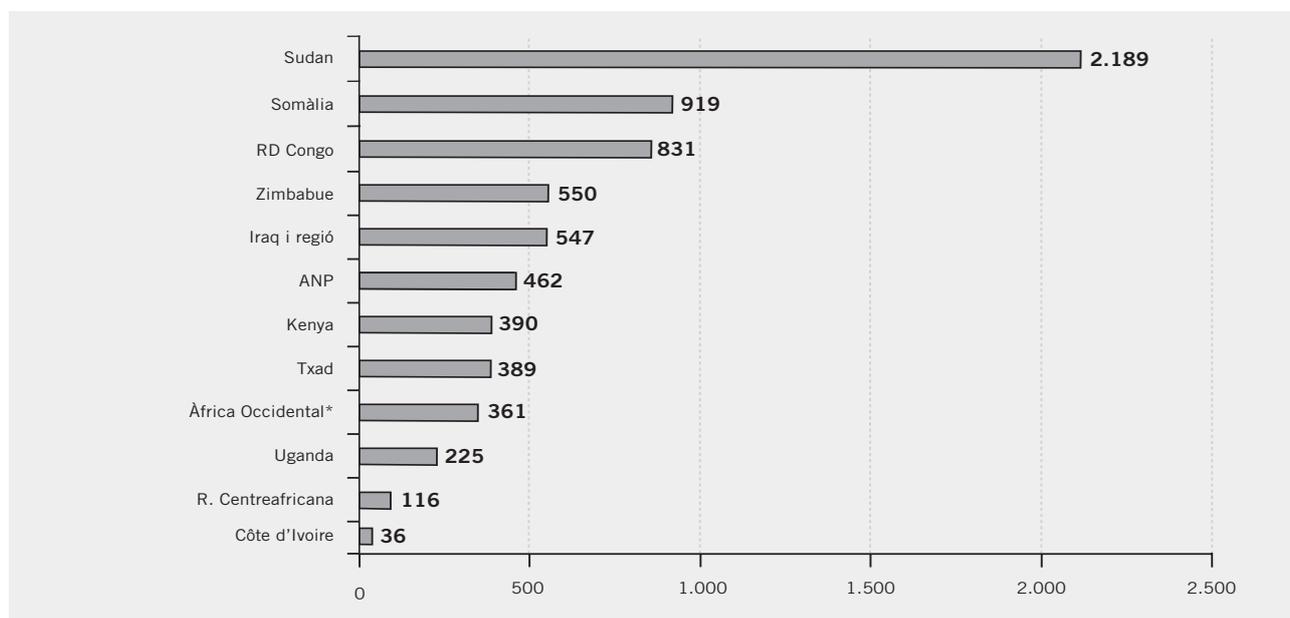
polítiques i humanitàries en un mateix país, la falta d'actuació ràpida i eficient, i l'escassa inclusió d'ONG nacionals en les activitats de protecció. Pel que fa a la situació per regions, l'**Àfrica Subsahariana va ser la més afectada amb 20 països en crisi (nou dels quals van viure una situació molt greu), seguida pel continent asiàtic amb 11 països, després Europa amb nou, Orient Mitjà amb sis i Amèrica amb quatre països.**

El tercer indicador, relatiu al **nombre de persones refugiades registrat per l'ACNUR (indicador núm. 7)**, va assenyalar un important augment en el nombre de persones sota la protecció de l'agència, seguint la tendència a l'alça de l'any 2006.⁵ El 2007 el nombre global va augmentar de 9,9 a 11,3 milions, un 15,31% més. Els països d'origen amb un nombre de refugiats més gran van ser l'Afganistan (3,1 milions) i l'Iraq (2,3 milions), que conjuntament van representar pràcticament la meitat de la població refugiada a escala mundial. Després es troben Colòmbia (552.000), Sudan (523.000) i Somàlia (457.000). L'ACNUR va subratllar en el seu informe que el 80% dels refugiats busquen asil en la mateixa regió, raó per la qual el Pakistan, Síria i l'Iran van ser els països amb més recepció de refugiats, majoritàriament afganesos i iraquians. A la xifra total de població refugiada cal afegir els 4,7 milions de persones d'origen palestí que es tro-

ben sota protecció de la UNRWA. Les **situacions considerades de gravetat**, en les quals almenys una de cada 100 persones del país és refugiada, **van passar de 14 a 17 països**, encara que el nombre de **països amb un nombre rellevant de població refugiada es va situar en 67**, dos més que durant el 2006. La majoria de les situacions de refugi considerades molt greus es van detectar a l'Àfrica, en concret nou de les 17 existents a escala mundial.

Finalment, el quart indicador utilitzat és el **Procés de Crides Consolidades (CAP, per les seves sigles en anglès) (indicador núm. 8)**,⁶ amb el qual les Nacions Unides sol·liciten fons per a les situacions de crisi humanitària considerades de més gravetat o que necessiten més ajuda internacional.⁷ Per a l'any 2008 l'OCAH va llançar **10 crides de 3.800 milions de dòlars, amb els quals es volia oferir assistència a 25 milions de persones en 24 països**. Al final de l'any, la comunitat de donants només havia compromès una mitjana del 69% dels fons sol·licitats per a aquestes emergències. Segons el secretari general adjunt per a Assumptes Humanitaris de l'ONU, John Holmes, això havia deixat programes sense finançament. Igualment, durant l'any es van produir **11 crides extraordinàries (flash appeal)**,⁸ quatre menys que durant el 2007, vuit de les quals responien a emergències humanitàries causades per l'im-

Gràfic 5.1. Crides Humanitàries de les Nacions Unides 2009 (milions de dòlars)

Font: Nacions Unides, *Humanitarian Appeal 2009*, ONU, novembre 2008.

(*) Benin, Burkina Faso, Cap Verd, Côte d'Ivoire, Gàmbia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Libèria, Mali, Mauritània, Níger, Nigèria, Senegal, Sierra Leone i Togo.

5. L'informe de l'ACNUR publicat el juny del 2008 fa referència a les dades globals de l'agència de gener a desembre de 2007. Tanmateix, les dades es poden considerar representatives de la situació de desplaçament el 2008, ja que es complementen amb el seguiment que l'Escola de Cultura de Pau fa de la conjuntura internacional durant l'any, que en constata la persistència.
6. Crida anual a donants pel sistema de les Nacions Unides. Es tracta d'un cicle programàtic dirigit a les organitzacions humanitàries per a planificar la resposta a desastres i emergències en consulta amb els Governos, i coordinar, finançar, implementar i fer-ne el seguiment.
7. En el segon apartat del capítol es fa una anàlisi de les tendències de finançament realitzades pels països donants tant en el marc de les crides del CAP com respecte a l'assistència humanitària global.
8. Les crides extraordinàries són aquelles llançades pels Governos a través de les Nacions Unides amb la finalitat de donar resposta a una emergència humanitària i que tenen una vigència de sis mesos prorrogables.

pacte de desastres naturals. D'altra banda, les crides de Geòrgia, Kenya i el Pakistan van sorgir de la necessitat de donar resposta a l'impacte de la violència armada en aquests països durant el 2008. A més, l'Iraq va fer una crida anual al febrer que responia a la mateixa lògica que els CAP. **Per a l'any 2009, l'OCAH va sol·licitar 7.000 milions de dòlars, gairebé el doble que el 2008, per a prestar assistència a 30 milions de persones en 31 països.** L'Iraq i Kenya van aparèixer per primera vegada en els CAP, mentre que el Sudan va ser, per segona vegada consecutiva el país que va sol·licitar una quantitat de fons més gran: més de 2.000 milions de dòlars.

Quadre 5.1. Països amb crisis humanitàries durant el 2008

Afganistan	Iraq	RD Congo
Armènia	Kenya	RPD Corea
Azerbaidjan	Lesotho	Rússia
Burundi	Libèria	Sierra Leone
Colòmbia	Mali	Somàlia
Côte d'Ivoire	Mauritània	Sri Lanka
Eritrea	Myanmar	Sudan
Etiòpia	Nepal	Swazilàndia
Filipines	Níger	Timor-Leste
Geòrgia	Pakistan	Txad
Haití	Palestina	Uganda
Iemen	R. Centreafricana	Zimbabue

Després de valorar les dades dels quatre indicadors a partir de la informació recollida durant l'any per la Escola de Cultura de Pau, considerem que **36 països van patir una crisi humanitària durant el 2008**, vuit casos menys que els enregistrats en l'informe anterior. No obstant això, el notable descens no és associable a la millora en la situació humanitària global, ja que la majoria de les crisis avaluades en aquest capítol van empitjorar durant l'any. **La situació humanitària a Angola, Madagascar, Guinea, Tanzània, Ruanda, Bangla Desh i Indonèsia, que figuraven com a crisis en l'informe Alerta 2008!, van desaparèixer de la llista aquest**

any perquè els nivells de desprotecció de la població corresponien a la falta d'avenços en la consecució del desenvolupament del país i no reuniten les característiques d'una crisi humanitària. D'altra banda, el **Pakistan va passar a formar part de la llista** a causa de la greu situació de desplaçament generada pel conflicte armat en la frontera amb l'Afganistan.

5.2. Evolució de les crisis humanitàries

Durant l'any l'Àfrica va ser novament la regió més afectada per les crisis humanitàries, amb 19 de les 36 crisis existents (52%), seguida per Àsia Pacífic (22%), Europa, Orient Mitjà i Amèrica. Quant a l'evolució de les diverses crisis, les **millores relatives aconseguides a Côte d'Ivoire, Libèria o Timor-Leste** van ser contrarestades per l'impacte de la inseguretats alimentària en els tres països. **Escenaris com RD Congo, Sri Lanka, Palestina, Haití, Myanmar o Zimbabue van deteriorar-se** respecte al 2007. La situació de països com Sudan, Iraq o Sierra Leone, es va mantenir estable durant el 2008 encara que dins de la gravetat.

Àfrica

Els efectes combinats dels desastres naturals, l'augment dels preus dels aliments, la inestabilitat política i l'impacte dels conflictes armats van tornar a fer de l'Àfrica la regió més afectada per les crisis humanitàries a escala global. La inseguretats alimentària no solament va incrementar el nombre de persones que patien fam sinó que va posar en risc la vida de milions de persones afectades pel VIH/SIDA al continent, ja que la bona nutrició és vital per a l'eficàcia del tractament. Diversos organismes regionals, com el SADC, l'ECOWAS i la IGAD, van crear estratègies per a fer front a l'impacte de la crisi alimentària en la població. Malgrat tot, la Banya d'Àfrica va ser un any més la zona més afectada

Quadre 5.2. Radiografia de crisis humanitàries destacades el 2008

ÀFRICA:

- **Txad:** Els atacs contra el personal humanitari van obligar a la suspensió de les seves tasques i van incrementar la desprotecció de desplaçats i refugiats a l'est.
- **Zimbabue:** La meitat de la població va dependre de l'assistència alimentària externa per a cobrir les seves necessitats.

AMÈRICA:

- **Haití:** Els efectes de la successió de ciclons van posar el país en inseguretats alimentària i van donar-se les primeres morts per desnutrició.

ÀSIA I PACÍFIC:

- **Afganistan:** L'extensió de la violència a altres zones, més enllà del sud del país, va causar que milers de refugiats retornats no poguessin reasentar-se i es convertissin en desplaçats interns.
- **Pakistan:** Les organitzacions humanitàries van alertar del difícil accés a les zones més afectades per la violència a la Província de la Frontera Nord-occidental, on el 60% de la població es va veure obligada a desplaçar-se aquest any.

EUROPA:

- **Geòrgia:** El conflicte russogeorgià iniciat a Ossètia del Sud va ser la causa d'una nova crisi humanitària a Europa.

ORIENT MITJÀ:

- **Palestina:** El bloqueig econòmic d'Israel contra Gaza va constituir una violació del Dret Internacional Humanitari i va ser qualificat de "càstig col·lectiu" per les Nacions Unides.

per la fam, especialment Etiòpia, mentre RD Congo i Somàlia van destacar com les crisis humanitàries més greus del continent.

a) Àfrica Austral

Països	Factors de la crisi
Lesotho	Desastres naturals, VIH/SIDA
Swazilàndia	Desastres naturals, VIH/SIDA
Zimbabue	Crisi política i econòmica, VIH/SIDA

Les pluges torrencials registrades durant els primers mesos de l'any a la regió austral van afectar més d'un milió de persones i van posar en perill la producció agrícola, fet que va agreujar la inseguretat alimentària en la zona. Per aquesta raó la regió va emetre una crida al febrer per a crear un pla de prevenció i resposta que abastés des de la creació i reforç de sistemes d'alerta primària fins a la inversió en la recuperació de cultius, amb la finalitat de minimitzar els danys. A la fi de l'any aquesta crida només havia aconseguit el 28% del total necessari, fet que posa en evidència la falta de compromís dels països donants en tasques que impliquen una actuació a més llarg termini. L'impacte de la sequera i l'augment dels preus van fer que el 20% de la població de **Lesotho i Swazilàndia** patissin inseguretat alimentària, malgrat l'augment de la producció agrícola a Swazilàndia. Segons un estudi de la UNICEF, la sequera va incrementar el percentatge de població sense accés a aigua potable a Lesotho del 21 al 30% en només un any, mentre el Govern de Swazilàndia es va plantejar traslladar la població de les zones més afectades per la falta de pluges en el país.

La situació humanitària de **Zimbabue** va empitjorar durant l'any en gran mesura per l'impacte de decisions polítiques sobre l'acció humanitària i per la manipulació de l'assistència per part del Govern, i també pel progressiu deteriorament del sistema sanitari i els serveis bàsics. La galopant inflació va posar els aliments fora de l'abast de pràcticament la meitat de la població, cinc milions de persones, que depenien de l'assistència exterior per a cobrir les seves necessitats nutritives. El president, Robert Mugabe, va suspendre les activitats de les ONG al mes de maig, i les va acusar de manca de neutralitat i suport a l'oposició, cosa que només va contribuir a empitjorar la situació. La greu epidèmia de còlera, iniciada a l'agost i que en només quatre mesos va causar la mort de més de 1.600 persones, va ser el resultat final de la contínua negligència del Govern. Per aquesta raó, les estratègies adoptades per la comunitat internacional per a pressionar els líders polítics perquè arribin a un acord sobre el repartiment del poder no haurien de basar-se en la restricció de l'enviament d'ajuda humanitària, tal com Sud-àfrica va anunciar que faria. Aquestes mesures podrien perjudicar encara més les capes més desfavorides de la població sense aconseguir el seu objectiu.

La greu epidèmia de còlera a Zimbabue va ser el resultat final de la contínua negligència del Govern

b) Àfrica Occidental

Països	Factors de la crisi
Côte d'Ivoire	Crisi política i econòmica, retorn de desplaçats
Libèria	Situació postbèl·lica, retorn de desplaçats
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Situació de tensió, crisi política i econòmica, desastres naturals
Sierra Leone	Situació postbèl·lica, retorn de desplaçats

L'estabilitat de la regió es va veure afectada per les manifestacions a diversos països per a demanar als Governos una resposta davant l'augment dels preus i la falta d'accés als aliments. ECOWAS va posar en marxa diversos plans a escala regional, mentre que Governos com els de Mali i Côte d'Ivoire van adoptar mesures que van aconseguir, en certa mesura, contrarestar els efectes de la crisi. D'altra banda, les inundacions periòdiques a la zona van afectar especialment Libèria, encara que l'impacte va ser molt menor que el registrat durant el 2007.

A **Côte d'Ivoire** va prosseguir la tornada dels desplaçats pel conflicte gràcies a la millora de les condicions de seguretat. Encara que no existeixen dades exactes, l'IDMC va estimar que almenys 89.000 persones van retornar durant el 2008. No obstant això, els esforços de reintegració van ser afectats per la inseguretat alimentària i pels enfrontaments comunitaris. Una enquesta realitzada per agències de les Nacions Unides va detectar nivells alarmants de desnutrició aguda al nord del país, a pesar de que l'anunci del tancament d'operacions de MSF-França va considerar que la situació d'emergència havia acabat. D'altra banda, a **Sierra Leone i Libèria** es van implementar estratègies per a reduir els buits que poden donar-se en l'assistència al passar d'una situació d'emergència humanitària a una actuació de desenvolupament i rehabilitació al país, cosa que no va evitar que els índexs de desprotecció de part de la població fossin en alguns casos iguals o superiors als de situacions humanitàries d'emergència.

La regió del **Sahel** va patir l'impacte de les inundacions a l'agost, que van afectar principalment el nord del Níger i Mali, on els combats entre la insurrecció tuareg i les Forces Armades van incrementar el desplaçament i la inseguretat alimentària a la zona. La regió d'Agadèz (nord del **Níger**) va patir els efectes del conflicte, que va dificultar el repartiment de provisions a la població i la producció agrícola, que va disminuir severament. A més, MSF va haver d'abandonar el seu treball a Maradi (nord) després de ser acusada pel Govern de connivència amb els rebels tuareg. No obstant això, a **Mali** les negociacions de pau i les polítiques adoptades pel Govern per a fer front a la inseguretat alimentària van calmar la situació. El màxim responsable de l'ONU per a assumptes humanitaris, John Holmes, va visitar la regió del Sahel per a cridar l'atenció sobre l'impacte negatiu que el canvi climàtic, la inseguretat i el narcotràfic tenen sobre el desenvolupament a la zona.

c) Banya d'Àfrica

Països	Factors de la crisi
Eritrea	Situació de tensió, desastres naturals, desplaçaments forçats
Etiòpia	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Somàlia	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Sudan	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats

A l'inici de l'any, la IGAD va alertar que 14 milions de persones podrien patir inseguretat alimentària durant el 2008 a la Banya d'Àfrica. A la falta de pluges, que va afectar especialment Eritrea i Etiòpia, es va unir l'augment dels preus i l'agreujament dels conflictes a la zona, principalment a Somàlia. A Eritrea la UNICEF va detectar un alarman increment de la desnutrició infantil, mentre l'OCAH va advertir de l'increment del nombre de persones desplaçades per la sequera, encara que es desconeix el nombre de persones afectades per aquesta situació. D'altra banda, a Etiòpia les Nacions Unides van estimar que de cara al 2009 més de 10 milions de persones podrien patir fam, malgrat que durant el 2008 les estimacions sobre el nombre de persones afectades per la falta d'aliments van oscil·lar entre els 4,7 milions de persones segons fonts governamentals, i els 6,8 milions segons Oxfam.

A Darfur els desplaçats estan exposats de manera diària a l'extorsió, la violència i el reclutament. Per això, els civils ideen estratègies per a la protecció i grups d'autodefensa

A Somàlia el conflicte armat va fer que pràcticament la meitat de la població, 3,25 milions de persones, depengués de l'assistència exterior, un 77% més que al començament d'any. En aquest sentit, un grup de 52 ONG va fer una crida a la comunitat internacional perquè es comprometés amb la protecció de la població civil, i va recordar que les xifres de desplaçats interns superaven el milió i mig de persones. Per la seva banda, el treball humanitari va ser seriosament afectat per la violència, el saqueig de combois humanitaris i l'atac contra els treballadors humanitaris, que van provocar, entre altres incidents, la mort del director del PNUD al país. Moltes zones van quedar aïllades per la violència, i va augmentar la desprotecció de la població civil.

Finalment, al Sudan la violència va continuar causant desplaçaments a la regió de Darfur, de la mateixa manera que ho van fer els enfrontaments a la regió petrolera de Abyei (centre). També, els camps de desplaçats van ser de nou objectiu dels atacs de les milícies i l'Exèrcit. Els atacs contra combois, personal i instal·lacions humanitàries van ser continuats, malgrat que l'accés a la regió de Darfur va millorar ostensiblement amb el compromís de l'Executiu d'agilitar la tramitació dels permisos per als treballadors humanitaris. A més a més, els grups armats d'oposició, reunits a Ginebra sota els auspicis del Centre for Humanitarian Dialogue, s'havien compromès a no obstaculitzar les tasques humanitàries. D'altra banda, les

Nacions Unides van alertar de l'augment de les morts per desnutrició al sud-est del país durant el mes de setembre i del difícil accés a les zones afectades per les pluges.

Quadre 5.3. La militarització dels camps de desplaçats al Sudan

Els atacs perpetrats per les Forces Armades contra camps de desplaçats durant el 2007 i el 2008, que van causar desenes de víctimes i violar el DIH, van posar de manifest l'interès del Govern de desarticular presumpes xarxes de suport als moviments rebels. Sota l'acusació que els camps amaguen armament i persones vinculades als grups armats, les Forces Armades van atacar a l'agost el camp de Kalma, en el qual resideixen més de 90.000 desplaçats interns, i van matar 48 persones. Però, hi ha alguna realitat darrera de les acusacions de Khartoum?

Un informe de Small Arms Survey conclou que "encara que els camps en els quals es troben els civils de Darfur, en general, no estan militaritzats, això no significa que siguin espais humanitaris neutrals".⁹ La situació d'inseguretat ha causat el sorgiment de xarxes complexes —controlades per persones afins als grups armats— que proveeixen seguretat i tenen capacitat de decisió dintre dels camps, a canvi de lleialtat. Segons dades del Consell de Drets Humans, hi ha 81 camps de desplaçats a Darfur. D'aquests, només 21 han estat planificats, la resta són més o menys improvisats. El grau de vulnerabilitat dels residents a l'activitat armada i a la militarització per a l'autodefensa, varia segons la situació dels camps: zones sota control del Govern o dels grups armats, o zones properes a la frontera amb el Txad o en remotes àrees rurals.

Segons les dades recollides per l'Small Arms Survey en la seva investigació, els desplaçats estan exposats de manera diària a l'extorsió, la violència i el reclutament. Per això, els civils ideen estratègies per a la protecció i grups d'autodefensa. D'altra banda, la prioritat que la comunitat internacional dóna al desplegament de les forces de pau a Darfur no ha pogut reduir la inseguretat que, al contrari, ha augmentat a causa de la primacia donada als líders dels moviments armats sobre els líders de la població civil en les negociacions. En aquest sentit, la necessitat d'empunyar una arma per a tenir veu en la taula de negociacions ha suscitat el sorgiment de més grups i la fragmentació dels existents, i s'han multiplicat les accions armades i la resposta de l'Exèrcit. En aquest sentit, aconseguir la seguretat, estabilitat i neutralitat dels camps de desplaçats a Darfur dependrà del desenvolupament d'estratègies per a la prevenció i la protecció que vagin més enllà de la presència de cascos blaus en la regió.

9. Kahn, C. *Conflict, arms and militarization: the dynamic of Darfur's IDP camps*. Small Arms Survey, setembre 2008, a <http://www.smallarms-survey.org/files/portal/spotlight/sudan/Sudan_pdf/SWP-15-Conflict-Arms-Militarization.pdf>.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Factors de la crisi
Burundi	Situació postbèl·lica, retorn de desplaçats
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats
Kenya	Situació de tensió, desastres naturals, desplaçaments interns
R. Centreafricana	Conflicte armat, desplaçaments forçats
RD Congo	Conflicte armat, desplaçaments forçats, epidèmies
Uganda	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats

La regió va ser escenari d'una de les crisis humanitàries més greus a escala mundial a causa de l'escalada del conflicte a la regió de Kivu Nord, a l'est de la RD Congo. A més a més, la situació de violència va dificultar seriosament l'assistència a la població en zones com l'est del Txad i la R. Centreafricana. D'altra banda, el retorn de la població desplaçada pels conflictes d'**Uganda** i **Burundi** va estar dominat per la falta de mitjans en les localitats d'acollida i per la insuficiència de recursos oferts pels països donants per a facilitar el reassentament. Aquesta situació va ser agreujada per les collites deficitàries i la inseguretat alimentària que van repercutir en un augment dels enfrontaments intercomunitaris pel control de terres. A més, la persistent presència de grups armats al nord d'Uganda i l'est de Burundi, i la incapacitat per a aconseguir acords de pau, van inhibir la tornada de centenars de milers de persones que van romandre en centres de trànsit. Igualment, la situació de violència política de **Kenya** al principi de l'any va causar el desplaçament de més de 350.000 persones. La mala gestió de l'ajuda per part del Govern i els casos de corrupció van afectar l'eficàcia de les tasques d'assistència. La inestabilitat i la inseguretat en les carreteres del país van repercutir negativament en la distribució d'ajuda de diverses organitzacions i agències humanitàries cap a l'interior del continent, ja que els principals centres d'aprovisionament es troben en aquest país.

D'altra banda, al **Txad** i la **R. Centreafricana**, la situació dels desplaçats interns va empitjorar seriosament a causa dels persistents atacs contra els camps, les instal·lacions i el personal humanitari, que van obligar a interrompre les actuacions d'emergència nombroses vegades durant l'any. La presència de l'operació militar EUFOR a la frontera no va contribuir a millorar la seguretat en la zona. La UNICEF va constatar al Txad que els nivells de desnutrició aguda eren similars a tot el país, de manera que era necessària una operació d'assistència en tot l'àmbit nacional i no solament amb la població desplaçada i refugiada a l'est. Igualment, la dispersió dels desplaçats interns a la R. Centreafricana (no va ser fins aquest any es va obrir el primer camp per a allotjar les persones desplaçades per la violència que no podien ser acollides en l'àmbit comunitari ni familiar) va suposar grans reptes per a l'assistència. Segons dades del Norwegian Refugee Council, un 50% de la

població desplaçada al país són menors, en situacions greus de vulnerabilitat.

Al començament de l'any, l'organització Internacional Rescue Committee va assenyalar que des del 1998 havien mort 5,8 milions de persones a la **RD Congo** pels efectes combinats del conflicte armat i la crisi humanitària, principalment per la falta d'assistència mèdica i d'accés a aliments i serveis bàsics. L'agreujament de la violència a la província de Kivu Nord des del mes d'agost va causar el desplaçament de 250.000 persones, 100.000 d'elles en una sola setmana. La majoria de les persones afectades es van allotjar amb familiars. No obstant això, un gran nombre de camps de desplaçats improvisats van sorgir en zones de difícil accés i gran inseguretat, davant la incapacitat de les comunitats d'absorbir el flux. El compromís aconseguit al novembre per part del líder del CNDP, Laurent Nkunda, per a crear un corredor humanitari a la zona que facilités l'assistència de la població va tenir un impacte relatiu, ja que la situació d'inseguretat pels continus combats va impedir igualment l'accés dels treballadors humanitaris a moltes zones. En xifres globals, el nombre de persones afectades pel desplaçament intern a la RD Congo es va fixar en 1,4 milions, un milió dels quals es trobaven a Kivu Nord.

Amèrica

Països	Factors de la crisi
Colòmbia	Conflicte armat, desplaçaments forçats
Haití	Crisi política i econòmica, desastres naturals

Al continent americà, Colòmbia i Haití van destacar entre els contextos de crisis humanitàries de més rellevància, amb el deteriorament de la situació de la població en tots dos casos. Per una banda, a **Colòmbia** l'organització per als desplaçats CODHES va assenyalar que durant el primer semestre de l'any s'havien desplaçat 279.657 persones, un 41% més que l'any anterior, fet que constitueix la major onada de desplaçament registrada en les últimes dues dècades. Aquestes dades van ser desmentides pel Govern, que no obstant va admetre que els seus propis registres eren incomplets perquè no comptabilitzen els desplaçats urbans ni aquells que són desplaçats per les forces de seguretat de l'Estat o grups paramilitars sense identificar. Segons un estudi de la Comissió de Seguiment de la Societat Civil, només un 8% dels desplaçats registrats per les llistes governamentals disposaven d'un allotjament adequat. De fet, la falta d'un habitatge d'acord amb els estàndards mínims era la principal preocupació de les persones desplaçades. L'ACNUR, per altra banda, va valorar positivament l'acord amb el Ministeri d'Agricultura per a fomentar l'accés a terres de les persones desplaçades.

L'impacte de l'última estació ciclònica a **Haití** va deixar un balanç de més de 500 morts i va posar novament de manifest la gran vulnerabilitat del país als desastres naturals. Les collites van ser devastades amb el consegüent augment de la inseguretat alimentària, i el PMA va haver d'incrementar la seva ràtio d'assistència de

800.000 a 2,3 milions de persones de cara a l'any vinent. La zona més afectada, Gonaïves, va quedar aïllada per les fortes pluges, mentre ONG com MSF van denunciar la mala gestió de la crisi i van assenyalar que cinc setmanes després de les tempestes la població continuava sense tenir accés als serveis més elementals. La falta de provisions va generar morts per desnutrició a Belle Anse. Davant d'aquesta situació, el secretari general adjunt per a Assumptes Humanitaris de l'ONU, John Holmes, va assenyalar que es tractava del pitjor desastre que ha patit el país en els últims 100 anys. Malgrat les constants crides d'alerta, la crida extraordinària emesa pel Govern per a pal·liar els efectes dels ciclons només havia aconseguit el 47% del total tres mesos després del seu llançament. D'altra banda, les protestes per la carestia dels aliments i el combustible, que a vegades es van tornar violentes, van causar la destitució del primer ministre i van provocar una crisi institucional greu que va paralitzar l'adopció de mesures per a contrarestar la crisi alimentària.

UNICEF alertava que 600 menors de cinc anys afganesos moren diàriament per malalties que es poden prevenir

D'altra banda, al **Pakistan** el conflicte a les àrees tribals del nord del país va causar el desplaçament de més de 190.000 persones a Bajaur des de l'octubre. Segons dades de l'ACNUR, 168.000 persones van continuar desplaçades a la Província de la Frontera Nord-occidental, mentre prop de 20.000 es van traslladar a la província afganesa de Kunar, on van ser majoritàriament acollits pels seus familiars. L'ACNUR va utilitzar el camp de refugiats afganesos de Kacha Garhi, a Peshawar, per allotjar prop de 60.000 persones desplaçades. Les condicions de la població en les zones de desplaçament eren preocupants, a causa de la falta d'accés de les organitzacions humanitàries. L'acord de pau signat a la província no va poder frenar la violència que a mitjan any havia desplaçat el 60% de la població segons l'IDMC.

Sens dubte l'escenari de devastació més greu en la regió asiàtica i, probablement, el desastre natural de més impacte durant l'any va ser el cicló Nargis a **Myanmar**, que va causar la mort de més de 140.000 persones al maig. El nombre de víctimes es va veure possiblement incrementat per la lenta i escassa resposta del Govern en els dies que van seguir la tragèdia. El govern va prohibir l'accés a la zona més afectada per les pluges (Delta de l'Irrawaddy, sud) a les organitzacions humanitàries internacionals, i va al·legar que estava defensant la sobirania del país. Només els bons oficis del secretari general de l'ONU i la intensa activitat diplomàtica de l'ASEAN van poder convèncer la Junta de la necessitat d'establir mecanismes per a gestionar el desastre humanitari. La completa destrucció de les principals vies de comunicació va dificultar igualment el lliurament de l'ajuda, i van ser nombroses les denúncies contra agents governamentals pel cobrament de taxes i els abusos contra la població civil beneficiària de l'ajuda. Més d'1,7 milions de persones van rebre assistència, malgrat que la crida d'emergència llançada per les Nacions Unides i les ONG solament va poder recaptar la meitat dels fons sol·licitats. Tanmateix, la ràpida actuació en la distribució d'aigua potable va evitar l'extensió d'epidèmies a la zona afectada. Aquesta greu situació va contribuir a fer encara més invisible la realitat del desplaçament de les comunitats d'ètnia karen durant el 2008 a la frontera amb Tailàndia, on més de 500.000 persones viuen enmig d'una greu desprotecció.

El Nepal i la RPD Corea es van veure seriosament afectats per l'augment dels preus del gra a causa de la gran dependència exterior. Com a conseqüència, vuit milions de persones al Nepal i sis a la RPD Corea van ser víctimes d'inseguretats alimentària. Les organitzacions humanitàries van alertar que els índexs de fam s'apropaven als patits per la RPD Corea en la dècada dels noranta. D'altra banda, diverses organitzacions de desplaçats i el Norwegian Refugee Council van criticar la dilació del Govern nepalès en la implementació de mesures per a la protecció dels drets i la consecució de solucions estables per als desplaçats. Entre 35.000 i 50.000 persones desplaçades internes van continuar sense poder retornar als seus llocs d'origen. El motiu, segons van denunciar al llarg de l'any diverses organitzacions locals i internacionals,

Àsia i Pacífic

Països	Factors de la crisi
Afganistan	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Filipines	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Myanmar	Conflicte armat, desplaçaments forçats, epidèmies
Nepal	Situació postbèl·lica, desastres naturals, retorn de desplaçats
Pakistan	Conflicte armat, desplaçaments forçats
RPD Corea	Crisi econòmica, desastres naturals
Sri Lanka	Conflicte armat, desastres naturals, desplaçaments forçats
Timor-Leste	Situació postbèl·lica, retorn de desplaçats

A l'**Afganistan**, el deteriorament de la situació humanitària es va fer patent amb l'extensió del conflicte a altres zones del país i la intensificació dels bombardejos que van multiplicar les xifres de desplaçament de la població civil. Entre els desplaçats hi havia també famílies de refugiats retornats que no van poder romandre o arribar a la seva localitat d'origen a causa de la inseguretats i la violència. L'augment dels atacs contra els treballadors va dificultar l'accés de les organitzacions humanitàries seriosament, i va posar de relleu la perillosa confusió entre l'activitat militar i l'acció humanitària en el terreny. El màxim representant de l'ONU per a assumptes humanitaris, John Holmes, va assenyalar la falta de coordinació entre les diferents organitzacions i agències com un dels principals obstacles per al lliurament de l'ajuda. En concloure l'any el nombre de persones dependents d'assistència humanitària superava els quatre milions, mentre la UNICEF alertava que 600 menors de cinc anys afganesos moren diàriament per malalties que es poden prevenir.

Quadre 5.4. **Cicló Nargis: l'obertura del "diàleg humanitari" amb el Govern birmà**

La primera reacció del Govern birmà al mes de maig va ser oposar-se a l'entrada d'organitzacions i personal humanitari de països occidentals a les zones devastades pel cicló Nargis. La notícia va ser àmpliament difosa i recollida pels mitjans. No obstant això, el canvi d'actitud de la Junta Militar durant els mesos següents, gràcies a les tasques diplomàtiques de les Nacions Unides i l'ASEAN, que van proporcionar als actors humanitaris una capacitat d'accés sense precedents, no va transcendir. La col·laboració entre la Junta i les organitzacions al territori també va ser positiva. Més enllà dels motius que s'amaguen darrera la manca d'informació, és important assenyalar com l'inici del diàleg entre les institucions internacionals i la Junta birmana, per motius humanitaris, ha fet més flexible la resposta d'un sistema que fins ara era caracteritzat per l'hermetisme i la rigidesa.

Considerar la Junta Militar un organisme monolític és un error. Segons han assenyalat informes de l'International Crisis Group i Refugees International,¹⁰ en el Govern hi ha ministres favorables a l'accés de les organitzacions humanitàries a la zona, enfront de les postures aïllacionistes del sector més conservador que va intentar, sense èxit, incrementar el control sobre les tasques d'assistència. En aquest sentit, totes les organitzacions humanitàries que van prestar assistència a Myanmar van lloar el treball realitzat pel Grup Tripartit Central —compost per representants d'ASEAN, les Nacions Unides i la Junta Militar birmana— en l'efectiva resolució de situacions conflictives relatives a la provisió d'assistència. Igualment, l'Avaluació Conjunta Post-Nargis (PONJA, per les seves sigles en anglès) liderada per l'ASEAN va ser qualificada com el primer informe sobre necessitats global i independent que s'ha pogut realitzar al país. L'obertura de sis oficines d'ASEAN a la regió del delta de l'Irrawaddy farà possible una major transparència i reduirà les possibilitats de desviació de l'ajuda.

Hi ha el risc que per al 2009 la major part dels donants canviïn la seva percepció de la situació a Myanmar, i es passi d'una situació d'emergència a una altra de recuperació a llarg termini per la reducció de les aportacions, com generalment s'esdevé en aquests casos. Segons diversos analistes, la disminució de fons podria significar la pèrdua de poder relatiu dels ministres més oberturistes a favor dels aïllacionistes, de manera que s'hauria de considerar l'impacte estratègic de l'ajuda. Especialment perquè la incapacitat de restablir les formes de vida, la producció i la seguretat a les zones afectades, incrementaria la vulnerabilitat del conjunt de la població del país (la zona més afectada és coneguda com la productora més important d'aliments de Myanmar). Diversos analistes sostenen que la capacitat de mantenir-se en contacte i amb un diàleg fluït amb els dirigents birmans podria ser una oportunitat per a iniciar un canvi polític o, com a mínim, fer possible l'avenç d'estratègies de desenvolupament socioeconòmic al país. No obstant això, la celebració del referèndum constitucional immediatament després del Nargis i la continuació de les operacions militars a les regions amb minories ètniques fan dubtar de la possibilitat que es produeixin avenços cap a la democràcia a curt o mitjà termini.

va ser la negativa del Govern a reconèixer la majoria d'ells com a desplaçats interns, amb la consegüent pèrdua del dret a rebre el paquet d'ajuda inicial. Les organitzacions humanitàries, per la seva banda, van alertar de les dificultats d'accés a la regió de Terai, que eren superiors a les del conflicte armat que va acabar el 2007.

A les **Filipines** la ruptura del diàleg entre el Govern i el grup armat MILF, i la represa de les activitats militars a l'agost va causar el desplaçament de més 400.000 persones a Mindanao. A més, al desembre, l'extensió del combat a les illes de Jolo i Basilan va causar el desplaçament de més de 35.000 persones, segons fonts governamentals. El Consell per a la Coordinació de Desastres Nacionals va informar al desembre que prop de 58.000 persones estaven rebent assistència en camps de refugiats a Mindanao, mentre prop de 250.000 estaven sent atesos fora d'aquestes instal·lacions. A **Sri Lanka**, la ruptura de l'acord de l'alto el foc i la represa dels enfrontaments entre l'Exèrcit i l'LTTE van empènyer prop de 230.000 persones a desplaçar-se, que van patir a més a més els efectes devastadors del monsó. El 16 de setembre una directiva del Govern va obligar les agències de les Nacions

Unides i les ONG a sortir de la regió de Vanni (nord), fet que va posar en perill la subsistència de desenes de milers de persones. No va ser fins a l'octubre que es va poder reprendre l'assistència. Finalment, a **Timor-Leste** les agències de les Nacions Unides i el Govern van intentar fomentar la tornada dels desplaçats interns a Dili. Al final de l'any, el 90% havien tornat a les seves llars, mentre 15.000 romanien a 16 camps de desplaçats que l'Executiu té previst clausurar al febrer del 2009. No obstant això, diversos líders comunitaris van alertar que estaven augmentant les tensions entre retornats i residents a causa del major accés a recursos dels primers (ajudes per a la tornada ofertes per l'Estat i organitzacions d'assistència), en una situació d'inseguretat alimentària que estava afectant tota la població per igual.

Europa

Països	Factors de la crisi
Caucas Sud (Armènia, Azerbaidjan i Geòrgia)	Conflicte armat, desplaçaments forçats
Rússia (Txetxènia)	Conflicte armat, desplaçaments forçats

10. International Crisis Group. *Myanmar after Nargis: time to normalise aid relations*. Asia report nº 161, 20 octubre 2008; i Refugees International. "Burma: building upon success". *Bulletin*, 5 setembre de 2008.

A la regió del **Caucas** la situació dels desplaçats interns pels conflictes de Nagorno-Karabakh, Txetxènia i Ossètia del Sud, va continuar sent preocupant davant l'absència de solucions definitives. En aquest sentit, l'impuls donat pels Governos àzeri i rus per al reassentament de part d'aquesta població va ser de nou insuficient i marcat per motivacions polítiques que poc tenen a veure amb respostes a la situació generalitzada de desprotecció. Un informe de l'IDMC va assenyalar les grans dificultats dels desplaçats d'origen txetxè per a accedir als serveis públics i per a registrar la seva residència. Més de 136.000 persones romanen desplaçades a Rússia des de l'inici del conflicte a Txetxènia.

El conflicte armat que va esclatar a l'agost a **Geòrgia**, en un intent del Govern de recuperar el control sobre la regió d'Ossètia del Sud (independent *de facto* des dels anys noranta), va causar el desplaçament de més de 190.000 persones, de les quals almenys 24.000, principalment georgians residents de la província, no han pogut tornar a les seves llars per la persistent situació d'inseguretat, segons un informe d'Amnistia Internacional.¹¹ A l'octubre, el BM, la Comissió Europea i les Nacions Unides van elaborar una avaluació conjunta de les necessitats després del conflicte armat, i van projectar una actuació a llarg termini —tres anys— que va més enllà de l'assistència humanitària i vol apuntalar l'estabilitat econòmica del conjunt del país. A partir d'aquesta avaluació el Govern georgià va llançar una crida de 450 milions de dòlars en la conferència de donants que es va realitzar a l'octubre a Brussel·les. El Consell d'Europa va mostrar la seva preocupació per les persistents dificultats en l'accés a determinades zones d'Ossètia del Sud i en la frontera georgiana, i l'escassa presència de cossos de seguretat per a protegir els retornats. D'altra banda, l'organisme va lloar la ràpida actuació del Govern georgià per a alleujar la situació dels nous desplaçats, però va assenyalar que la situació de les persones que van ser desplaçades als anys noranta, 220.000, ha de ser igualment solucionada.

Orient Mitjà

Països	Factors de la crisi
Iraq	Conflicte armat, desastres naturals, crisi política i econòmica
Palestina	Conflicte armat, bloqueig de l'ajuda, crisi política i econòmica
Iemen	Conflicte armat, desastres naturals, volum de refugiats

A l'Orient Mitjà, la situació a **Palestina** pel bloqueig continuat d'Israel a l'entrada de combustible, aliments

i assistència humanitària a Gaza va fer que dues terceres parts de la crida humanitària de les Nacions Unides per al 2009 fossin dedicades a la provisió d'aliments, prova de la creixent dependència exterior de la població i el greu deteriorament de la crisi humanitària. El bloqueig va provocar la disrupció dels serveis sanitaris i del tractament de residus i aigües, amb el consegüent augment del risc d'aparició d'epidèmies. La gran ofensiva israeliana contra Gaza iniciada al mes de desembre va posar de manifest la creixent desprotecció de la població i la falta de mitjans per a assistir els milers de víctimes. Israel va obstaculitzar l'assistència a la població civil, impeding o retardant l'accés de les organitzacions humanitàries, com ara la Creu Roja, que va

al·legar que l'Exèrcit israelià violava la Convenció de Ginebra amb la seva negació a evacuar i assistir les víctimes de les operacions.¹² La decisió d'Israel d'impedir el subministrament de béns a la zona va ser qualificada de càstig col·lectiu per part de les Nacions Unides, encara que això no va fer que l'Executiu israelià modifiqués la seva postura. Aquesta situació va ser definida per diverses ONG (entre elles Oxfam) com la pitjor viscuda a la zona des del 1967. D'altra banda, el Govern israelià va continuar amb la política de demolicions i desallotjaments forçats a Gaza i Cisjordània.

Mentrestant, a l'**Iraq** l'OIM va assenyalar que malgrat que el desplaçament forçat s'havia reduït durant la primera meitat de l'any, les necessitats humanitàries de la població desplaçada eren apressants. En aquest sentit, el Comitè Parlamentari per al Desplaçament i la Migració va sol·licitar al Govern que es destinés un percentatge fix de la renda petroliera per a l'assistència dels desplaçats interns, suggeriment que no va ser aprovat. El president del Comitè va assenyalar que la baixada del preu del petroli podria reduir encara més la partida destinada a l'atenció de desplaçats, ja que el Govern iraquí considera que la situació d'aquestes persones és provisional i es resisteix a diferenciar-la de la de la resta de la població. D'altra banda, el grup de treball sobre desplaçats interns a l'Iraq (OIM, ACNUR i diverses ONG i agències de l'ONU) va alertar que el sistema de distribució pública d'aliments gestionat pel Govern deixava moltes famílies sense assistència. Un grup de més de 1.000 ONG locals va advertir al Govern de la necessitat de no fomentar la tornada de desplaçats fins que la situació de seguretat permeti l'adequada reinserció. Les xifres governamentals van assenyalar que 662 famílies havien tornat a l'Iraq el 2008 utilitzant el sistema subvencionat de transport.

Finalment, al **Iemen** els enfrontaments del nord del país juntament amb la inseguretat alimentària i les inundacions del sud-est, van incrementar la gravetat de la crisi humanitària. Més de 100.000 persones van ser desplaçades durant el 2008 per la violència, mentre

11. Amnistia Internacional, *Civilians in the line of fire. The Georgia-Russia conflict*, novembre 2008

<<http://www.amnesty.org/es/library/asset/EUR04/005/2008/es/d9908665-ab55-11dd-a4cd-bfa0fdea9647/eur040052008eng.pdf>>.

12. Sota la Convenció de Ginebra de 1949, les parts contendents estan obligades a fer tot el possible per a trobar, assistir i evacuar als ferits i malalts sense dilació.

nombroses organitzacions humanitàries i de drets humans van denunciar que el Govern els impedia facilitar assistència a diverses zones del nord. Un informe de HRW va assenyalar que l'Executiu va denegar l'accés a les agències humanitàries que pretenien fer una avaluació de les necessitats a les zones més poblades. Entre 20.000 i 25.000 persones van ser desplaçades i prop de 650.000 es van veure afectades per les fortes pluges a la província de Hadramaut (sud-est), on les organitzacions humanitàries es van fer ressò de la falta de coordinació en la provisió d'ajuda. Les Nacions Unides van emetre una crida d'emergència de 11,5 milions per a afrontar aquesta situació. Per la seva banda, el PMA va iniciar un programa d'assistència alimentària destinat a la població més vulnerable a l'augment dels preus de consum, dirigit inicialment a 700.000 persones.

5.3. Balanç de l'acció humanitària el 2008

A continuació s'analitzen diversos aspectes relacionats amb les crisis humanitàries i l'acció humanitària durant el 2008, fent especial atenció a les principals dificultats afrontades per les organitzacions humanitàries i a les actuacions dels països donants.¹³

a) Principals dificultats de l'acció humanitària

L'any 2008 es va veure clarament marcat per l'augment dels preus dels aliments i el combustible, fet que va dificultar seriosament a les organitzacions i a les agències de l'ONU complir amb els objectius fixats quan es va iniciar l'any. El cost de les operacions va augmentar i, encara que les aportacions dels donants van ser clarament superiors a l'any anterior (vegeu gràfic 5.2), això no va evitar que agències com el PMA es veiessin forçades a reduir les seves racions d'assistència alimentària a molts països. La falta de coordinació a l'hora d'afrontar una emergència humanitària també va ser assenyalada com un greu obstacle en països com l'Afganistan, Haití, el Pakistan o el Iemen, llocs on els actors humanitaris van afrontar greus problemes per a accedir a la població.

Quant a l'obstaculització a l'accés de les organitzacions humanitàries, cal diferenciar entre els països on l'accés es va veure reduït per la violència (com ara Afganistan, Colòmbia, RD Congo o Somàlia) i aquells en els quals el Govern va impedir d'una manera activa l'arribada de material i personal humanitari, com a Sri Lanka, Israel als Territoris Ocupats de Palestina, RPD Corea, Sudan, Iemen o Myanmar. Aquesta situació va plantejar dilemes sobre la responsabilitat dels Estats de protegir els seus ciutadans, i el deure de la comunitat internacional d'actuar si això no es dona. Aquest va ser el cas de Myanmar: el ministre d'Exteriors fran-

cès, Bernard Kouchner, va invocar el principi de la "Responsabilitat de Protegir" per a sol·licitar l'actuació militar internacional al país després del pas del cicló Nargis, davant la negativa de la Junta Militar de permetre l'entrada de treballadors humanitaris internacionals. Posteriorment, Kouchner va reconèixer que la responsabilitat de protegir es va crear com a resposta a la situació de desprotecció de civils en situació de violència i que per tant no era aplicable.

Els atacs contra el personal humanitari van ser especialment greus a Somàlia, Txad, Sudan i Afganistan, on els treballadors d'organitzacions i agències es van convertir en objectiu dels actors armats i on la confusió generada per les operacions humanitàries entre els cossos militars va provocar un augment de la inseguretat per als actors humanitaris al terreny. D'altra banda, la presència d'operacions de pau al terreny no va millorar la distribució d'assistència en països com el Txad o la R. Centreafricana. El robatori de material humanitari i l'assalt a combois d'emergència també van ser una pràctica habitual en aquests països. D'altra banda, els intents del Govern de controlar la distribució de l'ajuda van tenir conseqüències alarmants en contextos com el de Zimbabue, on l'accés a productes bàsics es va veure lligat a l'afiliació al partit presidencial, ZANU-PF, i on l'activitat humanitària va ser interrompuda durant diversos mesos.

b) El paper dels donants

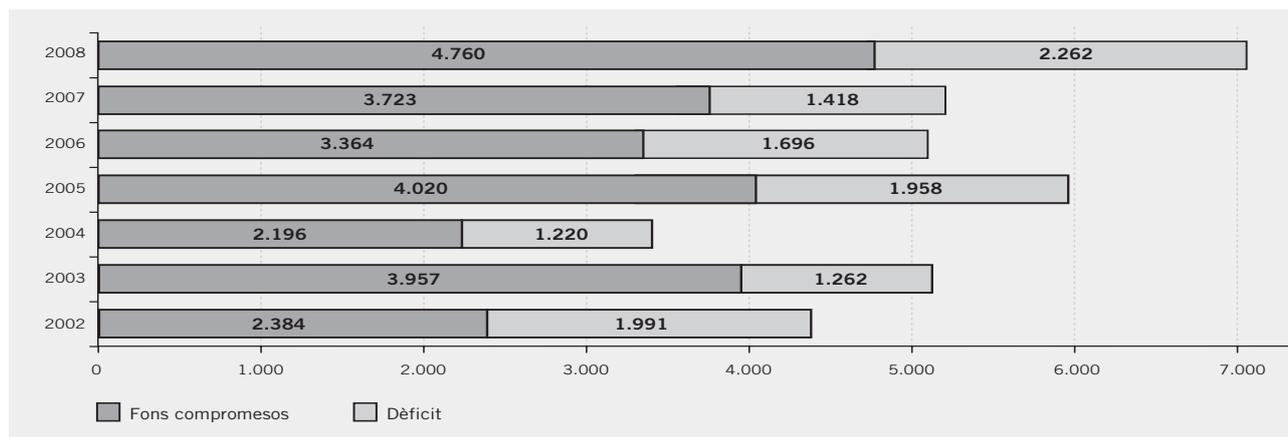
Malgrat la crisi econòmica que va afectar els països donants durant el 2008, l'any va concloure amb una recaptació total de 10.500 milions de dòlars per al finançament de les tasques humanitàries a escala global. Aquesta xifra només ha estat superada pels fons compromesos el 2005, 13.153 milions de dòlars, any en el qual un tsunami va afectar el sud-est asiàtic. Igualment, el nombre de recursos gestionats a través del sistema de les Nacions Unides, 4.700 milions de dòlars, va ser una xifra rècord per a l'organisme.

A final d'any, el finançament de les crides consolidades (CAP) i les crides d'emergència havia aconseguit el 67% d'allò demandat, el mateix percentatge que l'any anterior.¹⁴ Els CAP que van rebre menys fons el 2008 van ser els de Còte d'Ivoire, per segon any consecutiu i amb un 43%, seguit d'Uganda (65%) i Àfrica Occidental (66%). Tanmateix, el finançament global del conjunt de les crides va millorar amb relació a anys anteriors. Quant a les crides d'emergència, és destacable que la crisi de Geòrgia només va recaptar el 36% d'allò sol·licitat quatre mesos després d'haver estat llançada, mentre que el cicló de Myanmar, un dels desastres naturals més importants de l'any, només va arribar al 67% de la quantitat sol·licitada. El finançament global de les crides d'emergència (*flash appeal*) va ser moderat, amb un 58% de mitjana.

13. Per acció humanitària s'entén el conjunt d'activitats que té com a objectiu salvar vides i alleujar el patiment en situacions de crisi humanitària. Aquestes activitats són guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

14. Vegeu les definicions de CAP i *flash appeal* a les notes 5 i 7.

Gràfic 5.2. Evolució del finançament humanitari (en milions de dòlars)

Font: OCAH. *Humanitarian Appeal 2009*. ONU, desembre 2008

Quant als sectors que van obtenir major finançament durant el 2008, la llista va tornar a ser encapçalada per l'alimentació, amb el 86% dels fons sol·licitats coberts, seguit de projectes multisectorials (72%) i de la coordinació i serveis de suport (63%). És important assenyalar que sectors vitals com la seguretat dels treballadors humanitaris al terreny només va obtenir el 6% dels fons demanats. Igualment, és contradictori constatar que el sector de l'agricultura només va aconseguir un 39% dels fons sol·licitats, quan la majoria dels organismes econòmics internacionals van apostar per un augment de la sobirania alimentària dels països dependents d'exportacions com a resposta a la crisi.

El llistat de països que han donat més fons en relació amb el seu PIB és encapçalat per l'Aràbia Saudita, seguida de Noruega, Mònaco, Luxemburg i Suïssa. La major part dels fons oferts per l'Aràbia Saudita van estar destinats a l'emergència al Sudan i van ser tramitats de manera bilateral, Govern a Govern. L'OCAH va assenyalar que cap de les

deu economies més grans del món es trobava entre els deu principals donants.

En l'avaluació realitzada per l'OCAH del finançament humanitari el 2008 s'assenyala que la creixent inseguretats alimentària fomentava l'aparició de necessitats humanitàries en països on no s'ha produït cap tipus de desastre natural que desencadenés una emergència. Aquesta situació, que pot augmentar de cara al 2009, exigirà que les organitzacions humanitàries i de desenvolupament aprenguin a treballar en paral·lel, i obligarà els donants a trobar la manera de finançar l'assistència humanitària en situacions de desenvolupament.

OCAH assenyala que la creixent inseguretats alimentària fomentava l'aparició de necessitats humanitàries en països on no s'ha produït cap tipus de desastre natural

D'altra banda, el CERF va donar un total de 398 milions de dòlars per a finançar les actuacions d'emergència a 53 països en més de 400 projectes. La RD Congo va ser el país que va obtenir major finançament i el PMA l'organisme que va rebre més fons. Per regions, el fons va oferir major finançament a la Banya i l'est d'Àfrica.

Quadre 5.5. IRH: Un índex per a mesurar l'eficàcia de l'ajuda

El 2008 l'organització internacional DARA (Development Assistance Research Associated) va publicar la segona edició de l'Índex de Resposta Humanitària (IRH).¹⁵ Aquest instrument va sorgir de la necessitat d'avaluar les actuacions dels principals països donants amb relació als Principis de Bona Donació Humanitària aprovats el 2003 per tots els països que constitueixen l'OCDE. La metodologia de l'índex es basa en l'obtenció de dades quantitatives i qualitatives basades en els 23 principis i bones pràctiques que recull el document. La finalitat de l'exercici és fomentar la reflexió entre els països donants per a la creació i implementació d'estratègies que fan que la intervenció humanitària sigui cada vegada més eficaç, eficient, ràpida i apropiada, per a arribar a salvar vides i salvaguardar els principis humanitaris d'humanitat, imparcialitat i neutralitat.

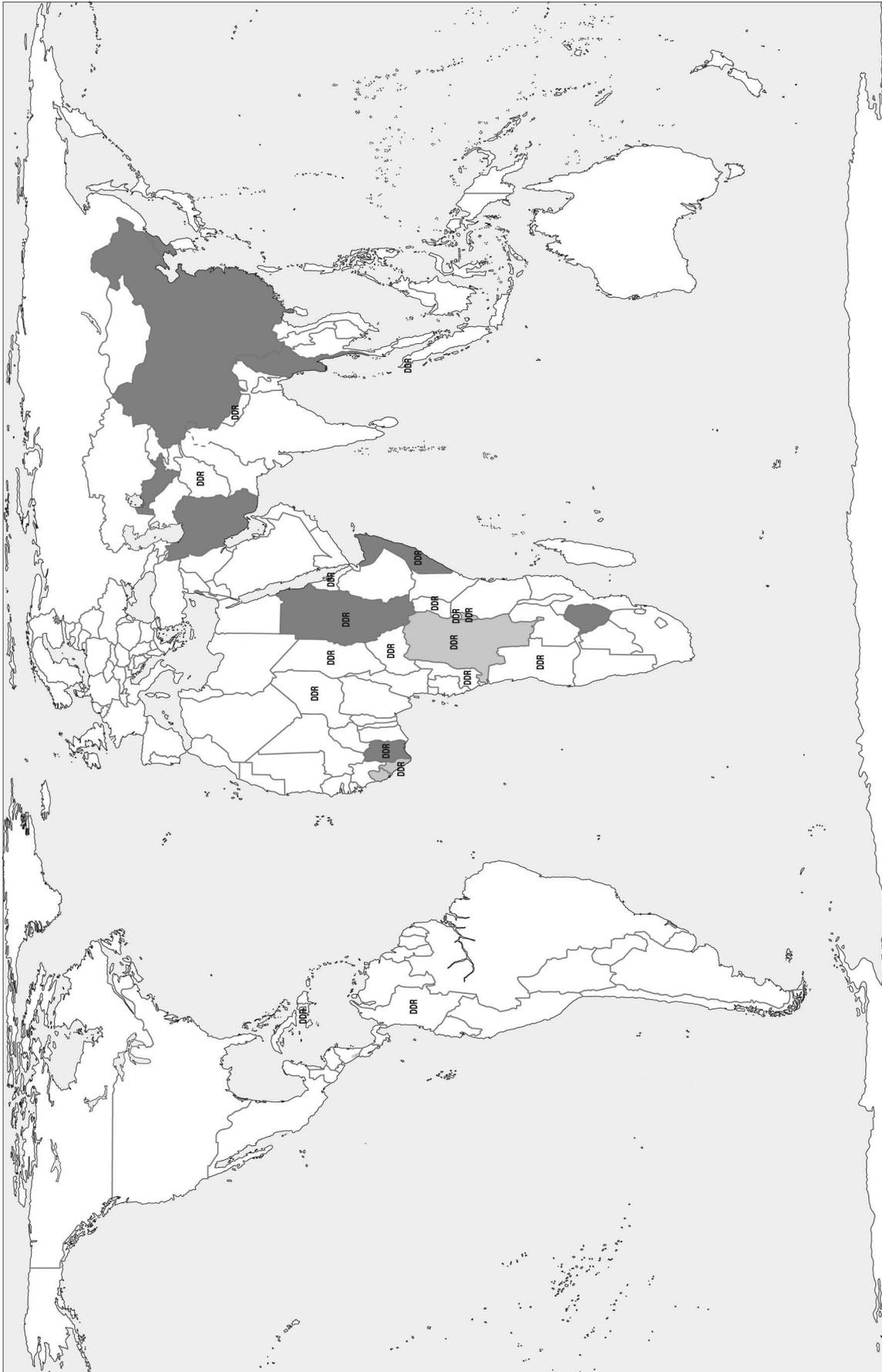
L'índex es basa en cinc pilars, que contenen 58 indicadors en total:

1. Adequació a les necessitats humanitàries
2. Suport a la capacitat local i a la recuperació a llarg termini
3. Treball amb altres organitzacions humanitàries
4. Promoció i respecte dels principis internacionals i millores en la implementació
5. Promoció de l'aprenentatge i la responsabilitat

15. DARA. *Humanitarian Response Index 2008*. Dara, novembre 2008. <<http://www.hri.daraint.org/>>.

A partir d'aquests pilars s'elabora un índex que oscil·la entre l'1 i el 10, sent aquesta última xifra la que assenyala la millor resposta humanitària. En les primeres posicions del rànquing elaborat per al 2008 es troben Suècia (7,90), Noruega (7,60) i Dinamarca (7,39); mentre que la classificació es tanca amb Àustria (5,32), Portugal (5,10) i Grècia (4,80) en últim lloc. Espanya (6,07) ocupa el número 16 en un llistat de 22 països al qual s'afegeix també una avaluació de l'actuació de la Comissió Europea com a organisme, en concret de l'agència ECHO.

L'informe que acompanya l'IRH conclou que tots els països poden i han de fer molt més per a millorar les seves pràctiques de donació en cadascun dels cinc pilars. S'assenyala que els donants no sempre proveeixen ajuda de manera imparcial, neutral i independent, i que les agendes nacionals tenen més pes que la realitat de les necessitats mundials a l'hora d'establir les prioritats de finançament. Igualment destaca la importància de realitzar millors avaluacions de les necessitats humanitàries en cada cas, i d'augmentar la responsabilitat dels donants per a la implementació i l'assoliment d'objectius dels projectes que es financen.

Embargements a grups estatals i no estatals
 Embargements a actors no estatals (en el cas d'al-Qaida no s'atribueix a cap país)
 DDR Països amb programes de DDR en funcionament

6. Desarmament

- La despesa militar mundial va arribar el 2007 a la xifra d'1,33 bilions de dòlars, el 2,5% del PIB mundial i una mitjana de 202 dòlars per càpita. Els EUA van ser de nou el país amb la despesa més important, i van acumular el 46% del total.
- En acabar l'any 2008 encara eren vigents un total de 14 embargaments d'armes, tant a governs com a grups armats d'oposició.
- El Codi de Conducta de la UE en matèria de comerç d'armes va passar a ser jurídicament vinculant a final d'any.
- El 3 de desembre es va signar del Tractat Internacional per a la prohibició de les bombes de dispersió com a resultat final de l'anomenat Procés d'Oslo, iniciat el 2007.
- Es van iniciar processos de DDR a Burundi, Rep. del Congo i Sudan. Al Sudan es va dissenyar amb el pressupost més gran mai previst per a aquest tipus de processos: 430 milions de dòlars.

En aquest capítol s'analitzen les qüestions relatives al desarmament, fent especial èmfasi en els escenaris on hi ha un procés de rehabilitació postbèlica. Sobre els processos de desarmament, l'anàlisi s'inicia amb l'observació de les tendències del cycle armamentístic, especialment pel que fa a despesa militar (indicadors núm. 9 i 10), exportacions d'armament i volum de Forces Armades respecte a la població (indicador núm. 11). A continuació, es fa un seguiment del control d'armament a partir de la imposició d'embargaments d'armes de les Nacions Unides i la UE (indicador núm. 12) i dels principals tractats internacionals en matèria d'armes lleugeres, fent especial atenció al procés per al Tractat Internacional sobre Comerç d'armes, el Tractat Internacional per a la Prohibició de les Bombes de Dispersió i el Tractat Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona. Finalment, es fa seguiment i anàlisi dels programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents (indicador núm. 13). Al principi del capítol s'adjunta un mapa amb els països i grups armats d'oposició embargats, a més dels països amb programes de DDR.

6.1. Cicle armamentístic

En aquest apartat es fa una breu radiografia dels principals aspectes relacionats amb el cycle armamentista, respecte a la despesa militar, la producció armamentística, el comerç d'armes i el grau de militarització, fent especial atenció al primer i tercer punt.

a) Despesa militar

A partir de les dades aportades pel centre d'investigació suec SIPRI, cal afirmar que la despesa militar¹ mundial va pujar fins als 1,33 bilions de dòlars l'any 2007,² és a dir, va haver-hi un augment del 6% respecte a la despesa de l'any anterior i del 45% durant l'última dècada. Aquesta xifra suposa un 2,5% del PIB mundial i una mitjana de 202 dòlars de despesa militar per persona a tot el món. Aquesta mitjana serveix per a reflectir que es tracta d'una quantitat superior a la renda per càpita general dels quatre països amb renda més baixa, la qual cosa denota l'elevat volum que suposa la partida militar en els pressupostos estatals.

L'Europa Oriental va ser la regió que, percentualment, va augmentar més la seva despesa militar en l'última dècada, amb una pujada del 162%, un 86% del qual procedeix de **Rússia**. **Xina** (200%), **Malàisia** (153%) i **Indonèsia** (100%) són els països que més van incrementar la seva despesa en l'última dècada.

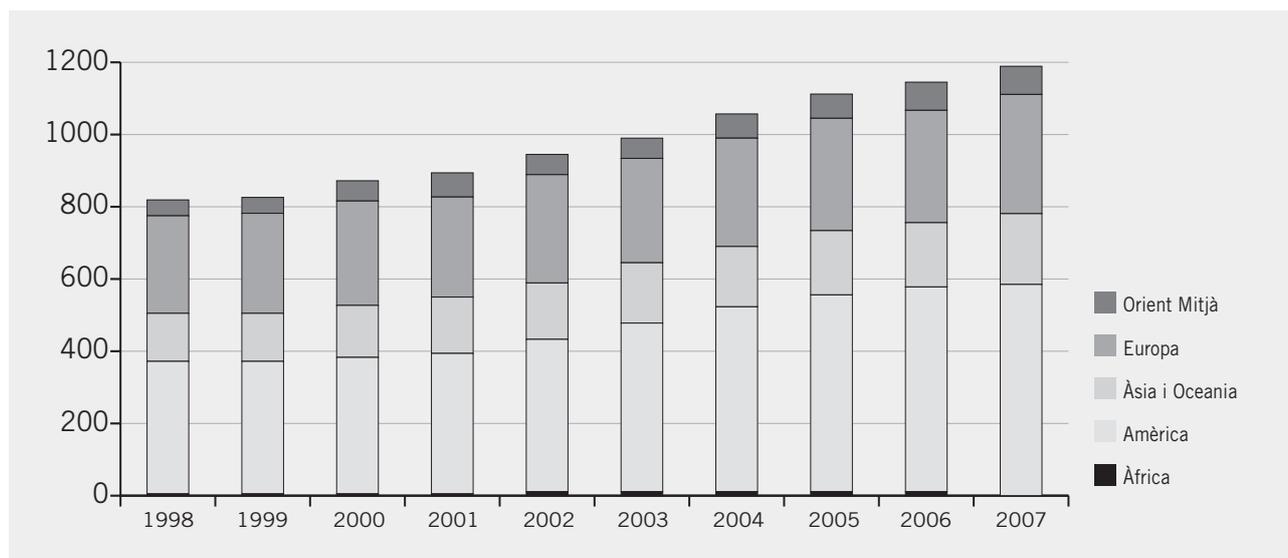
La despesa militar mundial va pujar fins als 1,33 bilions de dòlars l'any 2007, és a dir, va haver-hi un augment del 45% durant l'última dècada

1. Com a despesa militar el SIPRI inclou els pressupostos nacionals per a les Forces Armades, juntament amb les forces de manteniment de la pau, el Ministeri de Defensa i altres agències involucrades en projectes de defensa, forces paramilitars entrenades per a operacions militars i activitats militars espacials. En el càlcul s'han exclòs la defensa civil i les despeses actuals en activitats militars prèvies (beneficis per als veterans, desmobilització i conversió i destrucció d'armes).

2. L'any 2007 és l'últim de què es disposen dades oficials a escala global.

Gràfic 6.1. Estimació de la despesa militar mundial per regions (1998-2007)

(Les xifres corresponen a milers de milions de dòlars a preus constants del 2005)

Font: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2008*, Oxford University Press, 2008, taula 5.1

És lamentable que s'incrementés el nombre de països amb un percentatge de despesa militar més gran sobre el pressupost total respecte a anys precedents. Els **EUA** van mantenir-se com la principal potència militar i van aglutinar el 46% de la despesa militar mundial, amb una xifra total de 547.000 milions de dòlars, seguits, des de molt lluny, per països com el **Regne Unit**, **França**, la **Xina** i el **Japó**, amb una despesa militar situada entre el 4 i el 5% a escala mundial. Resulta encara més alarmant comprovar que des de l'any 2001 el Govern nord-americà va incrementar la seva despesa militar en un 59% en termes reals. Part d'aquest increment s'explica perquè l'últim pressupost presentat fou el primer en el qual es van incloure partides que anteriorment eren extraordinàries, principalment aquelles que conformen la denominada "guerra global contra el terrorisme", el cost total de les quals va arribar el 2007 als 169.000 milions de dòlars.

Un aspecte estretament vinculat a la despesa militar és l'armament nuclear. L'Iran i la RPD Corea van ser declarats amenaça internacional, especialment pels seus programes nuclears. En el cas de l'Iran, van persistir les divergències sobre les intencions del seu programa nuclear. D'una banda, tant el Consell de Seguretat de l'ONU com la UE, en aquest últim cas després del seu oferiment d'un paquet d'incentius, van enfortir les sancions per la persistència del Govern iranià en l'enriquiment d'urani.³ Les sancions es van basar en inspeccions més a fons, i en la instància a complir en la seva totalitat i sense dilació les demandes plantejades

per l'AIEA. D'altra banda, l'Executiu iranià va continuar defensant el seu dret a mantenir el programa nuclear amb finalitat civil. No obstant això, va dur a terme noves demostracions de força amb proves amb míssils de curt i llarg abast, d'un màxim de 2.000 Km.

D'altra banda, el programa de la **RPD Corea** va passar per diferents fases al llarg de l'any. Tot i l'inici de lliurament d'ajuda humanitària des dels EUA, el retard de l'Executiu nord-americà per retirar el país nord-coreà de la llista d'estats promotors del terrorisme va provocar un nou procés de renuclearització que fins i tot va incentivar la realització de noves proves amb míssils de llarg abast. Finalment, el govern dels EUA va accedir a mitjan octubre a eliminar la RPD Corea de la llista. Així, el panorama que es presentava a l'inici del 2009 tenia alguns aspectes positius, ja que es van donar les condicions per a la represa de les negociacions multilaterals a sis bandes i de totes les activitats relacionades amb la desnuclearització de la península coreana. Pel que fa a la desnuclearització, es van reprendre també les converses en matèria militar amb la Rep. de Corea, encara que de moment sense cap mena d'avenç.

Per tant, el discurs elaborat des dels EUA, basat en els temors a una nova escalada nuclear dels programes citats, va dur a l'acceleració de la instal·lació d'un escut antimíssils en territori europeu per a la prevenció d'atacs amb míssils d'estats considerats una amenaça per a la seguretat internacional i davant el temor de la propagació del fenomen del terrorisme.⁴ Aquest projec-

3. S/RES/1803 de 3 de març de 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/2008/1803\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/2008/1803(2008))>; S/RES/1835 de 27 de setembre de 2008 a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/2008/1835>>.

4. El sistema d'escut antimíssils consisteix en la col·locació d'un radar per a interceptar míssils llançats des dels països considerats "pàries" (*rogue states*). Durant el 2008, l'Executiu nord-americà va acordar la col·locació de bases per a aquest sistema a Polònia i la Rep. Checa, a canvi de contraprestacions en matèria de seguretat i defensa. Aquestes bases servirien per a detectar via satèl·lit el llançament de míssils, els quals serien interceptats i neutralitzats amb el llançament d'altres míssils.

te va causar malestar en el Govern rus, que va considerar invàlida la raó argumentada pels EUA i va amenaçar a col·locar nous míssils nuclears a la regió de Kaliníngrad, a més de desvincular-se el 2007 del Tractat d'Armes Convencionals.⁵ En definitiva, aquest projecte és una nova mostra de la unilateralitat amb la qual segueix operant l'executiu nord-americà en matèria de seguretat internacional, cosa que també ha quedat patent en altres aspectes armamentístics, com es detallarà més endavant. Més enllà d'esperar un canvi de política en matèria internacional després de l'arribada del nou Executiu als EUA, caldria revisar si alguns dels organismes multilaterals, l'OTAN i la UE principalment, podrien tenir un paper més preponderant en matèria de seguretat internacional, ja que les disputes en aquesta matèria s'han mantingut entre estats.

L'anàlisi de la despesa militar en relació amb el PIB (indicador núm. 9), és dificultada per l'absència de dades oficials, com en moltes de les activitats que tenen a veure amb l'àmbit militar. En el present informe es va optar per assenyalar aquells països que, segons la font esmentada, tenen una despesa militar igual o superior al 4% del seu PIB. Tal com s'observa en la següent taula, aquest és el cas de 17 països. Cal alertar sobre la situació de set d'aquests, en els quals la despesa militar sobrepasa el 6% del PIB.

Taula 6.1. Països amb una despesa militar superior al 4% del PIB

Eritrea	(22%)	Jordània	(6,9%)	Singapur	(4,3%)
Síria	(17,6%)	Líban	(5,8%)	EUA	(4,2%)
Oman	(11,9%)	Kuwait	(5,7%)	Bahrein	(4%)
Àrabia Saudita	(9,3%)	Burundi	(4,9%)	Mauritània	(4%)
Israel	(8,3%)	Iemen	(4,6%)	Pakistan	(4%)
Geòrgia	(7,4%)	Djibouti	(4,3%)		

Font: elaboració pròpia a partir de SIPRI, *SIPRI Yearbook 2008*, Oxford University Press, 2008.

Nota: Entre parèntesis apareix la despesa militar de cada país respecte al PIB. A la taula apareixen tots els països que tenen una despesa militar igual o superior al 4%

La taula anterior té relació amb les prioritats en la despesa pública (indicador núm. 10). El 2007 es van detectar 37 països la despesa militar dels quals havia estat superior a allò que es destina a les partides d'educació o salut. En alguns casos (**Burundi, Eritrea, Oman i Pakistan**) la despesa era superior a les dues partides sumades. El fet que la despesa pública en sanitat i/o educació sigui inferior a la despesa militar indica que les prioritats pressupostàries prioritzen la defensa i la militarització del país a la satisfacció de les necessitats bàsiques de la població i al finançament dels serveis socials públics. Això podria denotar una concepció

estrictament militarista de la seguretat que obvia per complet els paradigmes de la seguretat humana fomentats fa ja més d'una dècada pel PNUD.⁶

b) Producció armamentista

En matèria de producció armamentista, es comprova que les 100 principals empreses de material de defensa (41 d'elles situades als EUA i les 34 restants a Europa Occidental) van facturar prop de 315.000 milions de dòlars el 2007,⁷ fet que suposa un increment del 5% respecte l'any anterior. D'aquestes empreses, 16 van augmentar les seves vendes més d'un 30%, i el consorci europeu EADS, va experimentar el major creixement: 3.020 milions de dòlars, un 31,5% respecte a l'any anterior. Per països, els EUA va encapçalar de nou la llista amb nombre d'empreses amb major benefici en aquest àmbit.

Des del SIPRI es van apuntar altres aspectes que mereixen anàlisi. En primer lloc, cal tenir en compte el paper que pot fer la indústria armamentística xinesa: tot i que la falta d'informació precisa fa que encara no aparegui en la llista dels principals productors, el seu grau de sofisticació tecnològica pot situar-la com una virtual potència en aquesta matèria. D'altra banda, el ràpid creixement de les companyies de seguretat privada és un dels fenòmens resultants de l'externalització de serveis (manteniment d'equips, gestió de les bases, formació o serveis d'intel·ligència, principalment) per part de les Forces Armades, especialment en els casos dels EUA i el Regne Unit. A més, la notable escalada de les empreses russes en aquesta classificació i l'alt nombre de fusions d'empreses a tot el món van ser alguns dels aspectes més destacats. En definitiva, caldria analitzar si la crisi financera a escala global també durà a la recessió d'aquesta indústria o per contra tindrà una tendència creixent com la de la despesa militar.

c) Comerç d'armes i militarització

En matèria de transferències d'armament, en termes globals s'observa el creixement d'un 50% en el volum d'exportacions durant l'últim lustre, sent **Xina, Índia, Emirats Àrabs Units, Grècia i RPD Corea** els màxims receptors durant aquest període. D'aquesta manera, durant l'any 2007 es va constatar que el valor de les exportacions a escala mundial va rondar els 45.600 milions de dòlars, és a dir, el 0,4% del comerç mundial. Per països, el 80% de les exportacions es concentren en sis països (vegeu la Taula 6.2), quatre dels quals (**EUA, Rússia, França i Regne Unit**) són membres permanents del Consell de Seguretat de l'ONU. Una vegada més, els **EUA** es van mantenir en la primera posició, amb el 30,7% de les exportacions (14.000 milions de dòlars) malgrat haver imposat embargaments unilaterals a 25 països.⁸ Prop d'un 32% de les

5. El Tractat sobre Forces Convencionals a Europa es va elaborar durant els últims anys de la Guerra Freda amb l'objectiu d'establir alguns límits entre les categories essencials d'equipament militar per a tot el continent europeu.

6. PNUD, *Informe sobre Desenvolupament Humà*, PNUD, 1994.

7. L'any 2007 és l'últim del qual es disposen dades oficials a escala global.

8. La llista d'embargaments pot trobar-se al Directori de Control de Comerç de Material de Defensa del Departament d'Estat dels EUA, disponible a <<http://pmdmtc.state.gov/embargoedcountries/>>.

compres als EUA van procedir de països de la regió d'Orient Mitjà, seguits per Àsia (31%) i Europa (27%). Per països destaca l'Iraq, el setè màxim client de la cartera nord-americana. Per segon any consecutiu, Espanya es va mantenir en la classificació de màxims exportadors, principalment per la consolidació de la seva cartera de clients (Grècia i Noruega) en el sector naval, encara que altres destinacions (ex.: Colòmbia, Israel o Sri Lanka) també van ser objecte d'especial preocupació, no pel volum de vendes, sinó per les conseqüències que puguin tenir.

Taula 6.2. Principals exportadors i importadors d'armament el 2007

(Els valors estan expressats en milions de dòlars a preus constants de 1990)

Exportadors	Valor	Importadors	Valor
EUA	7.454	Grècia	2.089
Rússia	4.588	Rep. de Corea	1.807
Alemanya	3.395	Xina	1.424
França	2.690	Índia	1.318
Països Baixos	1.355	Emirats Àrabs Units	1.040
Regne Unit	1.151	Polònia	985
Itàlia	562	Turquia	944
Espanya	529	Israel	891
Suècia	413	Veneçuela	887
Xina	355	Pakistan	715

Font: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2008*, Oxford University Press, 2008.

En el marc de la UE, el Consell d'Afers Generals i Relacions Exteriors va decidir convertir el **Codi de Conducta de la UE** en una **Posició Comuna**, cosa que significa que el text passa a ser jurídicament vinculant.⁹ Aquesta Posició Comuna adopta gairebé els mateixos criteris que el Codi de Conducta però afegeix la necessitat per part del país importador de respectar el dret internacional humanitari i de verificar la destinació final de les armes.¹⁰ Tanmateix, és lamentable que no s'hagi refermat el contingut dels criteris ni s'hagin unificat els informes anuals d'exportacions aportats per cadascun dels Estats membre. Aquesta transformació es va realitzar l'any de la commemoració del desè aniversari de la implantació del Codi de Conducta en matèria d'exportació d'armes. Prèviament, al juny del 2008, tant Amnistia Internacional com una coalició d'ONG europees havien aplaudit el moderat avenç després de la implementació del Codi i havien emès algunes recomanacions al respecte.¹¹

Finalment, respecte al percentatge de soldats en relació amb el total de la població del país (indicador núm.

11), es percep un clar descens a escala mundial, seguint la dinàmica de ja fa alguns anys, amb una millora tecnològica de l'armament i una reducció i professionalització de les Forces Armades de molts països, combinat amb l'ús cada vegada més freqüent d'empreses de seguretat privades. Tot i així, en nou casos el percentatge de soldats respecte a la població total és superior al 1,5%. En xifres absolutes, els 10 països amb més volum de Forces Armades són (ordenats de major a menor): **Xina, EUA, Índia, Rússia, RPD Corea, Rep. de Corea, Pakistan, Iran, Turquia i Iraq.**

6.2. Iniciatives de control d'armament

En contrast amb el context d'escalada armamentista, hi ha una sèrie d'iniciatives de desarmament de caràcter global i també regional. El present apartat analitza l'evolució dels embargaments d'armes, tant de les Nacions Unides com de la UE i l'OSCE. Posteriorment, s'analitza l'evolució dels diferents tractats internacionals relacionats amb les armes lleugeres.

a) Embargaments d'armes

A l'acabament de l'any 2008 continuaven vigents un total d'embargaments **d'armes a 14 països** (indicador núm. 12), tant a Govern com a grups armats d'oposició per part de les Nacions Unides, la UE i l'OSCE.¹²

Taula 6.3. Països i grups armats embargats

al-Qaida	Líban
Grups Talibans (Afganistan)	Myanmar
Xina	RUF i altres grups (Sierra Leone)
Congo, RD*	Somàlia*
Corea, RPD	Sudan
Côte d'Ivoire	Uzbekistan
Iran	Zimbabue
Libèria*	

* Països on l'embargament d'armes no s'aplica al Govern

El Consell de Seguretat de l'ONU va aixecar l'embargament d'armes contra **Ruanda**, que era en vigència des del 1995, i va ordenar la dissolució del comitè de verificació sense que les causes que van originar-ne la imposició s'haguessin resolt. Mostra d'això va ser la denúncia de les Nacions Unides contra el Govern de Ruanda per haver estat armant i entrenant el grup armat d'oposició congolès CNDP, comandat per Laurent Nkunda. D'altra banda, el Consell mateix va deci-

9. Vegeu la decisió de la UE a <<http://www.iansa.org/documents/EUCParms.pdf>>.

10. Per a més informació, vegeu l'Annex VI del present informe i el capítol de desarmament de l'Alerta 2006!

11. Amnistia Internacional: *Blood at the Crossroads: Making the case for a global Arms Trade treaty*, novembre de 2008, Londres: Amnistia Internacional, a <<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT30/011/2008/en>>; Saferworld; *Good Conduct? Ten Years of the EU Code of Conduct on Arms exports*, Saferworld, 2008, a <<http://www.saferworld.org.uk/images/pubdocs/Good%20conduct.pdf>>.

12. Per a més informació sobre els embargaments d'armes, vegeu l'Annex VII.

dir prolongar fins a final d'any els embargaments d'armes existents contra les milícies que operen a la **RD Congo**.¹³ expressant així preocupació per la presència d'armes il·legals al país i també a **Libèria**, perquè es considera que la situació al país encara suposa una amenaça per a la seguretat internacional. Finalment, el Grup d'Experts sobre l'embargament d'armes de **Côte d'Ivoire** va informar al Consell de Seguretat que havia reunit la suficient informació com per a afirmar que membres de les Forces Armades de Côte d'Ivoire i de les Forces Nouvelles estaven rebent entrenament militar fora del país. L'embargament també va ser ampliat un any més.

b) Tractats internacionals sobre armes lleugeres

A escala mundial, són tres els elements que cal destacar en l'àmbit dels tractats internacionals sobre armes lleugeres:¹⁴ el **Tractat Internacional per a la Prohibició de les Bombes de Dispersió, el procés cap a un Tractat Internacional sobre Comerç d'armes, i el Tractat Internacional per a la Prohibició de les Mines Antipersona**.

L'any 2008 va venir marcat per la signatura del Tractat Internacional per a la Prohibició de les Bombes de Dispersió com a resultat final del denominat Procés d'Oslo, iniciat el 2007. Al l'inici de desembre, 94 estats van signar un acord summament exhaustiu, tant per la seva expressa prohibició de la producció, comercialització, conservació i ús de gairebé tots els tipus de bombes de dispersió, com per la consolidació de l'assistència a les víctimes directes d'aquest tipus de munició i a les seves familiars. A partir de l'entrada en vigor del Tractat, en un termini de sis mesos, els Estats signants haurien de presentar un llistat detallat dels seus arsenals, que haurien de ser destruïts en un termini màxim de vuit anys, i netejar tot el territori d'aquest tipus de bombes en un termini de 10. Els dos aspectes que van causar més controvèrsia sobre el contingut del tractat van ser l'exclusió d'un tipus de bomba amb molt poques submunicions (ja que es considera que aquestes sí poden dirigir-se únicament a objectius militars), i la possibilitat de cooperació en qualsevol matèria entre un país signatari i un altre de no-signatari, ja que així es permetrà, com a exemple més clar, la col·laboració amb les Forces Armades dels EUA, país que no va signar el tractat.¹⁵ Alguns analistes consideren que la inclusió d'aquests dos punts pot debilitar el pes específic del tractat.

Entre els països que de moment no han signat el Tractat es troben alguns dels principals productors d'aquest

tipus de bombes, a més dels EUA, com ara **Xina, Índia, Israel, Pakistan i Rússia**. Per a argumentar la seva absència, el Govern nord-americà va esgrimir que les bombes de dispersió són un element important en les seves intervencions de manteniment de la pau, a més de considerar que podria perjudicar els avenços en altres fòrums internacionals, com ara la Convenció sobre Armament Convencional o la consideració d'aquestes bombes en el grup dels explosius romanents de guerra, entre altres aspectes. Més enllà dels arguments, el tractat és una nova demostració de la flagrant violació del Dret Internacional Humanitari que suposa l'ús d'aquestes bombes.

Tanmateix, encara queda per comprovar quines perspectives es plantegen després de la implantació d'aquest tractat i veure si s'aconsegueixin efectes similars al tractat contra les mines antipersona, és a dir, disminuir dràsticament i demonitzar l'ús d'aquest tipus d'armament. De moment, cal congratular-se pel ràpid i efectiu esforç dels diferents Governos, encapçalats per Noruega, i de la societat civil per a aconseguir la signatura d'un tractat a escala internacional en un termini inferior a dos anys. Aquest tractat ha d'encoratjar el progrés cap a altres compromisos de caràcter més global com el del Tractat Internacional sobre Comerç d'Armes.

Respecte al Tractat Internacional de Comerç d'Armes, una comissió d'experts governamentals es va reunir a l'inici de l'any per a discutir la viabilitat, l'enfocament i els paràmetres inicials de cara a un tractat legalment vinculant.¹⁶ A mitjan juliol es va celebrar la Tercera Reunió Biennal dels Estats per a avaluar la implementació del Programa d'Acció sobre armes lleugeres aprovat el 2001 per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes lleugeres en tots els seus aspectes. El gran absent en la trobada van ser els **EUA**, que van mantenir la seva actitud crítica respecte a iniciatives multilaterals i es va mantenir més favorables a estratègies bilaterals a escala més nacional o regional. Aquesta vegada, la seva absència va permetre l'aprovació d'un informe final en el qual es valorava allò aconseguit fins al moment i s'inclouïen unes propostes sobre el camí a seguir. Donada la diversitat de postures, el procés de decisió per a arribar al text definitiu va anar per múltiples bandes (fet que va generar l'oposició de l'Iran i les reserves del Moviment de Països No Alineats) i va acabar en un document poc resolutiu. Els temes centrals entorn dels quals va girar aquesta reunió van ser quatre: la intermediació il·lícita; la gestió d'arsenals i liquidació d'excedents; la necessitat d'actuar en l'àmbit regional en la cooperació i assistència internacional; i l'a-

13. S/RES/1808 de 31 de març de 2008, a <<http://www.un.org/Docs/sc/unsresolutions08.htm>>. El Consell va assegurar que aquesta sanció s'ajustarà en funció de la situació de seguretat estatal, especialment a les províncies d'Ituri, Kivu Nord i Kivu Sud, que passa per les millores en la reforma del sector de la seguretat, la integració i reforma de la policia nacional, i el procés de Desarmament, Desmobilització, Repatriació i Reintegració (DDRR) dels grups armats congoleesos i estrangers.

14. Les armes petites i lleugeres són aquelles que poden ser portades per una persona o per un vehicle lleuger. Entre aquestes podem trobar pistoles, rifles, escopetes, granades, mines antipersona i munició, entre d'altres. Es calcula l'existència d'uns 850 milions d'unitats a tot el món fabricades per més de 1.100 empreses a aproximadament 90 països, mentre que el 60% són en mans privades i causen prop de 500.000 morts cada any.

15. Vegeu el contingut complet de la Convenció sobre la Munició de Raïm a <<http://www.stopclustermunitions.org/wp/wp-content/uploads/2008/06/spanishfinaltext.pdf>>.

16. El grup d'experts per al Tractat Internacional sobre Comerç d'Armes el conformen Alemanya, Algèria, Argentina, Austràlia, Brasil, Xina, Colòmbia, Costa Rica, Cuba, Egipte, Espanya, EUA, Finlàndia, França, Índia, Indonèsia, Itàlia, Japó, Kenia, Mèxic, Nigèria, Pakistan, Regne Unit, Romania, Rússia, Sud-àfrica, Suïssa i Ucraïna.

valuació, per primera vegada des de la seva aprovació el desembre del 2005, de l'Instrument per al marcatge i rastreig d'armes lleugeres.

Posteriorment, en el marc de la Primera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU, 145 països van votar a favor de la implementació del Tractat Internacional sobre Comerç d'Armes. El vot va ser particularment contundent per part d'Àfrica, Sud-amèrica, Amèrica Central i Europa, encara que ha de lamentar-se que els **EUA** i **Zimbabwe** votessin en contra, ignorant el consens mundial envers el Tractat. La postura de l'executiu nord-americà no va suposar cap sorpresa ja que, si bé és un dels països amb una de les regulacions més estrictes a escala mundial sobre comerç d'armes, considera que l'aproximació multilateral suposa una pèrdua de fons, raó per la qual insisteix a prescindir de l'estratègia multilateral i advocar per una estratègia de caràcter bilateral.

La base jurídica d'aquest Tractat és el respecte dels estàndards internacionals en matèria de drets humans i del Dret Internacional Humanitari, que hauria de servir per a prevenir possibles amenaces a la pau i la seguretat internacional. Per això, **Amnistia Internacional** va assenyalar en un nou informe¹⁷ que un sistema de control d'armes coherent hauria de servir per a no exportar armament a països on existeixi un risc substancial que pugui provocar o exacerbar un conflicte armat, contribueixi a l'ús de patrons del crim violent, mini el desenvolupament sostenible, suposi pràctiques corruptes significatives o que pugui ser desviat a usuaris no autoritzats que puguin violar les normes citades. Per tant, a més d'incorporar aquestes normes, Amnistia Internacional va instar a incorporar en el futur Tractat Internacional de Comerç d'Armes una provisió per a demanar als Estats la prevenció de desviament de les existències

sobrants en situacions de rehabilitació postbèlica on es constaten abusos de drets humans per part d'actors estatals i no estatals.

Un dels aspectes més destacats quant a les transferències il·lícites i irresponsables d'armes lleugeres és el seu perjudici per a la consecució dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM).¹⁸ En aquest sentit, l'ONG **Oxfam** va presentar un informe assenyalant les conseqüències més negatives de les transferències d'armes, com ara el foment del conflicte armat, la disminució de fons dels Governos per al desenvolupament i la submissió de les comunitats per sota dels llindars de la pobresa. Més concretament, Oxfam assenyalava que les transferències irresponsables d'armes contribueixen a l'exacerbació de la violència armada i socaven els diferents ODM en funció d'allò que es presenta en la taula 6.4.

Per la seva banda, l'Institut Superior d'Estudis Internacionals i de Desenvolupament (IHEID) de Ginebra (Suïssa) va publicar l'informe anual sobre armes lleugeres, **Small Arms Survey 2008**.¹⁹ Aquesta vegada, va analitzar a fons el problema del desviament d'armament (la transferència de mans autoritzades al mercat il·legal) i la violència armada com a problema per a la sanitat pública. En els apartats habituals sobre el cicle armamentista l'informe actualitza les classificacions dels països a partir de diversos criteris. Per exemple, figuren entre els majors exportadors d'armes lleugeres, en aquest ordre, EUA, Itàlia, Alemanya, Bèlgica, Àustria, Brasil, Rússia i Xina. D'entre tots els grans exportadors, els més transparents en les seves transaccions són EUA, Itàlia, Suïssa, França, Eslovàquia i el Regne Unit. Els majors importadors són EUA, Aràbia Saudita, Canadà, França i Alemanya.

Taula 6.4. Efectes negatius del comerç il·lícit d'armes sobre els ODM

Objectiu de Desenvolupament del Mil·lenni	Efecte de la violència armada
1. Eradicació de la pobresa i la fam	Pèrdua de mitjans de vida, atur, desplaçaments i interrupció en la provisió de serveis, el comerç interior i els mercats.
2. Obtenció de l'ensenyament primari universal	Tancament d'escoles i desplaçament de professors i alumnes.
3. Promoció de la igualtat de gènere	Major nombre de llars encapçalades per dones soles, increment de la violència de gènere i reclutament de dones i nenes en grups armats.
4. Reducció de la mortalitat infantil	Destrucció de les instal·lacions mèdiques i augment de la mortalitat infantil per malaltia i malnutrició.
5. Millora de la salut materna	Destrucció de la infraestructura sanitària.
6. Lluita contra el VIH/SIDA i altres malalties	Destrucció de la infraestructura sanitària.
7. Garantia de la sostenibilitat del medi ambient	Acceleració de la migració del mitjà rural a l'urbà, destrucció de l'aigua potable i sanejament.

Font: Oxfam, *Minando los ODM a balazos. Cómo las transferencias irresponsables de armas están socavando los objetivos de desarrollo*, Oxfam, setembre de 2008, a <<http://www.oxfam.org/es/policy/minando-los-odm-balazos>>.

17. Amnistia Internacional, *Blood at the Crossroads: Making the case for a global Arms Trade treaty*, Amnistia Internacional, desembre de 2008, a <<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT30/011/2008/en>>.

18. Oxfam, *Minando los ODM a balazos. Cómo las transferencias irresponsables de armas están socavando los objetivos de desarrollo*, Oxfam, 2008, a <<http://www.oxfam.org/es/policy/minando-los-odm-balazos>>.

19. Small Arms Survey, *Small Arms Survey 2008: Risk and Resilience*, Institut Superior d'Estudis Internacionals i de Desenvolupament, Ginebra, 2008, a <<http://www.smallarmssurvey.org/feles/sas/publicacions/yearb2008.html>>.

En l'estudi també s'afirma que s'està portant a terme la major destrucció sistemàtica d'armes lleugeres excedents dels arsenals militars des del final de la Segona Guerra Mundial. No obstant això, les prop de 430.000 armes que es destrueixen a l'any són menys que les produïdes. Encara que cada Estat és lliure de decidir quines armes considera "excedents", l'Small Arms Survey va considerar que la xifra màxima d'armes necessàries es trobaria entre les 1,8 i 2,5 per soldat. De mitjana, els Exèrcits superen en aproximadament en un 40% aquesta quantitat.

Un altre grup d'experts governamentals de les Nacions Unides va realitzar el període de sessions per a deliberar sobre l'assumpte del marcatge, registre i rastreig de les armes lleugeres. Els experts, que provenen de 18 països,²⁰ van mostrar preocupació per la proliferació descontrolada de la munició. En els últims anys, s'havia constatat que els controls en matèria de producció, transferència i emmagatzematge sobre les armes lleugeres són molt laxos.²¹ En aquest sentit, el centre d'investigació suís abans citat va publicar un estudi alertant del perill i l'amenaça que per a la societat suposen els arsenals sobrants de munició d'armament convencional. Si bé aquest estudi admet que els excedents de munició no són una causa directa d'inestabilitat, es denuncia la facilitat amb què es pot obtenir aquest tipus d'armament a causa dels deficients sistemes d'emmagatzematge.²²

Finalment, pel que fa a les mines antipersona, la Campanya Internacional per a la seva Eradicació va fer una nova valoració del Tractat d'Ottawa, a través de la publicació d'un nou anuari.²³ Aquesta valoració, en termes generals, va ser moderadament negativa en alguns aspectes, ja que es va constatar que dos països (Myanmar i Rússia) van seguir utilitzant mines antipersona, juntament amb els grups armats d'oposició de nou més: Afganistan, Colòmbia, Equador, Índia, Iraq, Myanmar, Pakistan, Perú i Sri Lanka. A més, tres Estats membres del Tractat (Bielorússia, Grècia i Turquia) no van poder complir els terminis establerts per a la destrucció dels seus arsenals. L'impacte mesurat a través del nombre de morts va tenir una major repercussió per comparació a l'any anterior, ja que tot i haver-se registrat un descens de 5.400 morts, s'han

Els reptes (en els programes de DDR) han de centrar-se en la interrelació amb altres eines de la construcció de pau o el paper de nous actors, que contribueixin a la reintegració

distribuït en més països. En matèria de suport econòmic, els donants van proveir prop de 430 milions de dòlars, el 10% menys per comparació a l'any anterior. Durant la celebració del Dia Internacional contra les mines antipersona, el 4 d'abril, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va subratllar la necessitat que tots els països ratifiquin el tractat, en el qual segueixen absents els principals productors de mines: Xina, EUA, Índia, Iran, Israel, Pakistan i Rússia.

6.3. Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR)

Aquest apartat es subdivideix en dos: d'una banda, les principals iniciatives internacionals en els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'excombatents i, de l'altra, l'evolució dels principals programes durant el 2008 (indicador núm. 13).²⁴

a) Principals iniciatives internacionals

Des de l'inici de la dècada dels noranta, els programes de DDR s'han convertit en un component central de l'eix de la seguretat en el marc de la rehabilitació postbèlica per a la construcció de la pau. Per tant, per a les Nacions Unides, els programes de DDR han estat una característica de les operacions de manteniment de la pau dels últims 20 anys, amb més d'una dotzena d'organismes i programes de les Nacions Unides i d'ONG internacionals i locals que participen en aquests programes.²⁵

Per analitzar l'evolució d'aquests programes, cal fer una reflexió de caràcter més teòric per a una millor implementació. En aquest sentit són moltes les iniciatives que s'han portat a terme recentment: l'Estratègia Integrada de les Nacions Unides, la Iniciativa d'Estocolm, el Concepte de la UE o el Multi-Country Demobilisation and Reintegration Program (MDRP, finançat pel BM), entre d'altres. No obstant això, més enllà de la millora en el disseny, implementació i avaluació dels programes de

20. El grup d'experts sobre munició està compost per Alemanya, Bangla Desh, Bolívia, Canadà, Camerun, Xile, Xina, EUA, França, Marroc, Noruega, Perú, Regne Unit, Rep. de Corea, Rep. Txeca, Rússia, Sèrbia i Sud-àfrica.

21. Anders, H. i Pézard, S., *Targeting ammunition: A Primer*, Small Arms Survey, UNDP/SEESAC, Viva Rio, CICS i GRIP, Ginebra, 2006, a <http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/b_series2.html>.

22. Bevan, J. (ed.), *Conventional ammunition in surplus. A reference guide*, Small Arms Survey, 2008, a <http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/b_series_pdf/CAiS/CAiS_book.pdf>.

23. International Campaign to Ban Landmines, *Landmine Monitor Report 2008: Towards a Mine-Free World*. ICBL, 2008 a <<http://www.icbl.org/lm/2008/>>.

24. Les Nacions Unides, el 2006, van definir els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'excombatents com el "procés que contribueix a la seguretat i estabilitat en contextos de recuperació postbèlica a través de l'eliminació de les armes a mans dels combatents, separant els combatents de les estructures militars i proporcionant-los ajuda per a reintegrar-se socialment i econòmicament a la societat amb l'adopció de formes de vida civils" (Nacions Unides; Estratègia Integrada dels programes de DDR, 2006, a <<http://www.unddr.org/>>).

25. La primera missió de les Nacions Unides en què es va plantejar la realització d'un programa de DDR va ser el Grup d'Observació a l'Amèrica Central (ONUCA) que entre 1989 i 1992 va portar a terme la desmobilització voluntària de la resistència nicaragüenca, sota la resolució 650 del Consell de Seguretat de l'ONU. Aviat es va comprovar que es tractava de programes limitats de manera que, ja el 1992 l'Autoritat Transicional de les Nacions Unides a Cambodja (UNTAC) va realitzar un programa molt més extens de desmobilització i reintegració.

DDR, encara són molts els reptes que s'han d'assumir en els processos actuals.²⁶ Aquests reptes (en els programes de DDR) han de centrar-se tant en l'execució com en la interrelació amb altres eines de la construcció de pau per a una visió a llarg termini o en el paper de nous actors, com el sector privat, que contribueixin a la reintegració dels antics combatents.

En aquest sentit, el Centre de Cooperació Internacional i Seguretat (CICS) de la Universitat de Bradford va presentar el seu projecte *DDR and Human Security: Post-conflict Security-building in the Interests of the Poor*, amb l'objectiu de millorar les capacitats per al disseny, implementació i avaluació dels programes de DDR en contextos de rehabilitació postbèl·lica.²⁷ El projecte va centrar-se en la construcció de millors i majors vinculacions entre el DDR, la reforma del sector de la seguretat, la proliferació i control de les armes lleugeres i la reforma del sector de la justícia, a més d'analitzar la contribució per a la seguretat humana a través del seguiment de diversos estudis de casos actuals.

En primer lloc, aquest projecte concep la reintegració de base comunitària com un tipus d'aproximació que contribueix a l'empoderament de la comunitat d'acollida, la capacitat d'organització constructiva, la millora de l'eficiència, l'efectivitat i la sostenibilitat, i l'enfortiment del govern local. Per tant, és també una contribució a assentar els fonaments per a un desenvolupament sostenible. No obstant això, la comunitat, a part de ser beneficiària d'aquests projectes, hauria de ser particip del disseny i la planificació de les estratègies de reintegració. D'aquesta manera, el projecte considera necessària la implementació d'eines pròpies en les estratègies de cooperació al desenvolupament, com ara l'Avaluació de l'Impacte en la Pau i el conflicte i l'Estructura d'Anàlisi de Conflictes o les Estratègies de Reducció de la Pobresa, principalment.

En segon lloc, un altre tipus de vinculació és aquella que pot haver-hi entre els processos de DDR i la reforma del sector de la seguretat. El projecte liderat pel CICS també ha realitzat un seguiment d'aquesta vinculació, que ha estat una de les mancances que s'han identificat en l'Estratègia Integrada de les Nacions Unides sobre el DDR.

S'ha de tenir en compte que els processos de DDR suposen un component molt reduït de la reforma del sector de la seguretat, a més d'un discurs teòric molt

poc desenvolupat en el cas de la reforma del sector de la seguretat.²⁸ El CICS concep que aquesta reforma presenta una àmplia varietat de factors i àmbits per transformar (agències i institucions de seguretat, governamentals i judicials). Les possibles coincidències i sinergies entre tots dos processos poden donar-se des d'un estadi molt inicial, quan s'intenta incloure aquests processos en l'agenda de les negociacions de pau. Ja en la fase de disseny d'aquests processos, es detecten alguns aspectes en què cal aclarir els possibles vincles entre els objectius d'ambdós tipus de programes que poden ser comuns, sia l'aclariment de les conseqüències del desarmament i la desmobilització dels grups armats, l'asseveració de les diferents opcions per als excombatents desmobilitzats o el desenvolupament d'una aproximació integrada vinculant els processos de DDR, la reforma del sector de la seguretat i la gestió i recollida de les armes per a lluitar contra la violència armada durant la rehabilitació postbèl·lica. Una vegada en la fase d'implementació, es recomana explorar possibles vincles en aspectes com la gestió de les armes en la fase de desarmament i la reducció i reestructuració de les Forces Armades en la desmobilització a través de l'acantonament o aquarterament dels seus efectius.

No obstant això, un dels aspectes que aquest projecte no pren en consideració, i que es concep com un aspecte a tenir en compte en el futur, és el paper que pot tenir el sector privat en els processos de construcció de pau i, més concretament, en els processos de DDR. La falta de condicions socioeconòmiques adequades en contextos de construcció de pau dificulta la creació d'ocupació. Davant la constatació de l'escassetat de recursos en la fase de reintegració d'excombatents, el sector privat podria suposar una alternativa per a la creació de llocs de treball. De fet, el paper de l'empresa privada pot proporcionar serveis en formes diverses: la col·laboració amb els organismes existents per a la promoció de l'ocupació, o la planificació econòmica amb les autoritats públiques locals i centrals, amb ONG i amb institucions de formació.²⁹

b) Evolució dels principals programes de DDR durant el 2008

Durant el 2008 es van identificar 17 programes de DDR (indicador núm. 13). Per a desglossar l'evolució concreta de cadascun dels programes s'ha optat per

26. La principal literatura sobre els reptes que presenten els programes de DDR en l'actualitat comprenen: Ball, N. i L. van de Goor, *Disarmament, Demobilization and Reintegration. Mapping Issues, Dilemmas and Guiding Principles*, Conflict Research Unit Report. L'Haia: Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael' ; Stalon, J. , "Le Désarmement, la démobilisation et la réinsertion des ex-combattants dans la résolution des crises armées: défis pour une nouvelle approche politique du DDR", en I. Conoir i G. Vera (eds.) *Désarmer, démobiliser et réintégrer. Défis humains, enjeux globaux*. Les Presses de l'Université de Laval, Québec, 2007; Swarbrick, P.; *Avoiding Disarmament Failure: The Critical Link in DDR— An Operational Manual for Donors, Managers, and Practitioners*, Working Paper 5, Small Arms Survey, Ginebra, 2007, a <<http://www.smallarmssurvey.org/feles/sas/publications/wpaperspdf/WP/WP5%20DDR%20Manual.pdf>>.

27. Les altres organitzacions participants van ser ISS, Saferworld, l'Overseas Development Institute i el Niall O'Brien Center for Active Non-violence, Reconciliation and Community Futures i la University of St. La Salle de Filipines. Tota la documentació sobre aquest projecte pot trobar-se a <<http://www.ddr-humansecurity.org.uk/>>.

28. Bryden, A., *Linkages between DDR and SSR*; 2a Conferència internacional sobre DDR i Estabilitat a Àfrica, UN/OSAA, juny de 2007. Des de les Nacions Unides es considera que el discurs sobre la reforma del sector de la seguretat és relativament nou i que aquests processos no tenen un perfil especialment significatiu ni una experiència molt duradora. Si bé els programes de DDR gaudeixen d'un bon anàlisi i seguiment, el discurs sobre la reforma del sector de la seguretat és bastant incipient i la seva aproximació és molt més diversa en funció de cada context, de manera que cal un aclariment conceptual i pràctic.

29. OIT, *Manual sobre oportunitats de formació i ocupació per a excombatents*, OIT, 1997, a <<http://www.oit.org/public/english/employment/crisi/download/excombs.pdf>>

Quadre 6.1. Paper de l'empresa privada en la reintegració a Colòmbia

Fins al moment, l'empresa privada ha tingut un paper bastant secundari en el cas dels programes de DDR. No obstant això, davant la constatació de l'escassetat de recursos en la fase de reintegració, a causa dels desviaments de fons per a les fases anteriors o d'una mala planificació, el sector privat podria ser un complement per a la creació d'ocupació.

En el cas de Colòmbia, l'OIM, l'Alt Conseller Presidencial per a la Reintegració i l'empresa Ethanol Consortium Board van signar al juliol del 2007 un acord amb l'objectiu de crear 1.500 ocupacions en la indústria de l'etanol per a combatents desmobilitzats i persones en situació de vulnerabilitat. El projecte, emmarcat en l'estratègia de l'OIM de cooperació entre els sectors públics i privats, es finança a través de la companyia *Controlsud International Group* i USAID i dona feina als treballadors per a plantar canya de sucre i construir tres plantes de producció a tres municipis del nord del país amb forta presència de grups armats i alts índexs d'atur. En una iniciativa similar, l'empresa privada Comexa va anunciar a la fi de novembre la compra de 1.840 T. de xili recol·lectat per 320 soldats desmobilitzats i població en situació de vulnerabilitat. Aquesta plantació forma part del Programa de Desenvolupament Comunitari i Reintegració de l'OIM, que té lloc als departaments d'Antioquia i Sucre. Es tracta de la primera iniciativa que combina els sectors públic i privat, juntament amb la de la companyia de ciment Argos.

Encara que és cert que el context de Colòmbia resulta una mica excepcional en el marc dels programes de DDR, es troba en una fase de desenvolupament molt superior a la resta de programes, es podrien explorar altres experiències en què el sector privat, a través de la creació de petits projectes productius, pot donar ocupació a excombatents. Certament, aquest tipus de col·lectius es podrien beneficiar en gran mesura de la tasca de grups comunitaris de suport que els ajudin a reasentar-se, obtenir una adequada formació professional, trobar ocupacions o iniciar les seves pròpies microempreses.³⁰

dividir-los entre els iniciats durant el 2008, els iniciats amb anterioritat que han seguit el seu decurs durant aquests 12 mesos, i els acabats el 2008.

Un dels països que va iniciar un programa de DDR (en l'àmbit estatal o regional) va ser **Burundi**, on es va engegar el programa de desarmament i desmobilització de les FNL amb l'acantonament de 2.500 dels seus combatents. El Govern va cridar l'atenció sobre el fet que només es van lliurar 40 armes i que el grup armat no havia facilitat al Mecanisme Conjunt de Verificació i Supervisió la llista amb els noms dels 21.100 membres que participarien en el programa, possible conseqüència de les crítiques a les males condicions de vida al centre d'acantonament. A la **Rep. del Congo**, el Programa Nacional de DDR va iniciar el procés de reintegració de 30.000 antics combatents a la regió de Pool, 5.000 pertanyents al grup armat de Frédéric Bintsangou, àlies "reverend Ntoumi", 6.000 a les forces governamentals i 19.000 excombatents ja desmobilitzats prèviament. Aquest programa està finançat pel BM amb 17 milions de dòlars.

Un altre procés iniciat va ser el de la desmobilització de les Forces Nouvelles a **Côte d'Ivoire**. Les forces van iniciar el procés de desarmament amb més de 1.000 combatents en una cerimònia celebrada a Bouaké, al nord del país. No obstant això, el procés es va iniciar amb protestes i disturbis violents per part dels excombatents perquè els diners previstos en efectiu no s'havien pagat. Posteriorment, l'ONU va llançar un projecte finançat amb cinc milions de dòlars amb la finalitat d'accelerar la reintegració d'excombatents, amb l'objectiu de reduir l'atur juvenil i crear un ambient segur i estable per a la celebració de les properes eleccions. Els 1.000 microprojectes estan

finançats per les Nacions Unides, amb una suma total d'entre 450 i 640 euros per persona. Els beneficiaris projectats són els excombatents desmobilitzats, els membres de milícies i grups d'autodefensa, els joves en situació de risc, i les dones i els menors associats als grups armats. Malgrat els projectes iniciats, són moltes les mancances detectades en el procés de DDR.

El programa iniciat que ha creat més expectació és el del **Sudan**. El Govern central, el del sud del país i les Nacions Unides van signar a Ginebra un acord per a la desmobilització i reintegració de prop de 180.000 antics combatents i els seus familiars amb un cost previst de 430 milions de dòlars, la quantitat més gran mai concebuda per a aquest tipus de programes, i amb una durada de quatre anys. Caldrà veure com es desenvolupa el programa i si es distribueixen de forma equilibrada els fons, ja que sovint la fase de reintegració d'aquests processos cau en el dèficit. Finalment, a **Uganda**, l'LRA i el Govern van firmar el preacord sobre DDR com a últim punt de les negociacions de pau. En espera de la signatura de l'acord final, el programa anava dirigit tant a combatents com a no combatents associats a l'LRA, i tenia en compte l'alternativa de reinserció a les forces de seguretat estatals o retorn a la vida civil. En l'últim cas, es disposaria d'una ajuda per a obtenir educació acadèmica o formació professional. L'acord resol temes que havien resultat controvertits, com ara el manteniment del rang militar dels desmobilitzats o l'alliberament de dones embarassades i menors. Posteriorment, el BM va anunciar el finançament de projectes de reintegració per a prop de 24.000 excombatents de l'LRA i l'UPDF, per un valor proper als 2,85 milions de dòlars, i també per a activitats de reconciliació i de creació de mesures de confiança.

30. International Alert, *Local Business, Local Peace: the Peacebuilding Potential of the Domestic Private Sector*, International Alert, 2006, a <<http://www.international-alert.org/publications/252.php>>.

Quadre 6.2. Diagnòstic per al programa de DDR a Côte d'Ivoire

L'Acord d'Ouagadougou signat el 2007 entre el Govern i el grup armat d'oposició Forces Nouvelles especificava, en matèria de DDR, la necessitat de seguir les recomanacions de l'Acord de Linas-Marcoussis en matèria de creació d'un Pla Conjunt d'Operacions sobre DDR, i implementar un Programa Nacional de DDR i accelerar el procés de desarmament i desmantellament de les milícies situades a l'oest del país.

No obstant això, el balanç dels diferents processos en marxa a la fi de l'any no resultava excessivament satisfactori, ja que tot just s'havien iniciat els processos al nord i l'oest, mentre que oficialment es donava per acabat el reagrupament de les Forces Armades estatals, encara que només s'hagués registrat la desmobilització de 700 dels 5.000 efectius previstos, posant com a excusa problemes logístics. A més, un més dels problemes identificats va ser l'alta proliferació d'armes lleugeres al país, ja que en les cerimònies inicials del procés de DDR ("flamme de la paix") tot just es van registrar les armes en mal estat i van desaparèixer les útils.

Pel que fa a la reintegració, s'ha detectat un enorme buit en el finançament de les activitats dissenyades, especialment després de la negativa de finançament per part del BM, ja que no confia plenament en el desenvolupament d'aquesta fase. Un altre aspecte en el qual podrien haver-hi dubtes és el dels graus d'interrelació entre les diverses estructures governamentals per a evitar possibles solapaments en les activitats, malgrat que des del Govern es respon que les responsabilitats queden clarament definides.

En definitiva, per a una millora de la situació de la seguretat sembla necessària una aproximació molt més localitzada, amb la implicació de tots els actors responsables, que permeti integrar la reforma del sector de la seguretat amb la reinserció dels desmobilitzats, ja que d'una zona a l'altra difereixen molts aspectes: grau d'inseguretat, actors i dinàmiques, i el nombre i les característiques dels excombatents i els exmilicians. Per tant, encara són molts els obstacles a superar, principalment pel que fa a la reforma del sector de la seguretat i la ràtio d'armes lliurades per combatent, especialment respecte a les milícies situades a l'oest del país.

Malgrat tot, els avenços van començar a veure's en el procés al llarg del 2008.³¹

A **Colòmbia**, el Govern va signar un acord amb l'Exèrcit Revolucionari Guevarista (ERG) per a la desmobilització dels prop de 40 combatents d'aquest petit grup que es va escindir de l'ELN el 1995. A la Zona d'Ubicació Temporal establerta per a l'acantonament, l'ERG va lliurar 35 armes lleugeres, 5.000 unitats de munició i una vintena de granades i explosius que van ser destruïdes. En l'acord va quedar estipulat que els desmobilitzats serien postulats a la Llei de Justícia i Pau i podrien accedir al Programa de Reincorporació a la Vida Civil.

A **Libèria** es va inaugurar la fase final del programa de Rehabilitació i Reintegració d'excombatents. Finançat per Noruega amb 20 milions de dòlars, preveia que prop de 5.000 excombatents duguessin a terme tasques de neteja de carreteres i projectes agrícoles. El president de la Comissió Nacional de DDR (CNDDR), Jarvis Witherspoon, va remarcar la importància de la reintegració dels 23.000 excombatents que encara han d'acollir-se al programa. La CNDDR va demanar a la comunitat internacional prop de 18 milions de dòlars addicionals per a la formació professional d'aquests excombatents. A la **R. Centreafricana**, la representant especial del secretari general de l'ONU en matèria de menors en conflictes armats, Radhika Coomaraswamy, va celebrar l'alliberament de menors combatents que

es trobaven detinguts per les autoritats txadianes i el compromís manifestat pels grups armats d'oposició centreafricans d'alliberar els menors que es troben en les seves files. Durant el 2009 caldrà veure si la implementació del Diàleg Polític Inclusiu (DPI) porta a la desmobilització dels grups armats APRD i UFDR.³²

D'altra banda, encara que semblava que els programes a l'est de la **RD Congo (Kivus)** prosseguien amb normalitat, el nou esclat del conflicte va paraitzar-los i va augmentar la sospita que excombatents burundesos i ruandeses, ja desmobilitzats, s'havien sumat al conflicte, concretament a les files del general Nkunda.³³ Això va servir per a demostrar una vegada més la necessitat d'implementar de forma efectiva la fase de reintegració en els processos, és a dir, de garantir les necessitats de seguretat (econòmica, política, física i social) dels excombatents, més enllà de l'aplicació de mecanismes de justícia transicional. Amb relació al procés, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar per unanimitat una resolució que instava al desarmament, desmobilització i repatriació de les milícies de Ruanda que segueixen operant a la veïna RD Congo, i a aturar immediatament el reclutament de menors soldats i posar fi a la violència de gènere existent, sia per abusos sexuals o per altres formes de violència.³⁴

Cal destacar la fi del procés de DDR a **Angola**, on l'Institut per a la Reintegració Socioprofessional dels excombatents va estimar que eren aproximadament

31. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

32. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

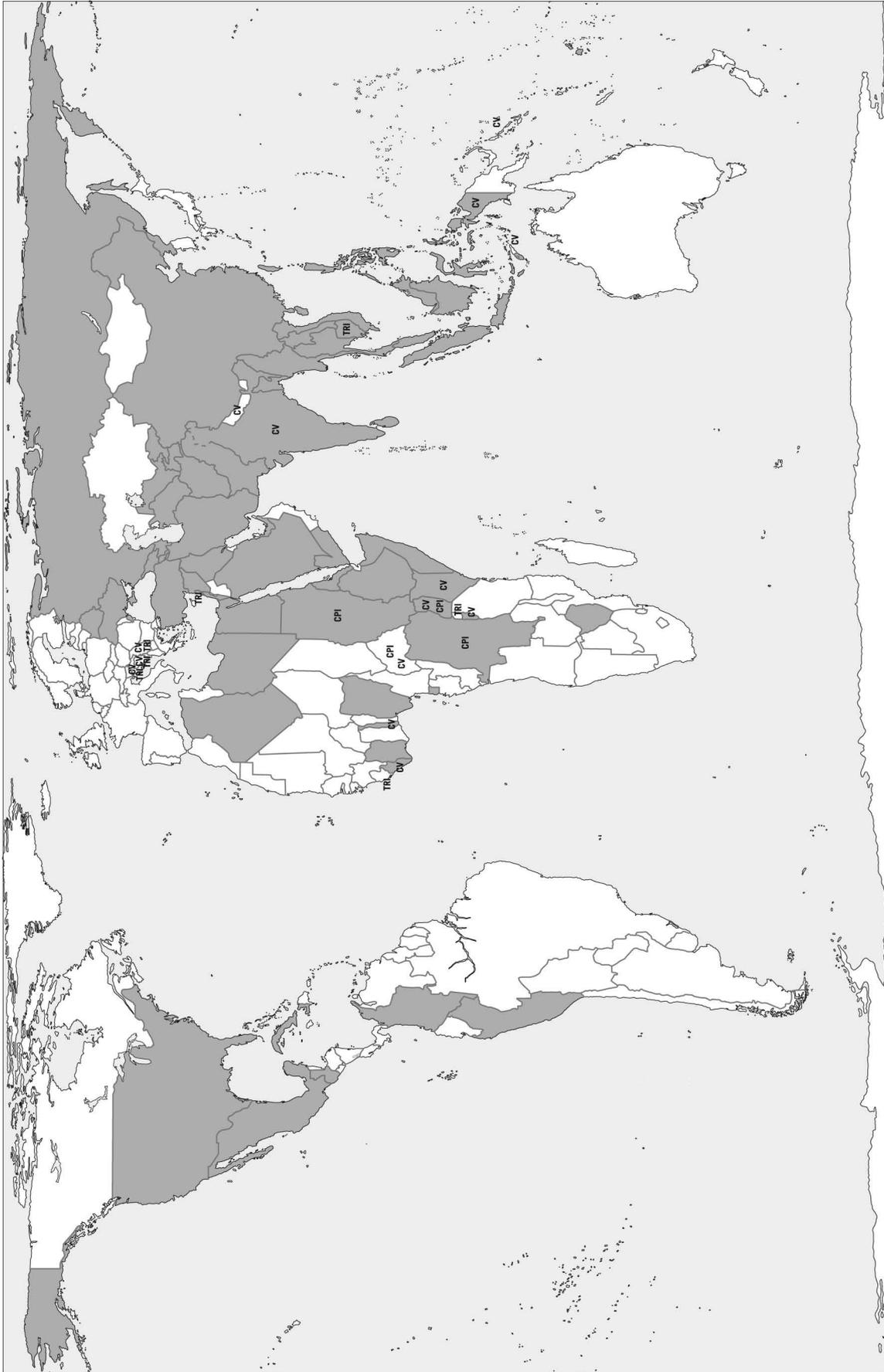
33. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

34. S/RES/1804 de 13 de març de 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/2008/1804\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/2008/1804(2008))>.

3.000 el nombre d'antics soldats que es trobaven actualment participant en projectes per a la reintegració. Segons l'Institut, tenien accés a recursos per a l'agricultura i formació professional i rebien així el mateix suport per a la creació d'associacions i cooperatives. D'altra banda, a **Haití** es va donar per acabat el procés d'indemnització per part del Govern als antics membres de les FAd'H, amb el 95% dels pagaments prèviament establerts, ja que el 5% restant eren antics militars ja morts. Els antics membres de les FAd'H que no van morir rebran un curs de formació per a tasques de seguretat relacionades amb la protecció de personalitats i d'edificis públics. El Govern havia destinat 937.000 dòlars per als anys fiscals 2007 i 2008, mentre que per als dos següents la suma total del pressupost és de dos milions de dòlars.

De cara al 2009, hi ha la possibilitat que s'obrin nous processos de DDR, com podria ser el cas de les Filipines (**Mindanao**). El Govern volia imposar un procés de

DDR abans del procés de negociació amb el grup armat d'oposició MILF, però el seu màxim representant, Al Hay Murad Ebrahim, ho va considerar inadmissible, perquè això suposaria la submissió a l'ús de requeriments de l'executiu. A més, Murad va expressar que el procés de DDR hauria de ser un dels últims punts de l'agenda per a la negociació. En aquest sentit, si bé és cert que les Filipines tenen una àmplia tradició de processos de negociació amb grups armats d'oposició (MNLF el 1996, CPLA el 1986, NDF el 1992, etc.), no s'ha arribat a consolidar un bagatge de lliçons apreses sobre com dur a terme aquest procés. Tot i així, fins al moment, cap de les parts havia mostrat un clar compromís per a portar a terme un procés de DDR. Per tant, cal tenir clara constància que el DDR no és una condició prèvia per a la negociació, sinó un dels punts més sensibles a tractar en el marc d'un procés de pau. Un procés detallat de negociació podria comportar la implementació d'un programa de DDR de caràcter comunitari i participatiu.

■ Països amb greus violacions dels drets humans CV Països amb comissió de la veritat TRI Països que ha establert un tribunal CPI Països amb una investigació del CPI en curs

7. Drets humans i justícia transicional

- El 2008 es van cometre violacions greus dels drets humans a 60 països.
- L'Assemblea General de l'ONU va adoptar al desembre el Protocol Optatiu del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals.
- Va prosseguir la utilització de la lluita contra el terrorisme internacional per a justificar la promulgació de lleis que restringeixen les llibertats individuals; l'ús de la tortura per part de l'Estat i la repressió a grups opositors a diferents parts del món.
- La CPI es va veure obligada a suspendre el primer judici, previst per al juny, al “senyor de la guerra” congolès Thomas Lubanga, perquè la fiscalia havia ocultat proves a la defensa.
- El fiscal de la CPI, Luis Moreno-Ocampo, va emetre al juliol una petició d'ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir, acusat de crims de guerra.
- Les autoritats sèrbies van arrestar al juliol l'expresident de l'autoproclamada República Sèrbia de Bòsnia i Hercegovina, Radovan Karadžić, en cerca i captura pel TPIY des de feia 13 anys.
- El Govern d'Indonèsia va reconèixer els crims contra la humanitat comesos a Timor Leste el 1999 arran de la presentació de l'informe final de la Comissió de la Veritat i l'Amistat.

El present capítol analitza en **un primer bloc la situació dels drets humans al món** a partir d'un eix geogràfic i temàtic i de l'anàlisi dels indicadors núm. 14 a núm. 18. En una **segona part** es descriuen els elements més significatius dels **processos de justícia transicional** en curs (indicador núm. 19). El capítol s'inicia amb un mapa en el qual s'assenyalen els 60 països amb violacions greus dels drets humans i els països que tenen obert algun procés de justícia transicional.

7.1. Drets humans: anàlisi de la situació a escala internacional

Durant l'any 2008 van tenir lloc alguns fets d'especial rellevància en l'àmbit del sistema de protecció dels drets humans de les Nacions Unides, com ara l'engegada pel nou **Comitè de 18 experts** que substitueix l'antiga Subcomissió per a la Promoció i la Protecció dels Drets Humans, o l'adopció per part de l'Assemblea General de l'ONU, en el 60è aniversari de la Declaració Universal de Drets Humans, del **Protocol Optatiu del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals**. Fruit de cinc anys de negociacions, el Pacte reafirma la importància de la protecció internacional dels drets econòmics, socials i culturals i la indivisibilitat dels drets humans. La signatura i ratificació dels tractats internacionals de drets humans suposa un primer pas cap al compliment per part dels Estats de les seves obligacions per a la protecció dels drets humans i permet, per altra banda, un primer suport legal internacional per a exigir el respecte als drets humans. En aquest sentit cal ressaltar que alguns Estats tenen encara pendent la ratificació d'instruments de rellevància, tal com recull l'indicador núm. 14.

L'any 2008 va viure greus violacions dels drets humans en un gran nombre de països que s'agrupen en tres àmbits en el següent apartat. Aquests tenen a veure amb: a) violacions sistemàtiques dels drets humans, principalment per part de l'Estat, b) la violació del Dret Internacional Humanitari (DIH) en situacions de conflicte armat i c) l'impacte de les mesures contra el terrorisme en les llibertats individuals. A partir d'aquest anàlisi i dels indicadors núm. 14 a núm. 18 (apartat “d”) es presenta, al final d'aquest primer bloc, la llista de països amb les violacions dels drets humans més greus comeses l'any 2008.

a) Violacions sistemàtiques dels drets humans

En un gran nombre de països es van produir violacions dels drets humans de manera sistemàtica, principalment per part de l'Estat, que van incloure tortures, greus abusos de poder per part dels cossos i forces de seguretat de l'Estat i serioses restriccions a la llibertat d'expressió i opinió, sent els principals grups afectats les minories, els professionals dels mitjans de comunicació, els defensors dels drets humans i els opositors polítics. Una anàlisi de caire geogràfic i temàtic permet identificar determinats patrons de violacions més presents durant l'any 2008 en determinats contextos tal com es descriu a continuació.

Al continent africà, cal destacar especialment diversos contextos de violacions sistemàtiques dels drets humans en un clima d'impunitat generalitzada, i també la persecució a defensors de drets humans i opositors polítics. En aquest sentit, els fets esdevinguts a **Zimbabue** van ser especialment greus. Després de les eleccions generals celebrades al mes de març es van adoptar mesures contundents de repressió política per part de les milícies afins al partit presidencial ZANU-PF, que van tenir al punt de mira opositors polítics, dirigents de l'MDC i líders de la societat civil. Segons dades d'ONG locals, més de 163 persones van morir, prop de 5.000 van ser torturades i més de 50.000 es van veure obligades a desplaçar-se per la violència, sobretot en zones rurals.¹ Com a conseqüència d'una altra cita electoral, **Kenya** va viure igualment una onada de violència i violacions dels drets humans, en un clima d'impunitat generalitzada que va causar 1.500 morts i més de 600.000 desplaçats a l'inici de l'any.² Vàries ONG locals de drets humans van denunciar també que les forces de seguretat estatals havien torturat més de 4.000 persones en una ofensiva contra el grup d'oposició SLDF a la zona del Mont Elgon, que va tenir un caràcter indiscriminat contra la població civil. Segons l'ONG Independent Medio-Legal Unit, va ser la pitjor onada de tortures sota el Govern del president Mwai Kibaki.³ També cal destacar les violacions de drets humans perpetrades per la Policia a **Nigèria** i la impunitat de la qual gaudeixen habitualment els seus responsables. Pel que fa a aquest fet, Manfred Nowak, relator especial de l'ONU sobre la tortura, va denunciar en un informe que la tortura constituïa una part intrínseca del *modus operandi* dels serveis de manteniment de l'ordre en aquest país.⁴

Respecte a la persecució de defensors dels drets humans i opositors polítics, Amnistia Internacional va expressar la seva preocupació pel deteriorament de la situació dels drets humans a **Guinea Equatorial** i per la freqüent existència de detencions arbitràries, tortures i assassinat d'opositors polítics. També va destacar al continent africà l'aprovació per part del Parlament d'Etiòpia d'una llei que imposa dures restriccions al treball de les ONG al país i que prohibeix a les organitzacions estrangeres treballar en les següents àrees: drets humans, promoció de la igualtat, resolució de conflictes i reconciliació, drets dels menors, i temes vinculats a la justícia criminal. A més, es prohibirà l'activitat a les organitzacions locals que reben més d'un 10% dels seus recursos de l'estranger i que es dediquen a treballar en aquestes àrees temàtiques. A Zimbabue també es va prohibir operar a les ONG humanitàries entre els mesos de juny i setembre.

Al continent asiàtic cal destacar la violenta repressió de la llibertat d'expressió

Finalment, cal ressaltar que **Sud-àfrica** va ser un altre context en el qual es van produir greus violacions dels drets humans. L'aleshores president, Thabo Mbeki, es va veure obligat a aprovar el desplegament de l'exèrcit per a protegir la població immigrant dels atacs xenòfobs, principalment a Pretòria, cosa que va causar almenys 56 assassinats i el desplaçament d'entre 30.000 i 80.000 persones. Davant l'augment de l'atur i la criminalitat a les principals ciutats sud-africanes, els entre tres i cinc milions d'immigrants es van convertir en el reflex de les frustracions de la població local.

Respecte a la situació dels drets humans al continent americà, van seguir produint-se denúncies d'abusos per part dels cossos de seguretat de l'Estat i de les Forces Armades, perpetrats tant dins com fora del desenvolupament de les seves funcions. Així ho va denunciar, per exemple, el relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, Philip Alston, respecte a la **Polícia brasilera**, quan va acusar alguns dels seus membres de formar part dels esquadrons de la mort i de les anomenades "milícies" que extorsionen els habitants de les favelas. En relació als drets dels col·lectius en situació de vulnerabilitat, cal ressaltar que, quan es compleix un any de l'adopció de la **Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes**, el relator especial sobre la situació dels drets humans i llibertats fonamentals dels indígenes, James Anaya, va condemnar l'onada de violència contra membres de les comunitats indígenes als departaments de Beni, Pando, Santa Cruz i Tarija a **Bolívia**. Com apunt positiu cal ressaltar que a **Guatemala** el Congrés va aprovar la Llei contra el Femicidi i altres Formes de Violència contra la Dona, que estableix penes d'entre 25 i 50 anys de presó sense possibilitat de reducció ni d'aplicació de mesures substitutòries.

Al continent asiàtic cal destacar la violenta repressió de la llibertat d'expressió, i també la persecució política i la utilització sistemàtica de la tortura per part de l'Estat en diversos contextos en un clima d'impunitat generalitzada. En aquest sentit, la repressió de les autoritats xineses contra la comunitat tibetana al **Tibet** va ser una de les més greus dels últims 20 anys. Diferents ONG internacionals van denunciar també l'empressonament i assetjament d'activistes de drets humans i periodistes, i el bloqueig de pàgines web durant la celebració dels Jocs Olímpics de Beijing.⁵ Human Rights Watch (HRW) va posar en relleu que el Govern xinès continuava impedit el treball dels periodistes i va documentar les greus dificultats que alguns membres d'aquesta professió enfrontaven al país, entre les quals destaquen les amenaces de mort.⁶

1. Vegeu el capítol 2 (Tensions).
 2. Vegeu el capítol 2 (Tensions).
 3. IMLU, *Preliminar+y Report Of Medico-Legal Investigation Of Torture By The Military At Mount Elgon "Operation Okoa Maisha"*, IMLU, abril de 2008, a <www.imlu.org>.
 4. Nowak, M., *Informe del Relator especial sobre la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants, Missió a Nigèria*, A/HCR/7/3/Add.4, 22 de novembre de 2007, a <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/149/66/PDF/G0714966.pdf?OpenElement>.
 5. Amnistia Internacional, *People's Republic of China, The Olympics Countdown-Broken Promises*, juliol 2008, a <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/chinese-authorities-broken-promises-threaten-olympic-legacy-20080728>.
 6. Human Rights Watch, *China's Forbidden Zones: Shutting the Media out of Tibet and Other "Sensitive" Stories*, Human Rights Watch, juliol 2008, a <http://hrw.org/reports/2008/xinesa0708/>.

Quadre 7.1. Què és el dret a la llibertat d'expressió?

La llibertat d'expressió és un dret humà d'importància cabdal ja que és el dret que permet la defensa i la promoció d'altres drets reprimits. És per aquesta raó que també és un dels drets més vulnerats pels règims repressors. El dret a la llibertat d'expressió està recollit en nombrosos tractats internacionals i regionals que són vinculants per als Estats part. La Declaració Universal dels Drets Humans el defineix en el seu article 19 com un dret amb tres components: a) 'el dret a la llibertat d'expressió i d'opinió', b) el dret a rebre informació i opinions i c) el dret a difondre-les per qualsevol tipus de mitjà (amb les úniques limitacions de respectar la llei, les "llibertats dels altres" i les "justes exigències morals"). Segons aquest article, tothom té dret a buscar, rebre i difondre informació i opinions sense ingerències, tot i que en la pràctica els textos legals de molts països incorporen límits per a frenar, per exemple, la incitació a la violència, la calúmia o la difamació. Per la seva banda, la jurisprudència dictada pels sistemes internacionals de protecció dels drets humans ofereix un marc ideal per a comprendre els estàndards de respecte i garantia a la protecció d'aquest dret. En aquest context és la Convenció Americana de Drets Humans la que perfila garanties més àmplies per a reduir al mínim les restriccions a la lliure circulació d'idees i opinions. El Sistema Europeu, per la seva banda, a través del seu Tribunal, el Sistema Universal, i el relator sobre llibertat d'opinió i d'expressió, i el Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides han realitzat diverses aportacions primordials que nodreixen la doctrina sobre les garanties a aquest dret.

També va ser especialment destacable la infructuosa mediació a **Myanmar** de l'enviat especial del secretari general, Ibrahim Gambari. Les perspectives de canvi en la segona meitat de l'any 2007 es van esvaïr davant la manca de voluntat política de la Junta Militar, que fins i tot va prorrogar l'arrest domiciliari de la líder opositora Aung Sant Suu Kyi per sisè any consecutiu. No obstant això, al final de setembre va deixar en llibertat set presos polítics del partit de Suu Kyi, l'LND, entre els quals es trobava O Win Tin, el pres polític més antic del país.⁷

Respecte a la utilització sistemàtica de la tortura al continent asiàtic, HRW va denunciar que la Llei de Poders Especials de les Forces Armades de l'Índia havia estat utilitzada en els últims 50 anys per a violar llibertats fonamentals al nord-est del país, i havia comportat execucions extrajudicials, tortures, violacions sexuals i desaparicions en un clima de total impunitat.⁸ En aquest sentit, l'Asian Center for Human Rights va publicar un informe en el qual també va corroborar l'ús indiscriminat de la tortura en aquest país.⁹ Pel que fa a **Tailàndia**, el Centre Asiàtic de Recursos Legals va fer públic que dels centenars de casos de tortura documentats durant l'última dècada no s'havia dut cap responsable davant la justícia, malgrat que en molts dels casos existien proves que implicaven funcionaris del Govern.

A l'Àsia central va prosseguir la repressió als opositors polítics i als defensors de drets humans, i a la llibertat d'expressió i informació. Tot i que l'**Uzbekistan** va reobrir les presons a les visites del CICR a mitjan any, després de la prohibició arran dels esdeveniments d'Andijan el maig del 2005, les autoritats van continuar obviant les demandes sobre una investigació independent dels fets i van continuar perseguint qualsevol persona relacionada amb aquest esdeveniment. El presi-

dent del **Turkmenistan**, Gurbanguly Berdymukhammedov, va mantenir els principals dissidents i defensors dels drets humans del país reclosos, malgrat haver promulgat mesures d'amnistia destinades a altres presos. Finalment, diverses ONG van alertar sobre les esmenes introduïdes a la llei sobre mitjans de comunicació del **Kirguistan**, ja que suposen un important pas enrere en la llibertat d'informació.

Al continent europeu, els Governos de la UE van acordar al juny l'harmonització de les polítiques d'expulsió d'aproximadament vuit milions de residents il·legals no comunitaris. Aquesta directiva, aprovada pel Parlament Europeu al juny i durament criticada per diversos sectors socials, té com a objectiu establir un marc de màxims i, encara que no obliga els països a tenir una legislació menys restrictiva, corre el perill de convertir-se en un referent a seguir. La directiva està pensada per a les persones en situació irregular de tercers països que hagin aconseguit entrar a la UE o per a aquells que hagin esgotat infructuosament els seus processos de sol·licitud d'asil o refugi.¹⁰

A la regió del **Caucas**, Miklos Haraszti, representant de l'OSCE per a la llibertat en els mitjans de comunicació, va declarar que els casos d'empresonament de periodistes independents a l'**Azerbaidjan** per motius aliens a la seva professió formaven part d'un pla preconcebut per a reprimir les veus crítiques. D'altra banda, l'International Crisis Group (ICG) va alertar sobre la repressió violenta de manifestants, de l'estat d'emergència, dels límits a la llibertat de reunió i d'expressió, i de l'arrest de nombrosos opositors a **Armènia**.¹¹ La greu situació dels drets humans a **Rússia** va ser novament denunciada per les organitzacions de drets humans quan el Govern ha restringit dràsticament la llibertat d'expressió i d'associació durant el període previ a les eleccions parlamentàries. Per la seva banda, HRW va denunciar

7. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

8. Human Rights Watch, *Getting Away With Murder: 50 years of the Armed Forces Special Powers Act*, Human Rights Watch, agost de 2008, a <<http://hrw.org/backgrounder/2008/india0808/>>.

9. Asian Center for Human Rights, *Tortures in India 2008: A State of Denial*. Asian Center for Human Rights, 2008.

10. Parlament Europeu, *Directiva sobre els procediments i normes comunes dels Estats membres sobre la tornada dels immigrants il·legals que siguin a la Unió Europea*. 18 de juny de 2008. (COM(2005)0391 – C6-0266/2005 – 2005/0167(COD)), a <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+IMPRESS+20080625FCS32672+0+DOC+XML+V0//I>>

11. *Armenia: Picking up the Pieces*, Europe Briefing núm. 48, ICG, abril del 2008, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5385&l=1>>.

Quadre 7.2. La directiva europea sobre la detenció i expulsió de persones en situació irregular

Després de més de dos anys de discussions i debats a la recerca de l'harmonització de les polítiques de detenció i expulsió de persones en situació irregular, el Parlament Europeu va aprovar al juny la "directiva de la vergonya", tal com l'anomenen alguns sectors de la societat civil, que contempla la possibilitat d'internament temporal d'immigrants en situació irregular fins als 18 mesos, sense l'obligació que aquest període de detenció sigui avalat per una disposició judicial. Nombroses ONG i organitzacions internacionals han denunciat en els darrers anys les condicions inhumanes dels centres d'internament. L'article 3) g. de la directiva defineix les "persones vulnerables" com "els menors, els menors no acompanyats, les persones minusvàlides, les persones d'edat, les dones embarassades, els pares sols acompanyats per menors i les persones que han patit tortures, violacions o altres formes greus de violència psicològica, física o sexual", i afegeix que no gaudeixen de cap tipus de protecció davant l'expulsió. El text tan sols recorda que aquest tipus de persones han de ser tractades "específicament" durant el procediment d'expulsió. Es preveu, no obstant això, la possibilitat de repatriar els menors no acompanyats, sempre que les seves famílies, tutors o un centre d'acollida s'ocupin d'ells a la seva arribada i mai en casos en els quals la seva vida o llibertat es vegi amenaçada per la situació en el seu país d'origen. La directiva preveu que els països proporcionin assistència legal gratuïta als immigrants il·legals sense recursos, segons la seva legislació nacional i, en cas d'expulsió, planteja una prohibició de reingrés a qualsevol país de la UE durant un màxim de 5 anys. Com van ressaltar diverses ONG, l'expulsió i la tornada d'immigrants en situació irregular viola clarament diverses disposicions contingudes en els instruments universals i regionals de protecció dels drets humans, i contradiu nombroses disposicions presents en el Conveni Internacional per a la Protecció dels Drets dels Treballadors Migrants i les seves Famílies. Els Estats membres tindran 24 mesos per a adaptar-se a la nova directiva, ja que la seva aplicació està prevista per al 2010.

que la nova legislació atorga amplis poders a l'Estat per a interferir en la tasca de les ONG. Finalment, Amnistia Internacional va posar en relleu també la situació de la **comunitat romaní**, un dels grups del continent europeu que es troba més marginat, i especialment la situació de les seves dones, que van continuar sent víctimes de discriminació quant a l'accés a l'habitatge, els serveis de salut i l'educació, especialment a Rússia, Grècia, Moldàvia, Hongria, Eslovàquia, República Txeca, Bulgària, Eslovènia, Itàlia i Macedònia.

b) El Dret Internacional Humanitari (DIH) en contextos de conflicte armat

Durant el 2008, la població civil va ser de nou greument afectada pels conflictes armats, malgrat la protecció formal que brinda el DIH. En aquest sentit, John Holmes, secretari general adjunt de l'ONU per a Afers Humanitaris, va informar el Consell de Seguretat que **dos dels temes més urgents pel que fa a aquest punt eren la violència sexual¹² i l'accés humanitari a la població civil.¹³**

D'altra banda, un dels col·lectius més sensible al conflicte va ser el dels menors. Aquests van participar **encara en 17 conflictes armats, 10 menys que fa quatre anys**, segons l'informe 2008 presentat per la Coalició per a Acabar amb la Utilització de Nens i Nenes Soldats.¹⁴ La seva presència va ser especialment preo-

cupant el 2008 als conflictes de RD Congo, Sudan, Uganda, R. Centreafricana i Filipines. Per la seva banda, la representant especial del secretari general de l'ONU per als Menors i els Conflictes Armats, Radhika Coomaraswamy, va instar el Consell de Seguretat a prendre mesures concretes dirigides contra els grups armats que els utilitzen. Finalment, cal assenyalar la introducció per part del Govern dels EUA d'una **lleï sobre el reclutament i ús de menors soldats** a tot el món, la Child Soldiers Prevention and Accountability Act, que permetria jutjar els responsables de tals crims d'acord amb la legislació dels EUA.

Els conflictes armats de major gravetat van tenir lloc a Afganistan, Txad, Colòmbia, Iraq, Israel-Palestina, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka (nord-est) i Sudan (Darfur).¹⁵ A continuació es detallen alguns aspectes rellevants del 2008 relatius a l'impacte en la població civil d'aquests i altres conflictes de menor gravetat.

Al continent africà, va continuar sent d'especial gravetat la situació al **Sudan (Darfur)** i així ho va expressar Sima Samar, relatora especial sobre la situació dels drets humans en aquest país quan va assenyalar que tant l'Exèrcit sudanès com els grups armats d'oposició i les milícies progovernamentals havien comès greus violacions dels drets humans als camps de desplaçats.¹⁶ HRW va assenyalar a més que els patrons de violència sexual havien canviat i que les dones tenien

12. A proposta del Govern dels EUA al mes de juny es va debatre i aprovar en el Consell de Seguretat de l'ONU una resolució sobre la violència sexual en els conflictes. S/CAP DE BESTIAR/1820 de 19 de juny de 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/CAP DE BESTIAR/1820\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/CAP DE BESTIAR/1820(2008))>. Vegeu el capítol 8 (Dimensió de gènere en la construcció de pau).

13. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

14. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers. Global Report, 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, 2008, a <www.childsoldiersglobalreport.org>. Vegeu el capítol 6 (Desarmament).

15. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

16. Samar, S., *Informe del Relator Especial sobre la situació dels drets humans a Sudan*, A/HCR/7/22 de 3 de març de 2008, a <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/115/00/PDF/G0811500.pdf?OpenElement>>.

la mateixa probabilitat de ser assaltades en períodes de calma que durant els atacs contra les seves comunitats.¹⁷ Al maig milers de persones, incloses dones i menors, van ser detingudes arbitràriament, i algunes d'elles van ser jutjades sota la llei antiterrorista per tribunals especials arran de l'atac perpetrat pel grup armat de Darfur JEM contra la capital, Khartum. El representant especial del secretari general de l'ONU, Ashraf Qazi, va sol·licitar que es revisessin la cinquantena de sentències a mort per força dictades, ja que els processos judicials seguits no havien complert amb cap dels estàndards legals internacionals. HRW també va denunciar que l'Exèrcit d'Etiòpia havia sotmès els civils a execucions extrajudicials, tortures i violència sexual en la seva campanya de juny contra els grups d'oposició de la regió somali.¹⁸ Cal destacar, finalment, l'augment de les violacions de drets humans que va patir durant el 2008 la població de **Somàlia** a mans de diversos actors, entre els quals s'inclouen les tropes del Govern Federal de Transició i els grups armats. L'expert independent sobre la situació dels drets humans a Somàlia, Ghanim Alnajjar, va expressar a mitjan any gran preocupació per l'escalada de violència i el deteriorament de les garanties individuals en aquest país. Les Nacions Unides també van denunciar l'augment sense precedents de la violència sexual i d'altres greus violacions dels drets humans per totes les parts implicades en el conflicte de la **RD Congo**.

Respecte al **continent americà**, un grup d'experts independents de l'ONU va instar a prendre mesures urgents davant el deteriorament de la situació dels defensors de drets humans i la reorganització dels paramilitars a **Colòmbia**.¹⁹ Al desembre, el vicepresident de Colòmbia, Francisco Santos, va demanar perdó en nom del seu Govern davant el Consell de Drets Humans de l'ONU durant l'examen periòdic universal, per l'assassinat de civils a mans de membres de les Forces Armades del seu país. A l'octubre, 27 militars van ser destituïts per la seva responsabilitat en l'assassinat d'11 joves a qui l'Exèrcit havia considerat morts en combat.

Al continent asiàtic, els atemptats suïcides de milícies i els bombardejos dels EUA van ser els principals responsables de l'elevada mortalitat civil a l'**Afganistan**. Philip Alston, relator especial de l'ONU sobre execucions extrajudicials, va denunciar que molts d'aquests crims queden impunes. Per la seva banda, el Kashmiri American Council va condemnar l'ús continuat de la repressió i les flagrants violacions de drets humans perpetrades per les forces de seguretat de l'Índia al Caixmir, que van incloure, segons aquesta organització, execucions extrajudicials, violacions, tortures, segrestos, detencions arbitràries, incendis provocats, saquejos i desaparicions. HRW va acusar, per la seva banda,

el Govern de **Sri Lanka** de ser responsable del dramàtic augment d'execucions extrajudicials i altres violacions dels drets humans al país, i organitzacions de drets humans van criticar les violacions per part de les Forces Armades de **Tailàndia** aprofitant l'Estat d'emergència que des de fa anys existeix al sud del país.

A Europa, un punt d'atenció més durant l'any 2008 va ser **Geòrgia** i el conflicte armat amb **Rússia del començament** d'agost. En aquest sentit, Luis Moreno-Ocampo, fiscal cap de la Cort Penal Internacional (CPI), va confirmar que la seva oficina estava analitzant informacions relacionades amb els presumptes crims comesos per les Forces Armades russes arran de la denúncia presentada per Geòrgia. Per la seva banda, Rússia va expressar la intenció de presentar una denúncia contra Geòrgia davant d'aquest mateix organisme. Respecte a **Txetxènia**, l'ONG russa Memorial va constatar un repunt dels segrestos a partir del mes de maig i la destrucció de cases de familiars de presumptes rebels. A **Ingúixia** els civils van continuar sent víctimes de greus violacions dels drets humans.

A l'Orient Mitjà, al març Amnistia Internacional va denunciar que cinc anys després de la invasió nord-americana de l'**Iraq** la situació dels drets humans era molt negativa i prevalia un clima generalitzat d'impunitat.²⁰ L'organització va assenyalar que tots els grups armats eren responsables de bombardejos indiscriminats, atacs suïcides, segrestos i tortures. Respecte als drets econòmics i socials, l'ONU va indicar a l'inici de l'any que quatre milions d'iraquians passaven fam i que el 40% de la població no tenia accés a aigua potable malgrat els ingressos procedents del petroli. Finalment, la crisi humanitària generalitzada a la Franja de **Gaza** es va intensificar en la segona meitat de l'any, degut al bloqueig del territori que impedia l'entrada d'aliments, medicines i combustible. La situació va culminar al final de l'any amb l'ofensiva israeliana.²¹ Richard Falk, relator especial de l'ONU sobre la situació dels drets humans als territoris palestins ocupats, va declarar al desembre que era urgent prendre mesures destinades a mitigar la catàstrofe humanitària de Gaza, i l'Alta Comissionada de les Nacions Unides pels Drets Humans, Navi Pillay, va assenyalar que el bloqueig havia privat un milió i mig de palestins dels més elementals drets humans, fet que constituïa una clara violació del DIH. El Comitè Especial de l'ONU per a investigar les pràctiques israelianes que afecten els drets humans del poble palestí i d'altres àrabs dels territoris ocupats va expressar profunda preocupació pels informes rebuts sobre l'estrangulament de l'economia palestina, l'impacte del mur de separació sobre els drets humans dels palestins, l'expansió dels assentaments, i les condicions dels palestins detinguts en les

17. Human Rights Watch, *Five Years On, No Justice for Sexual Violence in Darfur*, HRW, abril 2008, a <<http://www.hrw.org/reports/2008/darfur0408/>>.

18. Human Rights Watch, *Collective Punishment: War Crimes and Crimes Against Humanity in the Ogaden Area of Ethiopia's Somali Regional State*, HRW, juny 2008, a <<http://www.hrw.org/en/node/62175/section/1>>.

19. Hina Jilani, relatora especial de l'ONU sobre defensors dels drets humans; Philip Alston, relator especial de l'organització sobre execucions extrajudicials i Leandro Despouy, relator especial sobre la independència de jutges i advocats.

20. Amnistia Internacional, *L'Iraq: matança i desesperació*, AI, 17 de març de 2008, a <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/report/carnage-and-despair-iraq-20080317>>.

21. Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries) i el capítol 1 (Conflictes armats).

presons i centres de detenció d'Israel. Finalment, un informe de l'Oficina Central Palestina d'Estadística va revelar que el percentatge de palestins de Gaza que vivien en la pobresa havia superat el 50% el 2007, la xifra més alta que mai s'havia enregistrat.

c) Drets humans i terrorisme

En aquest apartat s'identifiquen els principals impactes de l'anomenada "lluita contra el terrorisme internacional" i el creixent ús que se'n fa per a justificar tres tipus d'accions: la promulgació de lleis que restringeixen les llibertats individuals, l'ús i justificació de la tortura per part de l'Estat i la repressió a grups opositors. Cal destacar que es van produir avenços i retrocessos significatius, especialment a Europa. A continuació fem esment dels casos més rellevants.

Respecte a la promulgació de lleis que restringeixen les llibertats individuals, cal destacar que el Parlament de l'Índia va promulgar, arran dels atemptats de la fi de novembre, una llei que limita seriosament les garanties judicials als sospitosos de terrorisme.²² Als **EUA** i amb relació a l'ús de la tortura per part de l'Estat, la CIA va ser objecte d'una investigació per part del Departament de Justícia nord-americà pel que fa a la destrucció d'enregistraments de vídeo amb interrogatoris realitzats a sospitosos d'Almàta a Guantánamo, que incloïen la utilització de la tècnica de *waterboarding*.²³ No obstant això, el Departament de Justícia va informar al Comitè d'Intel·ligència del Senat que els interrogatoris humiliants i abusius de persones sospitoses de terrorisme, clarament prohibits per l'article 3 de les Convencions de Ginebra, estan permesos si el que es vol és prevenir un atac terrorista. Guantánamo va ser finalment centre d'atenció al final d'any per l'anunci del president electe, Barack Obama, que va afirmar la intenció de la seva administració de clausurar aquest centre de detenció, previsiblement passat l'any 2009, malgrat les dificultats legals que podria causar el procés.²⁴

Respecte a **Europa**, un informe publicat per Amnistia Internacional el juny del 2008 va concloure que alguns Estats europeus s'havien vist implicats en el programa de **lliuraments extraordinaris (rendition flights)** i detencions secretes dirigit pels EUA. En el marc del programa es realitzaven detencions il·legals i trasllats d'un país a l'altre al marge de tot procés judicial.²⁵ Totes les

víctimes entrevistades per Amnistia Internacional van afirmar que havien estat torturades o sotmeses a maltractaments quan es trobaven sota custòdia. Malgrat altres investigacions realitzades anteriorment pel Consell d'Europa i el Parlament Europeu, els Governos europeus van negar-ho reiteradament o van al·legar que havien de mantenir la confidencialitat per qüestions de seguretat nacional.

Quant a **Espanya**, el relator especial de l'ONU sobre la promoció dels drets humans i les llibertats fonamentals en la lluita contra el terrorisme, Martin Scheinin, va instar les autoritats espanyoles a introduir una sèrie de reformes legals i va expressar preocupació per les continuades denúncies de tortures i de maltractaments a detinguts sospitosos de terrorisme. A més, el relator va instar el Govern a posar fi a la pràctica de la detenció incomunicada de persones sospitoses de terrorisme. Finalment, grups defensors dels drets humans, parlamentaris i Martin Scheinin mateix van expressar gran preocupació pel vot a favor de la Càmera dels Comuns del **Regne Unit** d'una esmena a la proposta de llei anti-terrorista que permetrà detenir persones sospitoses de terrorisme, sense càrrecs, per un màxim de 42 dies (fins ara eren 28). La llei s'aplicaria únicament en casos que suposin una amenaça terrorista "greu i excepcional". D'altra banda, l'Informe de Drets Humans 2007 presentat per la Càmera dels Comuns del Regne Unit al juliol recomanava explícitament al Govern d'aquest país que no confiés en les garanties que ofereixen els EUA respecte a l'ús de la tortura, i va sol·licitar al Regne Unit que investigués les tàctiques que s'utilitzen en els interrogatoris a càrrec de personal nord-americà.²⁶

La "lluita contra el terrorisme internacional" va servir per a justificar l'ús de la tortura per part de l'Estat

Finalment, respecte a la repressió a grups opositors, el Govern del **Níger** va endurir la legislació antiterrorista per a incrementar els poders dels cossos de seguretat amb l'objectiu de lluitar de manera més efectiva i legal contra la rebel·lió tuareg dirigida per l'MNJ al nord del país, segons els seus responsables. També es va mantenir l'Estat d'excepció al nord del país durant tot l'any. D'altra banda, la lluita antiterrorista a **Sri Lanka** comporta, segons Minority Rights Group (MRG), violacions dels drets humans de les minories tàmlis i musulmanes, ja que les lleis antiterroristes del Govern atorguen un excessiu poder a la policia per a detenir persones sospitoses.²⁷ MRG va denunciar que aquestes mesures s'utilitzen en realitat per a arrestar centenars de tàmlis i acorralar les minories.

22. National Investigation Agency (NIA) Act Unlawful Activities (Prevention) Amendment (UAPA) Act.

23. Simulacre d'asfíxia en el qual tapen el cap a la víctima amb una bossa de plàstic i el submergeixen en una galleda d'aigua.

24. Vegeu l'apartat d'Oportunitats de pau.

25. Amnistia Internacional, *State of denial: Europe's role in rendition and secret detention*, AI, juny de 2008, a <<http://www.amnesty.org/es/library/asset/EUR01/003/2008/es/2ceda343-41da-11dd-81f0-01ab12260738/eur010032008eng.pdf>>.

26. La secció de l'informe sobre tortura posa l'accent en *el waterboarding* i en les declaracions fetes pels EUA en el sentit que aquesta pràctica no constitueix tortura.

27. Minorities Rights Group, *State of the World's Minorities 2007*. Minorities Rights Group, 2007, a <<http://www.minorityrights.org/>>.

Quadre 7.3. El Comitè de Drets Humans de l'ONU i les mesures antiterroristes a Europa

El Comitè de Drets Humans de l'ONU va expressar al juliol preocupació pel tractament que es dona als sospitosos de terrorisme a França i al Regne Unit, i va informar que en aquest últim país les persones poden ser detingudes fins a 28 dies sense que s'hagin presentat càrrecs, mentre que a França se'ls pot impedir recórrer a un advocat durant les primeres 72 hores d'arrest. El Comitè va assenyalar que aquest tipus d'actes són una violació del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, i va indicar que, tot i que el delictes de terrorisme requereix l'aplicació de mesures especials, els Estats part del Pacte han de demanar permís per a introduir excepcions a l'hora de contravenir algun dels articles del Pacte. Els governs poden, sota l'article 4 del Pacte, declarar que, per un termini determinat i amb propòsits limitats, necessiten prendre mesures especials. En tot cas, quan un Estat recorre a l'article 4, li correspon al Comitè estudiar si les mesures excepcionals que es proposen són necessàries i proporcionades. El Tribunal Europeu de Drets Humans ja havia reafirmat al començament de l'any que la prohibició de deportar persones a països on puguin córrer el risc de patir tortures o maltractaments és absoluta i incondicional, i no es pot violar sota cap circumstància, ni tan sols sota l'amenaça de terrorisme o al·legant qüestions de seguretat nacional.

d) Anàlisi d'indicadors

A partir de l'anàlisi dels informes anuals d'Amnistia Internacional²⁸ i de Human Rights Watch,²⁹ (indicador núm. 15), es pot concloure que es van cometre abusos molt greus relatius al dret a la vida i a la seguretat de la persona a 71 països i que a 104 es van aplicar tortures i maltractaments; es van portar a terme detencions arbitràries a 90 països; es van produir morts sota custòdia a 26 països; el nombre de països en els quals s'han produït execucions extrajudicials va augmentar a 61 i en 92 estats va imperar un clima total d'impunitat respecte a les violacions dels drets humans que es van perpetrar.³⁰

Amb relació a la situació dels drets humans descrita per organitzacions intergovernamentals i internacionals, cal destacar que la UE va realitzar declaracions sobre els drets humans a Afganistan, Azerbaidjan, Bielorússia, Colòmbia, Xina, Guatemala, Iran, Myanmar, RD Congo, Rússia, Síria, Somàlia, Sudan, Sri Lanka, Togo i Uzbekistan. El novè Informe anual sobre drets humans de la Unió Europea de 2007 recull la valoració de la UE respecte a aquests i altres països, tal com mostra l'indicador núm. 16.³¹

Respecte als països assenyalats en els informes dels procediments especials, resolucions i declaracions del Consell de Drets Humans (CDH), en els informes de l'Alta Comissionada de les Nacions Unides pels Drets Humans i de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU (indicador núm. 17), cal destacar l'especial referència a Afganistan, Burundi, Colòmbia, Guatemala, Haití, Iran, Israel/Palestina, Libèria, Myanmar, Nepal, RD Congo, RPD Corea, Sierra Leone, Sudan i Uganda.

Durant el 2008, el CDH va adoptar 72 resolucions, 35 decisions i quatre declaracions presidencials.³² El Consell va celebrar a més tres sessions especials el 2008 sobre les incursions militars israelianes en els territoris ocupats, en particular a la Franja de Gaza (gener); l'efecte de la crisi mundial d'aliments sobre el dret a l'alimentació (maig) i la situació dels drets humans a l'est de la RD Congo (novembre). Respecte a aquesta última, el Consell va condemnar les violacions dels drets humans i abusos comesos a Kivu, especialment la violència sexual i el reclutament de menors soldats. D'altra banda, i respecte a aquest país, la decisió del CDH de no renovar el mandat de l'expert independent va ser durament criticada per les ONG internacionals.

Es van cometre abusos molt greus relatius al dret a la vida i a la seguretat de la persona a 71 països i a 104 es van aplicar tortures

Finalment, durant l'any 2008 el CDH va iniciar l'examen periòdic universal amb l'objectiu d'examinar per sorteig al llarg de quatre anys les obligacions i els compromisos dels 192 Estats membres de l'ONU respecte als drets humans. Aquest procediment, que mira de posar fi a les crítiques rebudes pel seu òrgan predecessor, la Comissió de Drets Humans, acusada d'examinar tan sols un nombre reduït de països, va ser criticat per algunes ONG perquè els Governos no han de dur a terme consultes de rellevància amb la societat civil.

Al final del 2008 es van comptabilitzar 93 països que havien abolit la pena de mort i, segons Amnistia Internacional, dels 59 països retencionistes, tan sols 24 van dur a terme execucions el 2007 (indicador núm. 18). El 80% de les execucions de què es va tenir notícia es van realitzar a cinc països: Aràbia Saudita, Xina, EUA, Iran i Pakistan. HRW va denunciar també que quatre països (Aràbia Saudita, Iran, Sudan, Pakistan i Iemen) eren els responsables de les 32 execucions de menors

28. Amnistia Internacional, *Informe 2008 Amnistia Internacional. L'estat dels drets humans en el món. 2008*, AI, 2008, a <<http://thereport.amnesty.org/document/40>>.

29. Human Rights Watch, *World Report 2008*, HRW, 2008, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2008/01/30/world-report-2008>>.

30. Tots dos informes fan referència a fets esdevinguts l'any 2007.

31. Consell de la Unió Europea, *Informe anual de la UE sobre los derechos humanos 2008*, Brussel·les, 27 de novembre de 2008, a <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st14146-re02.es08.pdf>>.

32. L'annex VIII recull en detall els treballs del Consell de Drets Humans.

portades a terme al món des del 2005. Durant el 2008 es van produir a més diversos fets significatius respecte a l'aplicació de la pena de mort, com les 13 execucions per força al **Japó**³³ i la suspensió de la pena de mort per lapidació a l'Iran. A l'**Afganistan**, el president Hamid Karzai va rebutjar les crides a favor de la reinstauració d'una moratòria a la pena de mort i va manifestar que el Govern seguirà la interpretació de la llei islàmica que sanciona determinats crims amb la pena capital.

Com a conclusió, i a partir de la valoració i estudi d'aquests indicadors i de les tendències observades a escala internacional, s'ha elaborat una llista en la qual s'assenyalen els països amb violacions greus dels drets humans. Tenint en compte els resultats, en el present informe es considera que **el 2008 es van produir violacions greus dels drets humans a 60 països.**

Taula 7.1. Països amb greus violacions dels drets humans el 2008

Afganistan	Geòrgia	Palestina, A.N.
Algèria	Guatemala	Perú
Àrab Saudita	Guinea Equatorial	Rússia, Fed. de
Armènia	Haití	Síria, Rep. Àrab
Azerbaidjan	Iemen	Somàlia
Bangla Desh	Índia	Sri Lanka
Burundi	Indonèsia	Sudan
Cambodja	Iran	Tailàndia
Colòmbia	Iraq	Tadjikistan
RD Congo	Israel	Togo
RPD Corea	Kenya	Turkmenistan
Côte d'Ivoire	Kirguizistan	Turquia
Cuba	Laos, RDP	Ucraïna
EAU	Líban	Uganda
Egipte	Libèria	Uzbekistan
Eritrea	Líbia	Vietnam
Etiòpia	Mèxic	Xina
EUA	Myanmar	Zimbabue
Fiji	Nigèria	
Filipines	Pakistan	

* En negreta, països amb conflicte armat.

7.2. Justícia transicional

A continuació es presenten alguns aspectes destacables del 2008 pel que fa a la negociació d'amnisties, a alguns dels mecanismes judicials en curs en l'àmbit de la justícia transicional, i als treballs de les Comissions de la Veritat i altres comissions d'investigació. L'indicador núm. 19 fa referència als països que han iniciat algun procés de justícia transicional.³⁴

a) El debat "pau enfront de justícia": les amnisties

Durant l'any 2008 van continuar les converses sobre possibles mesures d'amnistia en el marc de diverses iniciatives de construcció de pau, especialment al **continent africà**. Això va coincidir amb la comunicació per part de La Unitat Legal de l'ONU segons la qual, tot i que és necessari mantenir un equilibri complex entre la pau i la fi de la impunitat, les amnisties per a determinats crims són totalment inacceptables. En aquesta mateixa línia, el fiscal de la CPI, Luis Moreno-Ocampo, va insistir en la vigència de les ordres d'arrest de la Cort, independentment dels avenços i retrocessos en les negociacions de pau al continent africà, i així ho va plasmar en les investigacions i procediments iniciats en diverses zones en conflicte d'aquest continent.

Respecte a aquest tema, un dels fets més rellevants al llarg de l'any 2008 va ser la insistent demanda per part de Joseph Kony, líder de l'LRA, perquè la CPI retirés l'ordre d'arrest que pesava sobre ell i dos dels seus tinents com a pas previ indispensable per a la signatura d'un acord de pau amb el Govern d'Uganda. Malgrat la demanda, la CPI va informar que les ordres d'arrest continuaven vigents independentment del procés de pau. Paral·lelament, el Parlament de la **RD Congo** va aprovar una llei que concedia l'amnistia a tots els congoleesos residents al país i a l'estranger aplicable a tots els delictes comesos pels grups rebels a Kivu Nord i Kivu-Sud des de juny del 2003. D'altra banda, a la **R. Centreafricana**, el grup armat d'oposició APRD i el Govern van arribar a un acord de pau a Libreville el 9 de maig, que preveia una amnistia general i l'abandonament de les investigacions judicials contra els combatents de l'APRD.³⁵ La Federació Internacional de Drets Humans (FIDH) va condemnar enèrgicament aquesta amnistia general. Posteriorment, en aquest mateix país, van empitjorar els enfrontaments després de la presentació, per part del Govern, de tres projectes de llei d'amnistia molt favorables als membres de l'actual Executiu. Com a conseqüència, a l'agost es va suspendre el procés del Diàleg Polític Inclusiu. L'amnistia era una de les condicions *sine qua non* per a

33. Durant la revisió que el Consell de Drets Humans de l'ONU va realitzar el maig de 2008 sobre el Japó, diversos estats van instar aquest país a aplicar una moratòria sobre les execucions conforme estableix la resolució 62/149 de l'Assemblea General de l'ONU. El 2008 al Japó hi havia prop de 1 102 persones condemnades.

34. S'entén per justícia transicional el conjunt de mecanismes judicials i extrajudicials que es posen en marxa en societats en transició amb la finalitat d'afrontar un passat de violacions i abusos sistemàtics dels drets humans. Les principals estratègies de justícia transicional són enjudiciar (tribunals internacionals, mixtos, híbrids o internacionalitzats, i tradicionals), reformar les institucions de l'Estat (forces de seguretat i càrrecs públics), buscar la veritat i l'aclariment històric (comissions oficials, no oficials, locals, internacionals), reparar les víctimes (restitució, indemnització, rehabilitació, compensació moral/memòria i garanties de no-repetició), i també impulsar la reconciliació.

35. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

posar en marxa aquest Diàleg. El 15 de setembre totes les parts van acordar iniciar el Diàleg i a la fi d'aquest mateix mes es va arribar a un nou acord sobre els termes de l'amnistia. A la fi de desembre va acabar el Diàleg amb la consecució de diversos acords i una trentena de recomanacions, entre les quals destaca la formació d'una comissió de la veritat i la reconciliació.

b) La Cort Penal Internacional

La CPI ha aconseguit importants avenços en cinc anys de funcionament però no va arribar a celebrar cap judici l'any 2008, i el primer està previst per al principi del 2009.³⁶ Cal destacar especialment que la Cort va ser durament criticada arran de la petició presentada al mes de juliol pel seu fiscal cap, Luis Moreno-Ocampo, que s'emetés una ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir, amb càrrecs de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra.³⁷ Segons el fiscal, al-Bashir havia aplicat un pla contra els grups fur, masalit i zaghawa a causa del seu origen ètnic, aparentment amb propòsit genocida. Moreno-Ocampo va afirmar que durant cinc anys les Forces Armades i les milícies *janjaweed*, complint ordres d'Al-Bashir, van atacar i destruir poblats i van perseguir aquells que es refugiaven en campaments de desplaçats. El fiscal va assegurar que el president sudanès havia mobilitzat tot l'aparell estatal, l'exèrcit i les milícies amb aquesta fi, i que el seu control sobre el procés era absolut. Com a conseqüència d'aquesta petició, la Lliga Àrab i la UA van demanar que el Consell de Seguretat de l'ONU emetés una resolució per a suspendre l'acció judicial contra el cap d'Estat sudanès.³⁸ Moreno-Ocampo, per la seva banda, va assegurar que mantenia la seva independència i va assenyalar

La Cort Penal Internacional (CPI) va ser durament criticada arran de la petició d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir

que no podia tenir en compte factors polítics. Un panel de la CPI compost per tres jutges decidirà a l'inici del 2009 la conveniència d'emetre una ordre d'arrest contra Al-Bashir o d'abstenir-se'n, ja que no existeixen proves per a sostenir-la. Al-Bashir és el primer cap d'Estat en actiu que s'enfrontaria a càrrecs per genocidi.

Un altre fet especialment significatiu va ser la suspensió al juny del procés contra el primer sospitós de crims de guerra davant la CPI, l'antic senyor de la guerra congolès **Thomas Lubanga**. El judici a Lubanga havia de ser el primer de la CPI i el seu inici estava programat per al juny del 2008. No obstant això, els jutges van indicar que no es podia garantir un judici just atès que la fiscalia havia ocultat proves a la defensa. El fet que un error processal forçés a suspendre el primer judici de la Cort va mostrar les debilitats, fins i tot formals, del sistema, però també va indicar el clar compromís de la CPI de portar a terme judicis imparcials i amb garanties. A la fi d'any, la CPI va informar que el judici es reprendria el gener del 2009. És també important ressaltar l'arrest de Mathieu Ngudjolo Chui,³⁹ antic líder de l'FNI a la **RD Congo**, i de Jean-Pierre Bemba Gombo, antic vicepresident de la RD Congo acusat de crims contra la humanitat i de crims de guerra comesos a la **R. Centreafricana** entre els anys 2002 i 2003.⁴⁰ És la primera persona arrestada per crims de guerra en aquest país i el primer sospitós d'alt perfil que compareix davant la Cort.

c) Tribunals Penals Internacionals *ad hoc*

El **Tribunal Penal Internacional per a Ruanda** (TPIR) va continuar emetent condemnes contra els responsables del genocidi del 1994, amb detencions rellevants a la

Quadre 7.4. La Cort Penal Internacional i les incoherències d'una important fita històrica

L'Estatut de Roma que va instaurar la CPI, va entrar en vigor l'1 de juliol de l'any 2002, després de rebre la ratificació dels 60 Estats requerida (actualment l'han ratificada 108). En l'actualitat, la CPI, que pot jutjar crims comesos a partir de l'any 2002, té procediments oberts a quatre països africans:⁴¹ R. Centreafricana, RD Congo, Sudan (Darfur) i Uganda, i ha fet públiques més d'una desena d'ordres d'arrest per crims de guerra i crims contra la humanitat. La majoria dels encausats es troben, no obstant això, fugitius, ja que la col·laboració del governs en la seva detenció sovint és pràcticament nul·la. La CPI, sens dubte una fita històrica remarcable, ha estat no obstant això objecte de diverses crítiques i acusada, per exemple, de centrar la seva activitat excessivament en el continent africà, i encara més en contextos de conflicte armat, cosa que obscurteix la culminació de negociacions de pau en situacions especialment complexes. Més d'una vegada el seu fiscal general ha reiterat que no pot haver-hi impunitat per a les persones culpables de crims de guerra a l'Àfrica, ni tan sols quan està en marxa un procés de pau. Aquesta qüestió ha estat permanentment present, per exemple, en la taula de negociació amb l'LRa des que la CPI, a instàncies del Govern d'Uganda, va dictar ordres d'arrest contra els seus principals líders. La qüestió del

36. Les situacions poden ser remeses a la CPI per part d'un Estat Part de l'Estatut de Roma, del Consell de Seguretat de l'ONU o per iniciativa pròpia del fiscal (o *proprio motu*).

37. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

38. Des que el Consell de Seguretat de l'ONU va remetre el cas de Darfur a la CPI el març del 2005, el Govern d'Al-Bashir ha rebutjat la jurisdicció de la Cort i ha manifestat que el seu sistema judicial és prou capaç i imparcial per a jutjar crims en l'àmbit nacional. Els països membres del Consell de Seguretat de l'ONU poden suspendre durant un any les tasques d'aquest organisme si aconsegueixen nou vots a favor d'una resolució que així ho sol·liciti.

39. Ngudjolo està acusat d'haver dissenyat i executat la massacre comesa a Bogoro, al nord-est de la província d'Ituri, a la RD Congo, el febrer del 2003, de manera que sobre ell pesen tres càrrecs de crims contra la humanitat i sis de crims de guerra, entre els quals s'inclouen l'esclavitud sexual i l'ús de menors-soldat. Es tracta del tercer congolès que es troba sota custòdia de la CPI, després de Thomas Lubanga Dyilo i de Germain Katanga.

40. Vegeu el capítol 1 (Conflictes armats).

41. La Fiscalia està analitzant altres situacions a tres continents: Afganistan, Txad, Colòmbia, Côte d'Ivoire, Geòrgia i Kenya.

perquè s'han formalitzat algunes detencions i no d'altres amb igual càrrega penal, afegeix més elements a aquestes crítiques basades en la suposada necessitat de la CPI de mantenir "bones relacions" amb alguns governs per a poder operar en determinats contextos.

Des de la seva creació, la CPI ha procurat apropar-se i informar sobre la seva tasca les víctimes i l'opinió pública en general, i ha intentat exercir un paper crucial en la protecció de testimonis amb compromeses investigacions *in situ* en situacions de conflicte armat obert. No obstant això, ha registrat també errors importants en el seu funcionament que han causat, per exemple, la suspensió al mes de juny del judici a Thomas Lubanga. La Cort també s'enfronta regularment a qüestions de fons especialment complexes, com la que va generar l'ordre de detenció el 2005 de l'ugandès Dominic Ongwen, que amb 10 anys d'edat va ser reclutat de manera forçosa per l'LRA, entrenat per a combatre, assassinar, mutilar i que, per la seva eficàcia i lleialtat al grup, va ser al llarg dels seus 18 anys a la selva promocionat a ocupar un lloc de lideratge a l'LRA. Ongwen va ser acusat de crims contra la humanitat i reclutament de menors, i va ser, per tant, la primera persona acusada per la CPI dels crims dels quals havia estat també víctima. Aquest cas, que a més pot ser relativament habitual en determinats contextos, com per exemple en el d'Uganda (amb un total de 66.000 menors reclutats), planteja la qüestió ètica i jurídica de si un menor víctima d'un conflicte armat ha de ser jutjat pels mateixos crims dels quals ha estat víctima i de quin és el seu estatus legal davant la jurisdicció de la CPI. Aquesta discussió és significativa ja que la manera com es gestioni el dilema entre víctima i perpetrador pot donar lloc a la impunitat o a l'assignació de responsabilitats equivocades.

El juliol del 2008, la qüestió de la influència de la CPI en els conflictes i en els consegüents processos de pau va guanyar pes arran de la sol·licitud d'ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir. El Govern sudanès va advertir que l'acció judicial minaria el procés de pau a Darfur i va recordar que el seu país no reconeixia l'autoritat de la CPI. Mentrestant, les víctimes dels camps de refugiats acollien amb visible entusiasme aquesta decisió de la justícia internacional. Per la seva banda, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, es va mostrar molt preocupat per l'impacte que aquesta acusació podria tenir sobre les operacions de manteniment de la pau, les tasques humanitàries i el procés negociador. Altres veus van reclamar fins i tot que les activitats del fiscal estiguessin subordinades a les negociacions polítiques. Davant d'aquestes crítiques també es van donar arguments en defensa del fiscal Moreno-Ocampo: va ser el Consell de Seguretat de l'ONU mateix que va ordenar aquestes investigacions i, a més, és evident que els esforços polítics per a solucionar el conflicte no havien donat fruits en els últims cinc anys; per exemple, va haver-hi una important dilació i complicades negociacions per a arribar a establir la missió de pau UNAMID, el desplegament de la qual encara és parcial. Finalment, i malgrat les àrdues discussions, la qüestió podria haver tingut menys transcendència, a causa de la dificultat que es materialitzi l'ordre de detenció, fet que a la fi posa en dubte l'efectivitat real de la CPI, que sempre ha de gaudir de la cooperació política dels governs per a la detenció dels sospitosos. Totes aquestes qüestions indiquen que la Cort potser no ha pogut o sabut gestionar de la millor manera les expectatives que la seva creació va despertar. En tot cas, el dilema entre pau i justícia no hauria d'impedir considerar la pau, la justícia i la necessitat de reconciliació com un tot, i el veritable potencial per a la pau que representen aquests tres objectius quan actuen simultàniament.

fi del 2008.⁴² La seva tasca va estar també marcada per la proximitat de la fi del seu mandat. En aquest sentit, Hassan Bubacar Jallow, fiscal del TPIR, va sol·licitar la seva extensió al Consell de Seguretat de l'ONU per a poder completar tots els judicis, ja que l'arrest de diversos ruandeses sospitosos de genocidi podria impedir que el tribunal completés diversos casos de primera instància durant el 2009. Una resolució adoptada unànimement al desembre pel Consell de Seguretat de l'ONU va ampliar *in extremis* el nombre de jutges per a completar els judicis pendents i fins i tot realitzar-ne alguns de nous.⁴³ Un altre tema objecte de controvèrsia va ser la signatura d'un acord entre el Govern de Ruanda i el TPIR perquè les persones condemnades per aquest tribunal poguessin complir condemna a Ruanda. L'acord va ser rebut amb intenses protestes per part de detinguts del TPIR, que van

al·legar que el seu trasllat podria significar *de facto* la pena de mort. Amnistia Internacional va instar el TPIR que no fes efectius aquests trasllats per la manca d'imparcialitat i equitat del sistema judicial ruandès.

El Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia (TPIY) va confirmar l'arrest de l'ex-president Radovan Karadžić

A Europa, el **Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia (TPIY)** va confirmar l'arrest de dos fugitius d'especial rellevància:⁴⁴ el serbobosni **Stojan Župljanin** i l'ex-president de l'autoproclamada República Sèrbia de Bòsnia i Hercegovina (actualment la República de Srpska de Bòsnia i Hercegovina), **Radovan Karadžić**, al juny i juliol respectivament. Respecte a aquest últim, el

TPIY va dictar el 1995 una ordre de detenció per crims de guerra i genocidi, entre els quals es troba la massacre de Srebrenica i el setge a Sarajevo. La seva detenció prop de Belgrad, 13 anys després, sembla donar resposta a les pressions que durant diversos mesos va

42. Aquest tribunal va ser creat pel Consell de Seguretat de l'ONU en la seva resolució 955 del 8 de novembre de 1994 per a enjudiciar els presumptes responsables de genocidi i altres violacions greus del Dret Internacional Humanitari comeses al territori de Ruanda i territoris veïns entre l'1 de gener i el 31 de desembre de 1994.

43. S/CAP DE BESTIAR/1855 de 19 de desembre de 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/CAP DE BESTIAR/1855\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/CAP DE BESTIAR/1855(2008))>.

44. Aquest tribunal va ser creat el 1993 en virtut de la resolució 827 del Consell de Seguretat,⁴⁵ del 25 de maig de 1993, per a perseguir les persones responsables de greus violacions del Dret Internacional Humanitari comeses a l'ex-Iugoslàvia des de 1991. El Consell de Seguretat té competències per a ampliar el mandat del TPIY.

Quadre 7.5. Les responsabilitats en el genocidi de Srebrenica

El setembre del 2008, un tribunal holandès va dictaminar que l'ONU no podia ser declarada responsable del fracàs de les seves forces de manteniment de la pau pel que fa a la prevenció del genocidi de Srebrenica. 6.000 demandants van iniciar un plet contra l'ONU i contra el Govern d'Holanda al Tribunal de Districte de L'Haia en el qual van al·legar que les forces holandeses pel manteniment de la pau havien fracassat en la missió de protegir les seves famílies de la massacre perpetrada el 1995, que va tenir lloc en una zona declarada segura per l'ONU. El Tribunal de Districte de L'Haia va assenyalar que la immunitat de l'ONU —que consta en la seva carta fundacional— impedeix que un tribunal nacional, independentment del país al qual pertanyi, pugui responsabilitzar l'organització. D'altra banda, els cascos blaus estaven a les ordres de l'ONU i no del Govern holandès. Els demandants van informar que apel·larien la decisió i que podrien dur el cas davant del Tribunal Europeu de Drets Humans, perquè segons ells el tribunal holandès hauria d'haver retirat la immunitat a l'ONU per la gravetat del cas. Juristes internacionals van assenyalar que si la decisió es revoca, s'obrirà la porta perquè en el futur altres tribunals puguin qüestionar jurídicament els impactes negatius de les missions de manteniment de la pau de l'ONU. Cal destacar que els tribunals internacionals —tant la CPI com el TPIY— havien qualificat els fets de Bòsnia com a genocidi.

exercir la UE sobre el Govern de Sèrbia.⁴⁵ Diversos Governos van elogiar Sèrbia, amb l'excepció de Rússia, que va posar en dubte la imparcialitat del tribunal i va instar els líders occidentals a assegurar també en la banqueta pels bombardejos de l'OTAN al país. Per contra, a Sarajevo, l'Associació de Mares de Srebrenica va expressar que finalment es faria justícia. El TPIY té encara pendents una cinquantena de casos, però la màxima prioritat del fiscal Brammertz és la d'arrestar els altres dos principals fugitius, Ratko Mladic i Goran Hadžićs.⁴⁶ D'altra banda, alguns líders serbis es van enfrontar al Tribunal arran de l'absolució de l'exprimer ministre de Kosovo i excomandant de l'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo, Ramush Haradinaj. Segons el Govern serbi, aquesta decisió qüestiona la legitimitat del Tribunal que, per la seva banda, va declarar que no havia trobat proves concloents. Amb relació a l'absolució del comandant bosnià musulmà Naser Oric, el president de Sèrbia, Boris Tadic, també va manifestar que era un escàndol i que no contribuiria a la reconciliació ètnica. Una resolució del Consell de Seguretat de l'ONU va ampliar en aquest cas també el nombre de jutges en el Tribunal per a assegurar les tasques davant la finalització del seu mandat.⁴⁷

d) Tribunals penals mixtes, híbrids o internacionalitzats

Respecte al **Tribunal Especial de les Nacions Unides per a Sierra Leone**, es va reprendre, al principi de l'any i amb sis mesos de retard, el judici a l'expresident de Libèria, **Charles Taylor**, el primer cap d'Estat africà processat per crims de lesa humanitat davant un tribunal penal internacionalitzat.⁴⁸ El seu advocat va declarar

que el judici era merament polític i va afegir que l'equip que té al seu càrrec la defensa és molt reduït i està sotmès a moltes restriccions per part de la fiscalia. Stephen Rapp, fiscal cap del Tribunal, va indicar al final de l'any que des del gener havien comparegut aproximadament 50 testimonis davant el tribunal, que van atestar diverses vegades que Taylor va ordenar i instigar crims de guerra i que va proporcionar armes a canvi de diamants. Està previst que el judici acabi el juliol del 2009, quan la defensa hagi presentat també el seu cas.⁴⁹ Rapp també va informar que el tribunal havia dictat les primeres condemnes de la història per haver reclutat **menors**.

Les **Cambres Especials de les Nacions Unides a Cambodja**⁵⁰ van prosseguir l'any 2008 els procediments necessaris per a jutjar els cinc líders principals dels Khmers Roigs, malgrat les continuades traves del Govern a la lluita contra la impunitat.⁵¹ La majoria d'ells es troben en presó preventiva a l'espera de judici, malgrat els seus esforços per a ser alliberats. Respecte a **Kaing Guek Eav**, àlies "Duch", cal destacar que el seu judici, el primer del setembre del 2008, va ser retardat fins a l'inici del 2009 després de l'apel·lació presentada pel fiscals perquè s'incloguessin nous càrrecs en contra seva.

Cal assenyalar finalment tres fets significatius que van marcar les tasques d'aquest tribunal el 2008. El primer és la possibilitat que, per primera vegada en la història, les víctimes puguin participar com a part civil amb drets processals en un tribunal encarregat d'investigar crims de guerra, crims contra la humanitat o genocidis. Segons la normativa, gaudeixen de drets que inclouen la participació en les investigacions, el dret a disposar

45. Sèrbia va signar a l'abril un acord d'estabilització i associació amb la UE, primer pas per a l'adhesió, però la UE va negociar que no entraria en vigor fins que Belgrad cooperés plenament amb el TPIY. El lliurament dels criminals de guerra era la condició que imposava la UE per a una futura adhesió.

46. Fonts del TPIY mantenen que Ratko Mladic, cap militar de Karadzic, està sota el control dels serveis secrets serbis i que la seva captura depèn d'una ordre política. Goran Hadžić, líder dels serbis de Croàcia (a la Krajina) està acusat de la deportació i assassinat de croates a Vukovar.

47. S/RES/1849 del 12 de desembre del 2008 a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/CAP/DE/BESTIAR/1849\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/CAP/DE/BESTIAR/1849(2008))>.

48. Taylor va ser acusat d'11 crims contra la humanitat, entre els quals es troba l'assassinat i mutilació de població civil, segrest de dones i nenes com a esclaves sexuals i utilització de menors com a combatents.

49. El 2006, el Consell de Seguretat va autoritzar que el judici es realitzés a L'Haia, per raons de seguretat, i l'any passat es va arribar a un acord amb el Govern britànic segons el qual Taylor complirà condemna al Regne Unit en cas de ser condemnat.

50. Aquest tribunal va ser creat el 2003 per a jutjar els màxims responsables dels Khmers Roigs per les violacions greus dels drets humans comeses entre 1975 i 1979, i està compost per personal i jutges cambodjans i estrangers.

51. Entre ells es troba leng Thirith (exministra de Benestar Social), Khieu Samphan (antiga cap d'Estat), Nuon Chea (número dos del règim) i Kaing Guek Eav, àlies "Duch", director de la presó S-21, considerada el major centre de tortures dels Khmers Roigs.

de representació legal, citar testimonis i formular preguntes a l'acusat. El segon fa referència als greus problemes d'independència del tribunal i a les traves del seu fiscal, Chea Leang, inspirat pel primer ministre, Hun Sen, un antic comandant Khmer, per a processar més sospitosos, tal com requeria el fiscal internacional Robert Petit. Finalment, cal assenyalar que, respecte a les dificultats financeres del tribunal, el Govern alemany va anunciar a l'octubre que donarà més recolzament financer a les Càmeres, i es va convertir així en el segon patrocinador després del Japó. Aquest pas posa fi a les greus dificultats econòmiques que havien sorgit arran del descrèdit envers la tasca del tribunal per part dels països donants que l'acusen de manca d'independència.

Respecte al **Tribunal Especial per al Líban**, creat per a jutjar els responsables d'assassinats polítics i especialment el de l'antic primer ministre Rafiq Hariri, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va informar a l'acabament de l'any que el tribunal havia entrat en funcionament després de la compleció de l'etapa pre-

paratòria (que incloïa la signatura d'un acord amb els Països Baixos per a allotjar els procediments judicials i la selecció de jutges i del fiscal). El secretari general va informar igualment que estava previst que entrés en funcionament el dia 1 de març del 2009. Ban Ki-moon va declarar que el llançament d'aquest Tribunal Especial contribuiria a eradicar la impunitat i va afegir que confiava que el Consell de Seguretat recolzaria el pla acordat. En aquest sentit, l'ONU no donarà a conèixer públicament els noms de les persones implicades en l'assassinat de Hariri, suposadament una vintena, sinó que els noms es lliuraran als fiscals del Tribunal Especial que serà l'analista de les proves.

e) Comissions de la Veritat i altres comissions d'investigació

A continuació es detallen els avenços i retrocessos més rellevants de l'any 2008 respecte a les comissions de la veritat i altres comissions d'investigació.

Taula 7.2. **Comissions de la Veritat i altres comissions: avenços i retrocessos del 2008**

Libèria	La Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Libèria (2006) sobre les atrocitats comeses entre 1979 i 2003 va reprendre a l'inici del 2008 les audiències interrompudes per manca de fons. Molts liberians que van assistir a les primeres vistes públiques van expressar confusió sobre el veritable significat d'aquestes audiències, ja que els responsables no eren processats. ⁵² D'altra banda, Amnistia Internacional va mostrar inquietud al juliol per la política de concessió d'immunitat general a totes aquelles persones que havien proporcionat informació. Pel que fa a la Comissió, aquesta va denunciar durant el 2008 que algunes persones del Govern, a títol individual, intentaven frustrar la seva tasca. Finalment, el 30 de novembre la Comissió va publicar una llista amb els noms de 198 persones sospitoses, elaborada a partir de les declaracions fetes per les víctimes i de les pròpies investigacions dutes a terme per la Comissió en un context en el qual el Govern no ha pres encara cap mesura per a jutjar els responsables ni ha creat cap programa de protecció per a les víctimes i els testimonis. L'actual presidenta del país, Ellen Johnson-Sirleaf, assenyalada per alguns testimonis per haver tingut un paper important en els 15 anys que va durar el conflicte, no va comparèixer finalment al desembre davant la Comissió.
Timor-Leste	El Govern d'Indonèsia va acceptar l'informe final de la Comissió per a la Veritat i l'Amistat presentat finalment al juliol, que va concloure que l'Exèrcit indonesi era responsable dels greus abusos als drets humans perpetrats per les milícies a les quals va armar i va finançar el 1999, en el context de la celebració del referèndum sobre la independència a Timor-Leste. Segons l'informe final, l'Exèrcit indonesi tenia coneixement dels atacs sistemàtics contra la població civil de Timor-Leste, incloent assassinats, violacions, tortura i desaparicions forçades, i, tanmateix, va continuar armant i organitzant les milícies. L'informe també indica que els grups proindependència de Timor-Leste van cometre greus violacions dels drets humans. A l'informe, la Comissió va recomanar a ambdós Governos que expressessin penediment i emetessin peticions de perdó per la violència causada. Malgrat que els líders dels dos Governos van descartar de moment emprendre accions legals contra els funcionaris militars i civils esmentats en l'informe, l'expresident d'Indonèsia, Abdurrahman Wahid, va manifestar que el seu país havia de seguir investigant la possible creació d'un tribunal internacional per a crims de guerra. Per la seva banda, José Ramos-Horta, president de Timor-Leste, va declarar que el seu país no demanarà la creació d'un tribunal internacional perquè, en la seva opinió, la justícia ha de ser també restaurativa. Les víctimes i els grups de drets humans de Timor-Leste van apel·lar a la justícia i van exigir indemnitzacions, perquè consideren que una disculpa és insuficient. La Comissió va ser objecte de dures crítiques per part d'organitzacions dels drets humans però, després de la conclusió del seu treball, algunes ONG com HRW van assenyalar que l'informe era independent i creïble. Indonèsia va crear en el seu moment un tribunal especial per a jutjar els responsables dels crims comesos el 1999, però aquest va absoldre tots els màxims responsables de l'Exèrcit.

52. La Comissió va iniciar el seu treball el 2006 i, encara que no pot jutjar els culpables, sí pot recomanar que es presentin càrrecs en contra seva. Des de la seva creació, la Comissió s'ha esforçat per a celebrar audiències a Monròvia i en altres ciutats, i té previst escoltar el testimoni d'aproximadament 5.000 víctimes i sospitosos.

Kenya	El Parlament de Kenya va aprovar a l'octubre la creació d'una Comissió de la Veritat, la Justícia i la Reconciliació per a investigar les violacions dels drets humans comeses entre el 12 de desembre de 1963 i el 28 de febrer del 2008, i va anunciar que els acusats de genocidi i altres violacions greus dels drets humans no obtindrien amnistia. La creació de la Comissió és una de les recomanacions del Comitè Nacional per al Diàleg i la Reconciliació, que es va formar per a estudiar les causes de la violència postelectoral, atribuïda a injustícies històriques no resoltes, com ara la distribució de terres i recursos estatals, i a presumptes violacions dels drets humans perpetrades per anteriors governs i líders polítics. La Comissió tindrà representants kenyans i estrangers. Està previst que la Comissió recomani el processament dels sospitosos i formes de reparació per a les víctimes. També tindrà la responsabilitat de proporcionar un fòrum per a la reconciliació. A l'apartat de delictes econòmics, la comissió també podrà investigar casos de corrupció i d'explotació il·legal de recursos naturals o públics. Amnistia Internacional va manifestar que alguns apartats de la llei eren contraris a la normativa internacional i que no incloïa un programa de protecció eficaç i a llarg termini per a víctimes i testimonis. Pel que fa a les clàusules sobre amnisties, HRW va manifestar que no eren coherents amb les obligacions concretes per Kenya en l'àmbit del dret internacional.
R. Centreafricana	Al desembre va finalitzar el Diàleg Polític Inclusiu (DPI) amb la consecució de diversos acords i una trentena de recomanacions, entre les quals destaquen la formació d'un Govern ampli, la celebració d'eleccions lliures i transparents, l'engegada d'un comitè de seguiment i supervisió dels acords signats i d'una comissió de la veritat i la reconciliació.

Altres Comissions de la Veritat (en preparació o discussió)

Burundi	El secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va presentar un informe a l'octubre en el qual va assenyalar que no s'havia produït cap avenç respecte a la creació d'una Comissió de la Veritat i d'un Tribunal Especial al país. Segons l'acord signat el novembre del 2007 entre aquest organisme i el Govern, la consulta hauria d'haver-se realitzat abans del 28 de març de 2008. Com a resposta, el Govern va nomenar dos directors nacionals perquè donessin suport a les consultes. A la fi del 2008 es preveia que la consulta, amb un cost aproximat d'un milió de dòlars, podria portar-se a terme a partir del gener del 2009. La idea, segons el Govern, és implicar la població burundesa en el procés de reconciliació nacional del país, recollint la seva opinió pel que fa als mecanismes de justícia transicional.
Ex-Iugoslàvia	Tres ONG —Documenta, de Zagreb, Research and Documentation Center, de Sarajevo i el Humanitarian Law Center, de Belgrad— van anunciar al setembre la creació d'una Comissió per a l'ex-Iugoslàvia, encarregada d'establir els fets de les guerres que van afectar aquest país. The Regional Commission for Establishing the Facts about the War Crimes in Former Yugoslavia busca reunir informació, recollida per les ONG i pel TPIY, i actuar com a fòrum per a les víctimes. Experts internacionals i algunes ONG de Bòsnia i Hercegovina van expressar dubtes sobre aquest projecte. Les organitzacions de víctimes de Bòsnia també temen que la iniciativa no prosperi, però estan d'acord que és molt important intentar esbrinar la veritat.
Índia (Jammu i Caixmir)	La conferència Intra-Caixmir va instar a la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació per a la regió de Jammu i del Caixmir, incloent el Caixmir controlat pel Pakistan. La Comissió tindrà les mateixes característiques que la creada a Sud-àfrica i examinarà las atrocitats comeses per l'exèrcit indi al Caixmir i la situació dels militants o Ikhwanis que es van entregar. A més, enregistrarà els actes de violència perpetrats contra ciutadans del Caixmir.
Nepal	La llei per a la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació sobre les greus violacions dels drets humans perpetrades tant pel Govern com pels maoistes durant el conflicte armat del febrer del 1996 al novembre del 2006 va seguir paralitzada durant l'any 2008 degut principalment al nomenament del nou Govern. Aquesta llei, revisada diverses vegades a causa d'una sèrie de desacords respecte a la concessió d'amnisties als responsables de crims de guerra, va ser criticada per experts en drets humans i per la Societat de Victimes del conflicte per la Justícia al Nepal (CVSJM, per les seves sigles en anglès). Concretament, podria recomanar la concessió d'amnisties fins i tot en cas que els responsables haguessin comès greus violacions dels drets humans o crims contra la humanitat. No obstant això, el projecte de llei denega l'amnistia a persones que hagin estat implicades en qualsevol tipus d'assassinat comès després d'haver pres el control militar, en qualsevol fet que hagi estat perpetrat de manera cruel i inhumana i que hagi utilitzat la violació sexual com a arma de guerra.
Togo	Al mes de març, el cap d'Estat, Faure Gnassingbé, va fer una consulta en l'àmbit nacional per a la creació i promoció d'una comissió de la veritat i la reconciliació a Togo, que posarà de manifest els crims comesos al país des del 1958, i estudiarà la manera d'indemnitzar les víctimes. Aquest mecanisme estava previst a l'Acord Polític Global signat el 20 d'agost de 2006 a Ouagadougou, Burkina Faso, per la classe política i la societat civil de Togo.
Uganda	Acadèmics i organitzacions civils van suggerir al juliol la creació d'una llei sobre la veritat i la reconciliació que permeti a Uganda recuperar-se de la situació postbèl·lica i obrir-se al desenvolupament. Aquesta llei formaria part del projecte "Beyond Juba" i tindria com a objectiu trobar fórmules per a arribar a la pau i la reconciliació una vegada s'hagi completat satisfactòriament el procés de pau. Entre altres coses, la llei estableix la creació d'una comissió nacional de la veritat en la qual els membres de les UPDF i de l'LRA donin a conèixer els seus actes i siguin perdonats una vegada hagin admès els seus errors. Es vol també que contribueixi a descobrir les causes que van originar la guerra al nord d'Uganda, encara que els fets esdevinguts al final d'any a la zona van posposar les iniciatives en aquest sentit.

8. Dimensió de gènere en la construcció de pau

- La situació de les dones en termes d'equitat de gènere va ser greu a 67 països, i especialment greu a 34. A 12 d'aquests països hi ha un o més conflictes armats.
- Durant l'any 2008 va haver-hi nombroses denúncies sobre la utilització de la violència sexual com a arma de guerra en diferents conflictes armats i processos de rehabilitació postbèl·lica, entre els quals destaca la RD Congo, amb xifres alarmants.
- El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1820 sobre la violència sexual en els conflictes armats.
- El secretari general de l'ONU va emetre recomanacions per a refermar l'aplicació de la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat. Són destacables l'enviament de missions del Consell de Seguretat per a investigar la violència contra les dones i l'aprovació de plans nacionals d'acció.
- Diverses organitzacions de dones i de la societat civil van demanar cautela davant l'anunci de l'inici de processos de pau amb les milícies talibanes a l'Afganistan i el Pakistan, per les conseqüències que un acord amb aquests grups podria tenir per als drets de les dones.

En el present capítol s'analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de les Nacions Unides i diferents organitzacions i moviments internacionals s'estan duent a terme pel que fa a la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere.¹ La perspectiva de gènere permet donar visibilitat als impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també mostra en quina mesura i de quina manera participen unes i uns altres en la construcció de la pau, i quines són les aportacions que les dones estan fent a aquesta construcció. El capítol està estructurat en tres blocs principals: el primer fa un repàs de la situació mundial pel que fa a les desigualtats de gènere per l'anàlisi de l'Índex d'Equitat de Gènere; en el segon s'analitza la dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats; i l'últim apartat està dedicat a la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere. Al principi del capítol s'adjunta un mapa en el qual es mostren els països amb greus desigualtats de gènere.

8.1. Desigualtats de gènere

L'Índex d'Equitat de Gènere (IEG)² (indicador núm. 20) mesura l'equitat de gènere a partir de tres dimensions: educació (alfabetització i matriculació en totes les etapes educatives), activitat econòmica (ingressos i taxes d'activitat) i apoderament (participació en càrrecs electes i tècnics). Aquest indicador és important perquè és un dels pocs que no es limita simplement a separar la informació per sexes, sinó a analitzar aquesta informació a partir de les relacions de desigualtat que entre homes i dones s'estableixen, és a dir, que és un indicador sensible al gènere.³

1. El gènere és la "categoria que subratlla la construcció cultural de la diferència sexual, és a dir, el fet que les diferents conductes, activitats i funcions de les dones i els homes són culturalment construïdes, més que biològicament determinades. La perspectiva de gènere al·ludeix no solament al potencial analític d'aquesta categoria, sinó també al seu potencial polític, transformador de la realitat. Des d'aquest angle, el gènere no és només una eina per a l'anàlisi de la situació de les dones al món; també és una proposta política, en tant que exigeix un compromís a favor de la construcció de relacions de gènere equitatives i justes." Murguialday, C., "Gènere", a Hegoa, *Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo*, 2000, Icaria. La definició que ofereix l'Oficina de l'Assessora Especial sobre Assumptes de Gènere i Avenç de la Dona de les Nacions Unides assenyala que "el gènere es refereix als atributs socials i a les oportunitats associades al fet de ser home o dona, i a les relacions entre dones i homes, nenes i nens, juntament amb les relacions entre dones i les relacions entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions estan socialment construïts i s'aprenen en el procés de socialització. Són específics d'un context i temporals, i poden canviar. El gènere determina allò que s'espera, es permet i es valora en una dona o en un home en un context donat [...]". <<http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm>>.
2. Elaborat per Control Ciudadano <<http://www.socialwatch.org/es>>.
3. Mentre que les estadístiques separades per sexe proporcionen informació factual sobre la situació de la dona, un indicador sensible al gènere proporciona evidència directa de l'estatus de la dona respecte a un determinat estàndard o a un grup de referència, en aquest cas els homes. Schmeidl, S. i Piza-Lopez, E., *Gender and Conflict Early Warning: A Framework for Action*, International Alert, a <<http://www.international-alert.org/women/publications/EWGEN.PDF>>.

Taula 8.1. Països amb greus desigualtats de gènere

Països amb IEG entre 50 i 60*		
Albània	Guinea	Síria
Algèria	Indonèsia	Sri Lanka
Angola**	Iran	Surinam
Bangla Desh	Kenya	Swazilàndia
Burkina Faso	Malàisia	Tadjikistan
Cap Verd	Mali	Tanzània
Corea, Rep.	Malta	Timor-Leste
Emirats Àrabs Units	Nicaragua	Uzbekistan
Etiòpia	Qatar	Vanuatu
Gabon	Samoa	Zàmbia
Ghana	Senegal	Zimbabue

Països amb IEG inferior a 50		
Àràbia Saudita	Guinea Equatorial	Pakistan
Bahrein	Iemen	Palestina***
Benin	Índia	Rep. Centreafricana
Camerun	Jordània	Sant Tomé i Príncep
Congo, Rep.	Líban	Sierra Leone
Côte d'Ivoire	Malawi	Sudan
Djibouti	Marroc	Togo
Egipte	Mauritània	Tunísia
Eritrea	Nepal	Turquia
Gàmbia	Níger	Txad
Guatemala	Nigèria	
Guinea-Bissau	Oman	

* L'IEG estableix un valor màxim de 100 que indica una situació d'equitat plena. S'ha pres com a referència el número 60 ja que aquesta és la mitjana mundial.

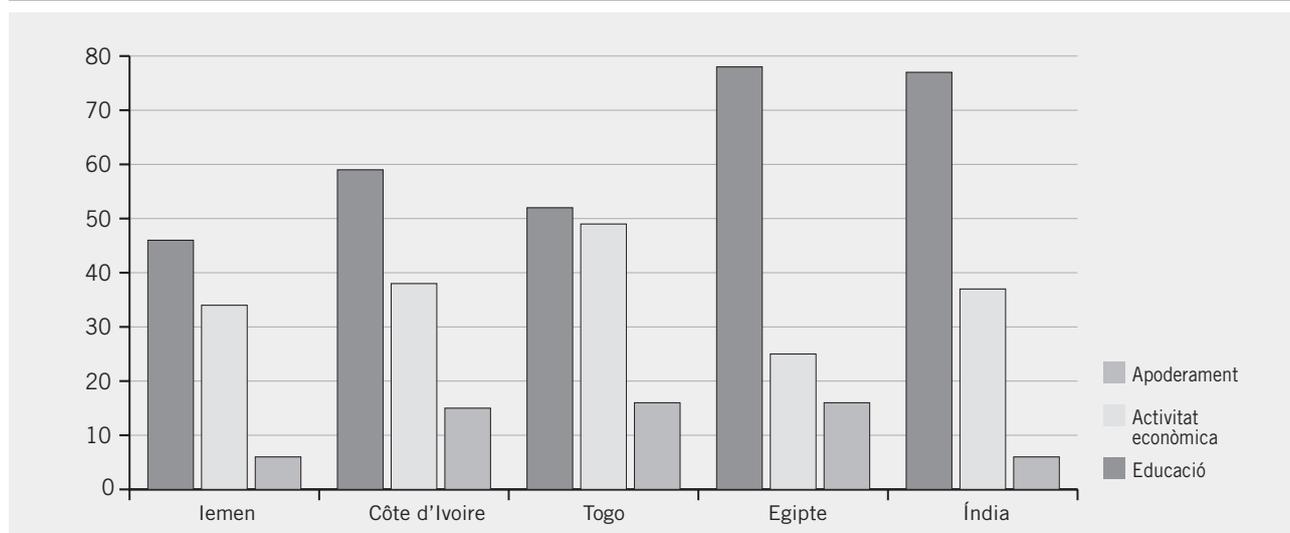
** En negreta els països amb un o més conflictes armats actius i en cursiva els països amb una o més tensions actives.

*** En l'informe de Control Ciudadano Palestino apareix amb els noms de Gaza i Cisjordània.

Encara que l'IEG no aborda totes les facetes de l'equitat de gènere, sí permet assenyalar que **la situació de les dones és greu a 67 països, i especialment greu a 34.**⁴ Cal afegir que d'acord amb les dades recopilades en aquest indicador **cap país del món ha aconseguit la plena equitat** en matèria de gènere, encara que sí hi ha països que l'han aconseguida en la dimensió educativa. L'anàlisi que s'obté creuant les dades d'aquest indicador amb el dels països que es troben en situació de conflicte armat revela que 12 dels països en situació greu en termes d'equitat de gènere estan immersos en un o diversos conflictes armats. És necessari puntualitzar que per a sis dels països en els quals hi ha un o més conflictes armats, no hi ha dades sobre equitat de gènere. Això implica que 17 dels 30 conflictes armats actius durant el 2008 es van donar a països amb greus desigualtats de gènere, i que vuit d'aquests conflictes tenien lloc a països sobre els quals no hi ha dades disponibles al respecte. De fet, **el 77% dels conflictes armats per als quals existien dades sobre equitat de gènere van tenir lloc en contextos amb greus desigualtats.** A cinc països amb un o més conflictes armats, les xifres d'equitat de gènere no entraven dintre dels límits de gravetat establerts en aquest informe. Aquesta realitat coincideix amb les tesis que defensen algunes autores segons les quals la manca d'equitat de gènere en un país augmenta les probabilitats de conflicte armat de caràcter intern.⁵

A més, a 31 dels països amb greus desigualtats hi havia una o més situacions de tensió. Això significa que **44 de les 80 tensions actives durant l'any 2008 van transcórrer en països en els quals hi havia greus desigualtats de gènere, és a dir, el 55% de les tensions.** Per altra banda, vuit dels països que han empitjorat la seva posició en l'IEG des de l'any 2004, estan en pro-

Gràfic 8.1. Països amb pitjor IEG el 2008

Fonte: Elaboració pròpia a partir de l'IEG 2008.

4. Aquesta classificació es reponsabilitat de l'autora d'aquest estudi, no de Control Ciudadano.

5. Caprioli, M., "Gender equality and state aggression: the impact of domestic gender equality on state first use of force" a *International Interactions*, vol. 29, issue 3, pp. 195-214, 2003 i Caprioli, M., "Primed for violence: the role of gender inequality in predicting internal conflict" a *International Studies Quarterly*, vol. 49, núm. 2, pàg. 161-178, 2005.

cés de rehabilitació postbèl·lica.⁶ Això posa de manifest com moltes vegades la dimensió de gènere i la lluita contra la manca d'equitat i la discriminació no són una prioritat quan els conflictes armats finalitzen, i que la fi d'aquests conflictes molt sovint comporta un empitjorament de les condicions de vida de les dones.

Cap país del món ha aconseguit la plena equitat en matèria de gènere

ta violència des de l'inici del conflicte armat. Pel que fa a les dades del 2008, en el decurs dels primers sis mesos de l'any, 3.500 dones van denunciar haver estat víctimes de violència sexual als dos Kivus, xifra que podria representar un 10% del total de

casos, ja que habitualment aquest és el percentatge denunciat. L'informe anual del secretari general de l'ONU sobre les dones i la pau i la seguretat recull que tres de cada quatre dones han estat violades a Kivu Nord.⁷ El cas de la RD Congo posa de manifest a més com la lluita contra aquest tipus de violència no pot basar-se exclusivament en reformes legislatives, malgrat la importància d'aquestes, sinó que són necessàries accions polítiques concretes. L'enduriment de la legislació contra la violència sexual al país l'any 2006 no ha tingut com a conseqüència un descens en el nombre d'agressions ni tampoc ha comportat una disminució de la impunitat, ja que la majoria d'aquests crims no han estat denunciats ni castigats.

8.2. L'impacte de la violència i els conflictes des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'aborda la dimensió de gènere en el cicle del conflicte, especialment pel que fa a la violència contra les dones. Els conflictes armats són fenòmens que tenen una dimensió de gènere enormement important. En primer lloc, amb l'anàlisi de gènere es desmunta la tradicional visió dels conflictes armats com a realitats neutres i es posa en qüestió que la gènesis dels conflictes armats sigui independent de les estructures de poder en termes de gènere que prevalen en una determinada societat. En segon lloc, des d'aquesta perspectiva també es plantegen seriosos dubtes a les afirmacions que pretenen homogeneïtzar les conseqüències dels conflictes sense tenir en compte la dimensió i les desigualtats de gènere.

a) Violència sexual com a arma de guerra i violència contra les dones en contextos bèl·lics

La violència sexual és una arma de guerra àmpliament estesa en la pràctica totalitat dels conflictes armats de l'actualitat, i la seva utilització amaga la intenció de causar un impacte en el teixit social de les comunitats afectades per aquest crim de guerra, a més d'un perjudici no fàcilment reparable en les dones que la pateixen. Al llarg de l'any 2008 es van produir nombroses denúncies sobre la utilització de la violència sexual tant en contextos de conflicte armat com de tensió política i social. D'altra banda, cal destacar que aquest any també han aparegut diferents iniciatives internacionals per a fer front a aquesta violència, intentar eradicar-la i castigar-ne l'ús en contextos bèl·lics, que s'analitzaran en la segona part d'aquest apartat.

A la **RD Congo**, l'agreujament dels enfrontaments armats en els últims mesos de l'any va comportar també un increment de les ja de per si elevadíssimes xifres de violència sexual. El 2007 el país havia estat descrit per algunes organitzacions humanitàries com un dels pitjors llocs del món per ser una nena o una dona. Les Nacions Unides i diverses ONG estimen que centenars de milers de dones i nenes han estat víctimes d'aques-

D'altra banda, va haver-hi denúncies sobre l'ús de la violència sexual en contextos de violència política, com el de **Zimbabue**, on durant el transcurs de les eleccions i la campanya electoral, nombroses dones van ser víctimes de violència sexual a les àrees rurals, segons les ONG locals. Es creu que els responsables d'aquests abusos són membres de les Forces Armades, veterans de la guerra d'alliberament nacional i membres del partit governant ZANU-PF.

Diverses organitzacions de **Sierra Leone** van denunciar que, vuit anys després de la fi del conflicte armat en el qual la violència sexual va ser àmpliament utilitzada com a arma de guerra, les violacions podrien estar arribant a xifres superiors a les registrades durant el conflicte.⁸ Els índexs més elevats de violència sexual contra les dones sembla que tenen lloc en aquelles zones amb forta presència d'antics combatents. Les organitzacions que treballen donant suport a les víctimes van assenyalar que gran part dels perpetradors són persones que al seu torn van ser víctimes d'aquesta violència durant el transcurs del conflicte armat quan encara eren menors. La violència sexual s'està convertint en un fenomen endèmic i omnipresent a tot el país, segons algunes organitzacions. A **Côte d'Ivoire**, un any després de la fi del conflicte armat, també es va constatar un augment de la violència sexual, especialment a l'oest del país. A **Libèria**, país que també es troba en procés de rehabilitació postbèl·lica, la violència sexual va ser el crim més denunciat, especialment les violacions de nenes d'entre 10 i 14 anys.

A la **R. Centreafricana**, país en conflicte armat, es van repetir les denúncies sobre l'augment de la violència sexual, especialment al nord del país, zona afectada per la violència armada. Segons les Nacions Unides, aquest tipus de violència té un especial impacte en la població desplaçada interna, els menors i en les dones

6. Es tracta d'Angola, Congo, Côte d'Ivoire, Eritrea, Indonèsia, Líban, Sierra Leone i Sudan, països en els quals el conflicte armat va acabar després de 1998.

7. Informe S/2008/622 del 25 de setembre de 2008 <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/622>>.

8. Les Nacions Unides estimen que 64.000 dones van ser violades durant el conflicte armat que va patir el país entre 1991 i 2002 <<http://www.stoprabenow.org/>>.

que s'han refugiat al Txad com a conseqüència del conflicte armat. Les Nacions Unides van destacar que 1.000 dones supervivents de la violència sexual van rebre assistència entre l'inici del 2007 i l'inici del 2008, xifra que posa de manifest la gravetat de la situació. Presumiblement, el nombre de dones que han estat víctimes d'aquesta violència és molt més gran que el nombre d'aquelles que han rebut assistència.

També cal destacar la situació a **Burundi**, on, si bé no hi ha en aquests moments un conflicte armat obert, el país és escenari d'una tensió conseqüència del conflicte armat que va tenir lloc fins a l'any 2006.⁹ La incidència de la violència contra les dones, i especialment la violència sexual, va ser molt alta durant el conflicte i ha persistit amb posterioritat. El secretari general de l'ONU mateix va reconèixer en un dels seus informes sobre el país publicat durant el 2008 que en els últims mesos s'havia registrat un augment en el nombre de violacions.¹⁰ La majoria de les víctimes d'aquesta violència són noies menors, ja que el 60% de les violacions tenen com a víctimes a menors de 16 anys, segons van constatar les organitzacions Amnistia Internacional i ACAT. A més, està augmentant el nombre de casos de violència sexual en què el perpetrador és un familiar proper a la víctima.

L'organització Ruta Pacífica de Mujeres de **Colòmbia** va presentar l'estudi *Les violències contra les dones en una societat en guerra: un atemptat contra la seva integritat i el seu cos*, en el qual analitza les agressions comeses contra les dones a Colòmbia, i destaca que el nombre d'agressions denunciades és molt inferior al nombre d'agressions comeses. La Ruta Pacífica va assenyalar que l'Estat no disposa d'un sistema d'informació nacional que permeti recollir de forma sistematitzada les agressions contra les dones. Les ONG van denunciar que malgrat que sis de cada 100 dones colombianes han estat víctimes d'una agressió sexual, les xifres amb què treballen els organismes oficials són molt inferiors.

D'altra banda, l'ONG Save the Children va publicar un informe en el qual es recullen els abusos sexuals que personal de manteniment de la pau de les Nacions Unides i d'altres agències de l'organització i d'ONG cometen contra menors en contextos de conflicte armat.¹¹ La investigació ha involucrat centenars de menors al Sudan, Côte d'Ivoire i Haití, i posa de manifest la indefensió d'aquests menors, que afronten serioses dificultats a l'hora de denunciar els fets, a més de falta d'atenció i assistència. Save the Children va constatar la

falta de lideratge i acció de la comunitat internacional per a posar fi a aquests abusos.

Pel que fa a les iniciatives en l'àmbit internacional, cal destacar dues mesures amb especial èmfasi. En primer lloc, l'aprovació de la resolució 1820 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la violència sexual en els conflictes.¹² En segon lloc, la crida efectuada per la Cort Penal Internacional (CPI) per a recaptar 10 milions d'euros destinats a prestar assistència a dos milions de víctimes de la violència sexual com a conseqüència dels conflictes armats a l'Àfrica.

Quant a la primera de les iniciatives, **al mes de juny es va debatre i es va aprovar en el Consell de Seguretat de l'ONU una resolució sobre la violència sexual en els conflictes** a proposta del Govern dels EUA.¹³ L'aprovació d'aquesta resolució i la seva discussió en el Consell de Seguretat es van produir com a conseqüència del creixent debat social i institucional sobre la necessitat de posar fi a aquest crim de guerra, que apareix documentat en la pràctica totalitat dels conflictes armats actuals. La resolució 1820 reconeix que la població civil és la principal víctima dels conflictes armats, i les dones i les nenes resulten particularment afectades per la violència sexual, que pot arribar a ser una tàctica de guerra i persistir fins i tot després del cessament de les hostilitats. La resolució assenyala que la utilització de la violència sexual pot contribuir a exacerbar els conflictes armats i, per tant, exigeix a totes les parts enfrontades que posin fi sense dilació al seu ús i que adoptin amb celeritat mesures per a protegir els civils, en particular les dones i les nenes. A més, es demana que aquesta violència quedi exclosa de les disposicions d'amnistia en els processos de pau i s'insti als països que participen en les missions de manteniment de la pau a què treballin en la formació dels seus contingents per a donar resposta a aquesta violència.

La CPI va assenyalar que la violència sexual s'ha convertit en una arma de guerra destinada a propagar la neteja ètnica

En segon lloc, cal destacar **la crida efectuada per la CPI durant el mes de setembre per a recaptar 10 milions d'euros destinats a prestar assistència a dos milions de víctimes de la violència sexual com a conseqüència dels conflictes armats a l'Àfrica**. La CPI va assenyalar que la violència sexual contra dones i nenes va ser la forma més freqüent de criminalitat, i que la violació s'ha convertit en una arma de guerra destinada a propagar la neteja ètnica. Els diners recaptats seran destinats a la rehabilitació de les víctimes al nord d'Uganda, RD Congo, R. Centreafricana i Sudan (Darfur) i serà gestionat pel Fons per a les Victimes,¹⁴ l'objectiu del qual és reparar les víctimes

9. Vegeu el capítol 2 (Tensions).

10. Informe S/2008/330 del 15 de maig de 2008 a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/330>>.

11. Save the Children, *No one to turn to*, Save the Children, 2008 <http://www.savethechildren.org.uk/en/docs/No_One_to_Turn_To.pdf>.

12. S/RES/1820 (2008) a <[http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1820\(2008\)](http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/RES/1820(2008))>.

13. Per a més informació sobre aquesta qüestió, vegeu l'apartat d'Oportunitats de pau i el Baròmetre 17, abril-juny 2008 <<http://www.escolapau.org/img/programas/alerta/barometro/barometro17.pdf>>.

14. El Fons per a les Victimes és una institució que actua allà on la CPI té jurisdicció prestant assistència a les víctimes més vulnerables dels genocidis, crims de guerra i crims contra la humanitat.

de genocidi, crims de guerra i crims contra la humanitat.¹⁵ El Fons per a les Víctimes va assenyalar que els diners seran destinats a finançar projectes de rehabilitació física i psicosocial de les víctimes, i al treball comunitari per a ajudar-les a prevenir l'estigma i la discriminació, i també a projectes de formació professional per a garantir el seu accés al mercat laboral. Els actes de violació, esclavitud sexual, prostitució forçada, embaràs forçat i altres formes de violència sexual constitueixen crims de guerra i crims contra la humanitat, i són greus violacions de les Convencions de Ginebra, de manera que la CPI promourà el suport a les víctimes de crims comesos a zones de la seva jurisdicció. En resposta a la crida llançada pel tribunal, Dinamarca es va comprometre a destinar 500.000 dòlars per a iniciar aquest fons.

En la mateixa línia pot emmarcar-se la decisió del Govern de **Libèria** de crear un tribunal especial per a jutjar els casos de violència sexual i de violència contra les dones. La violència sexual va ser un dels crims més estesos durant el conflicte armat que va afectar el país des del 1989 fins al 2003. No obstant això, amb la fi d'aquest conflicte la violència sexual i la impunitat han persistit, cosa que ha dut algunes organitzacions de dones com la Association of Female Lawyers of Liberia, integrada per advocades, a liderar una campanya per a la creació d'aquest tribunal.

b) Violència domèstica contra les dones en contextos bèl·lics

Durant tot l'any va haver-hi denúncies relatives al greu impacte que la violència domèstica i familiar té sobre les dones de diversos països que viuen o han viscut recentment un conflicte armat.

El fòrum sobre la violència de gènere de **Sri Lanka**, integrat per diferents organitzacions locals i internacionals, juntament amb les Nacions Unides, va denunciar que almenys el 60% de les dones d'aquest país havien estat víctimes de violència domèstica, abús que estava experimentant un augment progressiu. Les dones que habiten a les zones afectades pel conflicte armat al nord i l'est del país i aquelles que viuen als habitatges edificats després del tsunami i en institucions com orfenats i centres de detenció, eren les més afectades per la violència de domèstica. El fòrum va assenyalar que les formes més habituals de violència eren la violació, la violència en l'àmbit familiar, l'assetjament sexual i la violència sexual en general, incloent la prostitució forçada i el tràfic de persones.

A l'**Afganistan**, les Nacions Unides van assenyalar que les denúncies de violència domèstica havien augmen-

tat prop del 40% des de març del 2007, fet que no implica necessàriament que s'hagi produït un augment d'aquesta violència. No obstant això, diverses organitzacions sí que han assenyalat un augment d'aquesta violència com a conseqüència de la creixent cultura d'impunitat que s'està implantant al país, la debilitat de les institucions a l'hora de fer complir la legislació vigent, l'augment de la pobresa i altres factors. L'organització britànica Womankind Worldwide va denunciar en un informe que el 80% de les dones afganeses són víctimes de la violència domèstica, que el 60% dels matrimonis són forçats i que la meitat de les noies són obligades a casar-se abans d'haver complert 16 anys.¹⁶ Womankind Worldwide va assenyalar que malgrat la retòrica sobre els drets de les dones i l'emancipació que es va adduir per a justificar la intervenció armada dels EUA i d'altres països a l'Afganistan el 2001, pel moment no hi ha hagut cap canvi tangible en la seva situació.

Aquests casos reflecteixen la interrelació entre la violència armada en el marc dels conflictes i la violència contra les dones en l'àmbit familiar i domèstic. Si bé és cert que la violència contra les dones a la llar és un fenomen de dimensions globals que afecta un elevat nombre de dones a tot el món, l'existència d'un conflicte armat fa que aquesta violència domèstica s'exacerbi. Xifres com les de l'Afganistan i el Pakistan, països on el 80% de les dones podrien estar afectades per la violència domèstica, evidencien aquesta situació.

A **Uganda**, una investigació duta a terme per la Comissió per a la Reforma Legislativa va revelar que d'un total de 6.000 persones enquestades, el 92% reconeixia que en les seves comunitats es donaven diferents formes de violència domèstica, especialment a les zones del país més afectades pel conflicte armat. La falta de legislació específica sobre la violència domèstica i els costums tradicionals que emparen aquesta violència, contribueixen a fer-la prevaldre.

Un factor de summa importància a l'hora d'analitzar la violència domèstica és el de la presència d'armes lleugeres a la llar.¹⁷ Aquesta qüestió va ser abordada durant la celebració de la Tercera Reunió Bienal d'Estats en el marc del Programa d'Acció sobre Armes Lleugeres de les Nacions Unides. La xarxa d'ONG IANSA va destacar **l'estret vincle que existeix entre la possessió d'armes lleugeres per civils i els elevats índexs de violència contra les dones a la llar**, i va defensar que les polítiques sobre armes lleugeres que millor garanteixen la protecció de les dones són aquelles que regulen l'adquisició i possessió d'aquest tipus d'armament en l'àmbit domèstic. IANSA va denunciar que les dones tenen una probabilitat de morir a causa de la violència domèstica 12 vegades més gran quan hi ha una arma a

15. Pel que fa a la violència sexual, l'Estatut de Roma de la CPI estableix que s'entén per crim de lesa humanitat "qualsevol dels actes següents quan són comesos com a part d'un atac generalitzat o sistemàtic contra una població civil i amb coneixement de l'esmentat atac: [...] Violació, esclavitud sexual, prostitució forçada, embaràs forçat, esterilització forçada i altres abusos sexuals de gravetat comparable" (article 7); i per crim de guerra: "Cometre actes de violació, esclavitud sexual, prostitució forçada, embaràs forçat, [...], esterilització forçada i qualsevol altra forma de violència sexual que constitueixi una violació greu dels Convenis de Ginebra" (article 8).

16. Womankind Worldwide, *Taking Stock – Afghan Women and Girls Seven Years On*, Womankind Worldwide, 2008, a <<http://www.womankind.org.uk/upload/Taking%20Stock%20Report%2068p.pdf>>.

17. Per a més informació sobre aquesta qüestió, vegeu el baròmetre 18, juliol-setembre 2008, a <<http://www.escolapau.org/img/programas/alerta/barometro/barometro18.pdf>>.

la llar.¹⁸ A més, les armes de foc legals són les més utilitzades en homicidis domèstics a nombrosos països. La legislació sobre violència domèstica i possessió d'armes de foc ha estat harmonitzada en països com Austràlia, Canadà, Sud-àfrica i Trinitat i Tobago, amb l'objectiu d'impedir que les persones que han perpetrat violència domèstica puguin posseir una arma.

c) Les operacions de manteniment de la pau

Les operacions de manteniment de la pau són un dels principals instruments que la comunitat internacional utilitza per a l'establiment de la pau en alguns dels conflictes armats de l'actualitat. Tal vegada com a mostra de la ceguera respecte a la perspectiva de gènere com a una de les dimensions fonamentals que haurien de caracteritzar aquesta construcció de la pau, la majoria de les missions de manteniment de la pau continuen sense haver incorporat aquesta eina d'anàlisi i de treball. Tanmateix, moltes d'aquestes missions disposen de la figura de l'assessora de gènere. A més, en els últims anys ha estat àmpliament denunciat el fet que el personal d'aquestes missions ha estat sovint responsable d'actes de violència sexual i explotació contra la població local. Per tant, queda un llarg camí per recórrer fins que en aquests casos s'incorpori plenament la perspectiva de gènere.

Pel que fa a aquestes acusacions, cal destacar que va haver-hi **noves denúncies sobre la responsabilitat de personal de la missió de les Nacions Unides a la RD Congo, la MONUC, en casos d'explotació i abús sexual**. Alguns integrants del contingent militar indi van ser objecte d'una investigació, ja que es van trobar indicis de culpabilitat en les perquisicions preliminars. La MONUC ha estat repetidament objecte d'aquestes denúncies. Algunes van anar dirigides a personal de la missió desplegat a la província de Kivu Nord, fet d'especial gravetat atès que en aquesta província es donen nombrosos casos de violència sexual com a conseqüència del conflicte armat per part de l'oposició armada i de les forces de seguretat del país.

La missió de les Nacions Unides a Libèria (UNMIL) va destacar que durant l'any 2007 es va produir una reducció important del nombre de denúncies contra el seu personal per abús sexual en comparació de l'any anterior. La missió va mostrar la seva ferma voluntat d'investigar qualsevol denúncia i de fer públics els resultats de les investigacions. D'altra banda, el contingent compost íntegrament per dones policies de l'Índia va ser renovat. La representant especial del secretari general de l'ONU per al país, Ellen Margrethe Løj, va destacar el paper d'aquesta unitat de policies, i va assenyalar que la seva presència servia per a fomentar la integració de dones en el cos de policia liberiana. A més, es va destacar el seu paper en l'atenció als casos de violència sexual i de gènere contra dones i menors.

La destrucció de les economies i estructures socials conseqüència dels conflictes armats té un impacte especialment greu en les dones

Finalment, cal destacar la celebració d'una conferència d'alt nivell organitzada per la UNIFEM i les Forces Armades de Ruanda en la qual es va emetre una declaració per a instar a l'increment en el reclutament de dones en les operacions de manteniment de la pau, al reforç de la formació en matèria de gènere a tots els integrants de les missions i a l'adopció de més mesures encaminades a promoure la política de tolerància zero enfront dels abusos sexuals i l'explotació per part del personal de les Nacions Unides. D'altra banda, al mes de gener es va celebrar una trobada de totes les assessores i punts focals de gènere de les missions de manteniment de la pau de les Nacions Unides en la qual es van constatar avenços i es van posar de manifest els reptes pendents per a aquest tipus de missions. Quant als avenços, es va destacar el fet que cada vegada més dones són votades en les eleccions, l'adopció de legislacions sobre la violència sexual i domèstica i sobre els drets d'herència, i finalment el suport prestat al reclutament de més dones per als cossos de seguretat. Entre els reptes pendents, es va destacar el de transformar en pràctiques reals les directrius internacionals, i el de fer front a la resistència per part del personal de les missions a les qüestions de gènere.

8.3. La construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'analitzen algunes de les iniciatives més destacades per a incorporar la perspectiva de gènere en els diferents àmbits de la construcció de la pau.

a) L'agenda internacional de pau i gènere l'any 2008

Al mes de setembre, el secretari general de l'ONU va presentar el seu informe sobre les dones i la pau i la seguretat, en compliment d'allò establert en la resolució 1325 aprovada pel Consell de Seguretat de l'ONU, que exigeix un seguiment anual d'aquesta qüestió.¹⁹ Entre les principals conclusions d'aquest informe cal destacar en primer lloc les constatacions relatives a les conseqüències dels conflictes armats en les dones i les nenes. L'informe assenyala que **les dones i les nenes continuen representant la major part de les víctimes de les hostilitats armades** i que la destrucció de les economies i estructures socials conseqüència dels conflictes armats té un impacte especialment greu en les dones.

Gran part del debat sobre aquesta qüestió en el Consell de Seguretat, juntament amb la declaració presidencial emesa en la sessió especial sobre les dones, la pau i la seguretat, es va centrar en la qüestió de la participació de les dones en totes les fases

18. International Action Network on Small Arms, *Prevenir la violencia armada contra las mujeres en el hogar*, IANSA, 2008, a <<http://www.iansa.org/women/documents/PrevenirViolenciaHogar.pdf>>.

19. Informe S/2008/622 de 25 de setembre de 2008 <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2008/622>>.

Quadre 8.1. Mesures proposades pel secretari general per a refermar l'aplicació de la 1325

En l'informe de l'any 2008 sobre la implementació de la resolució 1325, el secretari general de l'ONU va fer les següents propostes per aconseguir la plena aplicació de la resolució:

1. Assegurar que les necessitats i preocupacions de les dones s'integren en la confecció d'estratègies de prevenció de conflictes i les mesures d'alerta primerenca.
2. Garantir que el Consell de Seguretat estigui preparat per a enviar missions d'avaluació de les situacions en les quals es recorre a la violència sexual o s'encoratja el seu ús com a tàctica de guerra o com a part d'un atac generalitzat o sistemàtic contra la població civil.
3. El Consell de Seguretat hauria de recordar a les parts enfrontades en conflictes armats que tenen la responsabilitat de protegir les dones i centrar la seva atenció en la prevenció i eradicació d'aquesta violència, i incloure sancions selectives contra persones o parts en conflicte que cometin actes generalitzats o sistemàtics de violència sexual.
4. El Consell de Seguretat hauria d'augmentar el seu ús de la fórmula Arria²⁰ o disposicions similars per a consultes oficioses amb ONG i grups de dones sobre situacions de conflictes individuals en el seu programa.
5. El compromís nacional i la capacitat per a aplicar la resolució 1325 hauria de reforçar-se fins i tot mitjançant plans d'acció i estratègies nacionals i regionals.
6. Els Estats membres haurien de protegir l'enfortiment de la capacitat de les Nacions Unides per a incloure la perspectiva de gènere en tots els àmbits de la pau i la seguretat i dedicar-hi suficients recursos.
7. Prioritzar el lideratge i l'accés de les dones en tots els àmbits i processos d'adopció de decisions sobre l'establiment i la consolidació de la pau i la rehabilitació postbèlica i el desenvolupament.
8. Totes les mesures destinades a prevenir i eradicar la violència sexual i de gènere haurien d'intensificar-se, fins i tot mitjançant respostes tàctiques i operacionals més sistemàtiques per part de les missions de manteniment de la pau i els programes d'assistència humanitària de les Nacions Unides, i a través de la protecció de la dona en situacions de desplaçament amb estratègies més àmplies per a afrontar la impunitat dels responsables d'abusos sexuals.
9. Integrar sistemàticament la perspectiva de gènere en la reforma del sector de la seguretat i l'Estat de dret.
10. Promoure la cooperació i la col·laboració amb organitzacions regionals a fi de contribuir de manera significativa a la consecució dels objectius de la seguretat comuna i la igualtat.
11. Els òrgans intergovernamentals haurien d'enfortir els mandats i augmentar els recursos de les operacions de manteniment de la pau per a evitar la violència sexual i de gènere en els conflictes i processos postbèlics.
12. Haurien d'avaluar-se sistemàticament les necessitats de les dones en les societats que surten de situacions de conflicte, assignar finançament amb fins específics i millorar el rendiment de comptes dels donants i els governs a les dones.

dels processos de pau. **La presidència del Consell de Seguretat va instar el secretari general a nomenar més dones enviades i representants especials.** Per la seva banda, el Grup de Treball de les ONG sobre les Dones, la Pau i la Seguretat va instar el Consell de Seguretat a no reconèixer els processos de pau desenvolupats sense la participació de les dones, de la mateixa manera que altres vegades ha censurat els acords d'amnistia que contravenien el dret internacional. A més, es va sol·licitar la designació d'una Assessora sènior en qüestions de gènere per al Departament d'Afers Polítics. Com a conseqüència del paper crucial que té aquest departament de les Nacions Unides en el desenvolupament dels processos de pau, l'absència d'una infraestructura de gènere és especialment greu, ja que dificulta la incorporació d'aquesta perspectiva en els processos de pau als quals dona suport.

b) La dimensió de gènere en els processos de pau

En aquest apartat s'analitzen alguns fets rellevants en tres contextos en els quals de manera incipient o consolidada hi ha hagut processos de pau. Són els casos de l'Afganistan, el Pakistan i el Nepal.

Durant l'any 2008 es van iniciar algunes converses preliminars amb organitzacions armades dels talibans a l'**Afganistan** i el **Pakistan**. L'anàlisi d'aquests processos des d'una perspectiva de gènere adquireix una importància especial, ja que aquesta dimensió de gènere ha estat un dels eixos clau en el transcurs dels conflictes armats que han afectat ambdós països, i han enfrontat les milícies talibans amb diferents actors armats i polítics. En el cas de l'Afganistan, la qüestió dels drets de les dones i el seu espai en la societat han estat centrals

20. Aquesta fórmula permet que representants de països que no integren el Consell de Seguretat o personalitats destacades puguin participar en reunions de caràcter informal amb membres del Consell de Seguretat sense que es violi la normativa d'aquest organisme.

en els conflictes armats que s'han viscut al país i han marcat l'agenda política. Algunes autores apunten al paper que aquesta qüestió ha tingut en diferents moments històrics i especialment en la dècada dels noranta, amb la implantació del règim talibà, en el qual les normes de conducta per a les dones i les restriccions als seus drets van ser l'element vertebrador de la política d'aquest moviment integrista.²¹ També la intervenció militar internacional liderada pels EUA després dels atemptats de l'11 de setembre del 2001 va estar impregnada de la dimensió de gènere, ja que un dels elements utilitzats inicialment per la coalició internacional i, molt especialment per l'Executiu de George W. Bush, per a legitimar-la i justificar-la va ser la necessitat de defensar els drets de les dones afganeses, greument vulnerats pel règim talibà.

Per tant, l'anunci de l'Executiu afganès durant els últims mesos del 2008 sobre l'inici de contactes amb els talibans, i la voluntat d'iniciar un procés de negociacions formals, fan necessària una aproximació des d'una òptica que tingui en compte l'impacte que aquestes negociacions i un eventual acord de pau amb les milícies talibans puguin tenir en la realitat de les

dones del país i en la ja de per si greu situació en termes d'equitat de gènere. Si bé els processos de pau i les negociacions apareixen com la principal via per a posar fi als conflictes armats,²² és necessari que aquests processos no es converteixin en legitimadors i perpetuadors de determinats ordres socials que priven les dones del gaudi dels seus drets i el desenvolupament de les seves capacitats, com podria succeir en el cas d'una incorporació dels talibans al poder a l'Afganistan.

En aquest sentit, **algunes organitzacions de dones afganeses van expressar la seva alarma davant la possibilitat que com a resultat d'unes negociacions de pau amb els talibans, alguns dels seus membres passin a formar part del Govern del país.** Tenint en compte l'historial en matèria de drets humans de les dones durant el transcurs del règim liderat per aquest grup, es tracta d'una cautela que no hauria de passar desapercebuda a la comunitat internacional.²³ Cap acord de pau que rebi el vist-i-plau de la comunitat internacional hauria de suposar la legitimació de l'exclusió de les dones ni de pràctiques discriminatòries que suposin una violació dels seus drets fonamentals.

Quadre 8.2. L'agenda de gènere en els processos de pau

Els processos de pau es presenten com la manera més freqüent de posar fi als conflictes armats, almenys en els últims anys. Amb aquests processos es vol posar fi a la violència armada i assentar les bases per a la reconstrucció de les societats que s'han vist afectades per la violència bèl·lica. Recentment, com a resultat de la sinèrgia entre el moviment feminista i l'impuls proporcionat per les Nacions Unides, la dimensió de gènere en els conflictes armats ha vist créixer el seu reconeixement. En efecte, s'ha multiplicat la literatura que vol analitzar aquesta dimensió en els diferents elements i fases que constitueixen els conflictes armats. En paral·lel, els actors directament implicats, especialment en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament i la construcció de la pau, han desenvolupat pràctiques i polítiques que han tractat de manera notable, encara que de manera incipient, d'integrar la perspectiva de gènere com a eina d'anàlisi i d'acció. Tradicionalment, els processos de pau han estat presentats com a processos socials "neutres" en els quals la dimensió de gènere no tenia importància. No obstant això, aquesta dimensió és notable i s'ha evidenciat en la manera en què s'han desenvolupat els processos de pau: processos excloents per a les dones i entorn d'agendes que han obviat les necessitats i propostes de les dones, i la desigualtat de gènere. Aquest panorama ha servit per a perpetuar normes, polítiques i pràctiques discriminatòries i patriarcals en les societats postbèl·liques.

No obstant això, els processos de pau constitueixen oportunitats úniques per a escometre transformacions socials profundes en les societats que han viscut conflictes armats, entre les quals també es troben les relatives a la situació de les dones. Per a integrar la perspectiva de gènere en aquests processos es perfilen fonamentalment dos camins. El primer i el més acceptat és el de la participació directa de dones en els processos, si bé la realitat concreta dels processos de pau mostra que la presència de dones és encara molt escassa. No obstant això, la participació de les dones no és garantia que les negociacions abordin qüestions que incideixen en l'equitat de gènere, encara que fins al moment han estat les organitzacions de dones les principals promotores d'agendes que aborden aquests temes. Per tant, perquè un procés de pau incorpori la perspectiva de gènere, la presència de dones és insuficient, i cal una segona via que impliqui canvis en les agendas de negociació. Si es contempen els processos i els acords de pau des d'una perspectiva reduccionista, com espais amb l'únic objectiu de posar fi a la violència directa i la confrontació, la incorporació de la perspectiva de gènere resulta innecessària. Però si pel contrari es pretén abordar les causes dels conflictes armats i transformar les condicions que els van fer possibles, aleshores la integració de la perspectiva de gènere resulta imprescindible.

21. Moghadam, V., "Patriarchy, the taleban, and politics of public space in Afghanistan" a *Women's Studies Forum*, Vol. 25, núm. 1, pp. 19-31, 2002.

22. Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

23. La opressió de les dones afganeses es va caracteritzar fonamentalment per la seva exclusió de l'espai públic. Una exclusió no només en termes simbòlics, vetant la seva participació activa en aquest espai, sinó també una exclusió de caràcter físic que els impedia la presència en els carrers i que les confinava al tancament en les seves llars i a la impossibilitat d'accedir a l'espai públic si no era sota la tutela d'un home. Després de la presa de Kabul per part dels talibans, es van aprovar una sèrie de decrets en els quals s'imposaven serioses restriccions a la llibertat de moviment, associació i participació en la vida pública de les dones, al mateix temps que es prohibia l'escolarització de les nenes i es restringien gairebé totalment les possibilitats d'ocupació de les dones. A més, la provisió de serveis sanitaris va quedar prohibida si no eren ateses per dones, l'accés de les quals a l'ocupació en el sector sanitari va ser al seu torn enormement restringit.

Per tant, els processos de pau requereixen en primer lloc de la presència de les dones per una qüestió de justícia i de lluita contra l'exclusió i la discriminació. Però en paral·lel, és necessària una transformació dels debats i discussions que acompanyen aquests processos per tal que els resultats estiguin dotats d'un contingut amb un caràcter més democràtic. Amb aquesta afirmació no es pretén sostenir que el gènere pugui explicar o donar resposta a totes les qüestions que sorgeixen i s'aborden en el marc d'un procés de pau, però sí apuntar que la perspectiva de gènere permet tenir una visió més completa de la complexitat dels conflictes i albirar propostes diferents de transformació de la violència que incideixin en les seves causes profundes.

Una situació semblant a la de l'Afganistan es va produir al veí **Pakistan**, on al mes d'abril el Govern va signar un acord de pau amb la insurrecció talibana pakistanesa liderada per Maulana Fazlullah a la zona de Swat (Província de la Frontera Nord-occidental), pel qual el Govern va accedir a la imposició de la xara a la zona a canvi de la renúncia a les accions armades per part de la insurrecció talibana. Malgrat que l'acord aconseguit establí que els talibans permetran a les dones dur a terme les seves obligacions als llocs de treball, el temor a la imposició d'una determinada interpretació de la xara va fer que diverses organitzacions de la societat civil expressessin preocupació per la signatura d'aquest acord. Algunes d'aquestes organitzacions locals, en el marc del seminari "Peace: At What Cost? A Civil Society Perspective?", van assenyalar que l'acord va ser signat a esquenes de l'opinió pública i van expressar el seu rebuig perquè inclou elements discriminatoris per a les dones, com per exemple els drets d'herència. A més, aquestes organitzacions van expressar preocupació per la signatura d'un acord amb els responsables de la mort de població civil innocent, i van assegurar que a més aquest acord serviria per a la consolidació de l'extremisme a la regió.²⁴

D'altra banda, durant tot l'any 2008 va continuar el procés de pau al **Nepal** i la implementació de l'acord de pau aconseguit l'any 2006 amb la conformació de

noves institucions i de reformes legislatives de gran calat, especialment l'elaboració d'una nova Constitució. Es tracta d'una conjuntura que podria ser especialment fèrtil per al desenvolupament de reformes per a posar fi a la iniquitat de gènere present en molts àmbits de la vida política, social, cultural i econòmica del país. Per això, és el moment de fer una correcta identificació dels principals reptes i demandes plantejades per les organitzacions de dones per a dur a terme aquestes reformes.

Un dels principals reptes apuntats per les diferents organitzacions de dones que s'han implicat en el procés de pau al Nepal és el de la derogació de legislació discriminatòria. Amnistia Internacional va assenyalar que el 2007 encara continuaven vigents 118 provisions discriminatòries en 54 lleis diferents. La legislació discriminatòria és un dels principals obstacles que perpetua la negació de la plena ciutadania a les dones nepaleses, i per això la seva reforma o derogació hauria de ser una de les primeres mesures que el Govern adaptés. Les lleis que han exclòs les dones han servit per a legitimar pràctiques polítiques, socials i culturals, i actituds i conductes que han impedit el ple desenvolupament de les seves capacitats. A més han servit per a normalitzar qüestions com la violència contra les dones, la falta d'accés a la propietat privada i mancances en termes d'autonomia personal, perpetuant la

Quadre 8.3. La participació de les dones en l'Assemblea Constituent del Nepal

La conjuntura política del Nepal estarà marcada en els anys següents pel treball de l'Assemblea Constituent resultant de les eleccions celebrades a la primavera del 2008, que hauria de ser capaç d'assentar les bases per a refundar el país sobre uns fonaments de democràcia, equitat i justícia. Per tant, un dels primers reptes és la configuració d'institucions més inclusives, democràtiques i representatives de la pluralitat del país, no solament en termes de l'eix sexe-gènere, sinó també posant en el centre del disseny de les polítiques públiques la pluralitat ètnica del país i l'existència de nombrosos grups de població exclosos.

D'altra banda, i per a garantir que la participació de les dones en la política sigui efectiva, és necessari que es produeixi un procés d'apoderament i formació de les futures parlamentàries, amb l'objectiu que la seva presència a les institucions tingui un caràcter substantiu. Cal assenyalar que una de les queixes formulades per moltes dones que van participar com a candidates en les eleccions del 2008 va ser que no eren protegides per les seves pròpies formacions polítiques, i que la seva participació com a candidates va obeir més a les exigències legals que a la veritable voluntat política de constituir agendes de gènere significatives. D'aquesta manera, si bé és cert que la política de quotes pot suposar un impuls inicial per a afavorir la presència de dones en contextos profundament hostils, també ho és el fet que pot buidar de contingut aquesta presència si els partits no reconeixen la importància de la participació activa de les dones en la política. No obstant, és interessant assenyalar que els resultats de les eleccions a l'Assemblea Constituent han estat relativament favorables a la presència de dones, que ocuparan el 33,22% dels escons, xifra lleugerament superior a l'establerta per la Constitució Interina, que assenyalava que havia de ser del 33%. Per tant, si més no en termes numèrics, la seva presència serà apreciable.

24. Per a més informació sobre aquesta qüestió vegeu el capítol 8 (Gènere) del Baròmetre 17, abril-juny 2008 <<http://www.escolapau.org/img/programas/alerta/barometro/barometro17.pdf>>.

dependència i infantilització de les nepaleses, ja que no poden exercir la plena ciutadania. Així doncs, és urgent posar fi a la legislació discriminatòria i iniciar un nou desenvolupament legislatiu que salvaguardi i promogui l'exercici dels drets humans de les dones.

La reforma del sector de la seguretat és un altre dels àmbits a tenir en compte per a no generar noves exclusions en el procés de rehabilitació postbèl·lica. La xifra de dones combatents és significativa, i per això, independentment de les decisions que finalment s'adoptin —integració dels dos Exèrcits, integració dels combatents maoïstes en altres forces o cossos de seguretat de l'Estat, reintegració en la vida civil—²⁵ és important que les necessitats específiques de les dones siguin tingudes en compte. D'altra banda, és destacable el risc d'estigmatització que existeix per a les dones que han empuñat una arma durant un conflicte armat. Hi ha nombrosos prejudicis socials envers aquestes dones, ja que la transgressió de què se les acusa pel que fa a la divisió públic-privat amb l'assignació de tasques que comporta aquesta divisió sexista, supera amb escreix els límits d'allò socialment acceptat. Aquest risc d'estigmatització comporta que pugui donar-se una autoexclusió dels beneficis dels processos de reforma del sector de la seguretat, com ha succeït en molts processos semblats en altres països. Per tant, cal tenir en compte que es tracta d'un col·lectiu al qual cal prestar una particular atenció per a garantir la igualtat i la no-exclusió.

A priori, hi ha dues qüestions que cal tenir en compte de manera primordial. En primer lloc, cal garantir que les dones combatents tinguin accés en plena igualtat a totes les oportunitats o beneficis que puguin oferir-se per a afavorir sia la integració en les Forces Armades o en altres cossos de seguretat, sia la reintegració en la vida civil. Així doncs, els requisits que s'estableixin no haurien de ser excoents, discriminatoris o insensibles a les desigualtats de gènere. En segon lloc, hauria de fer-se un disseny de la reforma d'aquest sector tenint en compte les necessitats especials de les dones, no només de les combatents, sinó també de les civils.

Un element d'enorme rellevància en l'àmbit de la seguretat és el de la violència contra les dones. Més d'un terç de les dones nepaleses han experimentat la violència domèstica,²⁶ un elevat percentatge de tota la violència experimentada per les dones al país.²⁷ De fet, aquest és un dels primers elements apuntats per les organitzacions de dones per assenyalar quins són els principals reptes a què cal fer front en el procés de rehabilitació postbèl·lica. Per tant, aquesta qüestió ha de ser abordada de manera urgent, ja que els alts índexs de violència tenen enormes conseqüències sobre la vida i la salut de les dones i suposen un seriós obstacle a l'exercici dels drets de ciutadania, a més de perpetuar la submissió i reclusió d'un gran nombre de dones en l'àmbit privat.

c) La reintegració de les dones combatents

La incorporació de la perspectiva de gènere en els processos de desarmament, desmobilització i reintegració (DDR) és molt recent, i ha estat centrada fonamentalment en les fases del desarmament i la desmobilització, que són les que han rebut una major atenció, tant pels actors locals involucrats en aquests processos, com per la comunitat internacional. Per tant, són molt escasses les experiències de processos de reintegració d'antigues combatents que hagin incorporat la perspectiva de gènere. No obstant, es poden extreure algunes idees útils per a dissenyar processos de reintegració que tinguin en compte la perspectiva de gènere si es parteix de l'anàlisi de com s'ha aplicat aquesta perspectiva en les escasses experiències que han existit i en les altres fases del DDR, i es té en compte les nombroses reflexions que s'han efectuat sobre com ha d'incorporar-se la perspectiva de gènere en els processos de construcció de pau en un sentit més ampli.

Treballar des d'una perspectiva de gènere en els processos de construcció de la pau implica partir d'una premissa bàsica fonamental. Els conflictes armats tenen un impacte diferenciat en homes i dones a conseqüència de l'estructura de gènere present en totes les societats. Cal assenyalar que la importància de dur a terme processos de DDR, i més concretament de reintegració, des d'una perspectiva de gènere, no solament recau en el benefici que pugui suposar per a les dones particulars que participen en aquest procés. Incorporar la perspectiva de gènere en qualsevol de les etapes que conformen un procés de construcció de pau pot redundar en una millora de la situació de les dones en general, de manera que és important establir un vincle entre les polítiques i projectes concrets i la voluntat de dur a terme transformacions socials de major calat en pro de l'equitat de gènere en una determinada societat.²⁸

D'altra banda, una premissa fonamental hauria de ser considerar les dones un col·lectiu plural, amb necessitats i interessos diferents, i amb realitats distintes fruit de l'edat, la pertinença ètnica, la procedència social, les circumstàncies familiars o el context rural o urbà en el qual viuen o del qual procedeixen, entre altres qüestions. Per tant, s'hauria d'evitar la homogeneïtzació del col·lectiu femení a l'hora de dissenyar estratègies de reintegració, i s'hauria de tenir en compte la pluralitat de situacions i capacitats de les dones desmobilitzades. És important tenir present l'enorme varietat de tasques ocupades per les dones en el si de les organitzacions armades, que poden anar des de la participació activa en el combat, fins a tasques vinculades al manteniment d'aquests grups, com ara la cuina, la infermeria o la logística, entre d'altres, sense oblidar que a vegades les dones integrants de les organitzacions armades han estat víctimes de l'explotació sexual.

25. Estrictament, la reintegració a la vida civil no forma part de la reforma del sector de la seguretat, però s'ha considerat interessant apuntar aquest element per la seva estreta vinculació amb aquest àmbit.

26. Sharma Paudel, G., "Domestic Violence against Women in Nepal" a *Gender Technology and Development*, Vol. 11, núm. 2, pàg.199-233, 2007.

27. Dhakal, S., "Nepalese women under the shadow of domestic violence" a *The Lancet*, Vol. 371, núm. 9612, pàg.547-548, 2008.

28. Schroeder, E. *Multi-country Demobilization and Reintegration Program (MDRP) Gender Desk Study*, World Bank, 2005.

Els processos de reintegració d'antics combatents haurien de ser dissenyats de manera que no exclouin les dones en el seu desenvolupament. La reintegració implica per a moltes dones la tornada a una societat en la qual segueixen imperant rígides regles i estructures de gènere que contrasten en molts casos amb l'experiència viscuda en el si de les organitzacions armades.²⁹ Malgrat que aquestes acostumen a mantenir patrons sexistes en l'organització, també és cert que la realitat mateixa del conflicte armat i les necessitats internes organitzatives d'aquests grups poden haver donat lloc a relacions més igualitàries. Així ho demostra el fet que les dones hagin tingut la possibilitat de participar activament en unes organitzacions tradicionalment molt masculinitzades. Per tant, la tornada a una situació en la qual les dones afronten situacions de discriminació, especialment en els àmbits econòmics i de participació social, pot ser especialment traumàtica per a elles. **Les dones combatents poden ser víctimes de l'estigmatització com a conseqüència de la transgressió dels rols socialment assignats a homes i dones** que ha suposat la seva participació activa en el combat o el seu ingrés a una organització armada.³⁰ D'altra banda, i especialment en el cas de les dones que van ocupar llocs destacats en el si d'aquestes organitzacions, la tornada a la vida civil i la pèrdua de l'estatus ocupat durant el conflicte armat pot ser també font de frustracions.

Qualsevol procés de reintegració requereix una correcta identificació de les persones que se'n beneficiaran. És necessari assenyalar que **algunes dones tendeixen a**

autoexcloure's dels processos col·lectius de desmobilització abans que s'iniciï la fase d'assistència a les persones combatents.³¹ Aquesta realitat obeeix a diverses raons que han de ser tingudes en consideració per a garantir que totes les dones que ho desitgin puguin rebre el mateix suport que la resta de combatents en el procés de reintegració. Com s'ha assenyalat anteriorment, el fet d'haver estat combatent o d'haver estat integrada en un grup armat irregular pot implicar una estigmatització per a algunes dones, i és per aquesta raó, i per a evitar ser identificada com a tal, que algunes dones s'exclouen d'aquests processos. D'altra banda, i especialment en els casos en què les dones tenen al seu càrrec persones dependents, si els processos no es donen amb la suficient celeritat, algunes dones opten per buscar mitjans de subsistència pel seu compte, sense esperar que siguin proporcionats. També és necessari afegir que, moltes vegades, la presència de les dones en una organització armada queda invisibilitzada, fet que també dificulta enormement el seu accés als processos de reintegració. Per tant, per a garantir la inclusió de les dones, s'ha de dur a terme una identificació exhaustiva de quines persones podrien ser incloses i de les campanyes d'informació específiques dirigides a les antigues combatents o associades a grups armats.

D'altra banda, **és important que els processos de reintegració no suposin per a les dones un pas enrera en la consecució de determinats drets, ni d'autonomia i independència econòmica i de decisions.** Per tant, s'ha d'afavorir que les dones posin en pràctica els coneixements

Quadre 8.4. La importància de l'entorn familiar i comunitari en els processos de reintegració de dones

Perquè un programa de reintegració incorpori de manera adequada la perspectiva de gènere no ha d'anar exclusivament dirigit a les persones combatents, sinó també a les seves famílies i persones dependents al seu càrrec. Una política de reintegració que no tingui en compte l'entorn personal i familiar pot acabar sent exclouent per a les dones, ja que pot empènyer-les a renunciar a l'assistència o beneficis del programa per a atendre les persones al seu càrrec. La conciliació de la vida familiar i laboral ha de ser una de les pedres angulars d'aquest procés, i ha de tenir en compte la diversitat de situacions familiars en les quals poden trobar-se les dones desmobilitzades. D'altra banda, és important que amb les polítiques de conciliació no es reforci el rol reproductiu de les dones, ja que això multiplicaria la càrrega assumida quan s'incorporen al mercat laboral al mateix temps que es fan càrrec de les seves responsabilitats familiars. Aquests processos poden servir per tant per a fomentar una major conscienciació en els homes sobre la necessitat d'un repartiment equitatiu de tasques entre homes i dones.

D'altra banda, la reintegració ha de tenir en compte no solament l'entorn immediat de la persona desmobilitzada, sinó també el conjunt de la comunitat en la qual aquesta persona es reintegrarà, per a no generar nous conflictes i divisions socials, ni reforçar sentiments de greuge. La població civil d'una determinada comunitat que hagi patit les conseqüències i l'impacte d'un conflicte pot albergar sentiments d'hostilitat cap a les persones desmobilitzades si veuen que reben beneficis materials o socials a canvi de la desmobilització, i la comunitat no resulta a canvi directament beneficiada. Per a no generar desequilibris socials ni situacions d'injustícia, és important que la comunitat pugui beneficiar-se directament dels processos de reintegració. Així, els projectes de reintegració de base comunitària en el disseny dels quals participen els excombatents, comunitats d'acollida i altres sectors de la societat civil com ONG poden facilitar la reintegració i la millora de les condicions de vida de la població víctima d'un conflicte armat. Els processos de reintegració als quals no s'incorpora la comunitat poden contribuir a l'augment de l'estigmatització de les dones excombatents, i poden provocar un augment de la violència contra les dones si la comunitat percep que són elles qui reben els beneficis individuals en detriment de la resta.

29. Farr, V., *Gender-aware disarmament, demobilization and reintegration (DDR): a Checklist*, UNIFEM, octubre de 2008, a <http://www.womenwarpeace.org/webfm_send/1614>.

30. Bouta, T., *Gender and Disarmament, Demobilization and Reintegration. Building Blocs for Dutch Policy*, Conflict Research Unit, Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", La Haya, 2005.

31. Bouta, Íbid. i Farr, op. cit.

ments i habilitats desenvolupats en activitats no necessàriament considerades habitualment femenines. Els programes de reintegració han de garantir que no es perpetua una divisió sexista del treball, relegant les dones a sectors professionals considerats tradicionalment femenins i consegüentment pitjor remunerats i considerats socialment.³² Els programes de reintegració econòmica han de tenir entre els seus objectius primordials posar fi a la dependència econòmica de les dones i contribuir a la seva emancipació. A més, els projectes de reintegració econòmica han d'evitar que es generin guetos d'excombatents i persones dependents que es vegin abocades a situacions de pobresa o d'economia irregular. No hauria de fomentar-se per tant que aquestes persones ocupin treballs no remunerats o amb salaris excessivament baixos que puguin fer que preferixin buscar maneres de subsistència que fomentin la marginació o a la participació en activitats d'economia il·legal.

32. Oza Ollek, M., *Forgotten females: Women and girls in post-conflict disarmament, demobilisation and reintegration programs*, McGill University, Montreal, 2007; Farr, op. cit.

Conclusions

A continuació es recullen les conclusions relatives als vuit capítols que configuren l'informe. **L'any 2008 es van registrar 31 conflictes armats, 30 dels quals seguien actius a l'acabament de l'any** (la guerra entre Rússia i Geòrgia va començar i va acabar durant el 2008). Tot i que la xifra total de conflictes armats és pràcticament la mateixa que la de l'any anterior (30), cal destacar que el llistat del 2008 incorpora tres nous casos —l'Índia (Nagalàndia), el Pakistan (Balutxistan) i Rússia (Ingushètia)— i no inclou tres conflictes que van acabar el 2007: Côte d'Ivoire, Palestina (enfrontaments entre Fatah i Hamàs) i el Líban (Naher al-Bared). **La gran majoria dels conflictes armats el 2008 van tenir lloc a Àsia (14) i a Àfrica (nou), mentre que els restants van tenir lloc a Europa (quatre), Orient Mitjà (tres) i Amèrica (un).** En tots els casos sense cap excepció l'Estat va ser una de les parts contendents en la disputa. A part dels conflictes internacionals entre Geòrgia i Rússia, i Israel i Palestina, **la meitat dels conflictes va ser de caràcter intern internacionalitzat (15) i pràcticament l'altra meitat (14) de caràcter intern.**

Encara que els conflictes armats són multicausals, és remarcable que gairebé **dos de cada tres conflictes (19 de 31) fan referència principalment a aspiracions identitàries o demandes de major autogovern.** Hi ha 16 casos més en els quals la incompatibilitat principal està vinculada a l'oposició a un determinat Govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat. En cinc dels casos —l'Iraq, el Txad, la R. Centreafricana, la RD Congo (est) i Somàlia—, diversos grups armats lluitaven per a accedir al Govern central o erosionar-lo. D'altra banda, en set dels 11 casos en què l'oposició al sistema era una de les causes principals del conflicte, diversos grups armats buscaven la creació d'un Estat islàmic o estaven acusats de mantenir vincles amb la xarxa d'Al-Qaida —Algèria, l'Afganistan, les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), l'Iraq, el Pakistan (nord-oest), Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingushètia) i el Iemen—, mentre que en els tres casos restants —Colòmbia, les Filipines (NPA) i l'Índia (CPI-M)— els grups insurgents perseguïen l'establiment d'un sistema polític i econòmic de tipus socialista. Finalment, en quatre casos més —l'Iraq, Nigèria (Delta del Níger), la RD Congo (est) i el Sudan (Darfur)— el control dels recursos va ser una de les causes rellevants de la disputa, encara que molts altres conflictes també van ser alimentats o aguditzats pel control dels recursos o el territori.

Pel que fa a la intensitat, en 10 casos —**l'Afganistan, el Txad, Colòmbia, l'Iraq, Israel-Palestina, la RD Congo (est), el Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sri Lanka, el Sudan (Darfur)**— durant gran part de l'any es van constatar graus molt elevats de violència que van generar una xifra notablement superior a les 1.000 víctimes mortals, encara que en alguns casos, com Sri Lanka o Somàlia, la xifra és molt més alta. Gairebé la meitat dels conflictes (13) van registrar una intensitat mitja-

na, mentre que els vuit restants —l'Índia (Nagalàndia), les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf), les Filipines (NPA), Myanmar, la R. Centreafricana, Rússia (Txetxènia), Rússia (Ingushètia) i el Iemen— van tenir una intensitat baixa. Quant a l'evolució respecte a l'any anterior, en 14 dels 30 conflictes actius a final d'any va haver-hi un augment de les hostilitats, en nou casos la situació de conflictivitat no va registrar alteracions significatives i en set casos es va constatar una reducció de la violència: l'Índia (Assam), l'Índia (CPI-M), l'Iraq, Myanmar, la R. Centreafricana, Tailàndia (sud) i el Iemen. En conjunt, per tant, la situació de conflictivitat es va deteriorar sensiblement respecte al 2007.

A la fi del 2008 es van comptabilitzar 80 escenaris de tensió. Respecte a l'any anterior, la situació en països com Mauritània, on un cop d'estat a l'agost va retornar al país la inestabilitat passada; Nicaragua, per les protestes de frau electoral formulades per l'oposició; o la inestabilitat en les repúbliques del nord del Caucas, entre d'altres, va contribuir a l'augment del nombre de crisis a escala mundial. Al mateix temps, la disminució dels graus de violència respecte a l'any anterior en un context va permetre deixar de considerar-lo conflicte armat, encara que va mantenir-se en gran tensió. És el cas de l'enfrontament intern a Palestina, on els enfrontaments entre Fatah i Hamàs van tenir episodis de violència esporàdics però intensos. En termes geogràfics, **les tensions es van concentrar principalment a Àfrica (27) i Àsia (25)**, i Europa va albergar-ne 14. A Amèrica i l'Orient Mitjà va haver-hi set escenaris de tensió a cada zona.

Continuant amb la tendència observada en els últims anys, **la majoria de les tensions van tenir un caràcter marcadament intern.** El 68% van tenir com a protagonistes actors del propi país i el 15%, tot i ser internes, es van caracteritzar per tenir elements d'internacionalització, en diversos casos a causa de la presència al territori de missions internacionals i al seu paper actiu. La resta (17%) van ser tensions internacionals, és a dir, en les quals estaven implicats dos o més Estats, i la majoria es van concentrar a l'Àfrica (54%). Respecte als factors que van motivar les tensions, totes de caràcter multicausal, **destaca l'oposició a la política del govern com a principal factor d'inestabilitat.** En el 43% dels casos les actuacions governamentals van motivar moviments d'oposició política i social, i en la majoria dels casos també de caràcter armat, que es van enfrontar a les autoritats amb l'objectiu d'accedir al poder o erosionar-lo. Això va generar en nombrosos contextos protestes massives, com ara a Bolívia, on els posicionaments del president van topar amb els de les autoritats dels departaments orientals, o a Tailàndia, on setmanes de manifestacions i de càrregues policials van provocar la dimissió de dos primers ministres. Finalment, més d'un terç de les tensions (40%) va tenir una intensitat baixa, mentre que un 40% va ser de mitjana intensitat i un 20% d'alta intensitat.

Respecte als processos de pau, **l'anàlisi de 70 processos de negociació que van transcórrer en situacions de conflicte o tensió va permetre constatar que 58 (83%) tenen oberts diàlegs o negociacions formals de pau**, cosa que, amb independència de l'evolució positiva o negativa, representa una dada significativa i esperançadora, i reafirma la tendència històrica, no exempta de dificultats, que la immensa majoria dels conflictes acaben en una taula de negociació i amb la victòria militar d'una de les parts. Els països en els quals encara no hi ha negociació amb grups armats (o s'han trencat) són Angola (FLEC), el Níger (MNJ), Etiòpia (ONLF), el Txad (UFR), Algèria (OQMI), Colòmbia (FARC i ELN), les Filipines (Abu Sayyaf), l'Índia (CPI-M), Sri Lanka (LTTE), Turquia (PKK) i Txetxènia (diverses milícies). Excepte en els dos primers casos (conflictes no resolts sense tenir categoria de "conflictes armats"), en els 10 restants es tracta de conflictes de major intensitat, considerats "armats".

En general, l'any 2008 va presentar nombroses dificultats per a avançar en els processos de pau. En el 30% dels casos les negociacions han anat bé o han acabat de forma satisfactòria. En un percentatge similar les negociacions han anat malament, cosa que, juntament amb els 12 casos en què no hi ha hagut negociacions, suposa gairebé un 40% de casos fallits. Cal assenyalar, **no obstant això, que s'han resolt sis contenciosos (Benin – Burkina Faso, Burundi, Kènia, Colòmbia (ERG) i el conflicte intern del Líban), i que a Sri Lanka es desmobilitzarà el TMVP.** D'altra banda i en termes generals, van haver-hi abundants moments de crisi en els processos de negociació, raó per la qual la "temperatura de la pau" continua en descens des de fa cinc anys. Entre els principals motius d'aquestes crisis van destacar els problemes que es presenten respecte al model negociador, les dissidències que apareixen en els grups armats en el moment de negociar i les diferències pel que fa als temes d'agenda, en particular quan alguna de les parts exigeix precondicions o "inamovibles".

La intervenció internacional per a la construcció de pau postbèl·lica (CPPB) va mantenir obertes operacions pròpies d'una resposta inicial a nou països (l'Afganistan, Côte d'Ivoire, Haití, l'Iraq, Libèria, el Nepal, la RD Congo, la R. Centreafricana i el Sudan [Meridional]). En dos casos, **la CPPB va tenir lloc en contextos de conflicte armat (l'Afganistan i l'Iraq), mentre que la resta presentaven diversos graus de tensió o conflictes regionals.** Excepte en els processos de més recent origen, com el Nepal i la R. Centreafricana, en tots els casos determinades activitats pròpies d'aquesta primera fase segueixen obertes de quatre a set anys després d'iniciar-se la intervenció per a la CPPB. Encara que en tots els casos la resposta inicial ha incorporat operacions pertanyents tant al pilar de la seguretat com al del desenvolupament socioeconòmic i al de la participació i l'Estat de dret, els àmbits d'actuació que més es dilaten en el temps són habitualment els relacionats amb la seguretat (ampliació de missions militars, desmobilització de combatents inconclusa, etc.). **La Comissió de Consolidació de la Pau de les Nacions Unides va incorporar la R. Centreafricana a la llista de països als quals atén** (Burundi, Guinea-Bissau i Sierra Leone).

En quant a les **crisis humanitàries**, va haver-hi **36 situacions d'emergència durant el 2008**, entre les quals destaquen les 19 que van tenir lloc a països del continent africà, regió que va continuar sent la més afectada en termes humanitaris. Malgrat que el nombre total de crisis va disminuir amb relació a l'any anterior (43), les conjuntures analitzades van agreujar-se majoritàriament respecte al 2007. El deteriorament de la situació humanitària va tenir una forta correlació amb l'augment de la violència en diversos contextos de tensió i conflicte armat. D'altra banda, **l'augment en els preus dels aliments i del petroli a escala global va contribuir a agreujar la inseguretat alimentària a tot el planeta**, i va empitjorar la situació de desprotecció de la població per comparació a anys anteriors, especialment al continent asiàtic. Aquesta situació va fer que les principals organitzacions internacionals, polítiques i econòmiques centressin els seus esforços a idear noves estratègies per a contrarestar els efectes de la crisi dels aliments, apostant majoritàriament per l'enfortiment del sector agrícola en països pobres dependents de la importació d'aliments. No obstant això, les actuacions que van mostrar-se més eficaces en aquest terreny van ser les implementades directament pels Governos d'alguns països afectats.

L'augment del desplaçament de població per efecte de la violència va ser un altre dels factors que va contribuir a agreujar diversos contextos de crisi humanitària. **El nombre de persones afectades pel desplaçament va augmentar a escala global, i l'Afganistan i l'Iraq van ser els països amb més refugiats, i el Sudan i Colòmbia amb el nombre més alt de desplaçats interns.** La falta d'estratègies clares i efectives per a la tornada i reasentament de la població en molts contextos va contribuir també a la persistència de situacions de greu desprotecció. D'altra banda, durant el 2008 **els països donants van fer un esforç rècord en la provisió de fons per a donar resposta a emergències humanitàries, que van superar els 7.000 milions de dòlars compromesos per a ajuda humanitària** que, tot i així, només van poder finançar el 67% de les crides humanitàries realitzades a través de les Nacions Unides. A més, es va tornar a constatar la desigual distribució de les assignacions econòmiques entre els diferents contextos d'emergència humanitària i sectors d'intervenció.

Amb relació al **desarmament**, la tendència general en el cicle armamentista va ser la reafirmació de **l'escala en matèria de despesa i producció militar a nivells superiors als de la Guerra Freda.** En ambdós casos, caldrà veure si la crisi econòmica mundial repercutirà en uns sectors que segueixen encapçalats clarament pels EUA. Aquest país, al seu torn, va ser el principal portaveu del discurs de l'amenaça per a la pau i la seguretat dels **programes nuclears de la RPD Corea i l'Iran**, amb una expectativa de resolució en el primer cas i d'estancament en el segon de cara a l'any vinent. Així, davant del canvi de Govern nord-americà, caldrà veure com evoluciona l'al·legada estratègia pal·liativa de l'escut antimíssils dels EUA en territori europeu.

D'altra banda, el constant creixement de les **transferències d'armament**, liderades per la gran majoria dels **membres permanents del Consell de Seguretat de l'ONU, i la proliferació descontrolada d'armes lleugeres,**

denunciada per nous informes com una violació del Dret Internacional Humanitari i un perjudici cap als ODM per part d'Amnistia Internacional i Oxfam, respectivament, contraresta amb dos aspectes més positius: en primer lloc, la signatura del **Tractat per a la Prohibició de les Bombes de Dispersió** i, en segon lloc, la transformació del **Codi de Conducta de la UE** sobre el control d'exportacions d'armes en un text jurídicament vinculant. En aquest sentit, caldrà assegurar l'aplicació estricta d'aquests dos nous tractats i veure si poden servir de reforç per a la futura aprovació d'un **Tractat Internacional de Comerç d'Armes**.

Finalment, s'han continuat observant defectes en el disseny i la implementació dels **programes de DDR** en diversos contextos, cosa que ha fet palesa la necessitat de seguir desenvolupant noves aproximacions teòriques que puguin contribuir a resoldre els reptes a superar. Per tant, la implementació de **programes de base comunitària**, la identificació d'una possible vinculació als processos de **reforma del sector de la seguretat** i el diagnòstic del paper que pugui fer el sector privat en aquest tipus de processos van ser alguns dels principals temes a debat durant el 2008.

L'any 2008 es van produir greus violacions dels **drets humans** a 60 països i, en aquest sentit, el capítol reitera les dificultats quotidianes que afronten nombroses persones i organitzacions per a fer valer els seus drets i llibertats fonamentals a tot el món. Efectivament, **en un gran nombre de països es van produir violacions dels drets humans** de manera sistemàtica, principalment **per part de l'Estat**, i també serioses restriccions a la llibertat d'expressió i opinió. **Els principals grups afectats van ser les minories, els professionals dels mitjans de comunicació, els defensors dels drets humans i els opositors polítics**. Cal ressaltar que un dels principals impactes de la denominada "lluita contra el terrorisme internacional" durant el 2008 va ser la seva creixent utilització per a justificar tres tipus d'accions: la promulgació de lleis que restringeixen les llibertats individuals, l'ús de la tortura i la seva justificació per part de l'Estat, i la repressió a grups opositors a l'empara de noves lleis. D'altra banda, la població civil va continuar veient-se greument afectada pels conflictes armats, especialment i amb més urgència pel que fa a la violència sexual, l'accés humanitari a la població civil i la qüestió dels menors soldats. Com a punts positius cal destacar que l'Assemblea General de l'ONU va adoptar en el 60è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans el Protocol Optatiu del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals, i que es va consolidar la creixent tendència a l'abolició de la pena de mort a escala internacional.

En l'àmbit de la **justícia transicional**, cal destacar especialment que **la Cort Penal Internacional (CPI) va ser durament criticada al mes de juliol arran de la petició presentada pel seu fiscal cap, Luis Moreno Ocampo, perquè s'emetés una ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar al-Bashir**. El Tribunal Penal Internacional per a Ruanda (TPIR) va continuar emetent condemnes contra els responsables del genocidi del 1994, i a la fi del 2008 van tenir lloc detencions rellevants. A Europa, el Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia (TPIY) va confirmar l'arrest del serbobosni

Stojan Zupljanin i de l'expresident de l'autoproclamada República Sèrbia de Bòsnia i Hercegovina Radovan Karadžić. Les tasques d'ambdós tribunals van veure's afectades per la proximitat de la fi dels seus mandats. Respecte al Tribunal Especial de les Nacions Unides per a Sierra Leone, aquest va reprendre, a l'inici de l'any i amb sis mesos de retard, el judici a l'expresident de Libèria, Charles Taylor, el primer cap d'Estat africà processat per un tribunal penal internacionalitzat. Finalment, va ser especialment destacable que el Govern d'Indonèsia acceptés l'informe final de la Comissió per a la Veritat i l'Amistat, que va concloure que el seu Exèrcit havia estat el principal responsable dels greus abusos als drets humans perpetrats per les milícies a Timor-Leste el 1999.

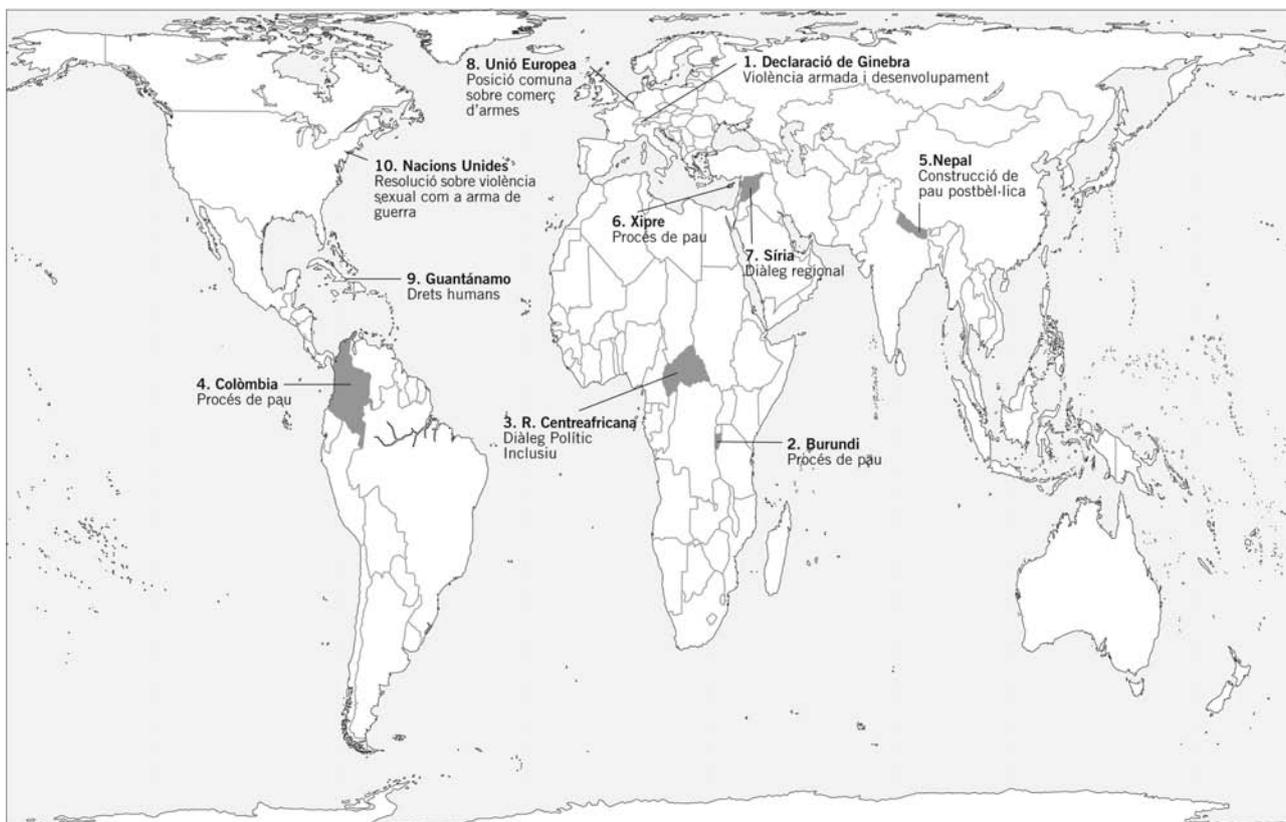
Finalment, pel que fa a la **dimensió de gènere**, no es van constatar canvis notables en les tendències que semblen haver-se consolidat en els últims anys. Un gran nombre de països va continuar sent víctima d'elevats graus de desigualtat de gènere, **sense que la plena igualtat hagi estat assolida encara a cap Estat del món**. A més, **prop del 80% dels conflictes armats per als quals existien dades sobre equitat de gènere van tenir lloc en països afectats per greus desigualtats**. Pel que fa a l'impacte de gènere dels conflictes armats, el més greu va ser novament el causat per l'ús de la violència sexual com a arma de guerra, element present en la pràctica totalitat dels conflictes armats actius durant l'any, entre els quals destaca per la seva especial virulència el de la RD Congo. No obstant això, cal remarcar **l'aprovació pel Consell de Seguretat de la resolució 1820 sobre violència sexual**, instrument que pretén complementar la resolució 1325 de l'any 2000 en la qual ja s'establia la necessitat de garantir la protecció de les dones i les nenes en els contextos de conflicte armat.

Pel que fa a l'àmbit de la construcció de pau des d'una perspectiva de gènere, cal assenyalar que tampoc es van produir grans avenços. L'anunci d'incipients contactes amb l'objectiu d'iniciar processos de pau a l'Afganistan i el Pakistan va suscitar dubtes sobre les conseqüències que per a les dones podria tenir un eventual acord de pau amb els talibans, i va destacar la necessitat que **cap procés de pau en el món serveixi per a perpetuar la discriminació de gènere**. No obstant això, en altres processos com els del Nepal sí es van constatar alguns progressos tangibles, i es va posar de manifest que més que les dificultats inherents a qualsevol procés d'aquestes característiques, **la falta de voluntat política és el major impediment en aquest terreny**. Per tant, segueix pendent el mateix repte dels últims anys: aconseguir un canvi de perspectiva que permeti **concebre les polítiques de pau com a oportunitats també per a la transformació de la desigualtat de gènere, que al seu torn comportaria concebre la construcció de la pau des d'una perspectiva més justa i inclusiva**.

Oportunitats de pau per al 2009

Després de l'anàlisi de l'any 2008 en matèria de construcció de pau, l'Escola de Cultura de Pau de la UAB destaca deu escenaris que constitueixen oportunitats de pau per a l'any 2009. Es tracta de processos de negociació, contextos en fase de rehabilitació postbèl·lica, situacions de tensió sociopolítica, i també temes de l'agenda internacional, sobre els quals en l'actualitat conflueixen factors positius que podrien facilitar un avenç satisfactori durant l'any. Aquestes oportunitats identifiquen un total de deu contextos, que inclouen quatre àmbits temàtics i sis escenaris geogràfics: el compromís internacional amb la reducció de la violència armada a escala mundial; els passos donats a Burundi entre el Govern i l'últim grup armat per a fer avançar de manera definitiva el procés de pau; la porta oberta a la pau a la R. Centreafricana amb el Diàleg Polític Inclusiu; la confluència a Colòmbia d'iniciatives civils per a la pau i de canvis per part dels actors protagonistes del conflicte; les perspectives de consolidació d'un marc democràtic inclusiu i sostenible al Nepal; la represa del procés negociador a Xipre; l'acostament internacional i regional respecte a Síria com a oportunitat per a un diàleg més constructiu amb Damasc; l'impacte positiu de la conversió del Codi de Conducta de la UE sobre comerç d'armes en una Posició Comuna, que el converteix en obligatori; l'anunci del tancament del centre de detenció de Guantánamo com a pas per a revertir la crisi actual de drets humans que pateix el món; i la creació d'un nou mecanisme internacional de defensa dels drets de les dones amb l'aprovació d'una resolució sobre violència sexual com a arma de guerra.

Totes aquestes oportunitats de pau requeriran l'esforç i compromís real de les parts implicades i, si s'escau, del suport d'actors internacionals, perquè les sinergies i factors positius ja presents contribueixin a la construcció de la pau. En qualsevol cas, l'anàlisi de l'Escola de Cultura de Pau vol oferir una visió realista d'aquests escenaris, posant de manifest les dificultats que també existeixen i que podrien suposar obstacles per a la materialització com a oportunitats de pau.

1. La Declaració de Ginebra: la reducció de la violència armada per al 2015

El 12 de setembre del 2008, representants de 85 països es van reunir a Ginebra per a reafirmar el compromís amb la Declaració de Ginebra sobre Violència Armada i Desenvolupament, aprovada el 2006 per prop de quaranta països i signada fins a la data per 94 països. La declaració reconeix que els costos de la violència armada són un dels principals obstacles per a assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, fet que compromet els Estats signants a aconseguir una disminució substancial i quantificable en els graus de violència armada el 2015. Malgrat que un bon nombre d'Estats que alberguen conflictes armats no han signat la Declaració de Ginebra i que no es preveuen mecanismes vinculants per a forçar el seu compliment, existeixen alguns aspectes positius i nous tant en la declaració signada el 2006 com en el document final aprovat després de la conferència de setembre del 2008, organitzada pel govern suís i el PNUD.

En primer lloc, es reconeix el cost humà i social de la violència armada. Coincidint amb la recent celebració de la conferència de revisió, el Secretariat de la Declaració de Ginebra va publicar l'informe *Global Burden of Armed Violence*,¹ que tracta de quantificar, des d'una perspectiva global, l'impacte de la violència armada, prenent en consideració els diferents tipus i les diferents fases de la violència. Entre altres qüestions, l'informe assenyala que cada any els conflictes armats o la conflictivitat causen prop de 740.000 víctimes mortals. Del total de víctimes dels conflictes armats, 52.000 són directes i 200.000 indirectes, principalment per malalties prevenibles. A més, 490.000 persones més moren cada any per causes violentes en contextos que no són fruit de cap conflicte armat. Els països amb una proporció de morts violentes més alta són Colòmbia, El Salvador, Guatemala, Jamaica, Sud-àfrica i Veneçuela. Per regions, Àfrica del Sud, l'Amèrica Central i Amèrica Llatina són les zones més afectades per la violència, i totes superen els 25 homicidis per cada 100.000 habitants. Segons l'Organització Panamericana de la Salut, quan una ràtio de mortalitat supera els 10 homicidis per cada 100.000 habitants la situació és epidèmica i d'enorme gravetat. Quant a l'impacte econòmic de la violència, l'informe assenyala que l'impacte de la guerra pot provocar reduccions del PIB anual superiors al 2%.

En segon lloc, el procés que s'inicia amb l'aprovació de la Declaració de Ginebra és nou perquè vincula la reducció de la violència armada a la dinàmica i metodologia dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Això implica que hi ha objectius quantificables i que es dissenyen instruments i activitats concretes per a la seva consecució. De fet, un grup de 13 països (Suïssa, que exerceix tasques de coordinació, el Brasil, Guatemala, Finlàndia, Indonèsia, Kenya, el

Marroc, Holanda, Noruega, les Filipines, Espanya, Tailàndia i el Regne Unit) va redactar un Marc d'Implementació de la Declaració de Ginebra que té per objectiu millorar els mecanismes de quantificació de l'impacte de la violència armada i incrementar la consciència que se'n té entre governs, organitzacions internacionals i societat civil. Alguns països (Guatemala, Burundi, Jamaica, Kenya i Papua Nova Guinea) van ser seleccionats com a experiències pilot per a concretar i fer visibles les mesures del Marc d'Implementació. D'altra banda, des de l'adopció de la Declaració el 2006, es van organitzar tres conferències regionals sobre el vincle entre violència armada i desenvolupament a Guatemala (abril 2007), Kenya (octubre 2007) i Tailàndia (maig 2008), de les quals van sorgir marcs d'acció concrets per a cadascuna de les regions.

En tercer lloc, la Declaració de Ginebra podria ser una oportunitat perquè s'inclou en l'agenda internacional una qüestió històricament tan sensible per als Estats com és la gestió de la violència armada. Tradicionalment, els Estats no han admès interferències externes en la gestió de qüestions que suposadament atempten contra la seguretat nacional. En aquest sentit, cal destacar que el novembre del 2008, l'Assemblea General de l'ONU va adoptar, a instàncies del Govern suís, la Resolució sobre la "Promoció del desenvolupament per a la prevenció i reducció de la violència". Aquesta resolució insta el secretari general de l'ONU a recollir més informació sobre la interrelació entre violència armada i desenvolupament des de la perspectiva dels Estats i a informar anualment l'Assemblea sobre els progressos en la matèria. A més, els països signants de la Declaració de Ginebra també es comprometen a implementar el Programa d'Acció de les Nacions Unides per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres en tots els seus aspectes.

Com ha succeït amb altres instruments internacionals, es corre el risc que els objectius de la Declaració de Ginebra es vegin obstaculitzats per la falta de voluntat política dels Estats o per la incapacitat per part de les Nacions Unides de fer-los complir. A tall d'exemple, cal assenyalar que nombrosos Estats es troben molt lluny del compliment dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni per al 2015. No obstant això, la Declaració de Ginebra situa la gestió dels conflictes armats en l'agenda internacional, crea mecanismes multilaterals per a la seva supervisió i alhora reconeix que són els Estats, amb polítiques de resolució pacífica de conflictes, protecció dels drets humans i promoció d'un desenvolupament sostenible i una cultura de pau, els responsables últims de l'eradicació de la violència armada.

1. Geneva Declaration, *Global Burden of Armed Violence*, setembre de 2008, a <<http://www.genevadeclaration.org/pdfs/Global-Burden-of-Armed-Violence.pdf>>.

2. L'acord de pau a Burundi

El 4 de desembre es va celebrar una cimera de caps d'Estat de la regió dels Grans Llacs sobre el procés de pau a Burundi, en la qual van arribar a un acord el Govern i l'últim grup armat d'oposició del país, el Partit per l'Alliberament del Poble Hutu-Forces Nacionals d'Alliberament (PALIPEHUTU-FNL), més conegut pel nom del seu braç armat, les FNL. La posada en marxa tant de la Declaració dels caps d'Estat acordada en la cimera com d'aquest nou acord de pau podria suposar l'inici de la fi del procés de transició política iniciat amb la signatura de l'Acord de Pau d'Arusha el 2000. El 7 de setembre del 2006 les FNL i el Govern van signar l'Acord General de l'Alto el Foc, amenaçat per diverses violacions durant els últims dos anys, amb el consegüent perill d'un reinici de la violència que ha assolat el país des de l'inici del conflicte el 1993. Aquesta situació va romandre fràgil malgrat els esforços dels països de la regió agrupats en la Iniciativa de Pau Regional, els facilitadors de Sud-àfrica i la UA. En aquest escenari, diversos factors converteixen l'acord de pau del 4 de desembre en una oportunitat perquè avanci el procés de pau i s'iniciï la implementació definitiva.

En primer lloc, cal destacar que la cimera va culminar amb una Declaració per part dels països de la regió dels Grans Llacs en la qual s'instava les parts que es comprometessin fermament a complir abans del 31 de desembre els acords assolits el dia 4 d'aquest mes, petició a la qual es va sumar el Consell de Seguretat de l'ONU. Prèviament, el mediador oficial i ministre d'Interior sud-africà, Charles Nqakula, juntament amb els ministres d'Exteriors de Tanzània i Uganda, havia destacat que el mandat de l'equip mediador finalitzaria l'últim dia de l'any, de manera que instava totes dues parts que culminessin el procés, ja que, en cas contrari, corrien el perill de perdre el suport regional en aquesta data. La pressió múltiple va forçar l'acceptació per part de les FNL de la modificació del seu nom eliminant les referències ètniques, i es va acordar suprimir el terme PALIPEHUTU, tal com estableix la Constitució. Les FNL sempre s'havien negat a cedir en aquesta qüestió. Aquest requisit era bàsic per a poder crear un partit polític. La perspectiva de participació en les eleccions que tindran lloc l'any 2010, com a mecanisme de supervivència del grup davant la possibilitat de quedar aïllat, podria haver contribuït al fet que les FNL prenguessin aquesta decisió. Un altre pas va ser la reforma i establiment de la Comissió Electoral Nacional Independent i Permanent per part del Govern, en paral·lel a la necessitat de seguir un procés independent i inclusiu per a proposar els seus membres, de cara a les eleccions.

En segon lloc, el Govern va acceptar l'alliberament dels presos polítics de les FNL i la concessió de 33 càrrecs governamentals a membres de l'organització, les altres dues grans exigències de les FNL. El decret aprovat pel president el 30 de desembre sobre l'alliberament dels presos polítics els concedeix immunitat provisional pels crims comesos exceptuant els crims de guerra,

crims contra la humanitat i genocidi. De moment, l'única discrepància ha sorgit entorn del nombre de presos polítics censats, ja que la representació de les FNL al Mecanisme Conjunt de Verificació i Seguiment de l'Alto el Foc (MCVS) havia censat 442 presos i no 247, tal com havia plantejat el Govern.

Malgrat els avenços, el país fa front a diversos reptes en àmbits fonamentals de la consolidació de la pau, en particular l'aplicació de l'acord d'alto el foc entre les FNL i el Govern, la consolidació de les institucions triades democràticament el 2005, l'enfortiment de la governabilitat al país, el compliment del procés de desarmament, desmobilització i reintegració dels excombatents, i la reforma del sector de la seguretat, que es troben entre les qüestions principals. A més, persisteix un clima de violència atribuït sobretot a la delinqüència comuna, seguida de l'exercida pels cossos de seguretat i la rebel·lió. També van continuar les violacions dels drets humans, i especialment cal destacar els nombrosos actes de violència sexual, i les restriccions a les llibertats civils, amb les detencions de membres de l'oposició política i representants de la societat civil, els mitjans de comunicació i els sindicats. Un exemple d'aquesta situació va ser el decret governamental que restringeix les reunions i manifestacions de partits polítics i associacions, decisió que va ser finalment revocada després de nombroses pressions per part d'organismes locals i de la comunitat internacional.

Davant aquests desafiaments, les iniciatives adoptades per a culminar les negociacions de pau poden donar sortida a les principals demandes i aspiracions del Govern del CNDD-FDD i de les FNL. Fa vuit anys totes dues parts van ser absents de la taula de negociació a Arusha amb el Govern, liderat pel partit tutsi UPRONA. L'any 2003, el grup armat CNDD-FDD va signar un acord de pau i posteriorment va governar després de la victòria en les eleccions del 2005. També va ser responsable de les negociacions amb els antics companys d'armes, les FNL. Ara ha arribat el moment perquè les FNL, l'última insurrecció del país, deixin les armes i es sumin al joc democràtic, cosa que suposa la principal oportunitat dels últims anys per a intentar crear les bases per a la fi de la violència de caràcter etnopolític que afecta Burundi des de la seva independència el 1962.

A Burundi, les FNL van acceptar la modificació del seu nom eliminant les referències ètniques, decisió a la qual sempre s'havien negat

3. El Diàleg Polític Inclusiu a la R. Centreafricana

Entre el 8 i el 20 de desembre de 2008 es va celebrar a la R. Centreafricana el Diàleg Polític Inclusiu (DPI), fòrum de diàleg en el qual van participar els representants del Govern, poders públics, grups armats, oposició política, sindicats i societat civil. Les converses, centre del debat polític al país durant els dos últims anys, van rebre el suport de la BONUCA i de l'organització suïssa Centre for Humanitarian Dialogue, i tenen l'objectiu de buscar solucions per a posar fi als conflictes que ha patit la R. Centreafricana en els últims anys. L'aplicació de les recomanacions del DPI podria suposar l'inici d'una nova etapa de pau i estabilitat al país.

Les claus per a la celebració del DPI han estat la signatura prèvia al juny de l'Acord de Pau Global per part del Govern, l'APRD i la UFDR. La participació d'aquesta última en el DPI es va fer gràcies als esforços del facilitador oficial, el president gabonès, Omar Bongo, que va dirigir del procés preparatori del DPI, i també del posterior Comitè de Seguiment de l'Acord Global de Pau.

El DPI, que es va ajornar diverses vegades durant l'any (havia d'iniciar-se el 8 de juny, es va posposar per al 23 de juliol i finalment es va celebrar al desembre), també va estar subjecte a l'aprovació de la llei d'amnistia el 13 d'octubre. Prèviament adoptat per la majoria presidencial en l'Assemblea Nacional però rebutjat unànimement per l'oposició política i armada, el projecte de llei no incloïa els crims comesos des del 1960, l'acantonament i lliurament d'armes havia de realitzar-se en dos mesos i estava dissenyat per a protegir als cossos de seguretat que primer van protegir el cop d'estat de l'antic líder rebel François Bozizé, posteriorment convertit en president legítim per les urnes, i a qui després van recolzar per a plantar cara a la insurrecció amb greus violacions dels drets humans al nord del país. El resultat de la llei d'amnistia finalment aprovada estableix un marc d'impunitat per a totes les parts implicades en els actes de violència comesos des del cop d'estat de Bozizé, que li va permetre arribar al poder el 15 de març del 2003. Només els crims de genocidi, de guerra i contra la humanitat en queden exclosos. D'altra banda, els esforços conciliatoris d'Omar Bongo també van contribuir a atreure les parts al DPI.

Les condicions per a la celebració del DPI, elaborades entre el final del 2007 i març del 2008 amb el suport del Centre for Humanitarian Dialogue, suposen el tercer intent de diàleg nacional en 10 anys, després del realitzat el 1998 i després el 2006. Aquest diàleg ha estat considerat un èxit per la comunitat internacional pel simple fet de la seva celebració i per la seva inclusivitat, ja que hi ha participat la pràctica totalitat dels actors políticomilitars i socials del país. A més, el fet que el novembre del 2008 es presentés davant l'Assemblea Nacional el projecte de reforma del sector de la seguretat,² elaborat després de dos anys de coordi-

nació entre les autoritats centreafricanes i la UE, reforça el DPI perquè pot anticipar el futur DDR de la insurrecció, ja que una part dels seus membres pot acabar integrada a l'Exèrcit. Després de la fi del DPI es van iniciar les converses entre el Govern i l'oposició per a la implementació de la trentena de recomanacions, entre les quals destaca la formació d'un Govern de consens, la celebració d'eleccions lliures i transparents l'any 2010, la implementació d'un procés de DDR de la insurrecció, l'establiment d'un comitè de seguiment i supervisió dels acords i d'una comissió de la veritat i la reconciliació.

La comunitat internacional va celebrar la participació de la pràctica totalitat dels actors políticomilitars i socials en el Diàleg Polític Inclusiu centreafricà

Malgrat l'avenç positiu que suposa la celebració del DPI, la R. Centreafricana afronta nombrosos problemes i desafiaments que dificulten la implementació de les recomanacions per a superar la inestabilitat actual. En primer lloc, la voluntat política de les parts per a convergir en un Govern que condueixi a la celebració de les eleccions presidencials el 2010, a més d'iniciar un procés de reconciliació. En segon lloc, malgrat la

signatura dels diferents acords de pau, preval un clima d'inseguretat al nord, a causa de l'existència de bandes de criminals, els *zaraguinas*; al centre-oest, per la presència de l'APRD; i al sud, on la creixent presència del grup armat ugandès LRA, que ha segrestat menors i saquejat algunes localitats, ha augmentat per l'ofensiva de les Forces Armades d'Uganda, de la RD Congo i del Sudan Meridional per a acabar amb el grup, que l'ha forçat a buscar refugi al sud de la R. Centreafricana. Es tem que la presència de l'LRA augmenti el 2009. Per tant, aquestes qüestions posen de manifest la necessària reforma del sector de la seguretat i de l'Estat de dret. En tercer lloc, malgrat l'atenció suscitada pel conflicte armat de la veïna Darfur, el milió de civils afectats a la R. Centreafricana no rep l'atenció de la comunitat internacional, de manera que la situació podria empitjorar si es produeix un augment de la inestabilitat derivada del fracàs en la formació d'un Govern i en el procés de DDR, d'una pujada de la criminalitat o de les operacions de l'LRA.

En conseqüència, segueixen oberts importants desafiaments que el país ha d'afrontar, encara que l'oportunitat del procés de diàleg i negociació que ha confluït en la celebració del DPI no pot quedar en una simple declaració d'intencions amb el beneplàcit de la comunitat internacional.

2. "Projet de Loi de Programmation 2009-2013", Assemblée Nationale Centrafricaine, Bangui, novembre 2008.

4. Obertura per a la pau a Colòmbia

Al llarg dels sis últims anys, el Govern del president Álvaro Uribe ha aplicat la política de “seguretat democràtica”, amb una estratègia militar caracteritzada per la combinació del diàleg amb l'ELN, buscant el seu desarmament i desmobilització, amb la confrontació militar a la guerrilla de les FARC per a destruir la seva capacitat ofensiva i forçar-la a la rendició i desarmament. Tanmateix, els resultats finals disten dels objectius, plantejats com a fórmula per a resoldre el conflicte armat a Colòmbia. L'estratègia, que en un principi va ser recolzada per bona part de la societat, ha perdut força progressivament, al mateix temps que s'ha recuperat l'interès per la solució política i negociada del conflicte armat intern. Això és una porta oberta perquè el 2009 sigui un any en el qual el tema de la solució política tingui més protagonisme i s'assentïn noves bases per a futures negociacions de pau. Els factors que permeten identificar una nova oportunitat de pau a Colòmbia són múltiples i han de ser valorats conjuntament.

Per una banda, malgrat que les Forces Armades de l'Estat han colpejat les guerrilles, principalment les FARC, com mai abans havia ocorregut, els grups armats conserven les seves estructures estratègiques i una capacitat de força i de combat que no es pot ignorar, i que deixa veure que una derrota militar total de les guerrilles no és propera. Aquesta circumstància reforça el desig de la societat civil que el conflicte sigui solucionat per la via negociada. La percepció ha estat consolidada per la profunda crisi de legitimitat de les Forces Armades a causa dels successius escàndols que han implicat l'Exèrcit. En efecte, es va descobrir que els informes de guerra favorables eren en bona part “falsos positius”, prefabricats amb el reclutament i posterior assassinat de civils aliens al conflicte, a qui posteriorment presentaven com a guerrillers morts en combat.

Per altra banda, el manteniment de la guerra contrain-surgent ha implicat una alta assignació a càrrec del pressupost nacional, la qual és suportada gairebé en la seva totalitat per la tributació dels colombians i, de manera addicional, per l'ajuda econòmica dels EUA a través del Plan Colombia. La crisi del sistema financer internacional ha impactat profundament la capacitat dels EUA de continuar els programes d'ajuda a altres països, entre els quals es troba Colòmbia, que ja ha estat notificada anticipadament que el Plan Colombia tindrà retallades importants i que es redefiniran les línies del pla a prioritzar. A més, el Govern nord-americà va anunciar que deixarà de recolzar econòmicament les unitats militars de l'Exèrcit colombià que han resultat involucrades en els escàndols dels “falsos positius” i violacions dels drets humans. Finalment, l'Estat colombià no té recursos suficients per al manteniment d'una guerra oberta i sostinguda de manera indefinida.

Enmig d'un escenari de “no-diàleg” entre les organitzacions insurgents i el Govern, s'ha obert espai al país una iniciativa civil de diàleg epistolar entre un grup d'acadèmics, artistes i dirigents de moviments socials,

amb la comandància de les FARC. Aquest diàleg cada vegada guanya més suport dintre i fora del país, i molt possiblement s'estengui a l'ELN. Com a resultat pràctic del diàleg, les FARC han expressat el seu compromís d'alliberar sis dels segrestats en el seu poder, en senyal de la seva voluntat pel que fa a la solució política del conflicte i per a l'intercanvi humanitari. Aquest diàleg extragovern és una mostra del cansament de la societat davant d'una confrontació militar permanent, i ajuda a crear bases per a una opció futura de sortida política al conflicte.

L'Amèrica Llatina en el seu conjunt ha engegat diverses iniciatives d'integració, entre les quals es troba la Unió de Nacions d'Amèrica del Sud (UNASUR), la qual en els seus postulats fundacionals planteja el treball mancomunat per la pau, el desenvolupament, la defensa de la democràcia i la defensa dels recursos de la regió. La UNASUR, en la seva primera actuació, ha aconseguit encaminar la crisi política de Bolívia, i ha demostrat així la vitalitat d'aquest nou escenari i, sobretot, la seva utilitat, pel que fa a al tractament conjunt i el suport a solucions polítiques als conflictes interns dels països associats. D'altra banda, les guerrilles de l'ELN i les FARC han expressat que un procés de pau a Colòmbia serà viable si disposa del suport de la comunitat internacional llatinoamericana. De manera explícita, l'ELN ha fet una crida a UNASUR perquè s'impliqui en la creació de condicions per a l'obertura d'un procés de pau i doni suport per a acompanyar el procés de diàleg.

De cara a les eleccions presidencials del 2010, cal tenir en compte, per una banda, el tràmit al Parlament d'una Llei de Referèndum que permetria una nova reelecció del president Álvaro Uribe i, per una altra, el desgast de les seves polítiques en la gestió de l'ordre públic. Això podria motivar que els principals partits d'oposició al Govern enfortissin la seva opció de solució política al conflicte. L'any 2009 és un any preelectoral en el qual es realitzen alineaments, aliances i el discurs electoral pren força.

Finalment, l'elecció als EUA del president Barak Obama ha despertat l'interès del món sencer per la seva oferta, entre d'altres, de diàleg per a tractar conflictes i tensions en els quals ha estat involucrat el seu país. En aquest context, és possible pensar que la solució política del conflicte intern colombià pugui ser recolzada des del nou govern dels EUA.

5. La consolidació de la pau al Nepal

L'any 2008, després de la celebració d'eleccions al mes d'abril, es va formar al Nepal la nova Assemblea Constituent, amb la monumental tasca de redactar la Carta Magna que assentarà els pilars del marc legislatiu postbèl·lic nepalès. Les eleccions van tenir com a resultat no solament la conformació de l'Assemblea sinó també la creació d'un nou Govern encapçalat pel partit Comunista del Nepal (Maoista), partit que durant deu anys va suposar un repte per a les Forces Armades i el conjunt de les institucions estatals. Per tant, l'any en el qual es complirà el tercer aniversari de la signatura de l'acord de pau que va posar fi al conflicte armat que des de l'any 1996 va assolir el Nepal, l'oportunitat de consolidar un marc democràtic per a dirimir els conflictes socials sembla guanyar terreny definitivament a la possibilitat que la guerra es reprengui. La gairebé plena integració en les estructures estatals d'aquells que durant una dècada van encapçalar la rebel·lió armada és bona mostra de la profunda transformació experimentada en l'escenari nepalès.

Per tant, durant el 2009 podrien assentar-se els fonaments per a l'inici d'un nou escenari polític i social al país. La Constitució que sorgeixi de l'actual Assemblea Constituent podrà convertir-se en el marc legislatiu del Nepal postbèl·lic i deixar enrere l'exclusió i l'autoritarisme que han caracteritzat la seva història. No obstant això, els desafiaments no són insignificants.

D'entre els reptes de fons, cal destacar-ne quatre de fonamentals. En primer lloc, la consolidació i enfortiment de la democràcia com a sistema polític, de manera que el pluralisme polític sigui garantit i existeixi un veritable reconeixement als drets de ciutadania de tota la població nepalesa. El nou Govern té davant seu la tasca d'aconseguir consensos que permetin garantir la sostenibilitat de la futura Constitució, que vol posar fi a dècades de governs autoritaris i excloents. El respecte als drets humans haurà de ser la guia per a aquest nou marc de convivència, en un país en què amb massa freqüència aquests han estat violats.

En segon lloc, s'han d'adoptar les mesures necessàries encaminades a plantar cara a la violència estructural que diàriament pateix la immensa majoria dels nepalesos i que es troba al rerefons de l'inici del conflicte armat. El nou Govern hauria de fer efectives, amb polítiques concretes, les prioritats programàtiques anunciades durant la campanya electoral: la lluita contra la pobresa en la qual viu una gran part de la població, l'exclusió social —castes inferiors, dones i minories ètniques són alguns dels grups socials als quals tradicionalment s'ha negat el dret de ciutadania—, o les profundes desigualtats socials.

En tercer lloc, el Govern té davant seu el repte d'iniciar el procés de reconfiguració de l'organització territorial de l'Estat, per a donar cabuda a les diferents sensibilitats i aspiracions autonomistes que, fonamentalment a partir de la fi del conflicte armat, han cobrat més força.

Per tant, el principal desafiament en aquesta matèria és donar una solució a la situació de violència i tensió que es viu a la regió del Terai, on nombrosos sectors socials han expressat la seva insatisfacció i la seva voluntat d'obtenir més reconeixement. En paral·lel a les demandes expressades per la societat civil organitzada d'aquesta zona del Nepal, el Govern haurà de bregar amb la fragmentada insurrecció armada que ha optat per la via militar per a expressar els greuges experimentats per la població madhesi que habita el sud del país.

En quart lloc, segueix pendent de resolució el futur dels combatents maoistes que durant deu anys van protagonitzar el conflicte armat. La resolució d'aquesta qüestió no implica únicament oferir una sortida a aquests milers de joves que van integrar l'exèrcit maoista, sinó abordar amb una visió a llarg termini el futur de les Forces Armades nepaleses, les funcions i la grandària de les quals han quedat en dubte una vegada el conflicte armat ha finalitzat.

Des que es va signar la pau l'any 2006 s'han produït alguns avenços significatius que reforcen el camí d'una pau sostenible. La celebració mateixa de les eleccions i la victòria de la fins aleshores oposició armada il·lustren el camí de normalització democràtica que va emprendre el país amb la signatura dels acords de pau i l'opció per la via negociada enfront d'una solució militar al conflicte armat. També cal destacar la inclusió —incipient encara— de determinats grups socials exclosos històricament de les institucions socials i polítiques. És significativa tant la presència de persones d'origen madhesi en el nou Govern sorgit de les urnes l'abril del 2008 com l'elevada representació de dones en l'Assemblea Constituent producte d'aquestes mateixes eleccions.

El Nepal encara una oportunitat per a posar fi a una història d'autoritarisme i exclusió que no ha de desaprofitar. Tot i que és difícil que durant el 2009 es promulgui la nova Constitució, aquest any poden aconseguir-se avenços enormement significatius en la seva redacció. Depèn de la classe política afrontar aquesta nova etapa amb responsabilitat i amplitud de mires per a garantir a la població unes condicions de vida dignes i espais de participació i d'expressió favorables per a la societat civil.

El nou Govern nepalès té la tasca d'aconseguir consensos que garanteixin la sostenibilitat i inclusivitat de la futura Constitució

6. Les negociacions per a la reunificació de Xipre

Després de més de 35 anys de divisió de l'illa des que Turquia va envair el 1974 el terç nord de Xipre com a resposta a un cop militar recolzat per Grècia, i després de més de quatre dècades d'intents de negociacions oficiats per les Nacions Unides, una nova oportunitat de pau s'ha obert a Xipre. La represa del procés de pau el 2008, amb un nou marc negociador i un renovat impuls del lideratge local, permeten albirar com a possibilitat real, no exempta de riscos i dificultats, la resolució definitiva del conflicte i l'inici d'un futur comú per a grecoxipriotes i turcoxipriotes. Després del fracàs del Pla Annan el 2004 —rebutjat en el referèndum grecoxipriota i aprovat en el turcoxipriota—, i després dels escassos resultats de les iniciatives del 2006 (l'anomenat Procés Gambari), el 2008 va veure renéixer amb optimisme el procés de pau. Els factors que durant 2008 van perfilar una nova situació a l'illa són diversos i obren una oportunitat històrica per al 2009.

En primer lloc hi ha un canvi de lideratge. L'elecció del líder comunista Demetris Christofias com a nou president grecoxipriota en les eleccions de febrer del 2008, reemplaçant l'artífex del "no" al Pla Annan, Tassos Papandopoulos, ha estat clau. Malgrat que com a soci del Govern durant el referèndum del 2004 va defensar el "no" a la proposta d'Annan, des del seu accés a la presidència Christofias ha fet explícit el seu compromís pràctic i simbòlic amb el relançament del diàleg, recolzant-se en la llarga relació d'amistat personal i enteniment polític que manté amb el líder turcoxipriota, Mehmet Ali Talat. Talat va ser elegit el 2005, després de la dimissió de Rauf Denktaş, favorable al "no", i, des d'una posició moderada, ha donat mostres evidents de buscar l'enteniment.

En segon lloc es troba l'encarrilament d'un nou marc negociador. Des de la seva primera trobada el 21 de març de 2008, els dos líders van acordar reprendre el procés de pau: primer amb una fase preparatòria de diversos mesos amb grups mixtos de treball (centrats en temes relatius a un possible acord final) i comitès tècnics conjunts (encarregats de buscar solucions a problemes diaris de la població); i, des del 3 de setembre, també amb negociacions directes substantives, que inclouen trobades setmanals entre els dos líders i una línia telefònica directa. En el seu comunicat conjunt de maig van establir el seu horitzó: un compromís amb una federació bizonal i bicomunal, amb igualtat política, com ha estat definida en diverses resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU, que inclouí un Govern federal amb personalitat internacional única, un Estat grecoxipriota i altre turcoxipriota constituents, amb igualtat d'estatus. Com a suport a aquest nou procés, es van iniciar mesures de construcció de confiança en àrees com ara el patrimoni cultural, la prevenció de crim, el medi ambient i la salut, a més de reobrir un punt de pas al carrer Ledra, al centre històric de Nicòsia, mesura de gran contingut simbòlic.

En tercer lloc, cal tenir en compte l'acompanyament internacional que, malgrat no ser una novetat en el cas

de Xipre, sí revesteix especial importància per a arribar a una possible solució. Les Nacions Unides, conscients que pot tractar-se de l'última oportunitat en el futur immediat d'una sortida negociada per a l'illa, estan molt implicades en el procés, amb el recolzament del Consell de Seguretat. La UE i Turquia també han mostrat el seu suport al procés negociador, des de la seva condició de parts indirectes, la UE com a bloc al qual pertany la República de Xipre, i Turquia com a garant o "germà gran" dels turcoxipriotes. Caldrà veure si la desacceleració en el procés d'integració de Turquia a la UE pot actuar com a revulsiu per a accelerar el compromís de les parts amb una solució per a l'illa que, al seu torn, pugui contribuir a desbloquejar temes espinosos en les relacions UE-Turquia.

En quart lloc, destaca l'aparent recolzament local majoritari. Segons les enquestes, la població de les dues parts mostra disposició a una solució de compromís mediada per les Nacions Unides. Entre les opcions, la d'una federació bizonal es presenta com una via intermèdia que, sense ser la solució òptima per a cap de les parts, suscita acceptació suficient com per a ser recolzada. No obstant això, la desconfiança, després de dècades d'incomunicació i divisió, i l'imaginari mutu de debilitat pròpia i de riscos de ser absorbits per l'altra part constitueixen un obstacle que no ha de ser infravalorat. La solució final que líders locals hauran de negociar serà en última instància presentada en referèndums a ambdues poblacions. D'aquí la importància que durant el 2009 el procés de pau aprofundeixi en qüestions d'apoderament de la societat civil, mesures de construcció de confiança, transparència i comunicació.

Conforme avancin les negociacions, el procés s'endurirà, a causa de les dificultats per a aconseguir acords en temes molt espinosos com ara seguretat, propietat i immigració turca a l'illa. A això s'afegeixen altres riscos, com el d'una prolongació excessiva del procés, donada l'absència de dates límits en el calendari negociador, o el desgast dels propis líders en cas de pressions dels actors més inflexibles. L'ombra de dècades d'intents fallits és massa allargada. No obstant això, es donen la voluntat política, la visió de futur, el marc negociador i el suport extern i intern aparentment suficients per a conformar una oportunitat històrica de solucionar la divisió de Xipre i aconseguir que es consolidi durant el 2009 i pugui materialitzar-se en un futur proper.

7. La incorporació de Síria en el marc de pau regional

L'any 2008 va veure diversos avenços cap a la pau que van tenir Síria com a protagonista i que van comportar un canvi significatiu en l'equació de relacions conflictives a la regió. D'una banda, Síria i Israel van anunciar al maig l'inici de converses de pau amb la mediació de Turquia, després d'haver interromput els contactes l'any 2000 i després de més de sis dècades de disputa, saldada amb tres guerres i amb l'ocupació dels Alts del Golan per part d'Israel. D'altra banda, Síria i el Liban van acordar a l'agost l'establiment de relacions diplomàtiques i l'inici de la delimitació de la frontera comuna per primera vegada des de la independència libanesa el 1943 i després d'anys de tenses i complexes relacions.

Aquest nou marc regional de relacions protagonitzat per Síria és especialment rellevant perquè a) és acompanyat i reforçat (si no condicionat) per un gir de 180 graus en l'aproximació cap a Síria d'actors clau de fora de la regió, especialment els EUA i diversos països europeus, que han iniciat una política d'acostament a Damasc, b) ha tingut lloc en un intens període de condemna, aïllament i sancions al Govern sirianès de Bashar al-Assad, des que es va negar a donar suport a la invasió de l'Iraq liderada pels EUA el 2003, i c) s'ha produït en el marc d'un escenari regional altament conflictiu: el polvorí iraquianès i la creixent tensió entorn de les presumptes pretensions nuclears de caràcter no civil per part de l'Iran.

La greu ofensiva bèl·lica sobre la Franja de Gaza impulsada per Israel a la fi de desembre ha representat un gir en aquest nou escenari, però només en part. Malgrat que davant la gravetat dels esdeveniments Síria va declarar que suspenia les converses amb Israel després que Turquia es pronunciés en el mateix sentit, la importància estratègica de l'acostament i diàleg amb Síria es va fer més evident que mai. Això es deriva del fet que Damasc acull la seu de Hamàs, grup enfrontat militarment a Israel, des d'on els seus líders a l'exili dirigeixen l'organització. Per això, el potencial rol de mediació i pressió de Síria envers el moviment palestí no va escapar a ningú, i així ho van posar de manifest les trobades de diversos dirigents europeus amb el president sirianès durant els moments àlgids de la crisi, que van demanar la seva mediació amb l'organització palestina.

El 2009 es presenta com un any en el qual la nova política d'acostament entre Síria i els seus veïns, i entre Síria i la comunitat internacional en el seu conjunt, no solament és necessària sinó possible. Els factors són múltiples. En primer lloc, el nou marc internacional que pot sorgir després de l'elecció de Barack Obama a la presidència nord-americana, l'actuació exterior de la qual difícilment igualarà la política unilateral, contraproduent i simplificadora dels EUA a la regió sota el lideratge del fins a ara president George W. Bush. En segon lloc, el canvi de paradigma que implica la constatació que dialogar amb els amics dels enemics pot ser més beneficiós que perjudicial. Des d'aquesta nova òptica, la relació de Síria amb Hamàs, Hezbollah o l'I-

ran es converteix més en una oportunitat que en un perill. En tercer lloc, l'interès i la necessitat per part de Síria de participar en aquesta nova distribució de papers: d'entrada, a causa del seu desig d'obtenir legitimitat internacional després d'anys d'ostracisme i, seguidament, per a plantar cara als propis problemes interns, no solament d'oposició política sinó també de dificultats econòmiques. Des d'un punt de vista intern, l'oportunitat que s'ofereix a Síria suposa un enfortiment del règim d'Al-Assad i una finestra oberta a la inversió econòmica i a les relacions exteriors que pot ser beneficiosa per a un país que ha vist com l'arribada d'un milió i mig de refugiats iraquians, entre altres factors, accentuava la crisi econòmica.

Malgrat que no es pot predir l'evolució de la conflictivitat a la regió, el canvi a una aproximació més integradora, dialogant i oberta cap a Síria, la rellevància de la qual a la regió està fora de qüestió, no pot ser més que un element d'optimisme i una oportunitat que no es pot desaprovechar el 2009, especialment en un context volàtil i complex com és l'Orient Mitjà.

Malgrat que, davant la greu ofensiva bèl·lica sobre Gaza, Síria va declarar que suspenia les converses amb Israel, la importància estratègica del diàleg amb Damasc es va fer més evident que mai

8. L'aplicació de la Posició Comuna de la UE sobre comerç d'armes

Un dels fets més destacats, i alhora positius, en matèria de comerç d'armes durant l'any 2008 va ser la conversió del Codi de Conducta de la UE en una Posició Comuna.³ A partir d'ara, el Codi serà obligatori i, en conseqüència, tots els Estats membres estaran obligats a examinar cada exportació a la llum de la normativa europea. La Posició Comuna adopta gairebé els mateixos criteris que el Codi de Conducta, però afegeix tant la necessitat que el país importador respecti el Dret Internacional Humanitari com la verificació de la destinació final de les armes. En definitiva, encara que la legislació d'alguns països ja contemplava l'obligatorietat d'una aplicació estricta de l'esmentat tractat, a partir d'ara exportar armament a països en situació de conflicte armat, on es violin els drets humans o on existeixi un risc de desviament a tercers països, entre altres aspectes, suposa una flagrant violació de la legislació europea. Aquest pas endavant en matèria jurídica és una excel·lent oportunitat de pau per a un millor control en el comerç d'armes i una inestimable contribució a la prevenció de conflictes. França va ser el país que més es va oposar a aquesta conversió, principalment pels seus acords comercials amb la Xina, país sobre el qual recau un embargament d'armes de la UE des del 1989. No obstant això, va ser durant la seva presidència que es va assolir la conversió d'aquest text en document jurídicament vinculant.

Malgrat tot, no tots els aspectes relacionats amb el nou estatus jurídic del Codi de Conducta de la UE són plenament satisfactoris, i és aquí on radiquen algunes oportunitats de millora per al 2009. En primer lloc, l'aprovació de la legislació no significa que es garanteixi el compliment estricte de la normativa sobre el comerç d'armes en l'àmbit europeu. Els mecanismes de supervisió inclouen l'obligació de notificar a la resta de països de la UE les llicències denegades i el motiu de tal acció. En cas que els Estats membres seguissin escrupolosament els vuit criteris de la Posició Comuna, es contribuiria a la prevenció de conflictes armats i seria un reforç molt positiu dels països europeus en la construcció de pau, convertint-se en un exemple sense precedents a escala regional en matèria de regulació del comerç d'armes. No obstant això, encara persisteix el perill que es mantinguin les inèrcies d'anys anteriors i es segueixi incomplint (fins ara, moltes organitzacions de la societat civil han denunciat un constant incompliment d'aquesta legislació). Un exemple proper és Espanya, país que ja va incorporar en la legislació l'obligatorietat en el compliment d'aquest codi, encara que l'exportació a països en situació de conflicte armat, com Israel o Colòmbia, també va ser objecte d'especial preocupació per les possibles conseqüències.

En segon lloc, tal com ha reclamat un ampli espectre d'organitzacions de la societat civil, ONG i centres d'in-

vestigació, no s'ha aconseguit l'enfortiment en el contingut dels criteris que componen aquest codi, de manera que encara són molts els aspectes que mereixen ser revisats. Aquests criteris segueixen sense tenir el suficient detall i claredat, i no assignen responsabilitats als Estats als quals la legislació internacional es refereix. Entre les principals millores que es podrien portar a terme en els vuit criteris que conformen el codi es troben una major elaboració sobre les obligacions internacionals dels Estats (criteri 1), la inclusió del requisit que l'armament transferit no pugui ser utilitzat en crims violents (criteri 3), un major detall en l'assessorament de la relació entre transferència i la legítima necessitat de defensa (criteri 4) o la introducció d'una major especificitat en l'avaluació sobre l'impacte en el desenvolupament sostenible del país receptor (criteri 7).

A més, hi ha altres aspectes que encara mereixen certa millora, com ara la introducció de controls sobre les reexportacions, noves mesures per a evitar el risc de corrupció o la unificació dels criteris per a l'elaboració dels informes anuals d'exportacions facilitats per cadascun dels Estats membres. Sense aquestes aportacions complementàries no s'aconseguirà dotar de la suficient força aquest instrument jurídicament vinculant.

En definitiva, l'optimisme que derivat de la millora de la principal legislació europea no ha d'entendre's com un pas definitiu per al seu estricte compliment. L'oportunitat radica, en primer lloc, a consolidar aquesta nova legislació i comprovar si els Estats membres la compleixen de manera estricta. Si es dona aquesta condició i s'incorporen progressivament les disposicions tècniques abans esmentades, s'aconseguirà un instrument més efectiu per a la prevenció de la violència armada i el control de la proliferació il·lícita d'armament. Cal remarcar que la responsabilitat que la millora i compliment de la Posició Comuna sigui una realitat recau en els Estats membres, per la seva sobirania nacional pel que fa a la política de comerç d'armes, i en la UE, en tasques de supervisió i reforç de la Posició Comuna. La societat civil, representada per ONG i centres d'investigació, ha de fer el paper crucial de supervisió i pressió perquè les millores esmentades siguin possibles. A més, el text degudament desenvolupat podria suposar un reforç per a l'aprovació d'un futur Tractat Internacional de Comerç d'Armes, que representaria al seu torn una nova oportunitat de pau en els anys vinents.

L'adopció d'un codi de conducta obligatori per la UE és una excel·lent oportunitat de pau per a un millor control en el comerç d'armes

3. Vegeu la resolució de la UE a <http://www.grip.org/bdg/pdf/20081208-Position_commune_15972.pdf>.

9. El tancament de Guantánamo com a punt d'inflexió en la crisi actual de drets humans

L'anunci fet per Barack Obama, una vegada elegit president dels EUA, de la seva intenció de clausurar el centre de detenció de Guantánamo —pel qual han passat més de 800 detinguts en els seus set anys d'existència— pot representar el 2009 un punt d'inflexió en la crisi de valors democràtics i de drets humans que sembla haver dominat el món, especialment les democràcies occidentals, en els últims anys. Independentment de les complicacions jurídiques i logístiques que pugui generar la reubicació dels prop de 250 detinguts que encara romanen retinguts, seria especialment rellevant que, arran d'aquest fet, es poguessin restablir en l'ordre internacional dels drets humans alguns principis innegociables, com són la presumpció d'innocència i la prohibició de la detenció arbitrària i de la tortura per part d'Estats signataris de convencions internacionals que prohibeixen i persegueixen aquestes pràctiques. La paraula terrorisme té el seu origen etimològic en l'anomenat "Terreur", nom amb el qual es van designar dos períodes de la Revolució Francesa que es van caracteritzar per un govern d'excepció basat en l'ús de la força, la il·legalitat i la repressió. En els últims anys, determinats governs han reproduït alguns d'aquests elements arran de la denominada "guerra contra el terrorisme" a escala internacional.

Durant els set anys que han passat des de l'11 de setembre de 2001, s'ha produït una creixent desvalorització de determinats principis democràtics i de drets humans que ha reduït progressivament, però també inexorablement, els avenços que s'havien aconseguit en les últimes cinc dècades a favor de la protecció universal de les llibertats individuals i de l'assumpció que hi ha una sèrie de principis innegociables que els Estats han de respectar com a part de les obligacions que han contret respecte als instruments internacionals de protecció. Va ser efectivament arran dels horrors de la Segona Guerra Mundial que es va fer palpable la necessitat de crear un sistema internacional de protecció dels drets humans que, per sobre dels Estats sobirans, garantís la prevalença d'uns principis universals més enllà de l'arbitrarietat dels governs. Aquesta fase d'internacionalització dels drets humans va donar lloc a l'aprovació de la Declaració Universal de Drets Humans i, més rellevant encara, a la discussió i posterior aprovació d'una llarga sèrie d'instruments vinculants per als Estats part. Es posava així en pràctica l'expressió àmpliament difosa per les Nacions Unides que els drets humans havien d'arribar a totes les persones arreu del món. Aquesta va ser una de les grans fites del segle passat.

No obstant això, de manera imparable i sense descartar la utilització dels mecanismes democràtics vigents, ha guanyant pes en l'àmbit polític un determinat concepte de seguretat en el qual ha prevalgut l'ús "justificat" de la tortura, la falta de respecte als principis internacionals de protecció dels drets humans vinculants, i la repressió indiscriminada a individus o organitzacions sota l'empara de lleis antiterroristes.

Aquest nou marc d'actuació ideològic s'ha traslladat progressivament al terreny legislatiu amb la discussió, en el si de parlaments dels cinc continents, de lleis i esmenes que han limitat, entre altres qüestions, les garanties jurídiques dels sospitosos de terrorisme, han augmentat els terminis de detenció preventiva i incomunicada, i han facilitat, per tant, l'ocurrència de la tortura per part d'agents governamentals sota pretext de garantir la seguretat de l'Estat i de tractar-se de mesures de caràcter excepcional.

La decisió de tancar Guantánamo podria contribuir a invertir la pitjor crisi de drets humans des de la Segona Guerra Mundial

La decisió política de clausurar Guantánamo, però més encara el debat polític i judicial que pugui generar, podria comportar al llarg de l'any 2009 que es torni a introduir en l'agenda la necessitat no solament de preservar uns principis irrenunciables que haurien de guiar la política dels Estats en aquest àmbit, sinó sobretot, de revertir el cos legislatiu erigit aquests últims anys i que empara legalment aquestes pràctiques.

Caldrà veure, per tant, si les decisions que es prenen en aquest àmbit aconseguen invertir una tendència d'escala mundial que representa per a molts analistes la pitjor crisi de drets humans des de la Segona Guerra Mundial, tant per l'abast i la profunditat dels fonaments que qüestiona com pel seu impacte a escala planetària.

10. La resolució 1820 sobre violència sexual com a arma de guerra

Al mes de juny, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la resolució 1820 sobre violència sexual a proposta del Govern dels EUA. La resolució es va aprovar com a conseqüència de la creixent preocupació internacional per l'ús d'aquest tipus de violència com a arma de guerra en la pràctica totalitat dels conflictes armats oberts en l'actualitat, que en llocs com la RD Congo ha adquirit proporcions enormement preocupants. La resolució vol complementar i reforçar la resolució 1325 sobre les dones, la pau i la seguretat, aprovada l'any 2000 també pel Consell de Seguretat, en la qual s'insta totes les parts en conflicte a garantir la protecció de les dones i les nenes enfront d'aquesta violència.

L'aprovació de la resolució 1820 suposa un reconeixement de la gravetat de l'impacte de la violència sexual en els conflictes armats i en els processos de rehabilitació postbèl·lica. El fet que aquest crim de guerra —així tipificat per la CPI—⁴ rebí aquest reconeixement internacional és de summa importància, ja que fins als anys noranta la seva existència tot just havia estat reconeguda i documentada, i molt menys castigada. Una dècada després de la incorporació d'aquesta qüestió en l'agenda internacional, després de les guerres dels Balcanes i el genocidi de Ruanda, cobra especial rellevància que els Governos i les Nacions Unides mateixes hagin decidit adoptar instruments concrets per a plantar cara a aquest crim, l'impacte del qual perdura en les víctimes i en la societat molt temps després de la fi de la violència armada. La resolució 1820 és l'única aprovada pel consell de Seguretat de l'ONU amb posterioritat a la 1325, que de manera monogràfica aborda i amplia algunes de les qüestions que es van plantejar en la resolució inicial. Aquest fet dona idea de la centralitat de la qüestió de la violència sexual en l'impacte en termes de gènere que tenen els conflictes armats, i posa de manifest que la comunitat internacional ha reconegut la necessitat de disposar d'instruments que permetin donar una millor resposta internacional a aquest problema. L'existència d'aquests mecanismes permet al seu torn a les organitzacions de la societat civil disposar d'eines de pressió als seus Governos perquè amplïin i reforcin les polítiques de resposta i puguin exigir el compliment de compromisos.

No obstant això, hi ha alguns riscos que no han de ser obviats. Destacades activistes van posar de manifest que, darrere d'aquesta resolució, podria amagar-se la intenció de reduir el perfil polític de la qüestió, i de rebaixar els compromisos a què els Estats membres van arribar amb l'aprovació de la resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU. Algunes de les crítiques apunten que el text aprovat a proposta dels EUA suposa una marxa enrere sobre importants fites aconseguïdes, com el reconeixement de la violència sexual com a crim de guerra pels tribunals penals internacionals per

a Ruanda i l'ex-Iugoslàvia. En el text de la 1820 s'afirma que la violència sexual com a arma de guerra "pot" constituir un crim de guerra o contra la humanitat, la qual cosa rebaixa el reconeixement que aquests tribunals internacionals havien fet amb anterioritat. Un altre element criticat és que en la nova resolució únicament s'insta el personal de les Nacions Unides que reconegui quan es produeixen aquestes situacions i hi respongui, però no s'incorpora un enfocament preventiu en el desplegament de les missions de manteniment de la pau. La resolució assenyala també que s'ha de convidar les dones a participar en les discussions encaminades a la resolució dels conflictes quan sigui possible, mentre que en la 1325 s'insta a la inclusió de les dones en totes les fases de la prevenció, resolució i reconstrucció, i també en la implementació dels acords de pau.

La resolució 1325 va suposar l'adopció d'un marc global que implica que el treball sobre la qüestió de les dones, la pau i la seguretat ha d'abordar en paral·lel totes les dimensions, i no pot treballar de manera fragmentada els diferents àmbits rellevants. En definitiva, es corre el risc que l'aprovació de la resolució representi un retrocés pel que fa a compromisos adquirits amb anterioritat pels Estats membres.

Per tant, el repte està en no desapropiar l'oportunitat que la creació de qualsevol mecanisme internacional de defensa dels drets humans representa. La violència sexual ha de ser perseguida i castigada, tal com estableixen els mecanismes legals creats amb aquest objectiu, i la comunitat internacional ha d'assumir la seva responsabilitat, perquè la passivitat, quan no complicitat, deixin de tenir cabuda en l'agenda internacional quan es tracta de plantar cara a crims tan greus i nocius per a la població civil. L'existència d'un nou instrument internacional és sempre un pas endavant, perquè amplia la capacitat de resposta dels Governos. Malgrat les debilitats de la resolució 1820, la seva aprovació hauria de facilitar aquesta tasca de persecució, prevenció i atenció a les víctimes. En els últims anys s'han multiplicat les denúncies sobre aquest tipus de violència en innumerable conflictes armats. L'any 2009 hauria de marcar un punt d'inflexió amb l'adopció de mesures concretes per part dels Governos a l'empenta d'aquesta nova resolució que posa de manifest el treball per la pau requereix necessàriament instruments per a fer front a les desigualtats de gènere que originen i alimenten la violència armada.

L'aprovació de la resolució 1820 suposa un reconeixement de la gravetat de l'impacte de la violència sexual en els conflictes armats i en els processos de rehabilitació postbèl·lica

4. Vegeu al capítol 8 (Gènere) l'apartat "Violència sexual com a arma de guerra i violència contra les dones en contextos bèl·lics".

Annex I. Taula de països i indicadors i descripció dels indicadors

La taula següent s'ha elaborat a partir de la selecció de 20 indicadors agrupats en set categories relatives als conflictes armats i les situacions de tensió, els processos de pau, la rehabilitació postbèl·lica, les crisis humanitàries, el desarmament, els drets humans i la justícia transicional, i el gènere. Els indicadors es refereixen a 195 països: els 192 Estats membres de Nacions Unides, l'Autoritat Nacional Palestina, Taiwan i el Vaticà. Tot i que en alguns capítols es menciona la situació al Sàhara Occidental i a Kosovo, ambdós reconeguts per varies desenes de països, aquests no apareixen a la taula ja que, fins al moment, el seu estatus legal internacional no està clar.

Es poden fer diverses lectures de la mateixa taula, ja sigui observant la conjuntura d'un país tenint en compte els diferents indicadors, ja sigui comparant la situació de diversos països respecte a un indicador concret. Per facilitar-ne la lectura, es pot utilitzar el punt de llibre adjunt, que mostra la numeració i els títols dels indicadors.

CONFLICTES ARMATS

1. Països amb conflicte armat

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Aquest indicador mostra els països que tenen un o més conflictes armats. S'entén per conflicte armat tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com a incompatibles, en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte al territori (destrucció d'infraestructures o de la naturalesa) i la seguretat humana (per ex., població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disrupció dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciats dels de la delinqüència comuna i normalment vinculats als aspectes següents:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo;
- el control dels recursos o del territori.

- Conflicte armat.

TENSIONS

2. Països en tensió

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Aquest indicador mostra els països que acullen una o més tensions. Es considera tensió aquella situació en la qual la persecució de determinats objectius o la no satisfacció de certes demandes plantejades per diversos actors comporta alts nivells de mobilització política i social o un ús de la violència amb una intensitat que no assoleix la d'un conflicte armat. Pot incloure enfrontaments, repressió, cops d'Estat, atemptats o altres atacs, l'escalada dels quals podria degenerar en un conflicte armat en determinades circumstàncies. Les tensions estan normalment vinculades als aspectes següents:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, cosa que en ambdós casos

motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo;
- el control dels recursos o del territori.

- Tensió.

PROCESSOS DE PAU

3. Països amb processos de pau o negociacions formalitzades o en fase d'exploració

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres de recerca i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

S'entén que hi ha un procés de pau quan les parts que participen en un conflicte armat han arribat a un acord per seguir una negociació que permeti trobar una sortida pacífica al conflicte i regular o resoldre la incompatibilitat bàsica que tenien. El procés pot ser denominat de diverses formes, però en tots els casos s'ha formalitzat el diàleg, amb o sense l'ajuda de tercers. L'existència d'un procés de negociació és independent de si es desenvolupa de manera positiva o negativa, aspecte que és analitzat en l'apartat de processos de pau. Es considera que un procés o una negociació està en fase exploratòria quan les parts es troben en una etapa de tempteig i de consultes prèvies, sense que hagin arribat a un acord definitiu per iniciar la negociació. Inclou també els casos de processos de pau interromputs o fracassats en el passat, que s'intenten relançar.

NP Països amb processos de pau o negociacions formalitzades durant l'any.

EX Països amb negociacions en fase exploratòria durant l'any.

CONSTRUCCIÓ DE PAU POSTBÈL·LICA

4. Països amb intervenció internacional en resposta inicial de construcció de pau postbèl·lica

FONT: Nacions Unides (Informes del Secretari General, Consell de Seguretat, Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau, PBC, PNUD, ACNUR, Grup de les Nacions Unides per al Desenvolupament, OIT), Banc Mundial, MDRP i Internacional IDEA.

Consultar l'annex IX per a una descripció detallada d'aquest indicador. L'indicador té sis components, dos per a cada àmbit d'intervenció, que reflecteixen l'abast de la CPPB. Es considera que existeix intervenció en un determinat àmbit quan la comunitat internacional ocupa un paper de lideratge en les activitats desenvolupades. S'entén que determinats canvis en l'activitat mostren un progrés de la resposta inicial cap al traspàs de responsabilitats. Quan totes les activitats, a excepció d'una, ja

han canviat de naturalesa, es considera que la fase de resposta inicial està sent completada. Aquests són els àmbits, activitats i indicacions de progrés:

Seguretat:

- Missió militar: desplegament; sortida.
- Gestió d'armes i combatents: acantonament; desmobilització o realistament.

Participació i Estat de dret:

- Reforma constitucional: inici del procés; aprovació de la Constitució.
- Processos electorals: inici del procés; celebració d'eleccions.

Desenvolupament socio-econòmic:

- Conferència de donants i plans de desenvolupament: celebració de la primera conferència; publicació del primer pla.
- Refugiats i desplaçaments interns: assistència a refugiats i desplaçats interns; inici del retorn massiu.

- País amb intervenció internacional en resposta inicial.
- País amb intervenció internacional completant resposta inicial.

L'indicador valora la gravetat de la situació de desplaçament a partir del percentatge de persones desplaçades internament sobre el total de la població del país. La xifra correspon al número de persones desplaçades, actualitzada a desembre de 2008. En els casos en els quals la font dóna dues xifres, se n'ha adoptat la mitjana. Es considera que una persona és desplaçada internament quan s'ha vist obligada a fugir i deixar el seu lloc habitual de residència en particular com a resultat de, o amb la finalitat d'evitar, els efectes d'un conflicte armat, situacions generalitzades de violència o desastres naturals, i que no han traspassat cap frontera internacionalment reconeguda.

- País en situació molt greu: almenys 1 de cada 100 persones és desplaçada internament.
- País en situació greu: almenys 1 de cada 1.000 persones és desplaçada internament o, si no s'arriba a aquest percentatge, almenys 5.000 persones són desplaçades internament.
- ▲ País en el que es produeixen desplaçaments interns de població de manera sistemàtica però del qual no es disposen de xifres sobre les persones afectades.

CRISIS HUMANITÀRIES

5. Països amb emergències alimentàries

FONT: Food and Agriculture Organization, Sistema Mundial d'Informació i Alerta. FAO, *Perspectivas de cosechas y situación alimentaria n.º 1, 2, 3, y 4*, FAO, 2008 i SMIA a <<http://www.fao.org/GIEWS/spanish/cpfs/index.htm>>

Les alertes de la FAO assenyalen els països que s'enfronten a emergències alimentàries, ja sigui a causa de sequeres, d'inundacions o d'altres catàstrofes naturals, disturbis civils, desplaçaments de població, problemes econòmics o sancions. Es consideren països amb emergències alimentàries aquells que fan front (o van fer front en algun moment de l'any) a perspectives desfavorables per a l'actual collita o un dèficit de subministraments d'aliments no cobert i que han requerit durant l'any una assistència externa de caràcter excepcional.

- País amb emergència alimentària.

6. Països on almenys una de cada 1.000 persones és desplaçada internament

FONTS: Internal Displacement Monitoring Center, a <<http://www.internal-displacement.org>> [consultat el 20 de desembre de 2008] i United Nations Populations Fund, *Estado de la Población Mundial 2008*, UNFPA, 2008 a <<http://www.unfpa.org/swp/2008/presskit/docs/en-swap08-report.pdf>>.

7. Països d'origen on almenys una de cada 1.000 persones és refugiada

FONTS: Alt Comissionat de Nacions Unides per al Refugiats, *2007 Global Trends. Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*, ACNUR, juny 2008 a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4852366f2.pdf>> i United Nations Populations Fund, *Estado de la Población Mundial 2008*, UNFPA 2008, a <<http://www.unfpa.org/swp/2008/presskit/docs/en-swap08-report.pdf>>.

L'indicador valora la gravetat de la situació de desplaçament en relació al percentatge de persones refugiades respecte a la població total del país de procedència. La xifra correspon al número de persones refugiades, o que es troben en una situació similar a la del refugi¹, l'any 2007. Un refugiad és una persona que es troba fora del seu país de nacionalitat o de residència habitual, té un temor de persecució a causa de la seva raça, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social o opinions polítiques, i no pot, o no vol, acollir-se a la protecció del seu país, o retornar-hi, per por a ser perseguit.

- País en situació molt greu: almenys 1 de cada 100 persones és refugiada.
- País en situació greu: almenys 1 de cada 1.000 persones és refugiada o, si no s'arriba a aquest percentatge, almenys 5.000 persones són refugiades.

1. "Aquesta categoria és descriptiva en origen i inclou als grups de persones que es troben fora del seu país o territori d'origen i que tenen necessitats de protecció similars a les dels refugiats, però per als quals l'estatut de refugiad no ha estat concedit en base a raons pràctiques o d'una altra mena", segons *2007 Global Trends: Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*, UNHCR, juny de 2008, a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4852366f2.pdf>>

8. Països inclosos en el Procés de Crides Consolidades (CAP en les seves segles en anglès) de Nacions Unides per al 2008 i països que han realitzat crides d'emergència (flash appeal) durant el mateix any a través del sistema de Nacions Unides

FONT: Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Humanitarian Appeal 2008. Consolidated Appeal Process*, OCHA novembre 2008, a <[http://ochadms.unog.ch/quickplace/cap/main.nsf/h_Index/CAP_2009_Humanitarian_Appeal/\\$FILE/CAP_2009_Humanitarian_Appeal_SCREEN.pdf?OpenElement](http://ochadms.unog.ch/quickplace/cap/main.nsf/h_Index/CAP_2009_Humanitarian_Appeal/$FILE/CAP_2009_Humanitarian_Appeal_SCREEN.pdf?OpenElement)> i Financial Tracking Service de Reliefweb, a <<http://www.reliefweb.org/fts>> [consultat a desembre de 2008].

Des de 1994, Nacions Unides fa una crida anual a la comunitat de donants a través de l'OCHA, mitjançant la qual pretén recaptar diners per fer front a determinats contextos d'emergència humanitària. El fet que un país o una regió estiguin inclosos en aquesta crida suposa l'existència d'una situació de crisi humanitària greu reconeguda per la comunitat internacional. Per altra banda, les crides d'emergència extraordinàries estan destinades a donar resposta a situacions de desastre per un període de sis mesos, i poden ser emeses durant tot l'any.

- País inclòs en el CAP 2008 de les Nacions Unides.
- País amb una crida d'emergència durant el 2008.
- ▲ País inclòs en el CAP 2008 i que ha realitzat una crida d'emergència durant l'any

DESARMAMENT

9. Països amb una despesa militar superior al 4% del PIB

FONTS: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2008*, Oxford University Press, 2008, i Banc Mundial, *World Development Indicators 2008*, a <<http://econ.worldbank.org>> [consultat a 31 desembre de 2008]. Es fa referència a dades del 2007. Quan això no és possible es presenta el promig de les dades disponibles per al període de 2002 a 2006.

Es considera despesa militar el pressupost dels ministeris de Defensa al costat de totes les partides de caràcter militar que poden estar repartides en altres ministeris.

- Despesa militar superior al 6 % del PIB.
- Despesa militar entre el 4% i el 6% del PIB.

10. Països amb una despesa militar superior a la despesa pública en sanitat o educació

FONTS: SIPRI, *SIPRI Yearbook 2008*, Oxford University Press, 2008; Banc Mundial, *World Development Indicators 2008*, a <<http://econ.worldbank.org>> i UNESCO Institute for Statistics, a <<http://www.uis.unesco.org>> [consultat a 31

desembre de 2008]. S'utilitza el promig entre els anys 2003 i 2007 en les dades referents a la despesa militar i educació. Les de sanitat són del 2005.

- Situació molt greu: despesa militar superior a la despesa pública combinada en sanitat i educació.
- Situació greu: despesa militar superior a la despesa pública en sanitat o en educació.

11. Països amb un percentatge de soldats superior a l'1'5% de la població

FONTS: IISS, *The Military Balance 2008*, Oxford University Press, 2007, i Banc Mundial, *World Development Indicators 2008*, a <<http://econ.worldbank.org>> [consultat a 31 desembre de 2008].

En aquesta definició només es tenen en compte els integrants de les Forces Armades. N'han quedat exclosos els grups armats d'oposició i les forces de caràcter paramilitar a causa de la dificultat que suposa la seva estimació en un gran nombre de països. Les xifres indiquen el percentatge de soldats sobre el total de la població.

- Percentatge de soldats superior al 2% de la població.
- Percentatge de soldats entre el 1,5 i el 2% de la població.

12. Països amb embargaments d'armes decretats per Nacions Unides, la UE i/o la OSCE

FONT: SIPRI, *International arms embargoes*, a <<http://www.sipri.org/contents/armstrad/embargoes.html>> [consultat a 31 de desembre de 2008].

S'entén per embargament d'armes la prohibició de comercialització d'armament a un país o a un grup armat d'oposició com a signe de desaprovació del seu comportament, per intentar mantenir un estatus de neutralitat en un conflicte armat o per a limitar els recursos d'un actor per evitar l'aplicació de violència armada. La imposició d'un embargament per part del Consell de Seguretat de la ONU, la UE o la OSCE s'entén com a reconeixement d'una situació d'excepció en el país afectat. Per tant, no es discrimina entre els embargaments vinculants i els voluntaris. En aquest indicador sí que s'estableix una diferència entre les sancions imposades a països i les aplicades a grups armats d'oposició.

- Embargament d'armes imposat per al menys dos dels tres organismes esmentats.
- Embargament d'armes imposat per un dels tres organismes esmentats.

13. Països amb programes de DDR durant l'ant 2008

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

Nacions Unides entén per a programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents el "procés que contribueix a la seguretat i estabilitat en contextos de recuperació postbèl·lica a través de la eliminació de les armes a mans dels combatents, extraient els combatents de les estructures militars i proporcionant-los una certa ajuda per a reintegrar-se social i econòmicament en la societat a través de formes de vida civils".

- DD** Procés de DDR amb fases de desarmament i desmobilització.
- R** Procés de DDR amb fase de reintegració.

DRETS HUMANS I JUSTÍCIA TRANSICIONAL

14. Països que no han ratificat alguns dels principals instruments jurídics internacionals de drets humans i de dret internacional humanitari

FONT: OACDH, a <<http://www.ohchr.org>>, i CICR, a <<http://www.icrc.org>> [consultat a 31 de desembre de 2008].

- País que no ha ratificat un (o més) dels sis instruments bàsics de drets humans:
 - Pacte de Drets Civils i Polítics (1966)
 - Pacte de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966)
 - Convenció contra la Tortura i Altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants (1984)
 - Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (1966)
 - Convenció sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació contra la Dona (1979)
 - Convenció sobre els Drets del Nen (1989)
- País que no ha ratificat el Protocol II (1977) sobre conflictes armats intraestats relatiu a les Quatre Convencions de Ginebra de 1949.

15. Països amb violacions dels drets humans segons fonts no governamentals

FONTS: Amnistia Internacional, *Informe 2008 Amnistia Internacional. El estado de los derechos humanos en el mundo*, AI, 2008, a <<http://thereport.amnesty.org/document/40>>, Human Rights Watch, *World Report 2008*, HRW, 2008, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2008/01/30/world-report-2008>>, i seguiment propi de l'actualitat internacional a partir de les notícies diàries de diferents ONG de drets humans locals i internacionals (la qualificació dels països és responsabilitat dels autors d'aquest estudi, no d'Amnistia Internacional ni de HRW, que no elabora classificacions al respecte). Ambdós informes fan referència a dades de l'any 2007.

Es consideren violacions molt greus dels drets humans els abusos relatius al dret a la vida i a la seguretat de la persona quan es produeixen de manera sistemàtica i generalitzada per acció o omissió de l'Estat, en particular els casos d'execucions extrajudicials, desaparicions forçoses, morts sota custòdia, tortura, detencions arbitràries i impunitat generalitzada. Es consideren greus violacions dels drets humans tots els abusos esmentats anteriorment quan hi ha constància de que no es produeixen de manera sistemàtica però sí amb una certa freqüència, a més dels abusos que atempten contra drets polítics i civils, en especial els judicis sense mínimes garanties processals o l'existència de presos polítics i de consciència.

- País amb violacions molt greus (sistemàtiques) dels drets humans.
- País amb violacions greus (no sistemàtiques) dels drets humans.

16. Països que són objecte de preocupació quant a drets humans per part del Consell de la Unió Europea

FONT: Consell de la Unió Europea, *Informe anual de la UE sobre los derechos humanos 2008*, Bruselas, 27 de novembre de 2008, a <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st14146-re02.es08.pdf>>.

L'indicador fa referència a aquells països que, per la seva situació pel que fa als drets humans, són motiu de preocupació per part del Consell Europeu. (la qualificació dels països és responsabilitat dels autors d'aquest estudi, no del Consell de la UE, que no elabora classificacions al respecte).

- País que és motiu de preocupació per violacions molt greus dels drets humans.
- País que és motiu de preocupació per violacions greus dels drets humans.

17. Països que són objecte de preocupació en matèria de drets humans per part del Consell de Drets Humans, i/o els seus mecanismes especials, de la ACNUDH o de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU

FONTS: CDH, a <<http://www2.ohchr.org/spanish/bodies/hrcouncil/>>, i seguiment propi de les tasques de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU a <<http://www2.ohchr.org/spanish/bodies/hrcouncil/>>.

L'indicador detalla els països que han estat motiu de preocupació en els informes dels mecanismes especials geogràfics o de l'ACNUDH presentats al CDH (7^a, 8^a i 9ª sessió), així com en les resolucions de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de Nacions Unides (63^è període de sessions).

- País que és objecte d'un informe dels mecanismes especials geogràfics que mostra preocupació.
- País que és objecte d'un informe de l'ACNUDH que mostra preocupació.

- ▲ País que és objecte d'una resolució o declaració condemnatòria o que mostra preocupació per part del CDH.
- ◆ País que és objecte d'una resolució condemnatòria o que mostra preocupació per part de la Tercera Comissió de l'Assemblea General de l'ONU.

18. Països que mantenen i/o apliquen la pena de mort

FONT: Amnistia Internacional, *Figures on the Death Penalty*, a <<http://www.amnesty.org/en/death-penalty/numbers>>.

L'indicador contempla els països retencionistes (en els quals es reté la pena de mort per a delictes comuns), els països abolicionistes només per a delictes comuns (és a dir, que mantenen la pena de mort per a delictes excepcionals, sota la llei militar o en context de conflicte armat) i els països abolicionistes de fet (que conserven la pena de mort per a delictes comuns però en els quals no s'ha produït cap execució en els últims 10 anys, i els països que s'han compromès a no aplicar aquest càstig). L'indicador fa referència a l'any 2007.

- País retencionista.
- ▲ País abolicionista només per a delictes comuns.
- País abolicionista de fet.

19. Països amb processos de justícia transicional

FONT: Seguiment propi de la conjuntura internacional a partir de la informació que elaboren les Nacions Unides, organismes internacionals, ONG, centres d'investigació i mitjans de comunicació regionals i internacionals.

L'indicador fa referència a alguns dels mecanismes judicials i extrajudicials propis de l'àmbit de la justícia transicional com són els procediments judicials (tribunals internacionals, mixtes, híbrids o internacionalitzats) o els mecanismes de cerca de la veritat (comissions oficials, no oficials, locals o internacionals) que es posen en marxa en societats en transició amb l'objectiu d'afrontar un passat de violacions i d'abusos sistemàtics als drets humans.

- CV** País que ha establert, almenys formalment, una Comissió de la Veritat.
- TRI** País que ha establert un òrgan judicial, ja sigui internacional o híbrid.
- CPI** País amb procediments judicials en curs per part de la Cort Penal Internacional.

GÈNERE I CONSTRUCCIÓ DE PAU

20. Països amb greus desigualtats de gènere segons l'Índex d'Equitat de Gènere (IEG)

FONT: Control Ciudadano, Índice de Equidad de Género 2008, a <http://www.socialwatch.org/es/avancesyRetrocesos/IEG_2008/tablas/valoresdelIEG2008.htm> [consultat a 31.12.08].

L'IEG mesura l'equitat entre homes i dones en tres dimensions: educació (alfabetització i matriculació en tots els nivells educatius), activitat econòmica (ingressos i taxes d'activitat) i empoderament (participació en càrrecs electes i tècnics). L'IEG estableix un valor màxim de 100 que indicaria una situació d'equitat plena en les tres dimensions. L'IEG no medeix el benestar d'homes i dones, sino les desigualtats entre ells en un determinat país. S'ha pres com a referència el número 60 atès que aquest és el promig mundial.² Aquesta classificació és responsabilitat de l'autora d'aquest estudi, no de Control Ciudadano.

- Països amb un IEG inferior a 50.
- Països amb un IEG entre 50 i 60.
- ▲ Països que han retrocedit en el seu IEG respecta a l'any 2004.

2. La xifra exacta del promig mundial per a l'IEG 2008 és de 6,1.

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries			Desarmament					Drets humans i justícia transicional					Gènere		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Afganistan	●		NP	●	●	○ 200.000	● 3.057.661						DD	■	●	○	■	●		-
Albània							○ 15.340											○		○▲
Alemanya																		○		
Algèria	●				▲	-	○ 10.615								●	●		○		○
Andorra										-			●■				○			-
Angola					○	○ 19.566	● 186.155		○			R	●■		○		○		○▲	
Antigua i Barbuda		●								-			●				●			-
Àràbia Saudita		●							●	○			●	●	●	●		●		●
Argentina																		▲		
Armènia		●	NP			○ 8.400	○ 15.436		○						○	○		○		-
Austràlia																		○		
Àustria																		○		
Azerbaidjan		●	NP			● 572.531	○ 15.913		○		○		■	■	○	●		○		
Bahames													●	○			●			
Bahreïn								○										●		●▲
Bangla Desh		●			●	○ 500.000	○ 10.243		○						●	○		●		○▲
Barbados									○					●				●		
Bèlgica																		○		
Belize													●	●				●		
Benin			EX					●										○		●▲
Bhutan							● 108.098						●■					○		-
Bielorússia		●													○			●		
Bol·livia		●			●													▲		
Bòsnia i Hercegovina		●				● 124.958	● 78.278								○			▲	TRI CV	-
Botsvana														●				●		▲
Brasil															●			▲		
Brunei Darussalam											○							○		
Bulgària														●				○		
Burkina Faso								●										○		○
Burundi		●	EX		●	● 100.000	● 375.727		○	●		R		●	●	●	●	CV		
Cambodja		●					○ 17.697								○	○	●▲	○		TRI
Camerun		●					○ 11.508								○			●		●

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Canadà																				
Cap Verd							●		○						-					○▲
Colòmbia	●		EX			● 3.505.247	● 551.744					R		●	●	○	■	○		
Comores		●				○ 7.800	○ 19.734		-				DD		-			●		-
Congo		●			●	○ 1.400.000	● 370.374		○				DD		○		○	○		●▲
Congo, R.D.	●		NP	●	●				-	●	●	DD		●	●	●▲	●	●		-
Corea, Rep. de		●															○			○▲
Corea, RPD		●			●				-	●	●			●■	●	●	●▲◆	●		-
Costa Rica														-				○		
Côte d'Ivoire	●			●	●	● 621.000	○ 22.232	●	-		●	DD			●	○	○	○		●▲
Croàcia							● 100.423											○	TRI CV	
Cuba					●		○ 7.122		-					●	○	○	○	○		
Dinamarca															○					
Djibouti		●						○	-						-			○		●
Dominica								-	-					●	-					-
Egipte	●						○ 6.799		○						●	●	●	●		●▲
El Salvador							○ 6.022								●	●		▲		
Emirats Àrabs Units									○					●	●		●	○		○
Equador		●			●				-						○			○		
Eritrea	●		NP		●	○ 23.000	● 208.743		●	●	●	R		●■	●	○	○	○		●▲
Eslovàquia																		○		▲
Eslovènia																	○	○		
Espanya																	○			
Estònia																	○			
Etiòpia	●	●			●	○ 200.000	○ 59.832								●	○	●	●		○
EUA		●						○						●■	●	●				▲
Fiji		●					○ 1.828		○					●	●	○	▲			-
Filipines	●		NP		●	○ 327.000									●			○		
Finlàndia																		○		
França																		○		
Gabon									-						-			○		○▲
Gàmbia														●	●			○		●▲

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Geòrgia	●	●	EX			●	○	■	●	○					●	●	○	○		▲
Ghana					●		○	●										○		○▲
Granada									-	-				●	-			○		-
Grècia															○			○		
Guatemala						▲	○	6.161							●	○	■	●		●
Guinea		●			●	○	○	8.278		○					●	●	●	○		○
Guinea Equatorial									-	-					●		●	●		●
Guinea-Bissau		●			●			●		-			●	●			○	○		●
Guyana									-	-					-		●	●		
Haití		●		○	●		○	22.280	-	-		R	●	●	○	○	▲	○		-
Hondures								■		-					●			○		
Hongria																		○		
Iemen	●		NP			○	30.000	■	○	-					●		●	●		●
Índia	●	●	NP			○	600.000		○	○			■	○	●	○	○	○		○
Indonèsia		●	NP		●	○	20.230			○		R	■	○	●	○	○	○		○▲
Iran, Rep. Islàmica		●			●	○	68.397					●	■	●	●	●	◆	●		○
Iraq	●		NP	○	●	●	2.778.000		-	-	○		■	●	●	○	○	○		-
Irlanda														○				○		
Islàndia															-			○		
Israel	●	●	NP			●	300.000		●	○	●		■	●	●	●	▲	▲		
Itàlia														●				○		
Jamaica													●	●	●		●	●		▲
Japó		●												○	●	○	○	○		
Jordània									●	-	○				●		●	●		●
Kazakhstan							○	5.235							○		●	●		
Kenya		●	EX		●	○	190.546	■							●	○	○	○		○▲
Kirguizstan		●						■		○					●	○	▲	▲		
Kiribati									-	-	-		●	●	-		○	○		-
Kuwait									○	○								●		-
Laos, RDP		●				○	10.103		-	-			●	○	●	○	○	○		-
Lesotho															-			●		
Letònia																		▲		

País	Conflictitat i construcció de pau				Crisis humanitàries			Desarmament						Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Liban		●	EX			● 240.000	○ 13.093		○	○	○			●	○	○	●	●	TRI	●▲	
Libèria		●		○	●	▲	● 91.537	●					R		●	●	○	○	CV	-	
Libia, Jamahiriya Àrab																●	○	○		-	
Liechtenstein																		○			-
Lituània																		○			-
Luxemburg																		○			-
Macedònia, ERY		●				○ 8.077									○		○	○			-
Madagascar								■										○			▲
Malàisia									○					●■	●			○		○▲	○▲
Malawi								■										○		●▲	●▲
Maldives																	○	○		▲	▲
Mali		●	NP					●								○	○	○		○▲	○▲
Malta									○						○			○			○
Marroc		●							○					■	○	○	○	○		●▲	●▲
Marshall, I.														●■			○				-
Maurici																	○	○			-
Mauritània		●			●		● 33.108	●	○								○	○			●
Mèxic		●				○ 5.500	○ 5.572							■	●	○	○	○			-
Micronèsia, Est. Fed.														●			○				-
Moçambic															●		○	○			-
Moldàvia, Rep. de		●			●		○ 4.918							●		○	○	○			-
Mònaco																		○			-
Mongòlia																		○			-
Montenegro															○			○			-
Myanmar	●	●	NP		●	● 503.000	○ 191.256	■			○			●■	●	●▲▲	○	○			-
Namíbia															○			○			-
Nauru														●				○			-
Nepal		●	NP	○	●	○ 60.000			○			DD		■	●	■	○	○	CV	●	
Nicaragua		●			●													○		○▲	○▲
Niger		●						●							●			○		●	●
Nigèria	●	●	NP		▲		○ 13.902	●							●			●		●	●
Noruega																		○			-

País	Conflicte i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Nova Zelanda																				
Oman									●	○			●				●			●
Països Baixos																				
Pakistan	●	●	NP		●	▲	■	■	○	○	31.857		●	■	●		●		●	▲
Palau													●							
Palestina, A.N.	●	●	NP			●	●	●	●		69.500	335.219	●	●	●	●	●	●	●	●
Panamà																				
Papua Nova Guinea													●	■	●					
Paraguai																				
Perú		●				○	○	○	○		150.000	7.743			●	○	▲			
Polònia																				▲
Portugal																				
Qatar													●				●			○
Regne Unit																				
Rep. Centrafricana	●		NP	●	●	●	●	●	●		108.000	98.104		●	●		○	○	○	●
Rep. Dominicana					●								●							
Rep. Txeca																				▲
Romania													○							
Ruanda	●		NP		▲	–	○	○	○		80.955			●	●					TRI
Rússia, Fed. de	●	●	EX		●	○	○	○	○	○	92.856				●	●				
S. Vicent i les Grenadines																				
Saint Kitts i Nevis														●			●			
Salomó, I.													●							–
Samoa													●							○
San Marino																				
Sant Tomé i Príncep																				●
Santa Lúcia													●							
Senegal	●	●	NP			○	○	○	○		40.000	15.896			●					○
Sèrbia	●	●	EX			●	●	●	●		247.500	165.572			●					○
Seychelles																				
Sierra Leone	●				●			●	○			32.127				■	●			●
Singapur													●	■	●					●

País	Conflicte i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Síria, Rep. Àrab	●	●	NP			● 433.000	○ 13.668		●	-				■	●	●	●	●		○
Somàlia	●	●	NP		●	● 1.100.000	● 455.357	●	-	-		●	R	●	●	●	●	●		-
Sri Lanka	●				●	● 500.000	○ 134.948		-	-				■	●	●				○
Sud-àfrica	●													●	●					
Sudan	●	●	NP	●	●	● 6.000.000	● 523.032	●	-	-		●	R	●	●	●	●	●	CPI	●
Suècia																				
Suïssa																				▲
Surinam									-	-				●	-					○
Swazilàndia				●											○					○
Tadjikistan	●	●			●			■	○	○				●	●	○	●	●		○
Tailàndia	●	●	NP											■	●	●	●	●		
Taiwan									-	-										-
Tanzània, Rep. Unida									-	-				●						○
Timor-Leste	●				●	● 30.000			-	-					○				CV	○
Togo							○ 22.501	●	-	-						●			CV	●
Tonga									○	○				●	-					-
Trinitat i Tobago									-	-				●	●					
Tuníssia															-	○				●
Turkmenistan	●					▲	-		-	-					●					-
Turquia	●					● 1.077.000	○ 221.939		-	-				■	●	○				●
Tuvalu									-	-				●	-					-
Txad	●	●	NP		●	● 185.901	○ 55.722	●					DD		○					●
Ucraïna							○ 25.985								●	○				●
Uganda	●	●	NP		●	● 921.000	○ 21.341	●	○	○			R		●				CPI CV	
Uruguai																				
Uzbekistan		●					○ 5.663		-	-		○			●	○				○
Vanuatu									-	-				●	-					○
Vaticà									-	-					-					-
Veneçuela		●					○ 5.094								●					-
Vietnam					●		○ 327.776		-	-				●	●	○				●
Xile									○	○										▲
Xina	●		NP		●		○ 149.095		-	-		○		●	●	●				●

País	Conflicte i construcció de pau				Crisis humanitàries				Desarmament				Drets humans i justícia transicional				Gènere			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Xipre		●	NP			▲	-			○					○			○		
Zàmbia								■										○		○▲
Zimbabue		●			●	●	○	▲	-		○			●	●	●		●		○▲
TOTAL ●	24	73		5	44	23	17	23	7	4	4	7		59	75	21	10	63		34
TOTAL ○				4		18	50		8	32	5	7			24	31		120		33
TOTAL ▲						8		1									6	11		47
TOTAL ■								14						30			7			
TOTAL ◆																	4			
TOTAL NP/DD/CPJ			29										6							4
TOTAL EX/R/TRI			9										11							7
TOTAL CV																				13

Annex II. Les missions multilaterals de pau

Missions de pau de l'ONU (16 OMP, 2 OP/OMP¹, 9 OP i OCP)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus ² (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
ÀFRICA				
Continent africà	(Oficina en Ginebra)			Assessor Especial per a Àfrica, Mohamed Sahnoun (Algèria) (1997)
	(Oficina en Nova York)			Assessor Especial per a Àfrica i Alt Representant per als Països Menys Avançats, els Països en Desenvolupament sense Litoral i els Petits Estats Insulars en Desenvolupament, Cheikh Sidi Diarra (Mali) (2008)
Regió Àfrica Occidental	UNOWA, Oficina del RE (OP)	Març 2002		RE Said Djinnit (Algèria) (2008) en substitució de Ahmedou Ould-Abdallah (Mauritània) (2002)
<i>Regió Grans Llacs</i>	<i>Oficina del RE (OP)</i>	<i>Desembre 1997</i>		<i>RE Ibrahima Fall (Senegal) (2002)</i>
Burundi (1993-2006)	BINUB ³ (OCP) S/RES/1719	Gener 2007	-/8/9	Representant Executiu, Youssef Mahmoud (Tuníssia) (2007)
Congo, RD (1998-)	MONUC (OMP) S/RES/1279	Nov. 1999	16.667/702/1.065	RE Alan Doss (Regne Unit) (octubre 2007), EE per a l'Est de RD Congo, Olusegun Obasanjo (Nigèria) (2008)
Côte d'Ivoire (2002-2007)	ONUCI ⁴ (OMP) S/RES/1528	Abril 2004	7.827/190/1.136	RE Choi Young-Jin (República de Corea) (octubre 2007)
<i>Eritrea-Etiòpia (1998-2000)</i>	<i>UNMEE (OMP) S/RES/1312</i>	<i>Juliol 2000- Juliol 2008</i>	<i>1.464/212/-</i>	<i>RE en funcions, Azouz Ennifar (Tuníssia)</i>
Guinea-Bissau (1998-1999)	UNOGBIS (OCP) S/RES/1216	Març 1999	-/2/1	RE Shola Omoregie (Nigèria) (2006)
Libèria (1989-2005)	UNMIL (OMP) S/RES/1509	Set. 2003	11.465/206/1.037	RE Ellen Margrethe Løj (Dinamarca) (octubre 2007)
Marroc-Sàhara Occidental* (1975-)	MINURSO (OMP) S/RES/690	Set. 1991	20/199/6	RE Julian Harston (Regne Unit, febrer 2007); i EP Peter van Walsum (Països Baixos) (2005)
R. Centreafricana (1996-2000) (2002-2003)	BONUCA ⁵ (OCP) S/RES/1271	Febr. 2000	-/5/6	François Lonseny Fall (Guinea) (2007) en substitució de Lamine Sissè (Senegal) (2001)
R. Centreafricana (1996-2000) (2002-2003) i Txad (2006)	MINURCAT (OMP) S/RES/1778, en preparació	Set. 2007	-/45/226	RE Victor da Silva Angelo (Portugal) (2008)
Sierra Leone (1991-2001)	UNIPSIL ⁶ (OCP) S/RES/1829	Oct. 2008	-/5/2	Representant Executiu Michel von der Schulenburg (Alemanya) (2008) en substitució de Victor da Silva Angelo (Portugal) (2006)

1. Les missions polítiques BINUB (Burundi) i UNAMA (Afganistan) estan dirigides i recolzades pel departament d'Operacions de Manteniment de la Pau de l'ONU.
2. Operació de Manteniment de la Pau (OMP), Oficina o Missió Política (OP) i Operació de Construcció de Pau (OCP).
3. Substitueix a la missió de manteniment de la pau ONUB. Prèviament existia la missió de la UA (AMIB) que es va integrar a l'ONUB al juny de 2004.
4. Prèviament existia una missió política de l'ONU (MINUCI, S/RES/1479) des de maig de 2003, en la qual es van integrar els 1.300 militars de la ECOWAS (ECOMICI, Missió de la ECOWAS a Côte d'Ivoire) a l'abril de 2004 i a la qual donen suport els 4.000 militars francesos (Operació Licorne).
5. MINURCA (1998-2000) (OMP).
6. UNOMSIL (1998-1999) (OMP), UNAMSIL (1999-2005) (OMP), UNIOSIL (2006-2008) (OCP).

Missions de pau de l'ONU (16 OMP, 2 OP/OMP, 9 OP i OCP) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
ÀFRICA				
Somàlia (1988-)	UNPOS ⁷ (OP) S/RES/954	Abril 1995		Ahmedou Ould-Abdallah (Mauritània) (2008) en substitució de François Lonseny Fall (Guinea) (2005)
Sudan (1983-2004)	UNMIS ⁸ (OMP) S/RES/1590	Març 2005	8.724/609/600	RE Ashraf Jehangir Qazi (Pakistan) (setembre 2007)
Sudan (Darfur) (2003-)	UNAMID ⁹ (OMP) S/RES/1769, missió conjunta UA-ONU	Juliol 2007	8.287/135/2.039	RE Conjunt de la UA i Nacions Unides, Rodolphe Adada (Congo) (2007), Mediator cap de la Unió Africana i les Nacions Unides per a Darfur, Djibril Yipènè Bassolé (Burkina Faso) (2008) i EE Jan Eliasson (Suècia) (2006)
Uganda (1986-), RD Congo i Sudan Meridional				RE per a les àrees afectades pel grup armat d'oposició LRA, Joaquim Chissano (Moçambic) (2006)
AMÈRICA				
<i>Regió Llatinoamericana**</i>				<i>CE Diego Cordovez (Equador) (1999)</i>
<i>Guyana-Veneçuela**</i>				<i>RE sobre la controvèrsia fronterera entre ambdós països, Oliver Jackman (Barbados) (1999)</i>
Guatemala (1960-1996)				Cap de la Comissió Internacional contra la Impunitat a Guatemala, Carlos Castresana Fernández (Espanya) (2007)
Haití (2004-2005)	MINUSTAH (OMP) S/RES/1542	Juny 2004	7.012/-/1.868	Hédi Annabi (Tuníssia) (2007)
ÀSIA				
Afganistan ¹⁰ (2002-)	UNAMA (OP) S/RES/1401 (2002) S/RES/1662 (2006) S/RES/1746 (2007)	Març 2002	-/16/5	RE Kai Eide (Noruega) (2008) en substitució de Tom Koenigs (Alemanya) (2006)
Cambodja (1975-1979)		Nov. 2005		RE sobre la situació dels drets humans, Yash Gay (Kenya) (2005)
Índia-Pakistan* (1946-)	UNMOGIP ¹¹ (OMP) S/RES/91 (1951)	Gener 1949	-/44/-	Cap Observador Militar (chief military observer) Major-General Kim Moon Hwa (República de Corea) (2008) en substitució del Coronel Jarmo Helenius (Finlàndia)
Myanmar				CE Ibrahim Gambari (Nigèria) (2007), designat en substitució del EE Razzali Ismail (Malàisia) (2000)
Nepal (1996-2006)	UNMIN (OCP) S/RES/1740	Gener 2007	-/68/-	RE Ian Martin (Regne Unit) (2007)
Timor-Leste (1975-1999)	UNMIT (OMP) S/RES/1704	Agost 2006	-/33/1.542	RE Atul Khare (Índia) (2006)
Àsia Central (DPA)	UNRCCA, United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy in Central Asia	Mayo 2008		RE i Cap del Centre Regional de l'ONU per a la Diplomàcia Preventiva per a l'Àsia Central, Miroslav Jenca (Eslovàquia) (2008)

7. UNOSOM I (1992-1993) UNITAF (1992-1993, EUA amb mandat del Consell de Seguretat de l'ONU) UNOSOM II (1993-1995) (OMP). La S/RES/954 va establir el tancament de l'UNOSOM II i va establir que l'ONU continuaria observant els esdeveniments a Somàlia a través d'una Oficina Política amb seu a Kenya.

8. Les funcions de la missió política UNAMIS (creada en 2004) van ser traspassades a UNMIS mitjançant la S/RES/1590 de març de 2005.

9. La missió de la UA, AMIS, establerta en l'any 2004, s'ha integrat en la nova missió conjunta.

10. El conflicte armat que sofreix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac dels EUA i Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

11. UNIPOM (1965-1966) (OMP).

Missions de pau de l'ONU (16 OMP, 2 OP/OMP, 9 OP i OCP) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
EUROPA				
Continent europeu	Sense assessor especial ¹²			
Xipre*(1974-)	UNFICYP (OMP) S/RES/186	Març 1964	846/-/69	RE Taye-Brook Zerihoun (Egipte) (2008) en substitució de Michael Moller (Dinamarca) (2006)
ERY Macedònia-Grècia				Enviat Personal per a les converses entre ambdós països, Matthew Nimetz (EUA) (1999)
Geòrgia (Abkhàzia)* (1992-1993)	UNOMIG (OMP) S/RES/849 S/RES/858	Agost 1993	-/132/17	RE Johan Verbeke (Bèlgica) (2008) en substitució de Jean Arnault (França) (2006)
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	UNMIK (OMP) S/RES/1244	Juny 1999	-/22/841	RE Lamberto Zannier (Itàlia) (2008) en substitució de Joachim Rucker (Alemanya) (2006) <i>EE per al futur estatut de Kosovo, Marti Ahtisaari (Finlàndia) (2005)</i>
ORIENT MITJÀ				
Iraq (2003-)	UNAMI (OP) S/RES/1546 (2004)	Agost 2003	222/7/-	RE Staffan de Mistura (Suècia) (2007) en substitució de Ashraf Jehangir Qazi (Pakistan) (2004)
Iraq (2003-)				Assessor Especial del Secretari General del Pacte Internacional per a l'Iraq i altres qüestions, Ibrahim Gambari (Nigèria) (2007)
Iraq-Kuwait (1990 - 1991)				Coordinador d'Alt Nivell per al compliment per part de l'Iraq de les seves obligacions pel que fa la repatriació o tornada de kuwaitians i altres tercers països, Gennady P. Tarasov (Fed. de Rússia) (2008)
Israel-Palestina ¹³ (1948-)	UNSCO ¹⁴ (OP)	Juny 1994		CE per al Procés de Pau d'Orient Mitjà i Representant Personal per a l'OLP i l'ANP i Enviat del Secretari General davant el Quartet, Robert H. Serry (Països Baixos) (2007)
Israel-Síria (Alts del Golan) (1967, 1973)	UNDOF(OMP) S/RES/350	Juny 1974	1.043/57/-	Cap militar de la missió, major-general Wolfgang Jilke (Àustria) (2007)
Israel-Líban (1967, 1982-2000, 2006)	UNIFIL (OMP) S/RES/425 - S/RES/426 (1978) S/RES/1701 (2006)	Març 1978	12.543/-/-	Cap militar de la missió, major-general Claudio Graziano (Itàlia) (2007)
Líban	UNSCOL (OP) S/2008/236 i S/2008/237 (2008)	Feb. 2007		Coordinador Especial, Johan Verbeke (Bèlgica) (2008)
Orient Mitjà (1948-)	UNTSO(OMP) S/RES/50	Juny 1948	-/142/-	Cap militar, el general Ian Campbell Gordon (Austràlia) (2006)
Orient Mitjà (1948-)				EE per al compliment de la resolució 1559 del Consell de Seguretat de l'ONU, Terje Roed-Larsen (Noruega) (2005)

12. L'anterior Assessor Especial del Secretari General de l'ONU per a Assumptes Europeus, Jean-Bernard Merimée (França), oficialment va deixar el càrrec en 2002, i ha comparegut davant la justícia per la seva participació en l'escàndol de corrupció al Programa "Petroli per Aliments" de Nacions Unides a l'Iraq. No obstant això, fins a l'octubre de 2005, Jean-Bernard Merimée figurava com Assessor Especial a l'organigrama de Nacions Unides, fet que ha suscitat una important controvèrsia.

13. Encara que el conflicte armat s'inicia el 1948, en aquest informe només s'analitza l'última fase del conflicte, que correspon a la II Intifada, iniciada al setembre de 2000.

14. UNEF I (1956-1967) (OMP) UNEF II (1973-1979) (OMP).

Operacions de l'OSCE (19 missions)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
ÀSIA CENTRAL				
Kazakhstan	Centre de l'OSCE a Almaty (PC/DEC 243, 23/07/98), reconvertit en Centre de l'OSCE a Astana (PC/DEC 797, 21/06/07)	Gener 1999		Ambaixador Alexandre Keltchewsky (França), juny de 2008, en substitució de Ivar Kristian Vikki (Noruega) (2004)
Kirguizistan	Centre de l'OSCE a Bixkek, PC/DEC 245, 23/07/98	Gener 1999		Ambaixador Andrew Tesoriere (Regne Unit), maig de 2008, en substitució de Markus Mueller (Suïssa) (2003)
Tadjikistan	Centre de l'OSCE a Duixanbe, Council Dec l.4, 01/12/93	Febr. 1994		Vladimir Pryakhin (Fed. de Rússia) (2007)
Turkmenistan	Centre de l'OSCE a Aixkhabad (PC/DEC 244, 23/07/98)	Gener 1999		Ambaixador Ibrahim Djikic (Bòsnia i Hercegovina) (2005)
Uzbekistan	Coordinador del Projecte de l'OSCE a Taixkent (PC/DEC 734, 30/06/06)	Juliol 2006		Ambaixador Istvan Venczel (Hongria) (2007)
CAUCAS				
Armènia	Oficina de l'OSCE en Erevan, PC/DEC 314, 22/07/99	Febr. 2000		Ambaixador Sergey Kapinos (Fed. de Rússia) (2007)
Azerbaidjan	Oficina de l'OSCE a Bakú, PC/DEC 318, 16/11/99	Juliol 2000		Jose Luis Herrero Ansola (Espanya) (2007)
Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh) (1991-1994)	Repres. Personal del President de torn per al conflicte dirimit per la Conferència de Minsk de l'OSCE	Agost 1995		Ambaixador Andrzej Kasprzyk (Polònia)
Geòrgia (1992-1993)	Missió de l'OSCE a Geòrgia CSO 06/11/92	Desembre 1992		RE Ambaixadora Terhi Hakala (Finlàndia), octubre de 2007 en substitució de RE Ambaixador Roy Stephen Reeve (Regne Unit)
EST D'EUROPA				
Bielorússia	Oficina de l'OSCE a Minsk, PC/DEC 526, 30/12/02	Gener 2003		Ambaixador Ake Peterson (Suècia) (2005)
Moldàvia, Rep. de	Missió de l'OSCE a Moldàvia CSO 04/02/93	Febr. 1993		RE Ambaixador Philip N. Remler (EUA), desembre de 2007 en substitució de RE Ambaixador Louis F. O'Neill (EUA) (2006)
Ucraïna	Projecte de Coordinació a Ucraïna, ¹⁵ PC/DEC 295 01/06/99	Juny 1999		Coordinador de Projecte Ambaixador James F. Schumaker (EUA) (2005)
SUD-EST D'EUROPA				
Albània	Presència de l'OSCE a Albània, PC/DEC 160, 27/03/97; actualitzada per PC/DEC 588, /12/03	Abril 1997		Ambaixador Robert Bosch (Països Baixos), octubre de 2007 en substitució del Ambaixador Pavel Vacek (Rep. Txeca)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	Missió de l'OSCE a BiH, MC/5/DEC 18/12/95	Des. 1995		RE Ambaixador Douglas Davidson (EUA) (2004)

15. Va substituir a la Missió de l'OSCE a Ucraïna (1994-1999), dedicada a la gestió de la crisi a Crimea.

Operacions de l'OSCE (19 missions) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
SUD-EST D'EUROPA				
Croàcia (1991-1995)	<i>Missió de l'OSCE a Croàcia PC/DEC 112, 18/04/96; ampliada per PC/DEC 176, 26/06/97; PC/DEC 748, 23/11/06</i> Oficina de l'OSCE a Zagreb PC/DEC 12/12/07	Juliol 1996-Des. 2007 Gener 2008		Ambaixador Jorge Fuentes Monzonis-Villalonga (Espanya) (2005)
Macedònia, ERY (2001)	Missió d'observació de l'OSCE a Skopje CSO 18/09/92	Setembre 1992		RE Ambaixador Giorgio Radicati (Itàlia) (2006)
Montenegro	Missió de l'OSCE a Montenegro PC/DEC 732	Juny 2006		RE Ambaixadora Paraschiva Badescu (Romania) (2006)
Sèrbia	Missió de l'OSCE a Sèrbia, PC/DEC 733, 29/06/06 ¹⁶	Juny 2006		RE Ambaixador Hans Ola Urstad (Noruega) (2006)
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	UNMIK (Missió de l'OSCE a Kosovo) PC/DEC 305, 01/07/99	Juliol 1999		Werner Althofer (Àustria) a l'octubre de 2008 en substitució de Tim Guldemann (Suïssa) (2007)

Missions de l'OTAN (4 missions)

Afganistan (2002-)	ISAF S/RES/1386	Des. 2001	50.700/-	Ambaixador Fernando Gentilini (Itàlia), nomenat com Alt Rpresentant de l'OTAN al maig de 2008
Europa-Mar Mediterrània	Operació Active Endeavour	11/09/01		
Iraq (2003-)	NTIM-I, Missió d'Implementació de la Formació de l'OTAN a l'Iraq S/RES/1546	Agost 2004	200/-	
Sèrbia (Kosovo) (1998-1999)	KFOR S/RES/1244	Juny 1999	15.900/-	

Operacions de la UE (15 missions i 11 RE)

EUROPA I ÀSIA				
Àsia Central (Kazakhstan, Kirguizistan, Tadjikistan, Uzbekistan i Turkmenistan)	RE de la UE per a l'Àsia Central, Council Joint Action 2005/588/CFSP, Council Decision 2006/670/CFSP	Juliol 2005		RE Pierre Morel (França) en substitució de Heikki Talvitie (Finlàndia) (2006)
Caucas Sud	RE de la UE per al Caucas Sud, Joint Action 2005/496/PESC	Juliol 2003		RE Peter Semneby (Suècia) en substitució de Heikki Talvitie (Finlàndia) (2006)
Afganistan ¹⁷ (2002-)	RE de la UE per a l'Afganistan Council Joint Action 2001/875/CFSP, modificat posteriorment	Juliol 2002		RE Ettore Francesco Sequi (Itàlia), en substitució de Francesc Vendrell (Espanya)
Afganistan (2002-)	EUPOL AFGHANISTAN, Missió de Policia de la UE per a l'Afganistan, Council Joint Action 2007/369/CFSP, modificat posteriorment	Juny 2007	-/116	Cap de Missió Kai Vittrup (Dinamarca) en substitució de Jürgen Scholz (Alemanya) (octubre 2008)

16. La Missió de l'OSCE a la República Federal de Iugoslàvia, PC/DEC 401, 11/01/01, es reconverteix en OmiSaM (Missió de l'OSCE a Sèrbia i Montenegro), PC/DEC 533, 13/02/03, i finalment es transforma en la Missió de l'OSCE a Sèrbia, PC/DEC 733, 29/06/06.

17. El conflicte armat que pateix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac dels EUA i Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

Operacions de la UE (15 missions i 11 RE) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
EUROPA I ÀSIA				
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	RE de la UE a BiH, Council Joint Action 2006/49/CFSP Council Decision 2007/427/CFSP i Council Joint Action 2007/478/CFSP	2006		RE Miroslav Lajčák (Eslovàquia) en substitució de Christian Schwarz-Schilling (2007)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	EUPM, Missió de Policia de la UE a BiH Joint Action 2002/210/PESC, modificat posteriorment	Gen. 2003	-/166	Cap de Missió Vincenzo Coppola (Itàlia) (novembre 2005)
Bòsnia i Hercegovina (1992-1995)	EUFOR ALTHEA ¹⁸ , Operació Militar de la UE a BiH Council Joint Action 2004/570/CFSP	Des. 2004	2.200/-	Cap militar Stefano Castagnotto (Itàlia) en substitució de Ignacio Martín Villalain (Espanya) (desembre 2008)
Geòrgia	RE per a la Crisi a Geòrgia, Council Joint Action 2008/760/ESDP	Set. 2008		Pierre Morel (França) (setembre 2008)
Geòrgia – Rússia (2008)	EUMM, Missió d'Observació de la UE, Council Joint Action 2008/736/CFSP i 2008/759/CFSP	Oct. 2008		Cap de la Missió Hansjörg Haber (Alemanya) (2008)
Kosovo (1998-1999)	EULEX KOSOVO, Missió de la UE de l'Estat de Dret a Kosovo, Council Joint Action 2008/124/CFSP	2008		Cap de la Missió Yves de Kermabon (França) (febrer 2008)
Kosovo (1998-1999)	RE per a Kosovo, Council Joint Action 2008/123/CFSP	Febrer de 2008		Pieter Feith (Dinamarca)
Macedònia, ERY	Missió de la UE a Macedònia, ERY (Oficina del Representant Especial i Delegació de la Comissió Europea), RE: Council Joint Action 2005/724/CFSP, modificat posteriorment	Desembre 2005		Cap de Missió i RE Erwan Fouéré (Irlanda) (2005)
Moldàvia	RE de la UE per a Moldàvia, Joint Action 2007/107/CFSP	Març 2005		RE Kálmán Mizsei (Hongria) (2007)
Myanmar	EE de la UE per a Burma/Myanmar, Nomenat per l'Alt Representant de la PESC, novembre 2007	Nov. 2007		EE Piero Fassino (Itàlia) (2007)
Moldàvia-Ucraïna	Missió Fronterera de la UE per Moldàvia i Ucraïna (EUBAM)	Nov. 2005		
ÀFRICA				
Grans Llacs	RE de la UE per a Grans Llacs, Council Joint Action 2007/112/CFSP i 2008/108/CFSP	Març 1997		RE Roeland van de Geer (Països Baixos) (Març 2007)
Congo, RD (1998-)	EUPOL RD CONGO, Missió de la Policia de la UE a RD Congo Council Joint Action 2007/405/PESC, modificat posteriorment	Juliol 2007		Cap de Missió Adílio Custodio (Portugal)
Congo, RD (1998-)	EUSEC RD Congo, Missió d'Assistència a la Reforma del Sector de Seguretat a RD Congo Joint Action 2005/355/PESC	Juny 2005	8/-	Cap de Missió Jean-Paul Michel (França) en substitució de Michel Sido (França), des de juliol de 2008
Guinea-Bissau	EU SRR Guinea-Bissau, Missió de suport de la UE a la reforma del sector de seguretat a Guinea-Bissau	Juny 2008		Esteban Verástegui (Espanya), març 2008

18. El Consell de Seguretat de l'ONU va elaborar la resolució s/res/1551 de 09/07/04 per a donar un mandat a la missió sota la tutela del Consell. Aquesta missió és la continuació de la missió SFOR de l'OTAN i té el mandat d'implementar l'Acord de Dayton de 1995.

Operacions de la UE (15 missions i 11 RE) (continuació)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
ÀFRICA				
Somàlia (1988-)	EU NAVFOR Somàlia, S/RES/1816 (2008), S/RES/1838 (2008), Council Joint Action 2008/749/CFSP	Des. 2008		Cap de la cèl·lula de coordinació Andrés A. Breijo Claúr (Espanya) (2008)
Sudan (1983-2004)	RE de la UE per a Sudan, Council Decision 2007/238/CFSP i Joint Action 2007/108/CFSP	Abril 2007		RE Torben Brylle (Dinamarca) (2007)
R. Centreafricana (2006-), Txad (2006-)	EUFOR TCHAD/RCA (OMP) S/RES/1778, Council Joint Action 2007/677/CFSP i 2008/110/CFSP	Gener 2008	3.700 +/-	Comandant de l'operació General Patrick Nash (Irlanda) (2007)
ORIENT MITJÀ				
Orient Mitjà (1948-)	RE de la UE per al Procés de Pau a Orient Mitjà	Nov. 1996		RE Marc Otte (Bèlgica) (2003)
Iraq (2003-)	EUJUST LEX, Missió Integrada de la UE per a l'Estat de Dret a l'Iraq, Council Joint Action 2005/190/PESC	Juliol 2005		Cap de Missió Stephen White (Regne Unit), març 2005
Israel-Palestina (1948-)	EU BAM Rafah, Missió d'Assistència Fronterera al Pas Fronterer de Rafah dels Territoris Palestins, Council Joint Action 2005/889/CFSP, modificat posteriorment	Nov. 2005	-/127	Cap de Missió Pietro Pistolese (Itàlia) (novembre 2008) en substitució de Alain Faugeras (França)
Israel-Palestina (1948-)	Dintre l'Oficina del RE de la UE per a Orient Mitjà, es crea EUPOL COPPS ¹⁹ , Missió de Policia de la UE per als Territoris Palestins Council Joint Action 2005/797/CFSP i 2008/133/CFSP	Gener 2006		

OEA (2 missions)

Colòmbia (1964-)	Missió de suport al procés de pau de Colòmbia, CP/RES/859	Febrer 2004		
Haití (2004-2005)	Missió Especial de la OEA per a l'Enfortiment de la Democràcia a Haití, CP/RES/806	Juny 2004	-/6	

Operacions de Rússia i la Comunitat d'Estats Independents (CEI)²⁰ (3 missions)

Geòrgia (Ossètia del Sud)	Foça Conjunta de Ossètia del Sud (Bilateral, 24/06/92)	Juliol 1992	1.500/-	
Geòrgia (Abkhàzia)	Foça de Manteniment de la Pau de la CIS a Geòrgia	Juny 1994	1.600/-	
Moldàvia, Rep. de (Transdnièster)	Foça de Manteniment de la Pau de la Comissió de Control Conjunta (Bilateral, 21/07/92)	Juliol 1992	1.174/-	

19. Missió que sorgeix del treball previ realitzat per l'Oficina de Coordinació de la UE per al Suport a la Policia Palestina (EU COPPS), establerta a l'abril de 2005.

20. Les dades de les missions de manteniment de la pau de la CEI són extretes de *SIPRI 2008*, op. cit.

CEMAC (1 missió)

País (inici-fi conflicte armat)	Missió i tipus (resolució mandat inicial)	Data inici missió – fi missió	Soldats/ Observ. Militars/ policia	Representant Especial/cap de la missió (RE) Enviat Especial (EE) Enviat Personal (EP) i Conseller Especial (CE) (any nomenament)
R. Centreafricana (oct. 2002-març 2003)	MICOPAX ²¹ (Mission de Consolidation de la paix en République Centrafricaine)	Juliol 2008	500/-	

UA (2 missions)

Comores	MAES, AU Electoral and Security Assistance Mission to the Comoros, AU PSC/MIN/Comm.1, 09/05/2007	Maig 2007	200/-	
Somàlia (1988-)	AMISOM, S/RES/1744 (Missió de la UA a Somàlia)	Febrer 2007	3.400/-	

Altres operacions (7 missions)

Corea, RPD – Corea, Rep. de	NSC (Neutral Nations Supervisory Commission) Acord d'Armistici	Juliol 1953	-/10/-	
Illes Salomó	RAMSI Regional Assistance Mission Salomon Islands (Biketawa Declaration) S/RES/1690	Juliol 2003	214/-/306	Coordinador especial RAMSI, Tim George
Israel-Palestina (1948-)	TPIH 2 (Presència Internacional Temporal a Hebron)	Gener 1997	-/3/21	
Egipte (Sinaí)	Força Multinacional i Observadors (Protocol al Tractat de Pau Egipte i Israel del 26/03/1979)	Abril 1982	-/1.691/-	
Iraq (2003-)	Força Multinacional a l'Iraq (EUA-Regne Unit) S/RES/1511	Oct. 2003	153.350 ²² /-	
Côte d'Ivoire (2002-)	Operació Licorne (França) S/RES/1464	Febrer 2003	2.400/-	
Timor-Leste (1975-1999)	ISF (OMP) (Austràlia) S/RES/1690	Maig 2006	950/-	

* Situacions que pateixen conflictes no resolts el 2008 (veure l'apartat de processos de pau). En el cas de l'Índia-Pakistan, s'analitza des de la perspectiva del procés de pau.

** En cursiva, les missions tancades o els càrrecs finalitzats durant l'any 2008.

Font: Elaboració pròpia actualitzada a desembre de 2008 i *SIPRI 2008*.

21. Al juliol, una nova força regional sorgida de la CEEAC, MICOPAX, pren el relleu de Força Multinacional (FOMUC) de l'organització regional CEMAC. Durant el primer trimestre de 2009, aquesta missió haurà de comptar amb uns 700 efectius.

22. D'aquesta xifra, 146.000 corresponen als EUA, i els restants 6.350 corresponen a la resta de països que conformen la Força Multinacional a l'Iraq. Vegeu O'Hanlon, Michael E., Campbell, J. H., *Iraq Index*, Brookings Institution, 4 de desembre de 2008, a <<http://www.brookings.edu/iraqindex/>>.

Annex III. Resposta dels donants i balanç del CAP 2008

Resposta dels donants durant el 2008

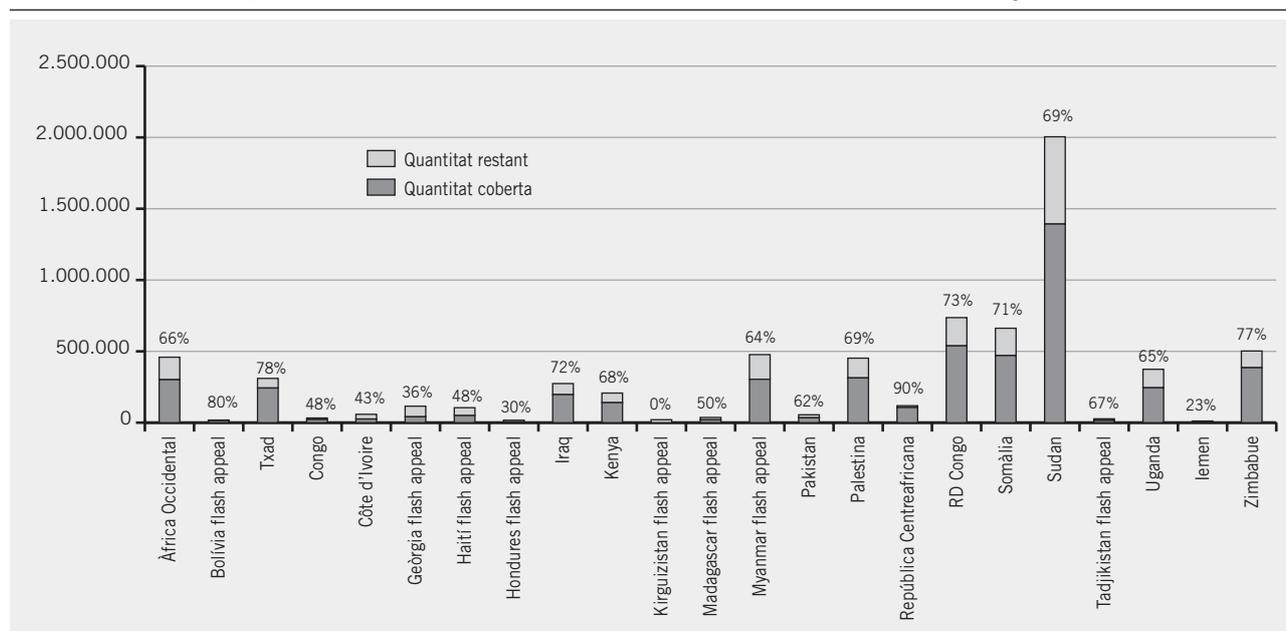
Principals crides humanitàries ¹	Principals organismes receptors	Principals sectors receptors	Principals donants ²	TOTAL
Ajuda humanitària a través de Nacions Unides				
1. R. Centreafricana (90%)	1. PMA	1. Alimentació	1. EUA (29%)	4.867 milions de dòlars
2. Txad (78%)	2. UNICEF	2. Multisectorial	2. Fons transferits (12,8%)	
3. Zimbabue (77%)	3. ACNUR	3. Coordinació i serveis de suport	3. ECHO (9,2%)	
4. RD Congo (73%)	4. UNWRA	4. Protecció i drets humans	4. Regne Unit (7,1%)	
5. Iraq (72%)	5. FAO	5. Aigua i sanejament	5. Fons no assignats (6,6%)	
Ajuda Humanitària Global				
	1. PMA	1. Alimentació	1. EUA (26,9%)	10.615 milions de dòlars
	2. ACNUR	2. Multisectorial	2. ECHO (10,5%)	
	3. UNICEF	3. Salut	3. Aràbia Saudita (6,8%)	
	4. PMA i ONG	4. No especificat	4. Fondos transferidos (6,2%)	
	5. Bilateral	5. Coordinació i suport	5. Regne Unit (5,2%)	

1. Realitzats a través del sistema de Nacions Unides. El tant per cent indica el percentatge de fons recaptats per la crida respecte al sol·licitat i, per tant, assenyalen el grau de suport de la comunitat internacional.

2. El percentatge assenyalen la contribució del donant respecte al finançament total, independentment del seu PIB.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Financial Track Service, OCHA <<http://www.reliefweb.int/fts>> [consultat el 11/12/2008]

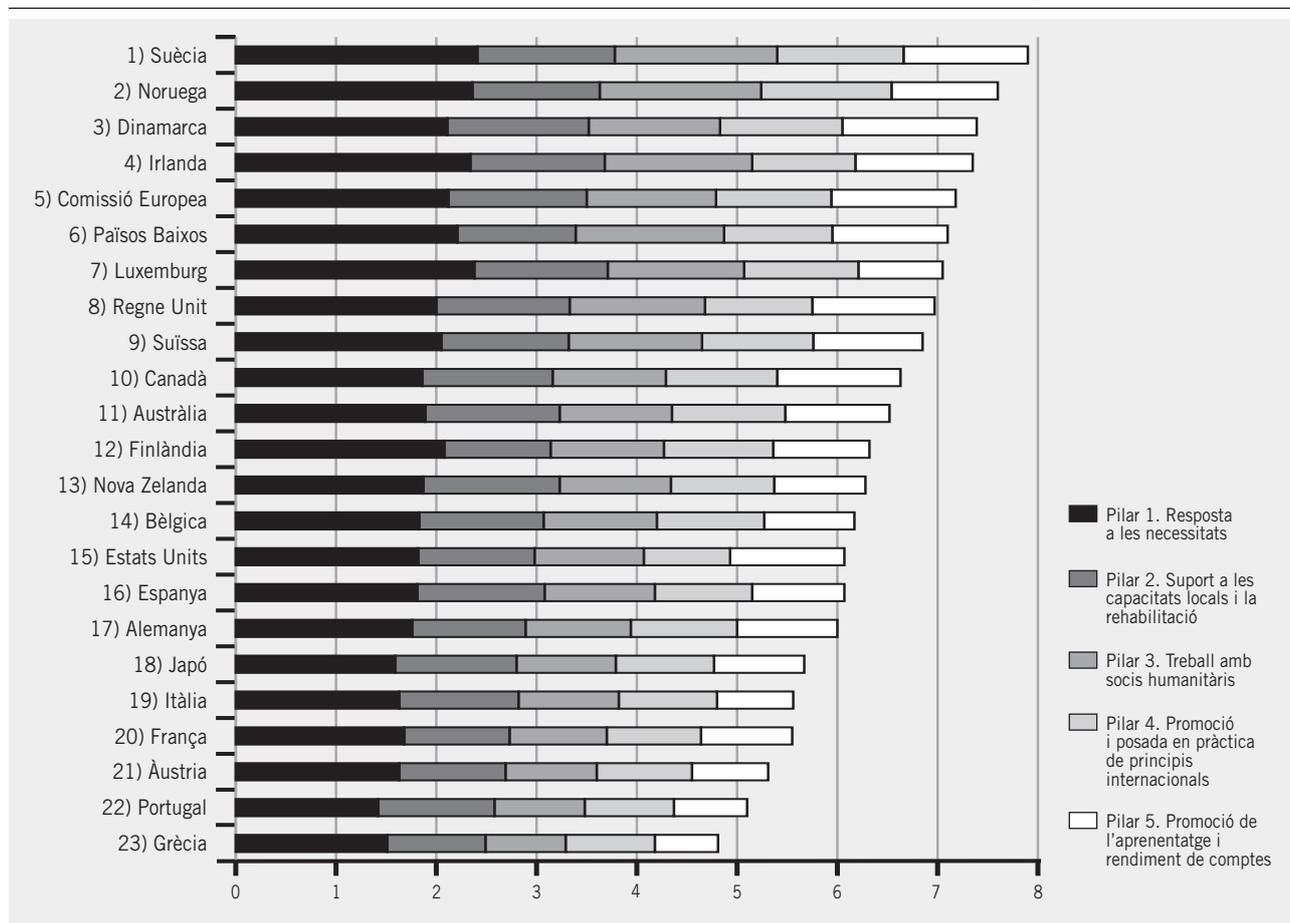
Quantitats totals atorgades a les diferents crides humanitàries 2008 (% de la crida finançada)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Financial Track Service, OCHA <<http://www.reliefweb.int/fts>> [consultat el 11/12/2008]

Annex IV. Índex de Resposta Humanitària 2008¹

Quantitats totals otorgades a les diferents crides humanitàries 2008 (% de les crides finançades)

Font: DARA – Índex de Resposta Humanitària 2008. Novembre 2008. <<http://www.hri.daraint.org/>>

1. El IRH és un instrument creat per a avaluar la qualitat de la resposta humanitària oferta pels països membres de l'OCDE sobre la base dels Principis de Bona Donació Humanitària aprovats en 2003. En una escala del 1 al 10, aquesta última xifra simbolitzaria el màxim compliment d'aquests principis i per tant una donació humanitària eficaç i eficient. Per a més informació vegeu el quadre 5.4 en el capítol 5 (Crisis humanitàries).

Annex V. Països que van emetre crides extraordinàries (*flash appeals*) a través del sistema de Nacions Unides en 2008

País (data d'emissió) ¹	Motiu	Quantitat sol·licitada (dòlars)	% obtingut
Àfrica Austral (12/02/08)	Inundacions	89.178.415	32%
Bolívia (20/02/08)	Inundacions	18.215.196	80%
<i>Geòrgia (18/08/08)</i>	<i>Conflicte armat</i>	<i>115.718.864</i>	<i>36%</i>
Haití (09/09/08)	Cicló	104.858.572	48%
Hondures (29/10/08)	Inundacions	17.086.986	30%
Iemen (10/11/08)	Inundacions	11.483.150	23%
<i>Kenya (16/01/08)</i>	<i>Violència postelectoral</i>	<i>207.568.401</i>	<i>68%</i>
Kirguizistan (28/11/08)	Onada de fred	20.635.263	0%
Madagascar (01/03/08)	Cicló	36.476.586	54%
Myanmar (09/05/08)	Cicló	477.077.946	64%
<i>Pakistan (07/09/08)</i>	<i>Inundacions i conflicte armat</i>	<i>55.102.503</i>	<i>62%</i>
Tadjikistan (15/02/08)	Crisis energètica	26.914.132	57%
TOTAL		1.180.316.014	46,16%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de Financial Track Service, OCHA <<http://www.reliefweb.int/fts>> [consultat el 11/12/2008]

1. En cursiva els països la crida dels quals està vinculada, completament o en part, a situacions de violència o conflicte armat.

Annex VI. Posició Comuna de la UE sobre Exportacions de Tecnologia Militar i Equipaments

El Codi de Conducta de la UE va ser el primer codi que es va establir sobre comerç d'armes a escala internacional i és un dels més extensos de la seva categoria. Tanmateix, els criteris que el constitueixen no són suficientment clars ni detallats, i no assignen responsabilitats als Estats pel que fa a la legislació internacional. Des de desembre del 2008, aquest Codi passa a ser una Posició Comuna sobre Exportacions de Tecnologia Militar i Equipaments, i té efectes de text jurídicament vinculant. La Posició Comuna adopta gairebé els mateixos criteris que el Codi de Conducta, i afegeix la responsabilitat del país exportador de verificar la destinació final de les armes i de comprovar que el país receptor respecta el Dret Internacional Humanitari. A continuació es detallen els criteris del text original del Codi i les disposicions pràctiques:

CRITERI 1. Respecte dels compromisos internacionals dels Estats membre de la Unió Europea, en particular les sancions decretades pel consell de Seguretat de Nacions Unides i les decretades per la Comunitat, els acords de no proliferació i altres temes, així com altres obligacions internacionals.

S'haurà de denegar la llicència d'exportació en cas que l'aprovació no sigui compatible, entre altres coses, amb: les obligacions internacionals dels Estats membre i els seus compromisos de respectar els embargaments d'armes de l'ONU, de l'OSCE i de la UE; les obligacions internacionals dels Estats membre conforme amb el Tractat de No Proliferació d'Armes Nuclears, la Convenció sobre Armes Bacteriològiques i Toxíniques i la Convenció sobre Armes Químiques; els seus compromisos en el marc del Grup d'Austràlia, el Règim de Control de Tecnologia de Míssils, el Grup de Subministradors Nuclears i l'Arranjament de Wassenaar; i, finalment, el seu compromís de no exportar cap forma de mina antipersona.

CRITERI 2. Respecte dels drets humans en el país de destinació final

Després d'avaluar l'actitud del país receptor respecte als principis pertinents establerts pels instruments internacionals de drets humans, els Estats membre: no expediran cap llicència d'exportació quan existeixi un risc manifest que l'exportació proposada pugui ser utilitzada amb finalitats de repressió interna; ponderaran amb especial deteniment la concessió de llicències, cas per cas i segons la naturalesa dels equips, a països en els quals els organismes competents de les Nacions Unides, el Consell d'Europa o la Unió Europea hagin contrastat greus violacions dels drets humans.

A aquest efecte es consideraran equips que poden ser

utilitzats amb finalitats de repressió interna; entre d'altres, aquells respecte dels quals existeixin indicis que la seva utilització o la d'equips similars pugui ser amb finalitat de repressió interna per part del destinatari final previst, o respecte dels quals existeixin motius per suposar que seran desviats de la seva destinació o del seu destinatari final declarats amb finalitat de repressió interna. D'acord amb l'apartat 1 de les disposicions operatives del present Codi, s'haurà d'examinar amb cura la naturalesa dels equips, en particular si seran emprats pel país receptor amb finalitat de seguretat interna.

Es considerarà repressió interna, entre uns altres, la tortura i altres tractes o sancions cruels, inhumans i degradants, les execucions sumàries o arbitràries, les desaparicions, les detencions arbitràries i tota violació greu dels drets humans i de les llibertats fonamentals com es defineixen en els instruments internacionals pertinents de drets humans, inclosa la Declaració Universal de Drets Humans i el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics.

CRITERI 3. Situació interna del país de destinació final, en termes de l'existència de tensions o conflictes armats

Els Estats membre no permetran les exportacions que provoquin o perllonguin conflictes armats o que agreugin les tensions o els conflictes existents en el país de destinació final.

CRITERI 4. Manteniment de la pau, la seguretat i l'estabilitat regionals

Els Estats membre no expediran cap llicència d'exportació quan existeixi un risc manifest que el receptor previst pugui utilitzar el producte exportat per agredir un altre país o per imposar per la força una reivindicació territorial. En estudiar aquests riscos, els Estats membre de la UE tindran en compte, entre altres coses: l'existència o la probabilitat d'un conflicte armat entre el país receptor i un altre país, la reivindicació de territori d'un país veí que el receptor hagi intentat imposar o hagi amenaçat d'obtenir per la força en el passat, si existeix la probabilitat que l'equip sigui utilitzat amb finalitats diferents de la seguretat nacional i la legítima defensa del receptor, o la necessitat de no perjudicar de forma important l'estabilitat regional.

CRITERI 5. Seguretat nacional dels Estats membre i dels territoris les relacions exteriors dels quals són responsabilitat d'un Estat membre, així com dels països amics i aliats

Els Estats membre tindran en compte: l'efecte potencial de l'exportació proposada en els seus interessos de seguretat i defensa i en els dels seus amics, aliats i altres Estats membre, reconeixent al mateix temps que aquest factor no pot influir sobre la consideració dels criteris de respecte dels drets humans i de la pau; la seguretat i l'estabilitat regionals; el risc d'utilització dels productes de què es tracti contra les seves pròpies forces o les dels seus amics, aliats o altres Estats membre; així com el risc de compilació inversa o de transferència tecnològica no intencionada.

CRITERI 6. Comportament del país comprador enfront de la societat internacional, especialment pel que es refereix a la seva actitud enfront del terrorisme, la naturalesa de les seves aliances i el respecte del Dret Internacional

Els Estats membre tindran en compte, entre altres coses, els antecedents del país comprador en matèria de: el seu suport o foment del terrorisme i de la delinqüència internacional organitzada; el respecte dels seus compromisos internacionals, especialment sobre la no utilització de la força, fins i tot conforme a les normes internacionals de drets humans aplicables als conflictes, siguin internacionals o no; el seu compromís de no proliferació i en altres àmbits del control d'armes i el desarmament, i en particular la signatura, la ratificació i l'aplicació dels corresponents convenis de control d'armes i de desarmament als quals es refereix la lletra b) del criteri 1.

CRITERI 7. Existència del risc que l'equip es desviï dintre del país comprador o es reexporti en condicions no desitjades

En avaluar la repercussió de l'exportació proposada en el país importador i el risc que els productes exportats puguin desviar-se a un destinatari final no desitjat, es tindran en compte els següents elements: els legítims interessos de defensa i de seguretat del país receptor, inclosa la seva participació en activitats de manteniment de la pau de l'ONU o altres organitzacions; la capacitat tècnica del país receptor per utilitzar l'equip; la capacitat del país receptor d'exercir controls efectius sobre l'exportació; el risc que les armes siguin reexportades o desviades a organitzacions terroristes (en aquest context s'hauria d'examinar curosament el cas de l'equip antiterrorista).

CRITERI 8. Compatibilitat de les exportacions d'armes amb la capacitat econòmica i tècnica del país receptor, tenint en compte la conveniència que els Estats satisfacin les seves necessitats legítimes de seguretat i defensa amb el mínim desviament de recursos humans i econòmics per a armaments

Els Estats membre estudiaran, a la llum de les dades de fonts pertinents tals com el PNUD, el Banc Mundial, el FMI i els informes de l'OCDE, si l'exportació proposada obstaculitzaria de forma important el desenvolupament sostenible del país receptor. En aquest context tindran particularment en compte els nivells relatius de

despesa militar i tindran en compte també qualsevol ajuda bilateral o de la UE.

DISPOSICIONS PRÀCTIQUES

Tots els Estats membre **confrontaran una per una** les sol·licituds de llicència d'exportació d'equip militar que rebiran amb els criteris del Codi de Conducta.

Aquest Codi no minva el dret dels Estats membre d'**aplicar normes nacionals més estrictes**.

Els Estats membre de la UE **difondran per vies diplomàtiques les dades de les llicències denegades** en virtut del Codi de Conducta per a equip militar juntament amb una explicació del motiu de la denegació de la llicència. Els detalls que s'hauran de notificar es recullen en forma d'un projecte en el formulari a l'Annex A. Abans que qualsevol Estat membre concedeixi una llicència que hagi estat denegada per un altre o altres Estats membre per a una transacció essencialment idèntica en els tres anys anteriors, consultarà a l'Estat o Estats membre que hagin pronunciat la denegació. Si després de celebrar consultes, el primer Estat membre decidís expedir la llicència, notificarà aquest fet a l'Estat o Estats membre que hagin denegat la llicència, exposant-ne detalladament els motius.

La decisió de transferir o denegar la transferència de qualsevol producte d'equip militar serà **competència de cadascun dels Estats membre**. S'entendrà que existeix denegació de llicència quan l'Estat membre es negui a autoritzar la venda efectiva o l'exportació física de l'element de l'equip militar de què es tracti, quan en una altra ocasió s'hauria realitzat una venda o signat un contracte pertinent. Per a això, una denegació notificable podrà incloure, d'acord amb els procediments nacionals, la denegació del permís d'iniciar negociacions o una resposta negativa a la sol·licitud formal respecte d'una comanda específica.

Els Estats membre de la UE mantindran la **confidencialitat de les esmentades denegacions** i consultes i no les utilitzaran amb finalitats comercials.

Els Estats membre de la UE actuaran per a la **prompta adopció d'una llista comuna** d'equip militar inclòs en el Codi, basada en llistes nacionals i internacionals similars. Mentrestant, el Codi funcionarà sobre la base de llistes de control nacionals que incorporin quan convingui elements de les llistes internacionals pertinents.

Als **productes de doble ús** especificats en l'Annex 1 de la Decisió del Consell 94/942/PESC en la seva versió modificada **se'ls aplicarà els criteris del Codi** i el procediment de consulta establert en l'apartat 3 de les disposicions operatives quan hi hagi motius fundats per creure que les forces armades o els cossos de seguretat interna o organismes similars del país seran els destinataris finals d'aquests productes.

Per tal d'optimitzar l'eficàcia del Codi, els Estats membre de la UE treballaran en el marc de la PESC per **reforçar la seva cooperació i fomentar la seva conver-**

gència en l'àmbit de les exportacions d'armes convencionals.

Cada Estat membre de la UE distribuirà als altres socis de la UE amb caràcter confidencial un **informe anual** sobre les seves exportacions d'armes i sobre la seva aplicació del Codi. Aquests informes es debatran en una reunió anual que se celebrarà en el marc de la PESC. En la reunió s'analitzarà també el funcionament del Codi, se'n determinaran les millores necessàries i es presentarà al Consell un informe comú, basat en les aportacions dels Estats membre.

Els Estats membre de la UE **avaluaran** segons convingui, en el marc de la PESC, **la situació dels receptors existents o potencials** de les seves exportacions d'ar-

mes, a la llum dels principis i criteris del Codi de Conducta.

Es reconeix que els Estats membre, quan s'escaigui, podran també **tenir en compte l'efecte de les exportacions** proposades en els seus interessos econòmics, socials, comercials i industrials, però aquests factors no afectaran en l'aplicació dels criteris anteriors.

Els Estats membre utilitzaran els seus millors recursos per **encoratjar a altres Estats exportadors d'armes que acceptin el present Codi de Conducta.**

El present Codi de Conducta, així com les disposicions operatives, substituiran tota elaboració prèvia dels Criteris Comuns de 1991 i 1992.

Annex VII. Embargaments d'armes vigents decretats per Nacions Unides, la UE i l'OSCE

S'entén per embargament d'armes la prohibició de comercialització d'armament a un país o a un grup armat d'oposició com a signe de desaprovació del seu comportament, per a intentar mantenir un estatus de neutralitat en un conflicte armat i/o per a limitar els recursos d'un actor per evitar l'aplicació de violència armada. La imposició o recomanació d'un embargament per part del Consell de Seguretat de l'ONU, de la UE o de l'OSCE s'entén com el reconeixement d'una situació d'excepció en el país afectat. Per tant, no es discrimina entre els embargaments vinculants i els voluntaris, encara que si que s'estableix una diferència entre les sancions imposades a països i les aplicades a grups armats d'oposició. Tal com es mostra en el següent annex, al finalitzar l'any 2008 es mantenien vigents un total de **24 embargaments d'armes en 14 països diferents**, tant a Governos com a grups armats d'oposició.

Embargaments decretats des de Nacions Unides

País	Entrada en vigor	Modificat*
Taliban i al-Qaida**	16/01/02 (S/RES/1390)	
Côte d'Ivoire	15/11/04 (S/RES/1572)	
Congo, RD (excepte Govern)	28/11/03 (S/RES/1493)	31/03/08 (S/RES/1807)
Iran (tecnologia nuclear)	23/12/06 (S/RES/1737)	24/03/08 (S/RES/1747)
Libèria (excepte Govern)	19/11/92 (S/RES/788)	13/06/06 (S/RES/1683)
Corea, RPD (armes pesades)	14/10/06 (S/RES/1718)	
Sierra Leone (RUF)	08/10/97 (S/RES/1132)	05/06/98 (S/RES/1171)
Somàlia (excepte Govern)	21/01/92 (S/RES/733)	06/12/06 (S/RES/1725)
Sudan (Darfur)	30/07/04 (S/RES/1556)	29/03/05 (S/RES/1591)

* No s'inclouen extensions, si no la darrera modificació substancial dels termes de l'embargament

**No lligat a un país o territori en concret

Embargaments decretats des de la UE

País	Entrada en vigor	Modificat*
Taliban i al-Qaida**	27/05/02 (2002/402/CFSP)	
Xina	27/06/89 (Declaración CE)	
Côte d'Ivoire	15/11/04 (2004/852/CFSP)	23/01/06 (2006/30/CFSP)
Congo, RD (excepte Govern)	07/04/93 (Declaración CE)	13/06/05 (2005/440/CFSP)
Iran	27/02/07 (2007/140/CFSP)	23/04/07 (2007/246/CFSP)
Líban	15/09/06 (2006/625/CFSP)	
Libèria (excepte Govern)	07/05/01 (2001/357/CFSP)	24/07/06 (2006/31/CFSP)
Myanmar	29/07/91 (Declaración CE)	29/10/01 (2001/757/CFSP)
Corea, RPD	22/11/06 (2006/795/CFSP)	
Sierra Leone (RUF)	05/06/98 (98/409/CFSP)	
Somàlia (excepte Govern)	10/12/02 (2002/960/CFSP)	27/01/03 (EC 147/2003)
Sudan	15/03/94 (94/165/CFSP)	30/05/05 (EC 838/2005)
Uzbekistan	14/11/05 (2005/792/CFSP)	
Zimbabue	18/02/02 (2002/145/CFSP)	19/02/04 (EC 314/2004)

* Darrera modificació substancial dels termes de l'embargament

**No lligat a un país o territori en concret

Embargaments decretats des de l'OSCE

País	Entrada en vigor	Modificat*
Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	28/02/92	CSO n.º 2, Annex 1

Annex VIII: Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans de les Nacions Unides

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets humans 7a Sessió (03/03/08 – 28/03/08)

RESOLUCIONS

7/1 Violacions dels drets humans com a resultat dels atacs i incursions militars israelianes al territori palestí ocupat, particularment els esdevinguts recentment a la Franja de Gaza ocupada

Insta totes les parts interessades a respectar les normes internacionals de drets humans i el dret internacional humanitari, i a abstenir-se d'exercir violència contra les poblacions civils.

7/2 Composició del personal de l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans

Demana a l'Alta Comissionada que presenti un informe ampli i actualitzat al Consell el 2009, conforme al seu programa de treball anual, ajustant-se a l'estructura i l'abast de l'informe esmentat i prestant especial atenció a les noves mesures que s'han adoptat per a corregir el desequilibri en la composició geogràfica del personal l'Oficina.

7/3 Enfortiment de la cooperació internacional en l'esfera dels drets humans

Exhorta els Estats membres, els organismes especialitzats i les organitzacions intergovernamentals que continuïn mantenint un diàleg constructiu i celebrant consultes per a millorar la comprensió, i la promoció i protecció de tots els drets humans i les llibertats fonamentals, i encoratja les organitzacions no governamentals que contribueixin activament en aquesta tasca.

7/4 Mandat de l'expert independent sobre les conseqüències del deute extern i les obligacions financeres internacionals connexes dels Estats per al ple gaudi de tots els drets humans, sobretot els drets econòmics, socials i culturals

Demana a l'expert independent que durant el 2009 presenti al Consell un informe analític sobre l'aplicació de la present resolució de conformitat amb el seu programa anual de treball, i que presenti un informe d'avançaç sobre el tema a l'Assemblea General en el seu sexagèsim tercer període de sessions.

7/5 Mandat de l'expert independent sobre els drets humans i la solidaritat internacional

Demana a l'expert independent que continuï treballant en la preparació d'un projecte de declaració sobre el dret dels pobles i les persones a la solidaritat internacional, i que presenti al Consell un informe sobre l'apli-

ció de la present resolució, de conformitat amb el seu programa de treball anual.

7/6 Mandat de l'experta independent sobre qüestions de les minories

Decideix prolongar el mandat de l'experta independent sobre qüestions de les minories per un període de tres anys.

7/7 La protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals en la lluita contra el terrorisme

Encoratja els Estats que, en la lluita contra el terrorisme, tinguin en consideració les resolucions i decisions pertinents de les Nacions Unides sobre drets humans, i que tinguin degudament em compte les recomanacions dels procediments i mecanismes especials del Consell, i les observacions i opinions pertinents dels òrgans creats en virtut de tractats de drets humans.

7/8 Mandat del relator especial sobre la situació dels defensors dels drets humans

Exhorta els Estats a considerar seriosament la possibilitat d'accedir a les sol·licituds del relator especial de visitar els seus països i els insta a entaular un diàleg constructiu amb el relator especial sobre el seguiment i el compliment de les seves recomanacions, a fi que pugui complir el seu mandat de forma encara més eficaç.

7/9 Els drets humans de les persones amb discapacitat

Decideix celebrar en un dels seus períodes ordinaris de sessions un debat interactiu anual sobre els drets de les persones amb discapacitat, i que el primer d'aquests debats es celebri en el desè període de sessions i tracti de les mesures jurídiques essencials per a la ratificació i l'aplicació efectiva de la Convenció i també amb relació a la igualtat i la no discriminació.

7/10 Els drets humans i la privació arbitrària de la nacionalitat

Demana al Secretari General que reuneixi informació sobre aquesta qüestió de totes les fonts pertinents i la posi a disposició del Consell en el desè període de sessions.

7/11 La funció del bon govern en la promoció dels drets humans

Convida els Estats que considerin la possibilitat de ratificar la Convenció de les Nacions Unides contra la Corrupció, o d'adherir-s-hi, i de promoure la transparència, la rendició de comptes, la prevenció i l'aplicació de la llei com a principis fonamentals de la lluita contra la corrupció.

7/12 Desaparicions forçades o involuntàries

Decideix prorrogar el mandat del Grup de Treball per un altre període de tres anys i insta els estats que facin un

esforç per a posar fi al clima d'impunitat de què gaudeixen els autors de desaparicions forçades i per a aclarir els casos de desaparicions forçades, com a mesura crucial per a una prevenció eficaça.

7/13 Mandat del relator especial sobre la venda de menors, la prostitució infantil i la utilització de menors en la pornografia.

Encoratja tots els governs que responguin favorablement a les sol·licituds del relator especial per a visitar els seus països a fi que pugui exercir el seu mandat amb eficàcia.

7/14 El dret a l'alimentació

Decideix celebrar una taula rodona sobre el dret a l'alimentació durant el principal període de sessions del 2009.

7/15 Situació dels drets humans a la RPD Corea

Decideix prorrogar el mandat del relator especial, de conformitat amb les resolucions 2004/13 i 2005/11 del Consell de Drets Humans, per un període d'un any.

7/16 Situació dels drets humans al Sudan

Expressa profunda preocupació per la gravetat de les violacions dels drets humans i el dret internacional humanitari que es cometien en algunes parts de Darfur i reitera la crida a totes les parts perquè posin fi a tots els actes de violència contra la població civil.

7/17 Dret del poble palestí a la lliure determinació

Insta tots els Estats membres i òrgans pertinents del sistema de les Nacions Unides que donin suport i assistència al poble palestí per a fer efectiu el seu dret a la lliure determinació i *decideix* continuar examinant aquesta qüestió durant el període de sessions de març del 2009.

7/18 Assentaments israelians en territori palestí ocupat, incloent Jerusalem oriental i el Golan siri ocupat

Deplora els recents anuncis fets per Israel sobre la construcció de noves unitats d'habitatge per a colons israelians a la Jerusalem oriental ocupada i rodalies, que atempten contra el procés de pau i la creació d'un Estat palestí contigu, sobirà i independent, i vulneren el dret internacional i les promeses fetes per Israel en la Conferència de Pau de Annapolis celebrada el 27 de novembre del 2007.

7/19 La lluita contra la difamació de les religions

Deplora enèrgicament els atacs i agressions físiques contra empreses, centres culturals i llocs de culte de totes les religions, i també el fet que es prenguin com a objectiu els símbols religiosos.

7/20 Cooperació tècnica i serveis d'assessorament a la RD Congo

Demana a l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans que, per la seva presència a la RD Congo, augmenti i intensifiqui les activitats i programes d'assistència tècnica en consulta amb les autoritats d'aquest país i informi el Consell en el seu període de sessions de març del 2009.

7/21 Mandat del Grup de Treball sobre la utilització de mercenaris com a mitjà per a violar els drets humans i

obstaculitzar l'exercici del dret dels pobles a la lliure determinació

Demana al Grup de Treball que celebri consultes amb els Estats, les organitzacions intergovernamentals i no governamentals i altres agents pertinents de la societat civil sobre l'aplicació de la present resolució i que sotmeti a l'Assemblea General en el sexagèsim tercer període de sessions i al Consell el 2009 les conclusions sobre la utilització de mercenaris com a mitjà per a violar els drets humans i obstaculitzar l'exercici del dret dels pobles a la lliure determinació.

7/22 Els drets humans i l'accés a l'aigua potable i el sanejament

Exhorta tots els governs a cooperar amb l'expert independent i els convida a comunicar les practiques idònies i a facilitar tota la informació necessària relacionada amb les seves funcions perquè pugui complir la seva mandat. *Decideix* continuar examinant aquesta qüestió en relació amb el mateix tema de l'agenda en el desè període de sessions.

7/23 Els drets humans i el canvi climàtic

Decideix considerar la qüestió en el desè període de sessions en relació amb el tema 2 de l'agenda, i posteriorment posar l'estudi, juntament amb un resum dels debats del desè període de sessions, a disposició de la Conferència de les Parts en la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic, per al seu examen.

7/24 Eliminació de la violència contra la dona

Exhorta tots els governs que cooperin i assisteixin la relatora especial en el desenvolupament de les tasques i funcions que li han estat encomanades i li proporcionin tota la informació sol·licitada, en particular la relacionada amb l'aplicació de les seves recomanacions, i considerin seriosament respondre favorablement a les sol·licituds que els formuli amb relació a visites i comunicacions.

7/25 Prevenció del genocidi

Convida l'Alta Comissionada perquè, amb caràcter d'alta prioritat i en consulta amb els Estats, prepari i posi en pràctica, en funció dels recursos disponibles, actes commemoratius apropiats per a celebrar el 60è aniversari de la Convenció per a la Prevenció i Sanció del Delicte de Genocidi, tenint també present la commemoració del 60è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

7/26 Convenció Internacional per a la protecció de totes les persones contra les desaparicions forçades

Anima tots els Estats que no ho hagin fet encara que estudiïn la possibilitat de signar o ratificar la Convenció Internacional per a la protecció de totes les persones contra les desaparicions forçades, o d'adherir-s'hi.

7/27 Els drets humans i l'extrema pobresa

Convida l'Oficina de l'Alta Comissionada a presentar al Consell de Drets Humans, en el seu darrer període de sessions de 2009, un informe per a poder adoptar una decisió sobre la forma d'avançar, amb la intenció de la possible aprovació dels principis rectors sobre els drets de les persones que viuen en situació d'extrema pobresa.

7/28 Les persones desaparegudes

Decideix organitzar durant el novè període de sessions una taula rodona sobre la qüestió de les persones desaparegudes i convidar experts del Comitè Internacional de la Creu Roja, delegats de governs i organitzacions no governamentals i d'institucions nacionals de drets humans i organitzacions internacionals.

7/29 Els drets del menor

Decideix demanar al Secretari General que faciliti, a càrrec del pressupost ordinari de les Nacions Unides, el personal i els mitjans necessaris per al desenvolupament eficaç i oportú de les funcions del Comitè dels Drets del Menor, els relators especials i els representants especials del sistema de les Nacions Unides en compliment dels seus mandats i, quan s'escaigui, convidar els Estats que continuïn aportant contribucions voluntàries.

7/30 Els drets humans al Golan siri ocupat

Decideix prosseguir l'examen de la qüestió de les violacions dels drets humans al Golan siri ocupat en el desè període de sessions.

7/31 Situació dels drets humans a Myanmar

Insta enèrgicament el Govern de Myanmar a rebre, el més aviat possible, una missió de seguiment del Relator Especial sobre la situació dels drets humans a Myanmar, conforme a la sol·licitud del consell en la resolució 6/33, a cooperar-hi plenament, i a posar en pràctica i aplicar les recomanacions incloses en l'informe del relator especial sobre la situació dels drets humans a Myanmar (A/HRC/6/14).

7/32 Mandat del relator especial sobre la situació dels drets humans a Myanmar

Demana al relator especial que presenti un informe sobre la marxa dels treballs a l'Assemblea General en el sexagèsim tercer període de sessions i al Consell de conformitat amb el seu programa de treball anual.

7/33 Del repte a la realitat: una crida mundial per a l'adopció de mesures concretes en contra del racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i les formes connexes d'intolerància

Decideix convidar el Grup de cinc eminents experts independents a dirigir-se al Consell en el seu desè període de sessions.

7/34 Mandat del relator especial sobre formes contemporànies de racisme, discriminació racial, xenofòbia i formes connexes d'intolerància

Demana a tots els governs que cooperin plenament amb el relator especial en l'exercici del seu mandat, entre altres coses, contestant amb rapidesa les seves comunicacions i crides urgents, i facilitant la informació sol·licitada.

7/35 Assistència a Somàlia en matèria de drets humans

Decideix renovar el mandat de l'expert independent per un any, a fi d'intensificar al màxim la prestació i els corrents d'assistència tècnica a Somàlia en matèria de drets humans, i li demana que presenti un informe al Consell en els períodes de sessions de setembre de 2008 i març de 2009.

7/36 Mandat del relator especial sobre la promoció i protecció del dret a la llibertat d'opinió i d'expressió

Decideix prorrogar per tres anys més el mandat del relator especial i li demana que integri els drets humans de la dona i una perspectiva de gènere en tots els treballs relacionats amb el seu mandat.

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans 8a sessió del Consell de Drets Humans (02/06/08 al 18/06/08)

RESOLUCIONS

8/1 Instal·lacions i suport financer per al Consell de Drets Humans

Reafirma la necessitat de garantir els recursos financers que siguin necessaris per al bon funcionament del Consell i dels seus grups de treball i *Expressa preocupació* per les demores que es produeixen en la presentació de documents.

8/2 Protocol Opcional al Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals.

Adopta i obre la signatura, ratificació i accés del Protocol Opcional al Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals.

8/3 Mandat del relator especial sobre execucions extrajudicials, sumàries o arbitràries.

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

8/4 El dret a l'educació

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

8/5 Promoció d'un ordre internacional democràtic i equitatiu.

Rebutja la unilateralitat i subratlla el seu compromís amb les solucions acordades multilateralment, segons indica la Carta de les Nacions Unides i la llei internacional, com a únic mètode raonable per a plantar cara als problemes internacionals.

8/6 Mandat del relator especial sobre la independència de jutges i advocats

Insta tots els governs a cooperar amb el relator especial en el desenvolupament de les seves activitats.

8/7 Mandat del representant especial del secretari general de l'ONU sobre drets humans i transnacionals

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

8/8 Tortura i altres tractes cruels, inhumans o degradants.

Condemna especialment qualsevol acció o intent per part d'un Estat o de funcionaris públics de legalitzar, autoritzar o permetre la tortura, independentment de les circumstàncies, incloent raons de seguretat nacional.

8/9 Promoció del dret dels pobles a la pau

Destaca que la pau és un requisit essencial per a la promoció i la protecció de tots els drets humans.

8/10 Els drets humans dels migrants: Mandat del relator especial sobre els drets humans dels migrants.

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

8/11 Drets humans i pobresa extrema.

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

8/12 Relator especial sobre tràfic de persones, especialment de dones i nens

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

8/13 Eliminació de la discriminació contra persones afectades per la lepra i contra els seus familiars.

Afirma que les persones afectades per la lepra i els seus familiars han de ser tractats individualment i amb dignitat, i que tenen dret a tots els drets humans bàsics i llibertats fonamentals, d'acord amb la normativa internacional.

8/14 Situació dels drets humans a Myanmar

Condemna les constants violacions de drets humans i llibertats fonamentals de la població de Myanmar.

DECISIONS (8/101 a 8/132)

Resultats de l'examen periòdic universal a: Bahrein, Equador, Tuníssia, Marroc, Finlàndia, Indonèsia, Regne Unit i Irlanda del Nord, Índia, Brasil, Filipines, Algèria, Polònia, Holanda, Sud-àfrica, República Txeca, Argentina, Gabon, Ghana, Guatemala, Perú, Benin, Suïssa, Corea, Pakistan, Zàmbia, Japó, Ucraïna, Sri Lanka, França, Tonga, Romania, Mali.

DECLARACIONS PRESIDENCIALS

PRST/8/1 Modalitats i pràctiques per a l'Examen Periòdic Universal

PRST/8/2 Mandats dels relators dels procediments especials

Resolucions i decisions emeses pel Consell de Drets Humans 9a sessió (inici 8 setembre 2008)

RESOLUCIONS

9/1 Mandat del relator especial sobre els efectes nocius del trasllat i abocament il·lícit de productes tòxics i perillosos, i sobre les deixalles en el gaudi dels drets humans.

Decideix ampliar el mandat del relator especial per un període de tres anys.

9/2 Drets humans i solidaritat internacional

Sol·licita al relator especial que presenti un informe a la dotzena sessió del Consell de Drets Humans.

9/3 Dret al desenvolupament

Destaca la urgència de convertir aquest dret en una realitat per a totes les persones.

9/4 Drets humans i mesures coercitives unilaterals

Rebutja tots els intents d'introduir mesures coercitives, incloent aquelles que impliquin la promulgació de lleis d'aplicació extraterritorial que no s'ajustin a la normativa internacional.

9/5 Drets humans dels migrants

Condemna enèrgicament totes les manifestacions de racisme i xenofòbia contra immigrants i insta els estats a aplicar la llei per a eradicar la impunitat d'aquells que cometen actes xenòfobs o racistes.

9/6 Seguiment de la setena sessió del Consell de Drets Humans sobre l'impacte negatiu de l'empitjorament de la crisi alimentària mundial en la realització del dret de tots a la alimentació.

Destaca l'obligació de tots els estats de cobrir les necessitats alimentàries de la població i especialment dels grups vulnerables.

9/7 Drets humans i pobles indígenes

Suggereix que l'Assemblea General ajusti el mandat del Fons Voluntari de les Nacions Unides per als Pobles Indígenes per a incloure la creació d'un mecanisme per als drets d'aquest col·lectiu.

9/8 Aplicació efectiva dels instruments internacionals de drets humans

Destaca la necessitat de garantir el finançament i l'assignació de personal i de mitjans adequats per a portar a terme les activitats dels tractats en matèria de drets humans.

9/9 Protecció dels drets humans dels civils en conflictes armats

Subratlla la importància de combatre la impunitat per a prevenir violacions del dret internacional humanitari i dels drets humans perpetrades contra civils en situació de conflicte armat.

9/10 Drets humans i justícia transicional

Subratlla que la justícia, la pau, la democràcia i el desenvolupament són imperatius que es reforcen mútuament.

9/11 Dret a la veritat

Encoratja tots els estats a signar, ratificar o accedir al Pacte Internacional per a la Protecció de Totes les Persones Contra la Desaparició Forçada.

9/12 Objectius voluntaris en matèria de drets humans

Convida els estats a aplicar els objectius voluntaris en matèria de drets humans en ocasió del setantè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

9/13 Esborrany de les directrius de les Nacions Unides per a l'ús apropiat i condicions per a la cura de menors
Reafirma la importància de protegir els drets i el benestar dels menors que necessiten cures alternatives, tal com estableix la resolució 62/141 de l'Assemblea General.

9/14 Mandat del Grup de Treball d'Experts sobre Persones de Descendència Africana

Decideix ampliar el mandat del Grup de Treball sobre Persones de Descendència Africana per un període de tres anys.

9/15 Assessoria i assistència tècnica per a Cambodja

Decideix ampliar per un any el mandat del procediment especial sobre la situació dels drets humans a Cambodja i nomenar un relator especial que exerceixi les funcions que acomplia el representant especial del secretari general.

9/16 Assessoria i assistència tècnica per a Libèria

Insta la comunitat internacional a proporcionar finançament i assistència adequada al Govern de Libèria perquè aquest pugui consolidar els drets humans, la pau i la seguretat en territori nacional.

9/17 Situació dels drets humans al Sudan

Expressa profunda preocupació per la situació dels drets humans al Sudan, incloent els arrestos arbitraris, restriccions a la llibertat d'expressió, associació i moviment a tot el país, i la falta de justícia i rendició de comptes pels greus crims que allà es cometien.

9/18 Seguiment de la resolució S-3/1: violacions de drets humans que deriven d' incursions israelianes en territori palestí ocupat i bombardeig de Beit Hanoun

Insta Israel, el poder ocupant, a complir amb les obligacions en matèria de dret internacional i dret internacional humanitari.

9/19 Assessoria i assistència tècnica per a Burundi

Decideix ampliar el mandat de l'expert independent fins a la creació d'una comissió nacional de drets humans.

DECISIONS

9/101 Desaparicions

Sol·licita al Comitè Assessor que prepari un estudi sobre bones pràctiques en matèria de desaparicions i que el presenti a la dotzena sessió del Consell.

9/102 Sessió commemorativa en ocasió del sisè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans

Decideix convocar una sessió especial per a commemorar el seixantè aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.

9/103 Enfortiment del Consell de Drets Humans

Sol·licita al secretari general que presenti un informe en la 63a sessió de l'Assemblea General detallant els recursos que són necessaris per a garantir els serveis indicats en l'informe de l'Oficina de l'Alta Comissionada (A/HRC/9/18).

DECLARACIONS PRESIDENCIALS

PRST/9/1 Situació dels drets humans a Haití.

PRST/9/2 Seguiment de la declaració presidencial 8/1.

Resolucions emeses pel Consell de Drets Humans

6a sessió extraordinària (23-24 gener 2008)

S- 6/1 Violacions dels drets humans fruit dels atacs i incursions militars israelians en el territori palestí ocupat, particularment a la Franja de Gaza ocupada.

Exigeix que la potència ocupant, Israel, aixequi immediatament el setge imposat a la Franja de Gaza ocupada, restableixi el subministrament continuat de combustible, aliments i medicaments, i torni a obrir els passos fronterers; i *insta* totes les parts interessades que respectin les normes dels drets humans i del dret internacional humanitari i s'abstinguin d'exercir violència contra la població civil.

7a Sessió extraordinària (22 maig 2008)

S- 7/1 L'efecte negatiu de l'empitjorament de la crisi mundial d'aliments sobre la realització del dret de tota persona a l'alimentació.

Expressa gran preocupació per l'empitjorament de la crisi mundial d'aliments, que socava seriosament la realització del dret de tota persona a l'alimentació i amenaça amb socavar encara més l'assoliment dels Objectius de desenvolupament del Mil·lenni, en particular l'objectiu 1 que apunta a reduir a la meitat per a l'any 2015 el percentatge de persones que pateixen fam.

8a sessió extraordinària (28 de novembre de 2008)

S- 8/1 Situació dels drets humans a l'est de la RD Congo.

Condemna els actes de violència, violacions de drets humans i abusos comesos a Kivu, en particular la violència sexual i el reclutament de menors soldats, i destaca la necessitat de portar els responsables davant la justícia.

Annex IX. Indicador de Construcció de pau postbèlica

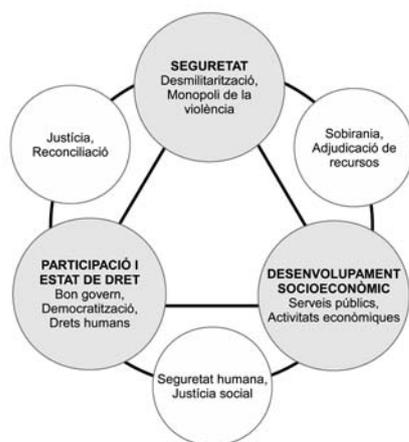
L'indicador núm. 4 explora la implicació de la comunitat internacional en diversos contextos postbèlics amb objectius formals de construcció de pau. Es centra en la fase de resposta inicial, en la qual la comunitat internacional vol fer un paper decisiu, i considera la seva intervenció imprescindible. L'indicador consta d'un reduït nombre de variables que deixen veure l'abast de la intervenció internacional (els diferents àmbits dels quals s'ocupa) i el seu progrés (el desenvolupament de les activitats engegades), de manera que reflecteix el grau d'implicació i el potencial transformador de la intervenció.

Aquest indicador no avalua l'èxit que ha tingut la intervenció en la construcció de pau. Mostra, en canvi, si es compleixen determinats criteris necessaris, des de la perspectiva de la comunitat internacional mateixa, per a iniciar el traspàs de responsabilitats als actors locals (la transició de la resposta inicial a la fase de transformació, que expliquem a continuació).

a) Pilars, àmbits i abast

Simplificant considerablement, es poden delimitar tres grans pilars designats per les Nacions Unides i altres organismes de la comunitat internacional per a la construcció de pau. Reben el nom segons els objectius fixats: **la seguretat**, **el desenvolupament socioeconòmic**, i **la participació i l'Estat de dret**. Juntament amb aquests enunciats s'inclou un enorme catàleg d'objectius, estratègies i processos socials que aquí es denominaran genèricament "àmbits d'actuació".

Pilars i principals àmbits d'actuació de la CPPB

La relació entre pilars i entre àmbits d'actuació motiva sempre un debat que exigeix la constant reformulació de les polítiques de CPPB. Tothom accepta que, en una situació òptima, tots es complementen i realimenten, de manera que no és usual adoptar una interpretació estrictament lineal de la clàssica seqüència *seguretat*

física - desenvolupament econòmic - democratització, sinó que s'aborda la rehabilitació des de tots els pilars simultàniament.

Per a construir l'indicador núm. 4 s'han seleccionat sis àmbits, dos per pilar. L'abast de la intervenció es calcula segons el nombre d'àmbits en els quals la comunitat internacional es troba implicada. Cada àmbit rep el mateix valor i es pressuposa que el seu inici, desenvolupament i acabament podrien, en principi, donar-se simultàniament. Per tant, el valor màxim de l'abast seria 6 i el menor 1.

Pilars i àmbits de l'indicador núm. 4

Pilar	Àmbit
Seguretat	<ul style="list-style-type: none"> • Missions militars • Gestió d'armes i antics combatents
Desenvolupament socioeconòmic	<ul style="list-style-type: none"> • Conferències de donants i plans de desenvolupament • Assistència a refugiats i desplaçats
Participació i Estat de dret	<ul style="list-style-type: none"> • Processos electorals • Reformes constitucionals

El fet que l'indicador mostri un major abast de la intervenció no reflecteix necessàriament un avenç del procés o una major extensió en el temps. Sí posa de manifest, tanmateix, que hi ha més implicació per part de la comunitat internacional i que, si la intervenció assoleix els seus objectius, la transformació de la societat serà previsiblement més profunda i acord als seus propòsits. Malgrat tot, la implicació s'ha de relativitzar, ja que la seva absència pot tenir diverses causes. Per exemple, determinats àmbits poden ser abordats endògenament, o, en altres casos, el paper de la comunitat internacional pot no ser de lideratge. També és possible que no hi hagi la necessitat de portar a terme determinades iniciatives, o que aquestes siguin passades per alt a causa de la falta de previsió, interès, recursos o altres raons.

b) Indicadors de progrés

Tal com s'afirma en el capítol sobre CPPB, hi ha una tendència a concebre el conflicte armat com un període de crisi. Això fa que la implicació de la comunitat internacional es porti a terme des dels models d'actuació davant emergències. L'esforç més gran, per tant, es donarà quan comença a remetre el conflicte, i s'abandonarà quan es "retorni a la normalitat". Per això, el grau d'implicació en la resposta inicial indica l'interès relatiu que la comunitat internacional posarà a llarg termini en un context o l'altre.

Durant la resposta inicial, les activitats passen de ser substitutives, preparatòries o d'emergència, a establir

Cronograma de la CPPB: Activitats de Resposta inicial

Basat en Center for Strategic and International Studies, *Post-conflict Reconstruction Task Framework*, CSIS/AUSA, maig de 2002, i UNDG/TIRA Working Group on Transitions, *UN Transitional Strategy Guidance Note* [esborrany], UNDG, octubre de 2005.

un context en el qual es fa possible el traspàs de responsabilitats a les institucions locals, que és característic de la segona fase de transformació. El progrés és tingut en compte i determinades activitats són considerades indicadores del començament de la intervenció internacional o de la transició cap a la fase de transformació (vegeu el cronograma).

Hi ha un “moment zero” implícit en la intervenció que es pot distingir de la no-intervenció. Aquest es dona quan la comunitat internacional expressa clarament la intenció de participar en determinats aspectes de la CPPB però encara no ha engegat l'operació o, per exemple, durant el període entre l'acabament dels enfrontaments armats i la transformació d'una operació que ja s'estava portant a terme (missió militar de manteniment de la pau, assistència a refugiats) a una que assumeix com a prioritari els objectius de la construcció de pau a llarg termini. Per a reflectir aquest període s'ha pres la data de l'acord de pau per a marcar l'inici de la situació postbèl·lica.

c) Criteris per a determinar abast i progrés

En general, hi ha dues condicions comunes a tots els àmbits que permeten considerar la presència de la comunitat internacional com a procés d'intervenció per a la construcció de pau: a) que el paper de la comunitat internacional sigui de marcat lideratge, preferiblement basat en una resolució del Consell de Seguretat, i b) que entre els objectius de la intervenció es trobin especificats aquells que l'ONU considera propis de la CPPB.

Missions militars

Les missions militars són les operacions militars internacionals desplegades sota el Capítol VII de la Carta de les Nacions Unides amb resolució del Consell de Seguretat que també inclouen un component civil responsable d'engegar les activitats de construcció de pau vin-

culades amb aspectes legals, polítics, humanitaris i de drets humans. Com que són intervencions de seguretat, es consideren exclusivament les missions amb tropes desplegades sota mandat de les Nacions Unides i no les missions polítiques sense component militar. No es tenen en compte, a més, les missions militars desplegades sota mandat d'organitzacions regionals, encara que siguin autoritzades pel consell de Seguretat.

Es considera que una missió d'aquest tipus comença amb l'aprovació de la resolució i que el moment de transició es dona quan finalitza el mandat del component militar de la missió.

Font de les dades: Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau (DPKO) de les Nacions Unides i resolucions del Consell de Seguretat.

Gestió d'armes i antics combatents

Es tracta dels processos dirigits a antics combatents. Poden ser de desarmament, desmobilització i reintegració (DDR), o destinats a la reforma del sector de la seguretat (RSS). En el primer cas, l'inici ve marcat o bé per l'acantonament dels grups armats o bé pel desarmament de combatents individuals. La transició es considera en el moment de la desmobilització formal (licenciament) que dona pas a la reintegració civil. En el segon cas, el començament és marcat per l'aquartament de tropes o l'inici de la identificació d'antics membres de grups armats no estatals per a la posterior inserció en el sector de seguretat estatal. La transició la marca l'inici efectiu del procés de RSS i/o la fundació de noves forces armades.

Font: DPKO, Departament d'Afers Polítics (DPA) de les Nacions Unides, PNUD, Programa Multinacional de Desmobilització i Reintegració (MDRP) del Banc Mundial.

d) Desenvolupament socioeconòmic

Conferències de donants i plans de desenvolupament

En aquest àmbit, es considera activitat d'inici de la resposta inicial la celebració de la conferència internacional de donants organitzada per les Nacions Unides amb l'ajuda del Banc Mundial. Durant la trobada es presenten les primeres avaluacions de necessitats per a la CPPB. La transició la determina l'elaboració per part del Govern, amb el suport de les Nacions Unides, d'una Avaluació Comuna per al País (CCA, per les seves sigles en anglès), una Planificació Estratègica per a la Reducció de la Pobresa (PRSP, per les seves sigles en anglès) o algun altre document que determina l'estratègia de transició per a coordinar la recaptació i assignació del finançament internacional.

Font: Banc Mundial, FMI, Grup de les Nacions Unides per al Desenvolupament.

Població refugiada i desplaçada

Per a determinar el començament de la fase inicial, es tenen en compte les crisis de refugiats i desplaçats sota la protecció de l'ACNUR que tenen un país d'origen en situació postbèlica. En el moment de el retorn massiva de població (les xifres de població retornada són superiors a les xifres de població refugiada o desplaçada interna) s'estableix l'inici de la fase de transició.

Font: ACNUR.

Indicador de Construcció de Pau postbèlica

		Pilar	Seguretat	
		Àmbit	Missió militar	Gestió d'armes i antics combatents
		Activitat	Missió → Inici mandat ✓ Fi mandat	Programa → Inici ✓ Fi
	Acord de pau			
Afganistan	Acord de Bonn 05/12/2001		ISAF → S/RES/1386, 20/12/2001 ✓ S/RES/1833, 13/10/2009	DDR/DIAG → 10/2003
Congo, RD	Acta Final, Sun City 02/04/2003		MONUC → S/RES/1291, 24/02/2000 ✓ S/RES/1856, 31/12/2009	PNDDR → 07/2004
Côte d'Ivoire	Acord de Linas-Marcoussis 24/01/2003		ONUCI → S/RES/1479, 13/05/2003 ✓ S/RES/1826, 31/01/2009	PNDDR → 12/2007
Haití	Resolució del Consell de Seguretat 1542 ¹ 30/04/2004		MINUSTAH → S/RES/1542, 30/04/2004 ✓ S/RES/1840, 05/10/2009	Inici RSS ✓ 06/2004
Iraq	Resolució del Consell de Seguretat 1483 ² 22/03/2003		MNF-I → S/RES/1551, 16/10/2003 ✓ S/RES/1790, 31/12/2008	Dissolució Exèrcit ✓ 23/03/2004
Libèria	Acord General de Pau, Accra 18/08/2003		UNMIL → S/RES/1509, 19/09/2003 ✓ S/RES/1836, 30/09/2009	DDRR → 12/2003 ✓ 11/2004
Nepal	Acord General de Pau, Katmandú 21/11/2006			AMMAA → 01/2007
R. Centreafricana	Diàleg Polític Inclusiu, Bangui 21/06/2008			Pendent
Sudan (Meridional)	Acord General de Pau, Nairobi 09/01/2005		UNMIS → S/RES/1590, 24/03/2005 ✓ S/RES/1812, 30/04/2009	DDR → 09/2005

1. Establiment de la MINUSTAH (S/RES/1542, 30 d'abril de 2004).

2. Reconeixement de l'autoritat dels EUA i el Regne Unit com a potències ocupants (S/RES/1483, 22 de maig de 2003).

3. Nombre d'activitats de resposta inicial amb intervenció internacional (activitats començades, activitats en transició a fase de transformació).

4. De la resposta inicial des del començament de la intervenció de CPPB fins que totes les activitats començades es troben en transició a fase de transformació.

e) Participació i l'Estat de dret

Processos electorals

Es considera que la comunitat internacional intervé en un procés electoral, encara que no el lideri, quan, a més de funcions de facilitació, assessorament i supervisió, té la missió de validar el procés i els resultats electorals. Es tenen en compte eleccions tant legislatives com presidencials.

Per a determinar l'inici del procés es pren una de les diverses activitats preparatòries d'uns comicis, com ara la fixació oficial d'una data per a la celebració de les eleccions, l'elaboració d'un cens de població o l'establiment d'una comissió electoral. La celebració de les eleccions marca el punt de transició.

Fonts: International IDEA, informes del secretari general de l'ONU, International Foundation for Electoral Systems.

Reforma constitucional

Es tenen en compte els processos de reforma constitucional en els quals la comunitat internacional intervé de manera directa i activa per a garantir la transparència, la participació plural i el respecte dels drets humans. El començament de la fase inicial s'estableix amb la creació d'una comissió o assemblea constituent, i la transició amb l'aprovació d'una nova Constitució.

Font: OIT, informes del secretari general de l'ONU.

Desenvolupament socioeconòmic		Participació i l'Estat de dret		Abast ³	Durada ⁴ (anys)
Conferència de donants i pla de desenvolupament	Refugiats i desplaçats interns	Procés electoral	Reforma constitucional		
→ Conferència ✓ Pla	Inici retorn	Tipus d'eleccions → Inici procés ✓ Comicis	→ Inici ✓ Confirmació		
→ Tòquio, 01/01/2002 ✓ CCA, 10/2004	2002	Legislatives → 15/02/2003 ✓ 18/09/2005	→ 03/11/2002 ✓ 03/01/2004	6 (2/4)	7,2
→ Kinshasa, 11/11/2004 ✓ PRSP, 09/2007	2006	Legislatives → 20/06/2005 ✓ 30/07/2006	→ 24/01/2005 ✓ 18/02/2006	6 (2/4)	5,8
→ Ajornada sense data ✓ PRSP, 01/2009	Pendent	Presidencials → 15/08/2003 Ajornades sense data		5 (4/1)	6,0
→ Washington, 20/07/2004 ✓ PRSP, 12/2006		Presidencials → 30/08/2004 ✓ 07/02/2006		4 (1/3)	4,8
→ Madrid, 24/10/2003 ✓ Assistance Strategy, 08/2005	Pendent	Legislatives → 08/06/2004 ✓ 30/01/2005	→ 30/01/2005 ✓ 15/10/2005	6 (1/5)	5,9
→ Nova York, 06/02/2004 ✓ CCA, 06/2006	2007	Legislatives i Presidencials → 31/05/2004 ✓ 11/10/2005		5 (1/4)	5,5
→ Katmandú, 07/03/2007 ✓ CCA, 12/2007	2007	Legislatives → 15/06/2007 ✓ 10/04/2008		4 (1/3)	2,2
	Pendent	Legislatives i Presidencials Previstes el 2010		3 (0/0)	0,5
→ Oslo, 12/04/2005 ✓ Transitional Strategy, 03/2005	2007	Legislatives i Presidencials → 24/03/2005 Previstes el 2009		5 (2/3)	4,1

Referències bibliogràfiques

Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats, *2007 Global Trends: Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*, ACNUR, Ginebra, juny de 2008, a <<http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4852366f2.pdf>>.

—, *Addendum to UNHCR's August 2007 Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-seekers*, ACNUR, Ginebra, desembre de 2007, a <<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4766a69d2.pdf>>.

Afghanistan National Development Strategy Secretariat, *Afghanistan National Development Strategy 1387 – 1391 (2008 – 2013) A Strategy for Security, Governance, Economic Growth & Poverty Reduction*, ANDS, Kabul, 2008, a <[http://www.ands.gov.af/ands/final_ands/src/final/Afghanistan National Development Strategy_eng.pdf](http://www.ands.gov.af/ands/final_ands/src/final/Afghanistan%20National%20Development%20Strategy_eng.pdf)>.

Amnistia Internacional, *Blood at the Crossroads: Making the Case for a Global Arms Trade Treaty*, AI, Londres, desembre de 2008, a <<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT30/011/2008/en>>.

—, *Civilians in the Line of Fire. The Georgia-Russia conflict*, AI, Londres, novembre de 2008, a <<http://www.amnesty.org/es/library>>.

—, *People's Republic of China, The Olympics Countdown-Broken Promises*, AI, Londres, juliol de 2008, a <<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/report/chinese-authorities-broken-promises-threaten-olympic-legacy-20080728>>.

—, *Irak: matanza y desesperación*, AI, Londres, 17 de març de 2008, a <<http://www.amnesty.org/es/news-and-updates/report/carnage-and-despair-iraq-20080317>>.

—, *State of Denial: Europe's Role in Rendition and Secret Detention*, AI, Londres, juny de 2008, a <<http://www.amnesty.org/es/library>>.

—, *Informe 2008 Amnistía Internacional. El estado de los derechos humanos en el mundo. 2008*, AI, Londres, 2008, a <<http://thereport.amnesty.org/document/40>>.

—, *Datos y cifras del 2008*, AI, Londres, octubre de 2008, a <<http://www.amnesty.org/es/death-penalty/numbers>>.

Anders, H. i Pézard, S., *Targeting Ammunition: A Primer*, Small Arms Survey / UNDP-SEESAC / Viva Río / CICS / GRIP, Ginebra, juny de 2006, a <http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/b_series2.html>.

Arnon, A. i Bamyá, S. (eds), *Economic Dimensions of a Two State Agreement Between Israel and Palestine*, The Aix Group, Aix-en-Provence, 2007.

Asian Center for Human Rights, *Torture in India 2008: A State of Denial*, Asian Center for Human Rights, Nova Delhi, 2008.

Ball, N. i van de Goor, L., *Disarmament, Demobilization and Reintegration. Mapping Issues, Dilemmas and Guiding Principles*, Conflict Research Unit Report, Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", La Haia, 2006, a <<http://www.clingendael.nl/cscp/publications/?id=6333&&type=summary>>.

BBC, *Regions and Territories: South Ossetia*, a <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3797729.stm>. [consultat 25.09.08]

Bermejo García, R. i Gutiérrez Espada, C., *La independencia de Kosovo a la luz del derecho a la libre determinación*, Working Paper, n.º 7, Real Instituto Elcano, Madrid, 12 de febrer de 2008, a <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_es/Zonas_es/DT7-2008>.

Bevan, J. (ed.), *Conventional Ammunition in Surplus. A Reference Guide*, Small Arms Survey, Ginebra, 2008, a <[http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/b_series_pdf/CAiS/CAiS book.pdf](http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/b_series_pdf/CAiS/CAiS%20book.pdf)>.

Blank, S., "Russia, Georgia and South Ossetia: Notes on a War", *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Washington, 20 d'agost de 2008.

Boonstra, J., *Georgia y Rusia: Una guerra corta con consecuencias prolongadas*, FRIDE, Madrid, setembre de 2008.

Bouta, T., *Gender and Disarmament, Demobilization and Reintegration. Building Blocs for Dutch Policy*, Conflict Research Unit, Netherlands Institute of International Relations "Clingendael", La Haia, 2005.

Boutros-Ghali, B., *Un programa de paz. Diplomacia preventiva, restablecimiento de la paz, mantenimiento de la paz*. Memoria del secretario general de las Naciones Unidas A/47/277 – S/24111 de 17 de juny de 1992, Nova York, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/24111>>.

- , *Un programa de desarrollo*. Informe del secretario general de las Naciones Unidas A/48/935 del 6 de maig de 1994, Nova York, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/48/935>>.
- , *Suplemento de “Un programa de paz”*. Memoria del secretario general de las Naciones Unidas A/50/60 – S/1995/1 de 25 de gener de 1995, Nova York, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/1995/1>>.

Bryden, A., *Linkages between DDR and SSR. Understanding the DDR-SSR Nexus: Building Sustainable Peace in Africa*, presentat a la 2ª Conferencia Internacional sobre DDR y Estabilidad en África, UN/OSAA, Kinshasa, juny de 2007, a <<http://www.un.org/africa/osaa/speeches/ddr-ssr.pdf>>.

Caprioli, M., “Gender equality and state aggression: the impact of domestic gender equality on state first use of force”, *International Interactions*, 29:3, 2003, pp. 195-214.

- , “Primed for violence: the role of gender inequality in predicting internal conflict” a *International Studies Quarterly*, 49:2, 2005, pp. 161-178.

Center for Strategic and International Studies, *Post-conflict Reconstruction Task Framework*. CSIS / AUSA, Washington, 2002.

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers. Global Report, 2008*, Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Londres, 2008, a <<http://www.childsoldiersglobalreport.org>>.

Consejo de la Unión Europea, *Informe anual de la UE sobre los derechos humanos 2008*, UE, Bruselas, 27 de noviembre de 2008, a <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/st14146-re02.es08.pdf>>.

Control Ciudadano, *Índice de equidad de género 2008 – Avances y retrocesos*, Control Ciudadano, Montevideo, 2008, a <http://www.socialwatch.org/es/avancesyRetrocesos/IEG_2008/tablas/valoresdelIEG2008.htm>. [consultat 20.12.08]

Development Assistance Research Associated, *Humanitarian Response Index 2008*, DARA, Madrid, novembre 2008, a <<http://www.hri.daraint.org>>.

De Waal, T., “South Ossetia: An avoidable catastrophe”, *IWPR Comments*, Institute for War and Peace Reporting, Londres, 11 d’agost de 2008, a <http://www.iwpr.net/?p=crs&s=f&o=346078&apc_state=henpcrs>.

Dhakar, S. “Nepalese women under the shadow of domestic violence”, *The Lancet*, 371:9612, 2008, pp. 547-548.

Escola de Cultura de Pau, *Côte d’Ivoire: Retos y perspectivas un año después de Ouagadougou*, Quaderns de Construcció de Pau 5, ECP, Bellaterra, 2008, a <<http://www.escolapau.org>>.

- , *Alerta 2008! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz*, Icaria, Barcelona, 2008, a <<http://www.escolapau.org>>.
- , *Alerta 2007! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz*, Icaria, Barcelona, 2007, a <<http://www.escolapau.org>>.

Evans, G. “Russia and the responsibility to protect”, *Los Angeles Times*, 31 d’agost de 2008.

Food and Agriculture Organization, Sistema Mundial d’Informació i Alerta, *Perspectivas de cosechas y situación alimentaria n.º 1, 2, 3, y 4 de 2008*, FAO / SMIA, Roma, 2008, a <<http://www.fao.org/GIEWS/spanish/cpfs>>.

Farr, V., *Gender-aware Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR): A Checklist*, UNIFEM, Nueva York, octubre de 2008, a <http://www.womenwarpeace.org/webfm_send/1614>.

García Guitián, E., *Georgia, 7 de agosto de 2008: la crisis en su contexto*, Real Instituto Elcano, Madrid, 27 d’agost de 2008, a <<http://www.realinstitutoelcano.org>>. [consultat 19.12.08]

Geneva Declaration, *Global Burden of Armed Violence*, Geneva Declaration, Ginebra, setembre de 2008, a <<http://www.genevadeclaration.org/pdfs/Global-Burden-of-Armed-Violence.pdf>>.

Global Witness, *Control of Mines by Warring Parties Threatens Peace Efforts in Eastern Congo*, Global Witness, Londres, 10 de setembre de 2008, a <http://www.globalwitness.org/media_library_detail.php/663/en/control_of_mines>.

Grupo sobre las Operaciones de Paz de las Naciones Unidas, *Examen amplio de toda la cuestión de las operaciones de mantenimiento de la paz en todos sus aspectos*. Informe A/55/305–S/2000/809 (Informe Brahimi) de 21 d'agost de 2000, Nueva York, a <<http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=S/2000/809>>.

Hancilova, B. i Frichova, M., "Russia's invasion of Georgia: Bleak prospects for the South Caucasus", *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, Washington, 20 d'agost de 2008, a <<http://www.cacianalyst.org/?q=node/4918>>.

Heathershaw, J. "Unpacking the liberal peace: The dividing and merging of peacebuilding discourses", a *Millenium – Journal of International Studies*, 36:3, maig de 2008, pp. 597-621.

Human Rights Watch, *Five Years on, No Justice for Sexual Violence in Darfur*, HRW, Washington, 7 d'abril de 2008, a <<http://hrw.org/reports/2008/darfur0408/darfur0408web.pdf>>.

- , *All the Men Have Gone: War Crimes in Kenya's Mt Elgon District*, HRW, Washington, 25 de juliol de 2008, a <<http://www.hrw.org/english/docs/2008/07/25/kenya19471.htm>>.
- , *Rethoric vs. Reality. The situation in Darfur*, HRW, Washington, 2 de desembre de 2008, a <http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/darfur1208.pdf>.
- , *We will crush you: The Restriction of Political Space in the Democratic Republic of Congo*, HRW, Washington, 25 de novembre de 2008, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2008/11/25/we-will-crush-you-0>>.
- , *China's Forbidden Zones: Shutting the Media out of Tibet and Other "Sensitive" Stories*, HRW, Washington, juliol de 2008, a <<http://hrw.org/reports/2008/china0708/>>.
- , *Getting Away With Murder: 50 years of the Armed Forces Special Powers Act*, HRW, Washington, agost de 2008, a <<http://hrw.org/backgrounders/2008/india0808/>>.
- , *Five Years On, No Justice for Sexual Violence in Darfur*, HRW, Washington, abril de 2008, a <<http://www.hrw.org/reports/2008/darfur0408/>>.
- , *Collective Punishment: War Crimes and Crimes Against Humanity in the Ogaden Area of Ethiopia's Somali Regional State*, HRW, Washington, juny de 2008, a <<http://www.hrw.org/en/node/62175/section/1>>.
- , *World Report 2008*, HRW, Washington, 2008, a <<http://www.hrw.org/en/reports/2008/01/30/world-report-2008>>.

Icasualties.org: Operation Enduring Freedom, a <<http://icasualties.org/OEF/Default.aspx>>. [consultat 15.01.09]

International Action Network on Small Arms, *Prevenir la violencia armada contra las mujeres en el hogar*, IANSA, Londres, 2008, a <<http://www.iansa.org/women/documents/PrevenirViolenciaHogar.pdf>>.

International Campaign to Ban landmines, *Landmine Monitor Report 2008: Towards a Mine-Free World*, ICBL, Ginebra, 2008, a <<http://www.icbl.org/lm/2008/>>.

Internal Displacement Monitoring Centre, *Internal Displacement: Global Overview of Trends and Developments in 2007*, IDMC, Ginebra, abril de 2008, a <<http://www.internal-displacement.org>>. [consultat 28.12.08]

Illarionov, A., *Preliminary Conclusions from the War in Georgia*, RFE/RL, Praga, 12 d'agost de 2008.

Independent Medico Legal Unit, *Preliminary Report Of Medico-Legal Investigation Of Torture By The Military At Mount Elgon "Operation Okoa Maisha"*, IMLU, Nairobi, abril de 2008, a <<http://www.imlu.org>>.

International Alert, *Local Business, Local Peace: the Peacebuilding Potential of the Domestic Private Sector*, IA, Londres, 2006, a <<http://www.international-alert.org/publications/252.php>>.

International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect*, ICISS, 2001, Ottawa, a <<http://www.iciss.ca/report-en.asp>>.

International Council on Security and Development, *Struggle for Kabul: The Taliban Advance*, ICOS, Londres, 2008, a <http://www.icosgroup.net/modules/reports/struggle_for_kabul>.

International Crisis Group, *Georgia's South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly*, Europe Report n.º 183, ICG, Bruselas, 7 de juny de 2007, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4887&l=4>>.

- , *Russia vs Georgia: The Fallout*, Europe Report n.º 195, ICG, Bruselas, 22 d'agost de 2008, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5636&l=4>>.

- , *Myanmar after Nargis: Time to Normalise Aid Relations*, Asia Report n.º 161, ICG, Bruselas, 20 octubre 2008, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5734&l=4>>.
- , *Armenia: Picking up the Pieces*, Europe Briefing n.º 48, ICG, Bruselas, abril de 2008, a <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5385&l=1>>.

Kahn, C. *Conflict, Arms and Militarization: The Dynamic of Darfur's IDP Camps*, Small Arms Survey, Ginebra, setembre de 2008, a <http://www.smallarmssurvey.org/files/portal/spotlight/sudan/Sudan_pdf/SWP-15-Conflict-Arms-Militarization.pdf>.

Kimmage, D., *Russian 'Hard Power' Changes Balance in Caucasus*, RFE/RL, Praga, 17 d'agost de 2008.

Lipsky, A., "We want peace. Or maybe we want half the world?", *Novaya Gazeta*, Moscú, 3 de setembre de 2008.

Lyon, T., *Post Conflict Elections: War Termination, Democratization, and Demilitarizing Politics*, Working Paper n.º 20, Institute for Conflict Analysis and Resolution, George Mason University, Washington, 2002.

Minorities Rights Group, *State of the World's Minorities 2007*. Minorities Rights Group, Londres, 2007, a <<http://www.minorityrights.org/>>.

Moghadam, V. "Patriarchy, the taleban, and politics of public space in Afghanistan", *Women's Studies Forum*, 25:1, 2002, pp. 19-31.

Murguialday, C., "Género", en Hegoa, *Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo*, Icària, Barcelona, 2000.

Nemtsov, B. i Milov, V., "Putin and Gazprom", *Novaya Gazeta*, Moscú, 2 de setembre de 2008.

Nowak, M., *Informe del Relator especial sobre la tortura y otros tratos o penas crueles, inhumanos o degradantes, Misión a Nigeria*, A/HCR/7/3/Add.4, 22 de novembre de 2007, a <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/149/66/PDF/G0714966.pdf?OpenElement>>.

Oficina de Coordinació d'Assumptes Humanitaris, *Humanitarian Appeal 2009 Consolidated Appeal Process*, OCAH, novembre de 2008, a <<http://ochadms.unog.ch>>.

- , *Humanitarian Appeal 2008 Consolidated Appeal Process*, OCAH, desembre de 2007, a <<http://ochadms.unog.ch>>.

Organització Internacional del Treball, *Manual sobre oportunidades de formación y empleo para ex combatientes*, OIT, Ginebra, 1997, a <<http://www.oit.org/public/english/employment/crisis/download/excombs.pdf>>.

Österud, Ö., "The narrow gate: Entry to the club of sovereign states", *Review of International Studies*, n.º 23, 1997, pp. 167-184.

Oxfam, *Minando los ODM a balazos. Cómo las transferencias irresponsables de armas están socavando los objetivos de desarrollo*, Oxfam, Barcelona, 2008, a <<http://www.oxfam.org/es/policy/minando-los-odm-balazos>>.

Oza Ollek, M., *Forgotten Females: Women and Girls in Post-conflict Disarmament, Demobilisation and Reintegration Programs*, McGill University, Montreal, 2007.

Pannier, B., *Russia-Georgia Conflict Raises Concerns about Caspian Energy Exports*, RFE/RL, Praga, 13 d'agost de 2008, a <http://www.rferl.org/content/Conflict_Raises_Concerns_About_Caspian_Energy_Exports/1190774.html>. [consultat 15.01.09]

Paris, R., "Peacebuilding and the limits of liberal internationalism", *International Security*, 22:2, 1997, pp. 54-89.

Parlament Europeu, *Directiva sobre los procedimientos y normas comunes de los Estados miembros sobre el retorno de los inmigrantes ilegales que estén en la Unión Europea*, COM(2005)0391 – C6-0266/2005 – 2005/0167(COD), UE, Estrasburg, 18 de juny de 2008, a <<http://www.europarl.europa.eu>>.

Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo, *Informe sobre Desarrollo Humano*, PNUD, Nova York, 1994.

Refugees International, "Burma: Building upon Success", *Refugees International Bulletin*, 5 de setembre de 2008, a <http://www.refugeesinternational.org/sites/default/files/Burma_Sept08.pdf>.

Richmond, O.P., "The problem of peace: Understanding the 'Liberal Peace'", *Conflict, Security & Development*, 6:3, octubre de 2006, pp. 291-314.

- Rotberg, R.I. (ed.), *When States Fail: Causes and Consequences*, Princeton University Press, Oxford, 2004.
- Royo, J. M., *Burundi: retos y perspectivas de construcción de paz*, ECP, Bellaterra, maig de 2006, a <<http://www.escolapau.org/img/programas/alerta/articulos/06articulo030.pdf>>.
- Saferworld, *Good Conduct? Ten Years of the EU Code of Conduct on Arms Exports*, Saferworld, Londres, 2008, a <[http://www.saferworld.org.uk/images/pubdocs/Good conduct.pdf](http://www.saferworld.org.uk/images/pubdocs/Good%20conduct.pdf)>.
- Samar, S., *Informe del Relator Especial sobre la situación de los derechos humanos en Sudán*, A/HCR/7/22, 3 de març de 2008, a <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/115/00/PDF/G0811500.pdf?OpenElement>>.
- Save the Children, *No One to Turn to*, Save the Children, Londres, 2008, a <http://www.savethechildren.org.uk/en/docs/No_One_to_Turn_To.pdf>.
- Schmeidl, S. i Piza-Lopez, E., *Gender and Conflict Early Warning: A Framework for Action*, International Alert, Londres, 2002, a <<http://www.international-alert.org/women/publications/EWGEN.PDF>>.
- Schroeder, E., *Multi-country Demobilization and Reintegration Program (MDRP) Gender Desk Study*, World Bank, Washington, 2005.
- Security Sector Reform and Small Arms Joint Programme*. Govern de Burundi / BINUB / UNICEF / UNDP, Bujumbura, 2008, a <<http://binub.turretdev.com/en/images/articles/SSR1.pdf>>.
- Sharma Paudel, G., "Domestic violence against women in Nepal", *Gender Technology and Development*, 11:2, 2007, pp. 199-233.
- SIPRI, *SIPRI Yearbook 2008*, Oxford University Press, Oxford, 2008.
- Small Arms Survey, *Small Arms Survey 2008: Risk and Resilience*, Institut Supérieur d'Études Internationales et de Développement, Ginebra, 2008, a <<http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/yearb2008.html>>.
- South Asia Terrorism Portal (SATP)*, a <<http://www.satp.org/satporgtp/countries/pakistan/database/casualties.htm>>. [consultat 31.12.08]
- Stalon, J., "Le désarmement, la démobilisation et la réinsertion des ex-combattants dans la résolution des crises armées: défis pour une nouvelle approche politique du DDR", a Y. Conoir y G. Vera (eds.), *Désarmer, démobiliser et réintégrer. Défis humains, enjeux globaux*, Les Presses de l'Université de Laval, Quebec, 2007.
- Swarbrick, P., *Avoiding Disarmament Failure: The Critical Link in DDR— An Operational Manual for Donors, Managers, and Practitioners*, Working Paper 5, Small Arms Survey, Ginebra, 2007, a <[http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/w_papers_pdf/WP/WP5 DDR Manual.pdf](http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/w_papers_pdf/WP/WP5%20DDR%20Manual.pdf)>.
- Swirski, S., *Is There an Israeli Business Peace Disincentive?*, Adva Center - Information on Equality and Social Justice in Israel, Tel Aviv, 2008, a <[http://www.adva.org/UserFiles/File/aa-Is there an Israeli Business Peace Disincentive.pdf](http://www.adva.org/UserFiles/File/aa-Is%20there%20an%20Israeli%20Business%20Peace%20Disincentive.pdf)>.
- Torabi, Y., *Afghanistan: Bringing Accountability Back In. From Subjects of Aid to Citizens of the State*, Integrity Watch Afghanistan, Kabul, 2008, a <<http://www.iwaweb.org/BringingAccountabilitybackin.pdf>>.
- United Nations Population Fund, *State of World Population 2008. Reaching Common Ground: Culture, Gender and Human Rights*, UNFPA, Nueva York, 2008, a <<http://www.unfpa.org/swp/2008/presskit/docs/en-swop08-report.pdf>>.
- Waldman, M., *Falling Short*, ACBAR, Kabul, 2008, a <[http://www.acbar.org/ACBAR Publications/ACBAR Aid Effectiveness \(25 Març 08\).pdf](http://www.acbar.org/ACBAR%20Publications/ACBAR%20Aid%20Effectiveness%20(25%20Març%2008).pdf)>.
- Womankind Worldwide, *Taking Stock — Afghan Women and Girls Seven Years On*, Womankind Worldwide, Londres, 2008, a <[http://www.womankind.org.uk/upload/Taking Stock Report 68p.pdf](http://www.womankind.org.uk/upload/Taking%20Stock%20Report%2068p.pdf)>.

Índex de països i temes

- acord(s) de pau, 26, 29-31, 35, 38, 45, 55-61, 65, 67-68, 75, 79, 82-85, 89-91, 94, 100, 103, 111-112, 138, 152-153, 159, 163-164, 166, 171, 207-208
- Afganistan, 19, 21-22, 25-27, 33, 36-37, 65-66, 79-80, 87, 89, 95, 97-101, 105, 107-108, 112, 115, 122, 125, 134-135, 137-139, 145, 149, 151-153, 157-159, 179, 186-187, 190, 208
- Albània, 146, 179, 189
- Alemanya, 75, 85-86, 122-125, 179, 186-188, 190-191
- Algèria, 19, 22, 25, 32, 56, 80, 82, 85, 123, 138, 146, 157-158, 179, 186, 204
- àmbit(s), 26, 41, 44, 60, 65, 68, 71, 83, 87, 99-102, 105, 111, 121, 123, 126-127, 131, 138-139, 143, 145, 148-155, 158-159, 161, 163, 169-171, 174-175, 178, 198-199, 206-208
- Andorra, 179
- Angola, 19, 30, 47, 80-81, 85, 108, 128, 146-147, 158, 179
- Antigua i Barbuda, 179
- Aràbia Saudita, 19, 51, 87, 90-91, 116, 121, 124, 137-138, 146, 179, 194
- Argentina, 123, 179, 204
- Armènia, 19, 50, 52, 71, 80, 92, 95, 108, 113, 133, 138, 179, 189
- armes lleugeres, 24, 119, 122-126, 128, 149, 158
- Austràlia, 27, 123, 150, 179, 188, 193, 197
- Àustria, 117, 124, 179, 188, 190
- Azerbaidjan, 19, 50, 52, 71, 73-74, 80, 92, 95, 108, 113, 133, 137-138, 179, 189, 200
- Bahames, 179
- Bahreïn, 121, 146, 179, 204
- Bangla Desh, 19, 34, 49, 53, 88, 108, 125, 138, 146, 179
- Barbados, 179, 187
- Bèlgica, 86, 124, 179, 188, 192
- Belize, 179
- Benin, 53, 79-81, 84, 107, 146, 158, 179, 204
- Bhutan, 179
- Bielorússia, 19, 50, 125, 179, 189
- Bolívia, 19, 49, 53, 62, 125, 132, 157, 165, 179, 196
- Bòsnia i Hercegovina, 19, 50, 86, 131, 140-141, 143, 159, 179, 189, 191
- Botswana, 179
- Brasil, 123-124, 162, 179, 204
- Brunei Darussalam, 179
- Bulgària, 134, 179
- Burkina Faso, 56, 79-81, 107, 143, 146, 158, 179, 187
- Burundi, 17, 19, 27, 30, 47, 59, 80, 84, 95, 97-98, 103, 108, 111, 119, 121, 127, 137-138, 143, 148, 158, 161-163, 179, 186, 205
- Cambodja, 19, 44, 50, 70, 125, 138, 179, 187, 205
- Camerun, 19, 47, 52, 54, 125, 146, 179
- Canadà, 90, 124-125, 150, 180
- Cap Verd, 107, 146, 180
- Colòmbia, 19, 21-22, 25-26, 32, 79-80, 86, 95, 106-108, 111, 115, 122-123, 125, 127-128, 134-135, 137-139, 148, 157-158, 161-162, 165, 169, 180, 192
- comissió de la Veritat, 130-131, 139, 142-143, 164, 178
- Comores, 19, 27, 47, 53, 180, 193
- conflicte(s) armat(s), 9, 11, 17, 19-29, 31, 33-41, 43, 45, 52, 55-56, 58-61, 63-65, 67-68, 71-74, 79-80, 97-98, 103, 105-106, 108, 110-114, 124, 128, 131, 134-135, 138-140, 143, 145-152, 154-155, 157-159, 162, 164-166, 169, 171, 173-178, 186-193, 196-197, 200, 204, 206
- Congo, 19, 47, 81, 119, 127, 146-147, 180, 187
- Congo, RD, 19, 21-22, 24-25, 27, 30, 32, 48, 52-53, 60-61, 79-80, 85, 95, 97-100, 105, 108-109, 111, 115-116, 122-123, 128, 134-135, 137-139, 145, 147-148, 150, 157-159, 164, 171, 180, 186-187, 191, 194, 200, 202, 205, 208
- Consell de Drets Humans, 110, 135, 137, 138, 201-205
- Consell de Seguretat, 30, 43, 55, 57, 61, 73-76, 82-83, 86, 92, 99-100, 102-103, 120-123, 125, 128, 134, 139-142, 145, 148, 150-151, 158-159, 163, 167, 171, 174, 176, 187-188, 191, 197, 200, 207-208
- construcció de pau, 9, 11, 26-27, 97-101, 103, 125-126, 134, 138, 145, 147, 149, 151, 153-155, 158-159, 161, 169, 174, 178-186, 206-209
- cop d'Estat, 30-31, 52, 55, 61, 65, 69-70, 85, 157, 164
- Corea, Rep. de, 27, 49, 120, 122, 125, 146, 180, 186-187, 193, 204
- Corea, RPD, 19, 27, 49, 52, 108, 112, 115, 120-122, 137-138, 158, 180, 193, 200, 202
- Costa Rica, 123, 180
- Côte d'Ivoire, 19, 24, 27, 47-48, 52, 54, 85, 97-102, 105, 107-109, 115, 122-123, 127-128, 138-139, 146-148, 157-158, 180, 186, 193, 200, 208
- crisi(s) humanitària(es), 9, 11, 17, 28, 37, 40, 55, 58, 69, 101, 104-109, 111, 113-115, 117, 134-135, 158, 173, 175-176, 179-185, 195
- Croàcia, 141, 180, 190
- Cuba, 123, 138, 180
- DDR, 11, 118-119, 125-129, 154-155, 159, 164, 176, 177, 207-208
- desarmament, 9, 11, 17, 28, 41, 55, 61, 63, 68, 81-82, 84, 90, 99-100, 103, 119, 121-123, 125-129, 134, 154, 158, 163, 165, 173, 176-177, 179-185, 198, 207
- desenvolupament socioeconòmic, 101, 113, 158, 206, 208
- despesa militar, 11, 44, 119-121, 176, 198
- diàleg, 31, 47, 55-57, 66-67, 70, 77, 79, 81-94, 99, 101-103, 113, 128, 138-139, 143, 161, 164-165, 167-168, 174, 201, 208

- Dinamarca, 117, 149, 180, 186, 188, 190-192
- Djibouti, 19, 29, 47, 52, 57, 83, 121, 146, 180
- Dominica, 180
- dona(es), 24, 29-30, 44, 83, 103, 124, 127, 132, 134-135, 141, 145-156, 159, 161, 166, 169, 171, 177-178, 202-204
- donant(s), 94, 99, 101, 103, 107, 109, 111, 113-117, 125, 142, 147, 151, 158, 175-176, 194, 206, 208
- Dret Internacional Humanitari, 11, 44, 89, 108, 122-124, 131, 134, 140, 159, 169, 177, 197, 201-202, 204-205
- drets humans, 9, 11, 17, 28, 30-31, 34, 40, 42, 44, 50, 54-56, 59-60, 64, 66-69, 73, 75, 89, 94, 97-98, 102-103, 110, 115, 124, 130-139, 141-143, 152, 154, 159, 161-166, 169-171, 173, 177-185, 187, 194, 197-198, 201-205, 207, 209
- Egipte, 19, 27, 43, 51, 75, 77, 123, 138, 146, 180, 188, 193
- El Salvador, 86, 162, 180
- eleccions, 17, 28, 32, 34, 36, 39, 53-55, 60-63, 65, 67-71, 73, 75-77, 79, 81, 83, 85, 88-89, 91-94, 97, 99-103, 127, 132-133, 143, 147, 150, 153, 163-167, 175, 209
- embargament(s) d'armes, 11, 29, 55, 61, 64, 119, 122-123, 169, 176, 197, 200
- Emirats Àrabs Units, 121-122, 138, 146, 180
- Equador, 19, 49, 62, 125, 180, 187, 204
- Eritrea, 19, 22, 27-29, 47-48, 52, 57, 80, 82, 108, 110, 121, 138, 146-147, 180, 186
- Eslovàquia, 124, 134, 180, 187, 191
- Eslovènia, 134, 180
- Espanya, 86, 117, 122-123, 136, 162, 169, 180, 187, 189-192
- estat d'emergència, 40, 56, 64, 66, 70, 71, 75, 133, 135
- Estat de dret, 102-103, 151, 158, 164, 175, 191-192, 206, 208-209
- Estats fallits, 97-98
- Estònia, 180
- Etiòpia, 19, 22, 25, 27-29, 44, 48, 52, 57-58, 79-80, 82, 95, 108-110, 132, 135, 138, 146, 158, 180, 186
- EUA, 17, 19, 22-23, 27-29, 33, 36-40, 43, 45, 49, 51-52, 55, 57, 61-63, 65, 69, 75-76, 82-83, 85, 87, 89-90, 92-93, 97, 100-102, 119-125, 134-138, 148-149, 152, 158, 165, 168, 170-171, 180, 187-190, 193-194, 208
- ex-lugoslàvia, 140, 143, 159, 171
- Fiji, 19, 49, 138, 180
- Filipines, 19, 22, 25-26, 37-39, 49, 53, 67, 79-80, 86, 89-90, 95, 108, 112-113, 129, 134, 138, 157-158, 162, 180, 204
- Finlàndia, 93, 123, 162, 180, 187-190, 204
- França, 22, 27, 30-31, 40, 53, 57, 61, 76, 83, 109, 120-125, 137, 169, 180, 188-193, 204
- Gabon, 146, 180, 204
- Gàmbia, 107, 146, 180
- gènere, 9, 11, 17, 124, 128, 134, 144-147, 149-155, 159, 171, 173, 178-185, 203
- Geòrgia, 19, 21, 23-24, 27, 40-41, 50-51, 53, 71-72, 74, 80, 86, 92-93, 95, 106, 108, 113-115, 121, 135, 138-139, 157, 181, 188-189, 191-192, 196
- Ghana, 107, 146, 181, 204
- Granada, 181
- Grècia, 117, 121-122, 125, 134, 167, 181, 188
- Guatemala, 132, 137-138, 146, 162, 181, 187, 204
- Guinea, 19, 48, 52, 55, 102, 107-108, 146, 181, 186-187
- Guinea Equatorial, 132, 138, 146, 181
- Guinea-Bissau, 19, 27, 48, 82, 97-98, 103, 107, 146, 158, 181, 186, 191
- Guyana, 181, 187
- Haití, 19, 49, 52, 62, 97-100, 108, 111, 115, 129, 137-138, 148, 158, 181, 187, 192, 196, 205, 208
- Hondures, 181, 196
- Hongria, 134, 181, 189, 191
- Iemen, 19, 23, 25-26, 45, 80, 94-95, 108, 114-115, 121, 137-138, 146, 157, 181, 196
- Índia, 19, 21-27, 33-36, 49, 52, 64-66, 79-80, 87-88, 95, 121-123, 125, 133, 135-136, 138, 143, 146, 150, 157-158, 181, 187, 193, 204
- Indonèsia, 19, 49-50, 68-69, 71, 80, 86, 90-91, 95, 108, 119, 123, 131, 138, 142, 146-147, 159, 162, 181, 204
- Iran, Rep. Islàmica, 19, 51-52, 75, 92-93, 107, 120, 122-123, 125, 137-138, 146, 158, 168, 181, 200
- Iraq, 19, 21, 23-27, 42-43, 75, 79-80, 86, 92-93, 95, 97-102, 105-108, 114, 122, 125, 134-135, 138, 157-158, 168, 181, 188, 190, 192-194, 208
- Irlanda, 86, 90, 181, 191-192, 204
- Islàndia, 181
- Israel, 17, 19, 21, 23-27, 43-45, 51, 75-77, 80, 93-95, 108, 114-115, 121-123, 125, 134, 136-138, 157, 168-169, 181, 188, 192-193, 202, 205
- Itàlia, 57, 86, 122-124, 134, 181, 188, 190-192
- Jamaica, 162, 181
- Japó, 49, 64, 90, 101, 120, 123, 138, 142, 181, 204
- Jordània, 43, 121, 146, 181
- justícia transicional, 9, 11, 17, 60, 128, 131, 133, 135, 137-139, 141, 143, 159, 173, 177-185, 204
- Kazakhstan, 181, 189-190
- Kenya, 19, 29, 48, 53, 59, 60, 79-80, 83-85, 95, 106, 108, 111, 132, 138-139, 143, 146, 162, 181, 187, 196
- Kirguizistan, 19, 50, 138, 181, 189-190, 196
- Kiribati, 181
- Kosovo, 19, 27, 41, 47, 51-52, 73-74, 80, 86, 91-92, 95, 141, 173, 188, 190-191
- Kuwait, 121, 181, 188
- Laos, RDP, 19, 50, 53, 69, 138, 181
- Lesotho, 108, 109, 181
- Letònia, 181
- Líban, 19, 24, 27, 51, 53, 75-76, 79-80, 94-95, 121-122, 138, 142, 146-147, 157-158, 168, 182, 188, 200
- Libèria, 27, 48, 52, 97-100, 102, 107-109, 122-123, 128, 137-138, 141-142,

- 147, 149-150, 158-159, 182, 186, 200, 205, 208
- Líbia, Jamahiriya Àrab, 56, 59, 82, 85, 90, 138, 182
- Liechtenstein, 182
- Lituània, 182
- Luxemburg, 116, 182
- Macedònia, ERY, 19, 51, 134, 182, 188, 190-191
- Madagascar, 108, 182, 196
- Malàisia, 38, 39, 90-91, 119, 146, 182, 187
- Malawi, 146, 182
- Maldives, 182
- Mali, 19, 48, 55, 79-80, 82, 107-109, 146, 182, 186, 204
- Malta, 146, 182
- Marroc, 19, 48, 52, 80, 86, 125, 146, 162, 182, 186, 204
- Marshall, I., 182
- Maurici, 182
- Mauritània, 19, 48, 52, 61, 107-109, 121, 146, 157, 182, 186-187
- Mèxic, 19, 49, 123, 138, 182
- Micronèsia, Est. Fed., 182
- missió(ons), 22, 26-31, 38, 40, 47, 50, 52-53, 55, 57, 59, 63, 68, 71-73, 81, 83-85, 92-93, 99-101, 105, 125, 132, 140-141, 145, 148, 150-151, 157-158, 171, 175, 186-193, 203, 206-209
- Moçambic, 182, 187
- Moldàvia, Rep. de, 19, 27, 51, 74, 134, 182, 189, 191-192
- Mònaco, 116, 182
- Mongòlia, 182
- Montenegro, 182, 190
- Myanmar, 19, 23, 25-26, 35, 39, 50, 53, 69, 79-80, 86, 91, 95, 105, 108, 112-113, 115, 122, 125, 133, 137-138, 157, 182, 187, 191, 196, 200, 203-204
- Namíbia, 30, 182
- Nauru, 182
- negociació(ons), 11, 17, 19, 29-30, 34-38, 40, 43, 54, 56-57, 62, 64-65, 67, 71-72, 74, 76-92, 94-95, 102, 109-110, 120, 126-127, 129, 131, 138-140, 152, 158, 161, 163-165, 167, 174, 198
- Nepal, 19, 27, 50, 53, 65-66, 79-80, 88, 95, 97-102, 105, 108, 112, 137, 143, 146, 151, 153-154, 158-159, 161, 166, 182, 187, 208
- Nicaragua, 19, 49, 52, 63, 146, 157, 182
- Níger, 19, 22, 25, 28, 48, 54, 56, 80, 82, 107-109, 136, 146, 157, 158, 182
- Nigèria, 19, 22, 25, 28, 47-48, 52-54, 56, 79-80, 82, 95, 107, 123, 132, 138, 146, 157, 182, 186-188
- Noruega, 37, 89-90, 116-117, 122-123, 125, 128, 162, 182, 187-190
- Nova Zelanda, 183
- Oman, 121, 146, 183
- Països Baixos, 90, 122, 142, 183, 186, 188-189, 191
- Pakistan, 19, 21, 23-27, 33-34, 36-37, 49-50, 52-53, 64-66, 79-80, 87-89, 95, 107-108, 112, 115, 121-123, 125, 134, 137-138, 143, 145-146, 149, 151, 153, 157, 159, 183, 187-188, 193, 196, 204
- Palau, 58, 183
- Palestina, A.N., 19, 21, 23-27, 43-45, 51-52, 76, 79-80, 93-95, 108, 114-115, 134-138, 146, 157, 168, 173, 183, 188, 192-193
- Panamà, 183
- Papua Nova Guinea, 162, 183
- Paraguai, 183
- participació, 24, 26, 28, 31-32, 34, 42, 55-56, 61, 69, 75-76, 85-86, 88-90, 97, 102-103, 141, 145, 150-156, 158, 163-164, 166, 175, 178, 188, 198, 206, 208-209
- pena de mort, 11, 137-138, 140, 159, 178
- Perú, 19, 49, 53, 63, 125, 138, 183, 204
- pilar, 158, 206, 208
- Polònia, 120, 122, 183, 189, 204
- Portugal, 117, 183, 186, 191
- prevenció, 9, 21, 93, 109-110, 120, 124, 141, 151, 162, 167, 169, 171, 201-202
- procés(sos) de pau, 9, 11, 17, 29-38, 40, 43, 56, 58-59, 64-65, 68, 71-72, 76, 78-81, 83-91, 93, 95, 98, 101-103, 128-129, 138-140, 143, 145, 148, 151-153, 158-159, 161, 163, 165, 167, 173-174, 188, 192-193, 202
- Qatar, 30, 76, 83, 94, 146, 183
- Regne Unit, 23, 27, 43, 70, 102, 120-125, 136-137, 141, 162, 183, 186-187, 189-190, 192-194, 204, 208
- rehabilitació, 9, 11, 98, 101, 109, 119, 124-126, 128, 138, 145, 147-149, 151, 154, 161, 171, 173, 206
- Rep. Centreafricana, 19, 22, 24-25, 27, 30, 32, 61, 79-80, 84, 97-103, 108, 111, 115, 128, 134, 138-139, 143, 146-148, 157-158, 161, 164, 183, 186, 192-194, 208
- Rep. Dominicana, 183
- Rep. Txeca, 125, 134, 183, 189, 204
- Romania, 123, 183, 190, 204
- Ruanda, 25, 30, 48, 52, 61, 80, 84-86, 108, 122, 128, 139-140, 150, 159, 171, 183
- Rússia, Fed. de, 19, 21, 23-26, 40-42, 50-51, 53, 71-74, 80, 92-93, 108, 113-114, 119, 121-125, 133-135, 137-138, 141, 157, 183, 188-189, 191-192
- Sàhara Occidental, 19, 27, 48, 52, 55-56, 80, 86, 95, 173, 186
- Saint Kitts i Nevis, 183
- Salomó, I., 27, 183, 193
- Samoa, 146, 183
- San Marino, 183
- Sant Vicent i les Grenadines, 183
- Sant Tomé i Príncep, 146, 183
- Santa Lucia, 183
- seguretat, 21-22, 28-32, 34-36, 38, 41-43, 45, 52, 54-55, 57-61, 63, 65-66, 68-75, 81-86, 90, 92-94, 97, 99-103, 105-106, 109-111, 113-114, 116, 120-129, 131-132, 134-142, 145, 147-148, 150-151, 154, 158-159, 162-165, 167, 170-171, 174-177, 187, 191, 197-198, 203, 205-208
- Senegal, 19, 48, 80, 82, 107, 146, 183, 186
- Sèrbia, 19, 51-52, 73-74, 86, 91-92, 125, 131, 140-141, 159, 183, 188, 190
- Seychelles, 183
- Sierra Leone, 27, 48, 52, 97-98, 103, 107-109, 122, 137, 141, 146-147, 158-159, 183, 186, 200
- Singapur, 121, 183
- Síria, Rep. Àrab, 19, 51, 75-76, 80, 94, 107, 121, 137-138, 146, 161, 168, 184, 188

Somàlia, 19, 21-22, 24-25, 27-29, 48, 57-58, 74, 79-80, 83, 86, 95, 107-110, 115, 122, 134-135, 137-138, 157, 184, 187, 192-193, 200, 203

Sri Lanka, 19, 21, 23, 25-26, 34, 37, 79-80, 86, 89, 95, 108, 112-113, 115, 122, 125, 134-138, 146, 149, 157-158, 184, 204

Sud-àfrica, 19, 48, 82, 86, 109, 123, 125, 132, 143, 150, 162-163, 184, 204

Sudan, 19, 21-22, 25, 27, 29-32, 47-48, 52-53, 58-59, 61, 79-80, 83-86, 95, 97-98, 100, 102, 105-108, 110, 115-116, 119, 122, 127, 131, 134, 137-140, 146-148, 157-159, 164, 184, 187, 192, 200, 202, 205, 208

Suècia, 117, 122, 184, 187-190

Suïssa, 83, 86, 91-94, 116, 123-124, 162, 164, 184, 189-190, 204

Surinam, 146, 184

Swazilàndia, 108-109, 146, 184

Tadjikistan, 19, 50, 53, 138, 146, 184, 189-190, 196

Tailàndia, 19, 23, 25-26, 39, 50, 53, 69-70, 79-80, 86, 91, 95, 112, 133, 135, 138, 157, 162, 184

Taiwan, 67, 80, 89, 173, 184

Tanzània, Rep. Unida, 84, 108, 146, 163, 184

tensió(ns), 9-11, 17, 19, 21, 30-31, 35, 37, 40, 42-43, 45-53, 55-77, 79-80, 82-84, 93-94, 97-98, 100, 102-103, 109-111, 113, 132-133, 146-148, 157-158, 161, 165-166, 168, 173-174, 197

Timor-Leste, 19, 27, 50, 70-71, 86, 108, 112-113, 142, 146, 159, 184, 187, 193

Togo, 107, 137-138, 143, 146, 184

Tonga, 184, 204

Tribunal Penal Internacional, 74, 139-140, 159

Trinitat i Tobago, 150, 184

Tuníssia, 146, 184, 186-187, 204

Turkmenistan, 19, 50, 133, 138, 184, 189-190

Turquia, 19, 23, 42-43, 71, 76, 79-80, 87, 90-92, 122, 125, 138, 146, 158, 167-168, 184

Tuvalu, 184

Txad, 19, 21-22, 24-25, 27, 30-31, 47, 52, 58-59, 80, 84, 95, 108, 110-111, 115, 134, 139, 146, 148, 157-158, 184, 186, 192, 194

Ucraïna, 41, 123, 138, 184, 189, 191, 204

Uganda, 19, 22, 25, 30-32, 48, 52, 61, 80, 85, 95, 105, 108, 111, 115, 127, 134, 137-140, 143, 148-149, 163-164, 184, 187

Uruguai, 184

Uzbekistan, 19, 50, 64, 122, 133, 137-138, 146, 184, 189-190, 200

Vanuatu, 146, 184

Vaticà, 173, 184

Veneçuela, 19, 49, 122, 162, 184, 187

Vietnam, 69, 138, 184

violència sexual, 21, 24, 28, 30, 59, 134-135, 137, 145, 147-151, 159, 161, 163, 171, 174, 205

Xile, 125, 184

Xina, 19, 30, 34, 49, 53, 64, 66-67, 80, 86, 89, 119-125, 137-138, 169, 184, 200

Xipre, 17, 19, 27, 50, 79-80, 86, 91, 95, 161, 167, 185, 188

Zàmbia, 84, 146, 185, 204

Zimbabue, 19, 30, 45, 48, 53-54, 108-109, 115, 122, 124, 132, 138, 146-147, 185, 194, 200

Escola de Cultura de Pau (UAB)

L'Escola de Cultura de Pau va ser creada en 1999, amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i d'investigació relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està finançada bàsicament pel Govern de la Generalitat de Catalunya, a través l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). També rep suports d'altres departaments de la Generalitat, de la AECI, d'ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola està dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Les principals activitats que realitza l'Escola de Cultura de Pau són les següents:

- La **Diplomatura sobre Cultura de Pau** (postgrau de 230 hores lectives i 70 places).
- Les **assignatures de lliure elecció** "Cultura de pau i gestió de conflictes", i "Educar per a la pau i en els conflictes".
- **Iniciatives de sensibilització i intervenció en conflictes**, per les quals es facilita el diàleg entre actors en conflicte.
- **Programa de Drets Humans**, que realitza un seguiment i anàlisi de la conjuntura internacional en matèria de drets humans així com dels processos de justícia transicional en curs a escala internacional.
- **Programa d'Educació per a la Pau**. L'equip d'aquest programa pretén promoure i desenvolupar el coneixement, els valors i les capacitats de l'Educació per a la Pau.
- **Programa de Música, Arts i Pau**, que se centra en la recerca sobre iniciatives artístiques que contribueixen a la construcció de pau.
- **Programa de Desarmament**, que treballa diferents temes de l'àrea del Desarmament amb una especial atenció al microdesarmament, els programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'ex combatents i el control de les exportacions d'armes.
- **Programa de Conflictes i Construcció de Pau**, que realitza un seguiment i anàlisi de la conjuntura internacional, en matèria de conflictes armats, situacions de tensió, crisis humanitàries i gènere, a fi de realitzar l'informe anual Alerta!, informes quinzenals, mensuals i trimestrals.
- **Programa de Processos de Pau**, programa que realitza un seguiment i anàlisi dels diferents països amb processos de pau o negociacions formalitzades, i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria. Dins d'aquest programa s'emmarca el projecte Colòmbia, dedicat a donar visibilitat a les iniciatives de pau per aquest país.
- **Programa de Rehabilitació Postbèlica**, des del qual es porta a terme un seguiment i anàlisi de l'ajuda internacional en termes de construcció de la pau en contextos bèl·lics i postbèl·lics.

Escola de Cultura de Pau

Parc de Recerca, Edifici MRA
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Espanya)

Tel: 93 586 88 48/ 93 586 88 42; Fax: 93 581 32 94

Email: conflictes.escolapau@uab.cat

Web: www.escolapau.org